

การแก้ปัญหาพรมแดนทางบกระหว่างไทยและลาว

นางสาวจันทอร พงศ์พันธุ์ภูักดี

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญารัฐศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ภาควิชาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ
คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2543

ISBN 974-03-0054-5

ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

LAND BORDER SETTLEMENT BETWEEN THAILAND AND LAOS

Miss Chan-orn Bongsebandhu-phubhakdi

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Arts in International Relations

Department of International Relations

Faculty of Political Science

Chulalongkorn University

Academic Year 2000

ISBN 974-03-0054-5

หัวข้อวิทยานิพนธ์ การแก้ปัญหาพรมแดนทางบกระหว่างไทยและลาว
โดย นางสาวจันทร์อร พงศ์พันธุ์ผู้ภักดี
ภาควิชา ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ
อาจารย์ที่ปรึกษา รองศาสตราจารย์ ดร.สมพงษ์ ชูมาก

คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้หัวข้อวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่ง
ของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโทมหาบัณฑิต

..... คณบดีคณะรัฐศาสตร์
(รองศาสตราจารย์ ดร.ไชยวัฒน์ คำชู)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

..... ประธานกรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร.ชัยโชค จุลศิริวงศ์)

..... อาจารย์ที่ปรึกษา
(รองศาสตราจารย์ ดร.สมพงษ์ ชูมาก)

..... กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร.ไชยวัฒน์ คำชู)

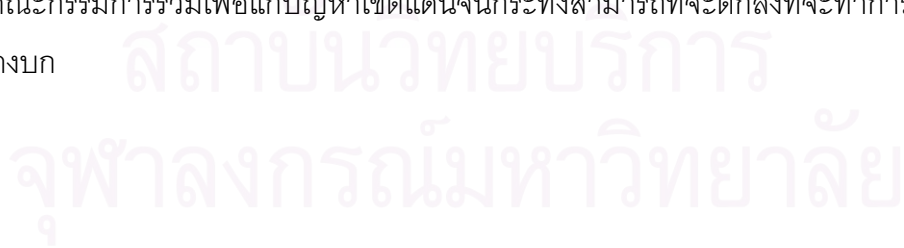
สถาบันวิทยานิพนธ์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

จันทอร พงศ์พันธุ์ภูักดี : การแก้ปัญหาพรมแดนทางบกระหว่างไทย-ลาว. (LAND BORDER SETTLEMENT BETWEEN THAILAND AND LAOS)

อ. ที่ปรึกษา : รองศาสตราจารย์ ดร.สมพงศ์ ชูมาก, 155 หน้า. ISBN 974-03-0054-5

วิทยานิพนธ์นี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยที่ทำให้การเจรจาระหว่างไทยและลาวสามารถบรรลุข้อตกลงอันนำไปสู่การทำความตกลงปักปันเขตทางบกในปี พ.ศ.2539

การศึกษาพบว่า การกำหนดเส้นเขตแดนระหว่างไทยและลาวตั้งแต่อดีตเป็นผลมาจากอิทธิพลของสภาพแวดล้อมระหว่างประเทศในยุคจักรวรรดินิยม ทำให้สนธิสัญญาระหว่างไทยและฝรั่งเศสเป็นไปโดยไทยเสียเปรียบหลายประการ กล่าวคือ สนธิสัญญาไม่สอดคล้องกับหลักกฎหมายระหว่างประเทศ และไม่มีกรปักปันเขตแดนตามสนธิสัญญาให้เสร็จสมบูรณ์ ต่อมาลาวเปลี่ยนแปลงการปกครองเป็นระบอบคอมมิวนิสต์ในปี พ.ศ.2518 การเผชิญหน้ากันทางอุดมการณ์ระหว่างประเทศคอมมิวนิสต์ภายใต้การนำของสหภาพโซเวียตและประเทศเสรีประชาธิปไตยภายใต้การนำของสหรัฐอเมริกาในช่วงสงครามเย็น ได้ทำให้ลาวตกอยู่ภายใต้อิทธิพลของสหภาพโซเวียตและเวียดนาม โดยลาวพึ่งพิงความช่วยเหลือทางด้านเศรษฐกิจจากสหภาพโซเวียต และถูกรอบงำจากเวียดนามทางด้านการเมืองและการทหาร ในขณะที่ไทยจำเป็นต้องดำเนินนโยบายพึ่งพาสหรัฐฯในด้านความมั่นคง ทั้งนี้เพราะไทยหวาดเกรงภัยจากประเทศเพื่อนบ้านที่ปกครองด้วยระบอบคอมมิวนิสต์โดยเฉพาะเวียดนาม ไทยและลาวจึงไม่อาจที่จะแก้ปัญหาพิพาทระหว่างกันเรื่องพรมแดนได้ในช่วงสงครามเย็น จนกระทั่งสงครามเย็นสิ้นสุดลง สภาพแวดล้อมระหว่างประเทศภายหลังสงครามเย็นได้เอื้ออำนวยให้การปรับท่าทีระหว่างไทย-ลาวเป็นไปในทางที่จะเสริมสร้างความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน ทำให้ไทยและลาวสามารถที่จะบรรลุการเจรจาและสามารถจัดตั้งองค์การความร่วมมือในรูปของคณะกรรมการร่วมทั้งในระดับรัฐบาลต่อรัฐบาลและท้องถิ่นต่อท้องถิ่น และนำไปสู่การจัดตั้งคณะกรรมการร่วมเพื่อแก้ปัญหาเขตแดนจนกระทั่งสามารถที่จะตกลงที่จะทำการสำรวจและจัดทำหลักเขตแดนทางบก

ภาควิชา ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ
สาขาวิชา ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ
ปีการศึกษา 2543

ลายมือชื่อนิสิต
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม

4081108624 : MAJOR INTERNATIONAL RELATIONS

KEYWORD: THAILAND/ LAOS/ BORDER/ BORDER SETTLEMENT

CHAN-ORN BONGSEBANDHU-PHUBHAKDI : LAND BORDER SETTLEMENT
BETWEEN THAILAND AND LAOS

THESIS ADVISOR : ASSOC. PROF.SOMPHONG CHOOMAK, PHD.,

155 pp., ISBN 974-03-0054-5

This thesis dealt with the land border settlement between Thailand and Laos. The emphasis of this study is on the factors influencing Thailand and Laos to reach the border agreement in 1996.

The study found that the border delineation between Thailand and Laos has been influenced by international environment in the colonial era. The treaties between Thailand and France had left the former in a disadvantageous position : the treaties were not in accordance with the international law and the demarcating of border cited in the treaties were not entirely achieved. After Communism regime had gained power in 1975, Laos was dominated by the USSR and Vietnam. While Laos depended on the USSR's economic assistance, in politics and in the military, Laos was dominated by Vietnam. As for Thailand, being conscious of the external threat, especially from Vietnam, she had to implement a policy depending on the US in security affairs. During the Cold War, Thailand and Laos could not find any solution on border disputes. However, in the post Cold War era, international environment was conducive to the promotion of good relations between the two countries. As a result, Thailand and Laos could successfully negotiate and establish joint committees in both governmental and local levels. Ultimately, the agreement to survey and demarcate their common land border was concluded.

Department International Relations Student's Signature

Field of study International Relations Advisor's Signature

Academic Year 2000 Co-advisor's Signature

กิตติกรรมประกาศ

การทำวิจัยครั้งนี้คงจะไม่สามารถสำเร็จลุล่วงไปได้ถ้าปราศจากความช่วยเหลือและให้ความอนุเคราะห์ในการตรวจแก้จากรองศาสตราจารย์ ดร.สมพงษ์ ชูมาก อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ รองศาสตราจารย์ ดร.ชัยโชค จุลศิริวงศ์ ประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ และรองศาสตราจารย์ ดร.ไชยวัฒน์ คำชู กรรมการสอบวิทยานิพนธ์

ผู้วิจัยขอขอบคุณ พันเอกพยนต์ ทิมเจริญ ซึ่งได้กรุณาสละเวลาในการให้สัมภาษณ์ ให้ข้อคิดชี้แนะแนวทาง ตลอดจนเจื้อเพื่อข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการทำวิจัยครั้งนี้เป็นอย่างยิ่ง นอกจากนี้ ขอขอบคุณ พันเอกธีระ อุตมะ และ พันเอกชินวัฒน์ แม้นเดช ซึ่งจุดประกายความสนใจเกี่ยวกับการแก้ปัญหาพรมแดนทางบกระหว่างไทยและลาว อีกทั้งยังได้ให้ข้อคิดและข้อมูลประกอบการทำการวิจัยอีกด้วย อีกทั้งขอขอบคุณ ร้อยเอกเสกสรร สุขสังข์ ซึ่งได้เอื้อเฟื้อข้อมูลในการทำการวิจัยและขอขอบคุณเพื่อนทั้งสามคน นางสาวนันทวรรณ ยอดพิจิตร นางสาว วราภรณ์ พรหมรัตน์ และนางสาวเนตรนภา ชากร ซึ่งได้คอยเป็นกำลังใจและผลักดันให้ตั้งใจทำการวิจัยจนสำเร็จลงได้

เหนืออื่นใด การทำวิจัยครั้งนี้คงไม่สามารถสำเร็จลงได้ ถ้าปราศจากกำลังจากใจจากครอบครัวของผู้วิจัย อันประกอบด้วยนายประสงค์ พงศ์พันธุ์ผู้ภักดีและนางอรดี พงศ์พันธุ์ผู้ภักดี บิดามารดา นางสาวฉันท์สุดา พงศ์พันธุ์ผู้ภักดี น้องสาว นายศักนัน พงศ์พันธุ์ผู้ภักดี และนายคุณาท พงศ์พันธุ์ผู้ภักดี น้องชายทั้งสองซึ่งพำนักอยู่ ณ ประเทศญี่ปุ่น ซึ่งช่วยให้ผู้วิจัยสามารถเอาชนะความท้อแท้และอุปสรรคต่างๆ จนกระทั่งสามารถทำวิจัยได้สำเร็จ

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารบัญ

บทที่	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญแผนภาพและแผนที่ประกอบ.....	ฎ
1. บทนำ.....	1
1.1 สภาพปัญหา.....	1
1.2 วัตถุประสงค์ในการศึกษา.....	7
1.3 ขอบเขตในการศึกษา.....	8
1.4 กรอบความคิดที่ใช้ในการศึกษา.....	8
1.5 สมมติฐานในการศึกษา.....	10
1.6 วิธีที่ใช้ในการศึกษา.....	10
1.7 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	11
1.8 การนำเสนอเรื่อง.....	11
2. การกำหนดพรมแดนระหว่างไทยและลาวในอดีต.....	12
2.1 ความสัมพันธ์ระหว่างไทย-ลาวในอดีต.....	12
2.1.1 ความสัมพันธ์ระหว่างไทย-ลาวก่อนยุคจักรวรรดินิยม.....	12
2.1.2 ความสัมพันธ์ระหว่างไทย-ลาวยุคจักรวรรดินิยม.....	15
ก. การเสียสิทธิสองจุไทยใน พ.ศ.2431.....	17
ข. การเสียฝั่งซ้ายของแม่น้ำโขงในปี พ.ศ.2436 (วิกฤตการณ์ ร.ศ.112)	18
ค. การยกฝั่งขวาของไทยให้แก่ฝรั่งเศส พ.ศ. 2445 และ พ.ศ.2447.....	23
2.2 การแก้ปัญหาพรมแดนในอดีต.....	24
2.2.1 ความพยายามแก้ปัญหาอันเนื่องมาจากสนธิสัญญาไทย-ฝรั่งเศส.....	24
2.2.2 การเรียกร้องดินแดนคืนในช่วงสงครามโลกครั้งที่ 2.....	26

บทที่	หน้า
2.2.3 เขตแดนไทย-ลาวภายหลังสงครามโลกครั้งที่ 2.....	28
2.3 เขตแดนไทย-ลาว พ.ศ.2518-2530.....	32
2.3.1 การสืบสิทธิของลาว.....	32
2.3.2 เส้นเขตแดนระหว่างไทยกับลาวในช่วงสงครามเย็น (พ.ศ.2518-2530)...	33
ก. ปัญหาบริเวณแม่น้ำโขง.....	34
ข. ปัญหาสามหมู่นบ้าน พ.ศ.2527.....	36
ค. ปัญหาหมู่นบ้านร่มเกล้า พ.ศ.2530.....	39
3. สภาพแวดล้อมระหว่างประเทศและการเจรจาระหว่างไทย-ลาว.....	43
3.1 สภาพแวดล้อมระหว่างประเทศที่มีผลต่อความสัมพันธ์ไทยและลาว ในช่วงสงครามเย็น.....	43
3.1.1 อิทธิพลของสหภาพโซเวียตและเวียดนามต่อลาว.....	44
ก. อิทธิพลของสหภาพโซเวียต.....	44
ข. อิทธิพลของเวียดนาม.....	46
3.1.2 อิทธิพลของสหรัฐอเมริกาต่อไทย.....	50
3.2 สภาพแวดล้อมระหว่างประเทศที่มีผลต่อความสัมพันธ์ไทยและลาว ภายหลังสงครามเย็น.....	54
3.2.1 นโยบายต่างประเทศของไทยภายหลังสงครามเย็น.....	55
3.2.2 นโยบายต่างประเทศของลาวภายหลังสงครามเย็น.....	58
3.3 การเจรจาเพื่อแก้ปัญหาเรื่องพรมแดนไทย-ลาว.....	59
3.3.1 กระบวนการจัดตั้งองค์กรความร่วมมือไทย-ลาว.....	60
3.3.2 บทบาทขององค์กรความร่วมมือไทย-ลาว.....	64
ก. ความร่วมมือระดับรัฐบาลต่อรัฐบาล.....	64
ข. ความร่วมมือระดับหน่วยงานต่อหน่วยงานทั้งหน่วยงานส่วนกลาง และท้องถิ่น.....	66
4. ความตกลงระหว่างไทยลาวในการสำรวจและจัดทำเขตแดนทางบก.....	70
4.1 ปัญหาของกรอบการกำหนดเส้นเขตแดนที่มีอยู่เดิม.....	71

สารบัญ (ต่อ)

ณ

บทที่

หน้า

4.1.1 เส้นเขตแดนกำหนดตามสนธิสัญญาระหว่างไทย-ฝรั่งเศส.....	71
4.1.2 ความไม่ชัดเจนของสนธิสัญญาและแผนที่ประกอบ.....	73
ก. สนธิสัญญาในส่วนที่คลุมเครือ.....	73
ข. ไม่มีการปักปันเขตแดนบนพื้นที่จริง.....	73
ค. แผนที่ที่มีอยู่มีใช้หลายฉบับ.....	74
4.1.3 สนธิสัญญาที่ไม่เป็นธรรม.....	75
4.1.4 การขาดองค์การความร่วมมือในการแก้ปัญหา.....	76
4.2 กรอบการกำหนดเส้นเขตแดนทางบก.....	79
4.2.1 กลไกความร่วมมือในการแก้ปัญหาเขตแดนระหว่างไทย-ลาว.....	80
4.2.2 ข้อสังเกตเกี่ยวกับกรอบการกำหนดเส้นเขตแดนทางบก.....	85
ก. กรอบของกฎหมายและสัญญาให้ยึดตามสนธิสัญญา ระหว่างไทย-ฝรั่งเศส.....	85
ข. การสำรวจบนพื้นที่จริง.....	86
ค. การกำหนดกรอบในการตัดสินใจในกรณีที่มีปัญหาในการจัดทำ....	87
4.2.3 ผลของการดำเนินการสำรวจและจัดทำหลักเขตแดนทางบก.....	88
5. สรุปและวิเคราะห์	93
รายการอ้างอิง.....	102
ภาคผนวก.....	107
ภาคผนวก ก. หนังสือสัญญากรุงสยามกับกรุงฝรั่งเศสแต่วันที่ 1 ตุลาคม รัตนโกสินทร์ศก 112.....	108
ภาคผนวก ข. สัญญาว่าด้วยการปักปันเขตแดนติดท้ายหนังสือสัญญา ลงวันที่ 22 มิถุนายน รัตนโกสินทร์ศก 124.....	110
ภาคผนวก ค. สนธิสัญญาระหว่างราชอาณาจักรสยามและประเทศฝรั่งเศส เกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างสยามและอินโดจีน ลงนามที่ บางกอก วันที่ 25 สิงหาคม พ.ศ.2469.....	112

สารบัญ (ต่อ)

ญ

บทที่

หน้า

ภาคผนวก ง. ความตกลงระหว่างราชอาณาจักรไทยกับสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวเกี่ยวกับการสำรวจและจัดทำหลักเขตแดนตลอดแนวร่วมกัน.....	120
ภาคผนวก จ. บันทึกการประชุมคณะกรรมการเขตแดนร่วมไทย-ลาว ครั้งที่ 1 วันที่ 8 กันยายน 2539 ณ จังหวัดสงขลา ประเทศไทย.....	125
ภาคผนวก ฉ. บันทึกการประชุมคณะกรรมการเขตแดนร่วมไทย-ลาว ครั้งที่ 3 ณ กรุงเทพมหานคร ระหว่างวันที่ 9-11 พฤศจิกายน 2541.....	128
ภาคผนวก ช. โครงสร้างองค์การความร่วมมือไทย-ลาว.....	136
ภาคผนวก ซ. ลักษณะเขตแดนระหว่างไทยและลาวตามสภาพภูมิศาสตร์.....	151

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารบัญญภาพ

ฎ

หน้า

แผนที่ 1	แผนที่แสดงการเสียดินแดนของสยาม.....	16
แผนที่ 2	แผนที่แสดงการแบ่งพื้นที่สำรวจและจัดทำหลักเขตแดน.....	84
แผนที่ 3	แผนที่แสดงผลการปฏิบัติงานสำรวจและจัดทำหลักเขตแดนทางบก ร่วมกันระหว่างไทย-ลาว ตั้งแต่ 7 พฤษภาคม พ.ศ.2540 ถึง 11 สิงหาคม พ.ศ.2541.....	89
แผนภาพ 1	โครงสร้างขององค์กรความร่วมมือไทย-ลาว.....	63

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 1

บทนำ

1.1 สภาพปัญหา

ไทยและลาวนั้นเป็นประเทศเพื่อนบ้านที่มีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิด ทั้งในเรื่อง เชื้อชาติ ขนบธรรมเนียมประเพณี ศาสนา วัฒนธรรม เศรษฐกิจ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในทางภูมิศาสตร์ ไทยและลาวมีแนวพรมแดนติดต่อกันมีความยาวประมาณ 1,810 กิโลเมตร¹ อันเป็นลักษณะที่ยากที่จะหลีกเลี่ยงความสัมพันธ์กันในการการเมืองได้ ในอดีตนั้น ลาวทั้งประเทศเคยตกอยู่ภายใต้การปกครองของไทยในฐานะรัฐอารักขา² (protectorate) ของไทยมาก่อน ลักษณะที่สำคัญอีกประการของความสัมพันธ์ระหว่างไทย-ลาวที่เกี่ยวข้องกับเรื่องพรมแดนก็คือ การที่ไทยและลาวไม่เคยมีการกำหนดเส้นพรมแดนระหว่างกันให้ชัดเจนในรูปของเส้นพรมแดนระหว่างประเทศ (international boundary) มาก่อน จนกระทั่งช่วงคริสต์ศตวรรษที่ 19 เมื่อฝรั่งเศสเข้ามาแสวงหา อาณานิคมในโคชินจีน เขมรและลาว อาณาเขตตามแบบเดิมจึงได้รับการเปลี่ยนแปลงไปอย่างสิ้นเชิง เนื่องจากฝรั่งเศสได้เข้ามากำหนดเส้นเขตแดนที่เป็นของตนอย่างชัดเจนในรูปของสนธิสัญญาและความตกลงระหว่างประเทศซึ่งแม้ว่าจะเกิดขึ้นจากการใช้กำลังอำนาจทางทหารที่เหนือกว่าเข้ามาบีบบังคับให้ไทยยอมทำสนธิสัญญายกดินแดนให้ แต่ก็นับได้ว่าได้มีการกำหนดเส้นเขตแดนขึ้นอย่างเป็นทางการเรียบร้อยแล้ว

แม้ว่าเส้นเขตแดนระหว่างไทย-ลาวจะได้รับการจัดการอย่างเป็นทางการเป็นระบบแล้วก็ตาม สนธิสัญญาและความตกลงฉบับต่าง ๆ นั้นก็ได้สร้างปัญหาในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับเขตแดนให้ไทย-ลาวเช่นกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง สำหรับไทยซึ่งเป็นฝ่ายเสียเปรียบ เนื่องจากข้อตกลงตาม

¹ สมพงศ์ ชูมาก, รายงานผลการวิจัยทุนวิจัยรัชดาภิเษกสมโภชเรื่อง นโยบายของไทยต่อปัญหาพรมแดนกับประเทศเพื่อนบ้าน, (ม.ป.ท., ม.ป.พ., 2532), หน้า 1. และ วิรัช ร่วมพงศ์พัฒนนะ, "ปัญหาความขัดแย้งไทย-ลาวในช่วงปี พ.ศ.2518-ปัจจุบัน" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิตศึกษาศาสนาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2531), หน้า 48-49.

² รัฐอารักขา (protectorate) คือรัฐที่ตกอยู่ภายใต้การปกครองของรัฐที่มีอำนาจเหนือกว่า โดยเฉพาะการควบคุมกิจการภายในเป็นบางเรื่อง หรือที่เราเรียกว่าประเทศราชนั่นเอง ทวีเกียรติ เจนประจักษ์, ข้อพิพาทเขตแดนไทย-ลาว, (กรุงเทพมหานคร: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย, 2540), หน้า 9. อ้างจาก Fenwick, C.G., International Law, (New York: 1952), p.117.

สนธิสัญญานั้นไม่เป็นไปตามกฎหมายระหว่างประเทศที่เป็นมาตรฐานสากล ทว่าไทยจำต้องลงนามด้วยความจำยอมเพื่อความอยู่รอดของชาติจากการคุกคามของลัทธิจักรวรรดินิยมแพร่ขยายเข้ามาในเอเชีย³

สนธิสัญญาและความตกลงที่ไทยได้กระทำไว้กับฝรั่งเศสนั้นมีด้วยกันหลายฉบับซึ่งอาจกล่าวโดยสรุปได้ดังนี้

1. **สนธิสัญญาปี พ.ศ.2436 (ค.ศ.1893) (หนังสือสัญญากรุงสยามกับกรุงฝรั่งเศส วันที่ 3 ตุลาคม รัตนโกสินทร์ศก 112)** กำหนดให้ไทยยอมสละข้ออ้างว่ามีกรรมสิทธิ์ทั้งสิ้นทั่วไปในดินแดนฝั่งซ้ายปากตะวันออกของแม่น้ำโขง (คือ ดินแดนราชอาณาจักรลาวทางฝั่งตะวันออกของแม่น้ำโขงทั้งหมด) และบรรดาเกาะแก่งทั้งหลายในแม่น้ำโขงอีกด้วย⁴

2. **สนธิสัญญาปี พ.ศ.2447 (ค.ศ.1904)** หนังสือสัญญาฉบับนี้เป็นการตกลงเกี่ยวกับเขตแดนให้ชัดเจนระหว่างไทยกับฝรั่งเศส ทั้งทางด้านกัมพูชาและทางด้านลาว รวมทั้งการแต่งตั้งข้าหลวงผสม เพื่อกำหนดปักปันเขตแดนดังกล่าวข้างต้น

3. **ความตกลงระหว่างฝรั่งเศสกับสยาม เมื่อเดือนมิถุนายน พ.ศ.2447 (ค.ศ.1904)** เพื่อทำความเข้าใจข้อ 1 และข้อ 2 แห่งหนังสือสัญญา ฉบับวันที่ 13 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2447

4. **ความตกลง เมื่อวันที่ 23 มีนาคม พ.ศ.2450 (ค.ศ.1907)** เป็นความตกลงแลกเปลี่ยนให้ฝรั่งเศสคืนจังหวัดตราดให้กับไทย หลังจากที่ยึดไปเมื่อ ร.ศ.112 โดยไทยต้องยอมยกพระตะบอง เสียมราฐและศรีโสภณให้ฝรั่งเศส รวมทั้งยืนยันเขตแดนด้านลาวในแม่น้ำโขง ในโอกาสเดียวกันนี้ได้มีการลงนามใน “สัญญาว่าด้วยการปักปันเขตแดนด้านลาวในแม่น้ำโขง” ซึ่งเป็นสนธิสัญญาที่กำหนดแนวพรมแดนระหว่างไทยกับอินโดจีนตลอดแนว และมีการตั้งคณะกรรมการผสมไทย-ฝรั่งเศสเพื่อปักปันเขตแดนเมืองหลวงพระบาง คือ ตั้งแต่ทิศใต้ในแม่น้ำโขงที่ปากน้ำเหืองจนถึงที่แรกเกิดน้ำที่เรียกว่าภูเขาเมียง แล้วต่อจากนั้นเขตแดนก็จะไปตามเขาปันน้ำ

³ สุรัชย์ ศิริไกร, รายงานการวิจัย : สาเหตุการกระทบกระทั่งตามแนวพรมแดนไทย-ลาว : 1975-1981, (กรุงเทพมหานคร : สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2527), หน้า 9.

⁴ กฤษฐานต์ สุทัศน์ ณ อยุธยา, "ปัญหาเส้นเขตแดนไทย-ลาวอันเนื่องมาจากสนธิสัญญา" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขาประวัติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2535), หน้า 53-55.

จากแม่น้ำโขงฝ่ายหนึ่งตกแม่น้ำเจ้าพระยาอีกฝ่ายหนึ่ง จนถึงที่ในลำแม่น้ำโขงเรียกว่า แก่งผาไต้ ตามเส้นพรมแดนที่กรรมการปักปันเขตแดนได้ตกลงไว้ตั้งแต่วันที่ 16 มกราคม ร.ศ.124 (พ.ศ.2449/ค.ศ.1906)

5. หนังสือสัญญาทางพระราชไมตรีและการค้าขาย และการเดินเรือระหว่างสยามกับฝรั่งเศส ลงวันที่ 14 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2467 (ค.ศ.1924) หนังสือสัญญาฉบับนี้เป็น การลบล้างบรรดาหนังสือและอนุสัญญาและความตกลงอื่นๆที่ได้กระทำไว้ระหว่างไทยกับฝรั่งเศส เว้นไว้แต่ข้อความว่าด้วยการกำหนดการปักปันเขตแดน ซึ่งอยู่ในสนธิสัญญาลงวันที่ 3 ตุลาคม พ.ศ.2447 และความตกลงลงวันที่ 23 มีนาคม พ.ศ.2450 กับสัญญาว่าด้วยการปักปันเขตแดนติด ท้ายหนังสือสัญญาฉบับนี้ ซึ่งเป็นการยืนยันแนวพรมแดนที่กำหนดกันไว้แล้วทั้งหมด

6. อนุสัญญาระหว่างสยามกับฝรั่งเศส เพื่อวางระเบียบความเกี่ยวพัน ระหว่างสยามกับอินโดจีน ลงวันที่ 25 สิงหาคม พ.ศ.2469 (ค.ศ.1926) และได้แลกเปลี่ยน สัตยาบัน ณ กรุงเพทฯ ในวันที่ 29 มิถุนายน พ.ศ.2470⁵ ได้กำหนดเส้นเขตแดนระหว่างไทย กับลาวในแม่น้ำโขงไว้ว่า ลำน้ำโขงในตอนที่ไม่แยกออกเป็นหลายสายเพราะเกาะนั้นให้ถือร่องน้ำ เป็นเส้นเขตแดน ส่วนลำน้ำโขงในตอนที่ยกออกเป็นหลายสายเพราะมีเกาะ ให้ถือร่องน้ำฝั่งใกล้ ไทยที่สุดเป็นเส้นเขตแดน และถ้าร่องน้ำลึกลึกนั้นมีการตื้นเขินจนทำให้เกิดการเชื่อมระหว่างเกาะกับ ฝั่งอย่างถาวรให้ร่องขอต่อคณะข้าหลวงใหญ่ประจำแม่น้ำโขงให้พิจารณาตามความเป็นจริงในแต่ละ ละครณีไป ซึ่งคณะข้าหลวงจะแนะนำให้ย้ายไปใช้ร่องน้ำลึกที่อยู่ใกล้ที่สุดของลำน้ำต่อไป

7. สนธิสัญญาทางไมตรี พาณิชย์ และการเดินเรือระหว่างไทยกับฝรั่งเศส ลงวันที่ 7 ธันวาคม พ.ศ.2480 (ค.ศ.1937) สนธิสัญญาได้มีข้อบัญญัติเกี่ยวกับสถานะของเส้น เขตแดนระหว่างไทยกับอินโดจีนของฝรั่งเศสรวมอยู่ด้วย โดยในข้อที่ 22 ได้ระบุให้สนธิสัญญา ฉบับนี้ใช้แทนอนุสัญญาปี พ.ศ. 2469 กับทั้งได้ระบุเพิ่มเติมไว้ด้วยว่า ฝ่ายใดจะบอกเลิกสัญญา อนุสัญญา และข้อตกลงอื่น ซึ่งได้กระทำระหว่างประเทศไทยกับฝรั่งเศสได้ เว้นแต่ข้อความว่าด้วย การกำหนดและปักปันเขตแดน การให้ประกันการปลอดทหารแห่งเขตแดนแม่น้ำโขง ซึ่งหมาย

⁵ เรื่องเดียวกัน, หน้า 51-53.

^{*} ตามสนธิสัญญาในปี พ.ศ.2469 นั้น ไทยได้ดินแดนที่เป็นดอนในแม่น้ำโขงคือ ดินแดนที่ได้จากการ พิจารณาของคณะข้าหลวง 8 ส่วนด้วยกัน คือ ดอนเขียว ดอนเขียวน้อย ดอนน้อย ดอนยาด ดอนบ้านแพง หาดทรายเพ-เวินกุ่ม ดอนแก้วก่อง-ดินเหนือ และดอนสมโฮง

ความว่า แม้อฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดจะเป็นผู้ยกเลิกสัญญา แต่ข้อตกลงต่างๆ ที่เกี่ยวกับพรมแดนและข้อกำหนดเกี่ยวกับเขตปลอดทหารจะยังคงรักษาไว้ต่อไป

8. อนุสัญญาสันติภาพระหว่างประเทศไทยและฝรั่งเศส ลงวันที่ 9 พฤษภาคม พ.ศ.2484 แลกเปลี่ยนสัตยาบัน ในวันที่ 5 กรกฎาคม พ.ศ.2484 (ค.ศ.1941)
 ลงนาม ณ กรุงโตเกียว ประเทศญี่ปุ่นในช่วงสงครามโลกครั้งที่ 2 อนุสัญญานี้ได้กำหนดแนวพรมแดนระหว่างประเทศไทยกับอินโดจีนของฝรั่งเศสขึ้นใหม่ อันเป็นผลจากการที่ประเทศไทยได้คืนแดนทางฝั่งขวาแม่น้ำโขงทั้งหมดคืนจากฝรั่งเศส พร้อมทั้งกำหนดแนวพรมแดนตามแม่น้ำโขงเสียใหม่อีกด้วย

อนุสัญญานี้ได้กำหนดให้มีการปักปันเขตแดนทั้งทางบกและทางน้ำให้แล้วเสร็จภายใน 1 ปี และมีพิธีสารว่าด้วยการจัดตั้งและดำเนินงานแห่งคณะกรรมการปักปันเขตแดนกันด้วย

9. ความตกลงระงับกรณีระหว่างประเทศฝรั่งเศสและไทย ลงวันที่ 27 พฤศจิกายน พ.ศ.2498 (ค.ศ.1955) เพื่อการปรับและสถาปนาความสัมพันธ์ระหว่างทั้งสองประเทศ จึงได้ตกลงที่จะยกเลิกอนุสัญญากรุงโตเกียว ทำให้สภาพก่อนอนุสัญญานั้นเป็นอันกลับสถาปนาขึ้นอีกครั้ง โดยที่ความเกี่ยวพันระหว่างประเทศทั้งสองให้อยู่ในบังคับแห่งสนธิสัญญาฉบับวันที่ 7 ธันวาคม พ.ศ.2480

สนธิสัญญาและความตกลงทั้ง 9 ฉบับข้างต้นพบว่า สาระสำคัญอยู่ที่การกำหนดเส้นเขตแดนระหว่างกัน รวมทั้งได้มีการกำหนดหนทางในการแก้ปัญหาในกรณีที่เกิดการพิพาทระหว่างกันอีกด้วย ดังเช่น การกำหนดให้มีการจัดตั้งคณะข้าหลวงใหญ่ประจำแม่น้ำโขงขึ้นเพื่อพิจารณาปัญหาที่อาจเกิดขึ้นได้จากการเปลี่ยนแปลงของสภาพทางธรรมชาติ

อย่างไรก็ตาม แนวพรมแดนของไทยและลาวก็ยังไม่ได้รับการเจรจาแก้ไขให้ถูกต้องและเป็นไปตามหลักกฎหมายระหว่างประเทศอย่างแท้จริง ปัญหานี้สืบ தொடต่อมาจนกระทั่งลาวได้รับเอกราชจากฝรั่งเศสในปี พ.ศ.2496 โดยปัญหาดังกล่าวนำไปสู่การกระทบกระทั่งกันตามแนวพรมแดนไทย-ลาวอยู่เสมอ โดยเฉพาะอย่างยิ่งภายหลังจากลาวเปลี่ยนแปลงประเทศเป็นคอมมิวนิสต์ในปี พ.ศ.2518⁶

⁶ สมพงษ์ ฐูมาก, รายงานผลการวิจัยทุนวิจัยรัชดาภิเษกสมโภชเรื่อง นโยบายของไทยต่อปัญหาพรมแดนกับประเทศเพื่อนบ้าน, หน้า 72.

ปัญหาที่เกิดจากการกำหนดเส้นเขตแดนตามสนธิสัญญาระหว่างไทยกับฝรั่งเศสนั้นมีดังต่อไปนี้

ทางน้ำ

การกำหนดเขตแดนในแม่น้ำโขงถือเอาร่องน้ำลึกประชิดฝั่งไทยเป็นเส้นเขตแดน ทั้งที่ตามหลักกฎหมายระหว่างประเทศแล้ว แม่น้ำโขงซึ่งไหลผ่านหลายประเทศนั้นถือเป็นแม่น้ำระหว่างประเทศ รัฐชายฝั่งต่างเป็นเจ้าของร่วมกัน และมีเสรีภาพในการเดินเรือตลอดจนการข้ามพากไปมาหาสู่กันได้ การกำหนดร่องน้ำลึกจึงควรเป็นร่องน้ำลึกที่สามารถเดินเรือได้ทุกฤดูกาล⁷ ข้อกำหนดดังกล่าวทำให้ไทยเสียเปรียบในเรื่องการเดินเรือโดยเฉพาะอย่างยิ่งในหน้าแล้ง เนื่องจากร่องน้ำลึกดังกล่าวตื้นเขินไม่สามารถเดินเรือได้ ส่วนที่สามารถเดินเรือได้กลับอยู่ทางฝั่งของลาว ทำให้เมื่อเรือไทยเดินเรือในร่องน้ำลึกจึงกลายเป็นว่ารุกล้ำดินแดนของลาวและเกิดเป็นกรณีพิพาทระหว่างกัน อีกทั้งเมื่อเกิดการเปลี่ยนแปลงสภาพทางธรรมชาติเช่น การที่ร่องน้ำลึกตื้นเขินจนกระทั่งกลายเป็นแผ่นดินเชื่อมต่อกับฝั่งไทย ซึ่งตามอนุสัญญาปี พ.ศ.2480 จะต้องให้ข้าหลวงใหญ่ประจำแม่น้ำโขงเป็นผู้แก้ไขเปลี่ยนแปลงเส้นเขตแดนใหม่นั้น ภายหลังจากลาวได้รับเอกราชจากฝรั่งเศสแล้วก็ไม่มีความจำเป็นที่จะต้องมีข้าหลวงดังกล่าวอีกต่อไป ทำให้ขาดคณะกรรมการกลางที่ได้รับการยอมรับจากทั้งสองฝ่ายในการเข้ามาจัดการปัญหาระหว่างกันได้

ทางบก

ปัญหาเกิดจากการขาดเทคนิคที่ดีพอในการทำแผนที่และสภาพภูมิประเทศที่ยากที่จะเข้าไปถึงได้ ทำให้การปักปันเขตแดนที่เกิดขึ้นในสมัยทำสนธิสัญญาเป็นเพียงการปักปันเขตแดนบนแผนที่ไม่ได้มีการปักลงบนพื้นดินอย่างแท้จริง⁸ ทำให้เกิดปัญหาการตีความตามสนธิสัญญาอนุสัญญา และเอกสารแนบท้ายต่างๆ ไม่ตรงกันในบางจุด และส่งผลให้เกิดข้อพิพาทระหว่างกัน

อย่างไรก็ตาม รัฐบาลไทยได้พยายามเจรจาเพื่อแก้ปัญหาในเรื่องการกำหนดเขตแดนระหว่างไทย-ลาวตลอดมาตั้งแต่หลังสงครามโลกครั้งที่ 2 เพื่อให้เป็นไปตามหลักกฎหมายระหว่าง

⁷ สมพงษ์ ชูมาก, "ปัญหาชายแดน : การหลีกเลี่ยงและการระงับข้อพิพาท," เอกสารบรรยายในการสัมมนาเรื่อง ปัญหาพรมแดนไทย (กรุงเทพมหานคร: ศูนย์การศึกษาการต่างประเทศและสมาคมกฎหมายระหว่างประเทศแห่งประเทศไทย, 2530), หน้า 83.

⁸ พยงค์ ทิมเจริญ, "เขตแดนไทย-ลาว," หน้า 2. (เอกสารไม่ตีพิมพ์เผยแพร่)

ประเทศและมีความชัดเจน ทว่าการแก้ปัญหาเรื่องพรมแดนนั้นได้รับผลกระทบจากสภาพการ เมืองระหว่างประเทศในระยะดังกล่าวจนถึงต้องชะงักงันไป ซึ่งสภาพการเมืองระหว่างประเทศใน ขณะนั้นคือ สงครามเย็นซึ่งเป็นการเผชิญหน้ากันอย่างเข้มข้นของขั้วอำนาจทั้งสองคือ ฝ่ายโลก เสรีภายใต้การนำของสหรัฐอเมริกาและฝ่ายคอมมิวนิสต์ภายใต้การนำของสหภาพโซเวียต สภาพ ดังกล่าวได้ทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างไทยและลาวตึงเครียดตามไปด้วย โดยเฉพาะอย่างยิ่ง เมื่อ “ขบวนการประเทศลาว” ซึ่งเป็นกองกำลังที่นิยมคอมมิวนิสต์สามารถเข้ากุมอำนาจการบริหาร ประเทศในปี พ.ศ.2518^{*}

ความสัมพันธ์ระหว่างไทยและลาวในช่วงระยะเวลานั้นเต็มไปด้วยบรรยากาศของความไม่ ใ่วางใจซึ่งกันและกัน แม้ว่าจะมีบางช่วงที่ความสัมพันธ์ระหว่างกันสามารถที่จะดำเนินไปได้ดีก็ ตาม^{**} โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องเขตแดนนั้น ช่วงระยะเวลาดังกล่าวมีกรณีพิพาทถึงขั้นใช้กำลัง เกิดขึ้นอยู่เสมอทั้งทางน้ำและทางบก ดังกรณีที่เรือปฏิบัติการตามลำน้ำโขง (นปข.) ของไทยถูก ฝ่ายลาวยิงที่จังหวัดหนองคายในเดือนพฤศจิกายน พ.ศ.2518 กรณีสามหมูบ้านในจังหวัด อุตรดิตถ์ในปี พ.ศ.2527 และบ้านร่มเกล้า จังหวัดพิษณุโลกในปี พ.ศ.2530^{***}

โดยเฉพาะกรณีบ้านร่มเกล้าได้เกิดการปะทะกันอย่างรุนแรง โดยทั้งสองฝ่ายมีท่าทีที่แข็ง กร้าวต่อกัน แม้ว่าต่อมากการเจรจาระหว่างไทยและลาวจะทำให้สามารถตกลงหยุดยิงกันได้ในวันที่ 19 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2531 ภายหลังจากการพบปะกันของคณะผู้แทนทางทหารไทย-ลาวก็ตาม ก็เป็น เพียงทำให้ยุติการใช้ความรุนแรงระหว่างกันได้เท่านั้น ทั้งสองฝ่ายยังคงไม่ใ่วางใจซึ่งกันและกัน ทำให้ไม่สามารถที่จะขจัดปัญหาระหว่างกันไปได้อย่างแท้จริง^๑

อย่างไรก็ตาม ในปี พ.ศ.2529 สภาพการเมืองระหว่างประเทศได้ผ่อนคลายความตึง เครียดลงส่งผลให้สภาพความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับลาวเป็นไปในทางที่ดีขึ้นด้วย เช่นเดียวกับการ แก้ปัญหาข้อพิพาทเรื่องพรมแดนซึ่งกระทำการผ่านการเจรจาระหว่างกันในรูปแบบของคณะกรรมการ

^{*} ขบวนการประเทศลาวได้สถาปนา “สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว” ขึ้นเมื่อวันที่ 2 ธันวาคม พ.ศ.2518

^{**} คือช่วงปี พ.ศ.2520-2522 สมัยพลเอกเกรียงศักดิ์ ชมะนันทน์เป็นนายกรัฐมนตรี ช่วงระยะเวลาดัง กล่าวมีการผ่อนปรนระหว่างกันมากขึ้น และพลเอกเกรียงศักดิ์ได้ไปเยือนลาวในเดือนมีนาคม พ.ศ.2521 ตาม มาติศด้วยการบินไทยของนายโกสอน พมวิหาน นายกรัฐมนตรีของลาว ในเดือนเมษายนปีเดียวกัน

^{***} รายละเอียดของกรณีพิพาทดูใน บทที่ 2 หน้า 34-41.

^๑ วิรัช ร่วมพงศ์พัฒนา, "ปัญหาความขัดแย้งไทย-ลาวในช่วงปี พ.ศ.2518-ปัจจุบัน", หน้า 153-155.

ร่วมประสบความสำเร็จเป็นอย่างดี เห็นได้จากการลงนามความตกลงระหว่างไทยและลาวเกี่ยวกับการสำรวจและจัดทำหลักเขตแดนตลอดแนวร่วมกันในวันที่ 8 กันยายน พ.ศ.2539 โดยกำหนดให้มีการจัดตั้งคณะทำงานที่ประกอบด้วยตัวแทนของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องของทั้งสองประเทศเพื่อที่จะสำรวจและจัดทำหลักเขตแดนตลอดแนวให้เป็นไปตามสนธิสัญญาที่ไทยทำไว้กับฝรั่งเศส ซึ่งต่อมานำไปสู่การตกลงในการเริ่มดำเนินการสำรวจและปักปันเขตแดนทางบกในช่วงต้นเดือนพฤษภาคม พ.ศ.2540

จากที่กล่าวมาข้างต้นทำให้เห็นว่า ปัญหาพรมแดนระหว่างไทยและลาวเกิดมาจากการกำหนดเขตแดนที่ไม่เป็นไปตามหลักกฎหมายระหว่างประเทศ ตลอดทั้งขาดความชัดเจนทั้งนี้ เพราะการกำหนดนั้นอยู่ภายใต้ความต้องการของฝรั่งเศสเป็นหลัก ประเทศไทยมีอำนาจต่อรองน้อยกว่ามาก เพราะฝรั่งเศสเป็นเจ้าของานิคมในอินโดจีน ดังนั้นเมื่อลาวได้เอกราชจากฝรั่งเศส ประเทศไทยจึงได้พยายามเจรจากับลาวตลอดมาบนพื้นฐานของความเสมอภาคทางอธิปไตยเพื่อกำหนดเขตแดนให้ชัดเจนและเป็นธรรมแก่ทั้งสองฝ่าย แม้ว่าการแก้ปัญหาจะต้องประสบกับการชะงักงันในช่วงสงครามเย็นก็ตาม เมื่อสภาพการเมืองระหว่างประเทศไม่ได้เป็นอุปสรรคอีกต่อไป ความพยายามในการสร้างหลักเกณฑ์ในการแก้ปัญหาพรมแดนร่วมกันจึงสามารถประสบความสำเร็จในระดับหนึ่งได้

ผู้วิจัยเห็นว่าเรื่องนี้เป็นเรื่องสำคัญเพราะเชื่อมั่นว่าความสำเร็จในการแก้ปัญหาพรมแดนทางบกเป็นพื้นฐานสำคัญที่จะนำไปสู่ความไว้วางใจระหว่างไทยและลาวมากขึ้น ซึ่งความสำเร็จในทางบกอาจนำไปสู่การแก้ปัญหาพรมแดนทางน้ำที่ยังไม่ได้รับการแก้ไขต่อไปได้ อันจะก่อประโยชน์ให้แก่ไทยและลาว ดังจะให้เห็นจากการที่ทั้งสองฝ่ายสามารถบรรลุข้อตกลงได้ในระดับหนึ่งแล้ว ผู้วิจัยจึงประสงค์ที่จะทำการศึกษาหาปัจจัยที่ทำให้ไทยและลาวสามารถที่จะบรรลุข้อตกลงในการแก้ปัญหาพรมแดนทางบกร่วมกัน ตลอดจนรูปแบบและวิธีการดำเนินการของการแก้ไขปัญหาพรมแดนทางบกอันเนื่องมาจากข้อตกลงนี้

1.2 วัตถุประสงค์ในการศึกษา

1. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบระบอบกฎหมายที่กำหนดเขตแดนทางบกระหว่างไทย-ลาวในช่วงที่จักรวรรดินิยมมีอิทธิพลต่อการกำหนดกับระบอบที่กำหนดในปี พ.ศ.2539 และประเด็นความแตกต่างของเนื้อหาความตกลง

2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่ทำให้การเจรจาระหว่างไทยและลาวสามารถบรรลุข้อตกลงอันนำไปสู่การทำความตกลงปักปันเขตทางบกในปี พ.ศ.2539

1.3 ขอบเขตในการศึกษา

สิ่งที่จะดำเนินการศึกษา คือ ระบบกฎหมายที่กำหนดเขตแดนทางบกระหว่างไทย-ลาว ในช่วงจักรวรรดินิยมมีอิทธิพลในการกำหนดกับระบบที่กำหนดในปี พ.ศ.2539 เพื่อชี้ให้เห็นประเด็นที่ทำให้เกิดปัญหาและนำไปสู่ความพยายามที่จะเจรจาเพื่อแก้ไขโดยเฉพาะอย่างยิ่งในฝ่ายรัฐบาลไทย ตลอดจนปัจจัยที่ทำให้การเจรจาระหว่างไทยและลาวสามารถบรรลุข้อตกลงระหว่างกันได้

1.4 กรอบความคิดที่ใช้ในการศึกษา

ผู้วิจัยได้เลือกแนวความคิดเรื่องจักรวรรดินิยม (imperialism) ผสมผสานกับกรอบความคิดระบอบระหว่างประเทศ (international regime approach)

แนวความคิดเรื่องจักรวรรดินิยม นั้น Benjamin J. Cohen กล่าวว่าจักรวรรดินิยมหมายถึง ชนิดของความสัมพันธ์ระหว่างประเทศที่เป็นไปตามลักษณะที่เกิดความไม่สมดุลบางประการ เช่น การที่ชาติหนึ่งมีอำนาจเหนือกว่าอีกชาติหนึ่ง และการที่อีกชาติหนึ่งต้องพึ่งพาอาศัยอีกชาติหนึ่ง ไม่เพียงแต่การมีอำนาจเหนือกว่าเท่านั้น แต่หมายถึงกำลัง หรือพลังทั้งหมดในการที่ความสัมพันธ์ดังกล่าวได้พัฒนาและรักษาให้คงไว้อย่างมีประสิทธิภาพด้วย¹⁰

กรอบความคิดเรื่องระบอบระหว่างประเทศ นั้น Robert O. Keohane กล่าวว่าไว้ว่า “หมายถึง ชุดของหลักการ (principles) บรรทัดฐาน (norms) กฎเกณฑ์ (rules) และระเบียบการตัดสินใจ (decision-making procedures) ที่แสดงออกโดยชัดแจ้งโดยปริยายซึ่งทำให้ความคาดหวังต่างๆของตัวแสดงมาบรรจบกันได้”¹¹

¹⁰ เบนจามิน เจ. โคเฮน, ปัญหาจักรวรรดินิยม, แปลโดย ลือชัย จุลาสัย และคนอื่นๆ (กรุงเทพมหานคร: แพร่พิทยา, 2524), หน้า 1-7.

¹¹ Robert O. Keohane, “The Demand for Regime,” in International Regime, ed. Stephen Krasner, (London: Cornell University Press, 1963), p.141.

Oran R. Young กล่าวว่า “ระบอบระหว่างประเทศคือ สถาบันทางสังคมที่ครอบงำการกระทำของกิจกรรมต่างๆที่เฉพาะเจาะจง เช่นเดียวกับสถาบันทางสังคมอื่นๆ ระบอบระหว่างประเทศมีรูปแบบของพฤติกรรมหรือการกระทำที่ทำให้ความคาดหวังต่างๆมาบรรจบกันได้”¹²

Stephen D. Krasner กล่าวว่า “หมายถึงชุดของหลักการ บรรทัดฐาน กฎเกณฑ์ และระเบียบการตัดสินใจทั้งแบบที่เปิดเผยและที่บอกเป็นนัยซึ่งทำให้ความคาดหวังต่างๆของตัวแสดงสามารถมารวมกันได้
ในบริเวณจำกัดในความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ”¹³ ซึ่งสามารถที่จะแยกอธิบายได้ดังนี้¹⁴

1. หลักการ (principles) หมายถึง ความเชื่อในสาเหตุ ความเป็นจริง และความถูกต้องยุติธรรม
2. บรรทัดฐาน (norms) หมายถึง มาตรฐานของพฤติกรรมซึ่งถูกกำหนดออกมาในรูปแบบสิทธิหน้าที่และข้อห้ามต่างๆ
3. กฎเกณฑ์ (rules) หมายถึง เงื่อนไข หรือบทบัญญัติเฉพาะของการกระทำระหว่างสมาชิก
4. ระเบียบการตัดสินใจ (decision-making procedures) หมายถึง กระบวนการเลือกและตัดสินใจจากตัวเลือกที่มีอยู่เพื่อให้บรรลุเป้าหมายใดอย่างหนึ่งหรือหลายอย่าง

กล่าวโดยสรุปแล้ว ระบอบระหว่างประเทศคือ ชุดของหลักการ บรรทัดฐาน กฎเกณฑ์ และระเบียบการตัดสินใจที่เป็นที่ยอมรับร่วมกันของตัวแสดงในการดำเนินความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในภาวะที่มีความขัดแย้งหรือประเด็นใดก็ตามที่มีความรุนแรง ทั้งนี้เนื่องจากระบบระหว่างประเทศมีลักษณะอนาธิปไตย (anarchy) คือ ไม่มีรัฐบาลกลางที่มีอำนาจเข้ามาดูแลระบบให้เกิดความเป็นระเบียบ (order) ได้ ทำให้เกิดความขัดแย้งขึ้น ระบอบระหว่างประเทศจึงเปรียบเสมือนตัวกลางที่คอยควบคุมดูแลและจัดการกับความขัดแย้งเหล่านั้นนั่นเอง

¹² Oran R. Young, "Regime Dynamic: The Rise and The Fall of International Regime," in International Regime, ed. Stephen Krasner, (London: Cornell University Press, 1963), p. 93.

¹³ Stephen Krasner, ed., International Regime, (London: Cornell University Press, 1963), p.2.

¹⁴ Stephen Krasner, "Structural Causes and Regimes Consequences : Regimes as Intervening Variables," International Organization, 36, No.2 (Spring 1982), p.186.

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้จะได้เลือกใช้กรอบความคิดถึงสองอย่าง นั่นคือ กรอบความคิดระบอบระหว่างประเทศ และแนวความคิดเรื่องจักรวรรดินิยมก็ตาม ผู้วิจัยได้นำแนวความคิดเรื่องจักรวรรดินิยมมาใช้อธิบายที่มาและลักษณะของการกำหนดเส้นเขตแดนระหว่างไทยและลาวภายใต้อิทธิพลของฝรั่งเศส และต่อมาเมื่อไทยและลาวเผชิญหน้ากันในช่วงสงครามเย็นโดยทั้งสองฝ่ายตกอยู่ภายใต้อิทธิพลของประเทศมหาอำนาจ คือสหรัฐอเมริกาและสหภาพโซเวียต โดยจะได้นำกรอบความคิดเรื่องระบอบระหว่างประเทศมาอธิบายให้เห็นลักษณะของการกำหนดพรมแดนทางบกระหว่างไทย-ลาวตั้งแต่อดีต ซึ่งถือได้ว่าเป็นระบอบระหว่างประเทศ เนื่องจากมีคุณสมบัติของหลักการ บรรทัดฐาน กฎเกณฑ์ และระเบียบการตัดสินใจที่เป็นที่ยอมรับร่วมกันระหว่างทั้งสองประเทศ เพื่อเปรียบเทียบให้เห็นว่า ข้อตกลงระหว่างไทยและลาวในปี พ.ศ.2539 นั้นเป็นการแก้ไขปัญหาพรมแดนทางบกได้อย่างแท้จริง

1.5 สมมติฐานในการศึกษา

ความสำเร็จในการบรรลุความตกลงแก้ไขปัญหาพรมแดนทางบกระหว่างไทยและลาวเป็นผลมาจากสภาพแวดล้อมระหว่างประเทศที่เอื้ออำนวยทั้งในระดับโลกและในระดับภูมิภาคโดยเฉพาะในอินโดจีน

1.6 วิธีที่ใช้ในการศึกษา

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้จะใช้วิธีวิจัยเอกสารและการสัมภาษณ์ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการเจรจาเพื่อแก้ไขปัญหาพรมแดนทางบกระหว่างไทยและลาว สำหรับการวิจัยเอกสารนั้นอาศัยข้อมูลประเภทต่างๆ ดังนี้

1. ข้อมูลชั้นปฐมภูมิ (primary sources) ได้แก่ แถลงการณ์ต่างๆ รายงานการประชุมและบันทึกเหตุการณ์ต่างๆ
2. ชั้นทุติยภูมิ (secondary sources) ได้แก่ บทความ บทวิเคราะห์ ข่าวจากวารสารต่างๆ และข่าวจากหนังสือพิมพ์ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

ทั้งนี้จะนำข้อมูลทั้งสองส่วนมาใช้เพื่อการวิเคราะห์เชิงพรรณนา (descriptive analytical method)

1.7 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทำให้ทราบถึงการกำหนดพรมแดนระหว่างไทย-ลาวในอดีตจนถึงปัจจุบัน
2. ทำให้ทราบถึงสภาพแวดล้อมระหว่างประเทศในยุคหลังสงครามเย็นซึ่งนำไปสู่การบรรลุความตกลงในการกำหนดพรมแดนทางบกระหว่างไทย-ลาว
3. ทำให้ทราบถึงการเจรจาระหว่างไทย-ลาวเพื่อแก้ปัญหาพรมแดนระหว่างกันจนกระทั่งสามารถบรรลุความตกลงในการกำหนดเขตแดนทางบก

1.8 การนำเสนอเรื่อง

บทที่ 1 กล่าวถึงที่มาและความสำคัญของเรื่อง วัตถุประสงค์ในการศึกษา ขอบเขตในการศึกษา กรอบความคิดที่ใช้ในการศึกษา สมมติฐานในการศึกษา วิธีที่ใช้ในการศึกษา และประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการศึกษา

บทที่ 2 ทบทวนความสัมพันธ์ระหว่างไทย-ลาวในอดีตก่อนและหลังยุคจักรวรรดินิยม การแก้ปัญหาพรมแดนในอดีต เขตแดนไทย-ลาว พ.ศ.2518-2530 และการเจรจาเพื่อแก้ปัญหาเรื่องพรมแดนไทย-ลาวที่นำมาสู่การจัดตั้งองค์การความร่วมมือไทย-ลาว

บทที่ 3 วิเคราะห์สภาพแวดล้อมระหว่างประเทศที่มีผลต่อความสัมพันธ์ไทยและลาว ระหว่างสงครามเย็น และภายหลังสงครามเย็น

บทที่ 4 พิจารณาปัญหาของกรอบการกำหนดเส้นเขตแดนที่มีอยู่เดิม เนื่องจากความไม่ชัดเจนของสนธิสัญญาและแผนที่ประกอบ สนธิสัญญาที่ไม่เป็นธรรม และการขาดองค์การความร่วมมือในการแก้ปัญหา กรอบการกำหนดเส้นเขตแดนทางบก และข้อสังเกตเกี่ยวกับกรอบการกำหนดเส้นเขตแดนทางบก

บทที่ 5 เป็นบทสรุปและวิเคราะห์ผลการศึกษา

ภาคผนวก

บทที่ 2

การกำหนดพรมแดนระหว่างไทยและลาวในอดีต

การกำหนดเขตแดนระหว่างประเทศนั้น แม้จะยึดหลักสากลนั้นคือ กฎหมายระหว่างประเทศ โดยถือเอาว่า ความตกลงหรือสนธิสัญญาระหว่างกันเป็นข้อยุติที่มีผลบังคับใช้และเป็นหลักฐานอ้างอิงที่ยึดถือกันต่อไปก็ตาม ข้อยุติดังกล่าวก็ยังเป็นเพียงการลากเส้นลงบนแผนที่เท่านั้น ในทางปฏิบัติ ความตกลงหรือสนธิสัญญา ยังคงไม่สามารถยุติปัญหาพิพาทระหว่างกันเรื่องเขตแดนได้ ถ้าความตกลงหรือสนธิสัญญานั้นขาดความชัดเจน ขาดความสมบูรณ์ หรือเกิดการเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมตามกาลเวลา อันทำให้รัฐคู่ตกลงไม่สามารถยอมรับความตกลงหรือสนธิสัญญานั้นได้ ทั้งนี้เพราะปัญหาอันได้เกิดขึ้นดังกล่าวเกี่ยวข้องกับบูรณภาพแห่งดินแดนและความมั่นคงของรัฐซึ่งไม่ว่ารัฐใดก็ตามต่างถือเป็นภาระหน้าที่อันสำคัญที่จะต้องรักษาไว้

ปัญหาพิพาทเรื่องเขตแดนระหว่างไทย-ลาวนั้น มูลเหตุสำคัญนอกเหนือจากประเด็นที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น ยังมีประเด็นสำคัญในเรื่องที่ความตกลงหรือสนธิสัญญาที่ใช้ในการกำหนดเขตแดนไม่เป็นไปตามหลักสากล เช่น การกำหนดเส้นเขตแดนตามลำน้ำโขง เป็นต้น ซึ่งการศึกษาค้นคว้านี้จะได้อธิบายถึงภูมิหลังของปัญหาข้อพิพาทดังกล่าวโดยแบ่งเป็น 3 ประเด็น ได้แก่ ความสัมพันธ์ระหว่างไทย-ลาวในอดีต การแก้ปัญหามรดกในอดีตรวมถึงเขตแดนไทย-ลาว พ.ศ.2518-2530

2.1 ความสัมพันธ์ระหว่างไทย-ลาวในอดีต

2.1.1 ความสัมพันธ์ระหว่างไทย-ลาวก่อนยุคจักรวรรดินิยม

หากพิจารณาตามหลักภูมิศาสตร์แล้วเราจะพบว่า ประเทศไทยนั้นมีพรมแดนติดต่อกับประเทศลาวหรือชื่อเดิมคือ กรุงศรีสัตนาคนหุต หรือล้านช้าง จากภาคเหนือจรดภาคตะวันออกเฉียงเหนือเป็นแนวยาวจากทิศเหนือถึงทิศใต้ ดังนั้นไทยและลาวจึงไม่สามารถที่จะหลีกเลี่ยงที่จะไม่มีความสัมพันธ์กันไม่ว่าในทางใดทางหนึ่งได้

นอกจากนี้ ลักษณะทางภูมิศาสตร์ที่สำคัญอีกประการที่มีส่วนกำหนดลักษณะความสัมพันธ์ของลาวต่อไทยกล่าวคือ ลาวเป็นประเทศที่ไม่มีทางออกทะเล (landlocked country) ล้อมรอบด้วยไทย สาธารณรัฐประชาชนจีน พม่าและกัมพูชา อีกทั้งยังมีรูปร่างของประเทศยาวจากเหนือไปใต้

โดยมีเวียงจันทน์เป็นเมืองหลวง การที่ลาวมีเมืองหลวงตั้งอยู่ทางตอนเหนือของประเทศทำให้ไม่สามารถควบคุมหัวเมืองทางตอนใต้ได้อย่างทั่วถึง นำไปสู่การแบ่งแยกออกเป็น 3 อาณาจักร คือ อาณาจักรล้านช้างหลวงพระบาง อาณาจักรล้านช้างเวียงจันทน์ และอาณาจักรนครจำปาศักดิ์ ในปี พ.ศ.2241 การแตกสามัคคี อิจฉาริษา เคียดแค้นจองเวรกันและกันระหว่าง 3 อาณาจักร ดังกล่าวได้ทำให้ลาวทั้งสามส่วนตกเป็นเมืองขึ้นของไทยอย่างสมบูรณ์พร้อมกันในปี พ.ศ.2322¹

ความสัมพันธ์ที่ลาวมีต่อไทยในยุคสมัยนั้นเป็นไปตามหลักความสัมพันธ์กับประเทศต่างๆ ในเอเชียในยุคสมัยเดียวกัน กล่าวคือ แม้ลาวจะเป็นประเทศราชหรือเมืองขึ้นของไทย ไทยก็ยินยอมให้พระเจ้าแผ่นดินของประเทศราชปกครองประเทศอยู่ตามเดิม เพียงแต่ว่าทุกปีประเทศราชจะต้องส่งเครื่องราชบรรณาการเป็นดอกไม้เงินดอกไม้ทอง และจัดกองทัพไปช่วยเมื่อไทยมีศึกสงครามเท่านั้น จะเห็นได้ว่าความสัมพันธ์ทางการเมืองนั้นมีหลักฐานแสดงความสัมพันธ์ที่เด่นชัด ในขณะที่ด้านการค้ากลับไม่ปรากฏว่าได้มีการติดต่อกันหรือไม่ ทั้งนี้เป็นเพราะการคมนาคมระหว่างเมืองหลวงของไทยอันเป็นศูนย์กลางทางการค้ากับลาวในสมัยนั้นเป็นไปด้วยความยากลำบาก อีกทั้งสังคมลาวในขณะนั้นเป็นสังคมเกษตรกรรมที่มุ่งเพาะปลูกเพื่อการบริโภคเองเท่านั้น ดังนั้นการค้าขายจึงไม่ปรากฏหลักฐานที่ชัดเจน นอกจากการค้าระหว่างหัวเมืองที่อยู่ใกล้เคียงกันซึ่งก็เป็นเพียงการค้าขายเล็กๆน้อยๆเท่านั้น นอกจากความสัมพันธ์ทางการเมืองและการค้าแล้ว ไทยและลาวยังมีความคล้ายคลึงกันทางด้านสังคมไม่น้อย ไม่ว่าจะเป็นในเรื่องเชื้อชาติ ศาสนา ภาษาและวัฒนธรรม ถึงแม้ว่าจะไม่เหมือนกันทีเดียวแต่ความคล้ายคลึงนี้ก็เป็นเรื่องที่จะทำความเข้าใจกันได้ไม่ยากนัก โดยเฉพาะอย่างยิ่งคนลาวกับคนไทยในภาคตะวันออกเฉียงเหนือซึ่งสามารถสื่อสารกันได้เป็นอย่างดี แม้กระทั่งในปัจจุบัน² ดังนั้นลักษณะของเขตแดนระหว่างไทยและประเทศเพื่อนบ้านในขณะนั้นจึง

¹ ตัวอย่างที่ดีของการแตกความสามัคคีของอาณาจักรลาวทั้งสามในช่วงระยะเวลาดังแต่ปี พ.ศ. 2241-2322 ได้แก่ การยกทัพเข้าตีนครเวียงจันทน์ในปี 2321 ของไทย มีสาเหตุมาจากการที่เจ้าศิริบุญสารแห่งเวียงจันทน์ไม่ได้ช่วยไทยปราบพม่า และการฟ้องที่มีเนื้อหาสอดคล้องกับการกระทำดังกล่าวของเจ้าสุริยวงศ์แห่งหลวงพระบางว่า เวียงจันทน์ได้เอาใจออกห่างไปเข้าด้วยพม่า เมื่อไทยยกพลไปตีเวียงจันทน์ทางหลวงพระบางจึงดีใจมาก เนื่องจากไม่พอใจที่เวียงจันทน์เคยร่วมมือกับพม่ายกทัพมาตีตนมาก่อน รายละเอียดของประวัติศาสตร์ลาวช่วงนี้ดูใน สีลา วีระวงส์, ประวัติศาสตร์ลาว, (กรุงเทพมหานคร: มติชน, 2539), หน้า 133-166.

² ถึงแม้ว่าหลักฐานทางการค้าจะไม่ชัดเจนนัก ปรากฏว่าได้มีการใช้เงินตราของไทยในการค้าขายด้วย

² กฤษฏางค์ สุทัศน ฌ อยุธยา, "ปัญหาเส้นเขตแดนไทย-ลาวอันเนื่องมาจากสนธิสัญญาเขตแดน," (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิตสาขานิติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2535), หน้า 7-8.

เป็นเพียงเขตแดนที่ยอมรับกันโดยพฤตินัย เจ้าหน้าที่และราษฎรท้องถิ่นที่รู้ว่าเขตแดนของประเทศอยู่ ณ ที่ใด เนื่องจากไม่ได้มีการทำสนธิสัญญาเกี่ยวกับเขตแดน อาณาเขตจึงสามารถขยายหรือหดลงตามแต่สถานการณ์ กล่าวคือเมื่อทำสงครามชนะก็หมายถึงการได้ดินแดนของเมืองนั้นหรือรัฐนั้นซึ่งหมายถึงการเพิ่มขึ้นของอาณาเขต ในทางตรงข้ามเมื่อเมืองหรือรัฐประเทศราชประกาศตนเป็นอิสระไม่ขึ้นต่อเมืองแม่ก็หมายถึงการลดลงของอาณาเขตตนเอง ดังนั้นเขตแดนของไทยในสมัยนั้นก็คือ บริเวณที่เป็นเขตแดนระหว่างประเทศลาวและเวียดนามปัจจุบันเท่านั้น³

อย่างไรก็ตาม การจัดการปกครองของไทยในลาวตามแบบเดิมได้มีการเปลี่ยนแปลงภายหลังกบฏเจ้าอนุวงศ์แห่งอาณาจักรล้านช้างเวียงจันทน์ในปี พ.ศ.2370 กบฏดังกล่าวทำให้อำนาจ การปกครองของเจ้าล้านช้างเวียงจันทน์หมดสิ้นลง ในขณะที่หลวงพระบางและจำปาศักดิ์ยังมี การสืบสันตติวงศ์มาจนกระทั่งเมื่อถูกกบฏจีนฮ่อตีแตกในปี พ.ศ.2423 ซึ่งไทยสามารถปราบปรามกบฏดังกล่าวได้สำเร็จในราวปี พ.ศ.2430 ไทยจึงได้จัดการปกครองหัวเมืองลาวให้มีความชัดเจนยิ่งขึ้นโดยได้แบ่งหัวเมืองลาวออกเป็น 4 ภาค⁴ ทั้งนี้ไทยยังคงให้สิทธิลาวในการปกครองตนเอง เพียงแต่ว่าเป็นการปกครองตนเองภายใต้การควบคุมของข้าหลวงประจำภาคอีกชั้นหนึ่งเท่านั้น

อย่างไรก็ตาม สาเหตุสำคัญที่ทำให้ไทยจัดการปกครองหัวเมืองลาวขึ้นใหม่มาจากการที่ไทยเริ่มเห็น

³ เดิมศักดิ์ อ่อนศรี, "การกำหนดเขตแดนไทย-ลาว," (วิทยานิพนธ์วิทยาลัยการทัพบก, กันยายน 2531), หน้า 7.

^{*} เจ้าอนุวงศ์เป็นเจ้าปกครองนครเวียงจันทน์ตั้งแต่ปี พ.ศ.2346-2370 ได้ก่อการกบฏขึ้นเพื่อต้องการประกาศอิสรภาพจากไทย เมื่อไทยปราบกบฏครั้งนี้เป็นที่เรียบร้อยแล้ว ไทยได้ทำการกวาดต้อนคนลาวจากฝั่งซ้ายของแม่น้ำโขงมายังฝั่งขวาของแม่น้ำโขงเป็นจำนวนมาก และได้ทำลายเมืองเวียงจันทน์จนกลายเป็นเมืองร้างอันเป็นการสิ้นสุดของอาณาจักรล้านช้างเวียงจันทน์

⁴ ไทยได้จัดการปกครองให้มีความชัดเจนยิ่งขึ้นโดยได้แบ่งหัวเมืองลาวเวียงจันทน์และจำปาศักดิ์ออกเป็น 4 ภาคในปี พ.ศ.2433 คือ หัวเมืองลาวฝ่ายตะวันออก หัวเมืองลาวฝ่ายตะวันออกเฉียงเหนือ หัวเมืองลาวฝ่ายเหนือ และหัวเมืองลาวฝ่ายกลาง ปีต่อมาคือ ปี พ.ศ.2434 ได้มีการจัดแบ่งอีกครั้ง โดยได้นำหัวเมืองลาวฝ่ายตะวันออก และหัวเมืองลาวฝ่ายตะวันออกเฉียงเหนือมารวมกันเรียกชื่อใหม่ว่า หัวเมืองลาวกาว หัวเมืองลาวฝ่ายเหนือได้เปลี่ยนชื่อเป็นหัวเมืองลาวพวน เช่นเดียวกับหัวเมืองลาวฝ่ายกลางเปลี่ยนเป็นหัวเมืองลาวกลาง และได้มีการรวมเอาหลวงพระบาง สิบสองปันนา สิบสองจุไท หัวพันทั้งห้าทั้งหก มาเป็นหัวเมืองลาวพุงขาว รายละเอียดดูใน สีลา วีระวงส์, ประวัติศาสตร์ลาว, หน้า 188-197, 228-232.

ความ จำเป็นของการป้องกันการขยายอิทธิพลของชาติตะวันตกโดยเฉพาะฝรั่งเศสซึ่งได้เริ่มความพยายามที่จะขยายเข้ามาในดินแดนของไทยทั้งเขมรและลาวนั่นเอง^{*}

2.1.2 ความสัมพันธ์ระหว่างไทย-ลาวยุคจักรวรรดินิยม

ลักษณะการจัดการปกครองของไทยต่อลาวเป็นไปอย่างหลวมๆ กล่าวคือ ไม่เข้าไปยุ่งในกิจการภายในและปล่อยให้หัวเมืองลาวปกครองตนเอง เพียงแต่จะต้องส่งบรรณาการคือ ดอกไม้เงินดอกไม้ทองมาให้ปีละครั้ง และส่งกองทัพไปช่วยรบในยามมีศึกสงคราม เพราะฉะนั้นบางครั้งลาวจึงกระด้างกระเดื่องต่อไปและไปสวามิภักดิ์กับญวนซึ่งก็เป็นประเทศที่มีความเข้มแข็งอีกประเทศหนึ่งในภูมิภาค ทำให้เกิดสภาพการเป็น "เมืองสองฝ่ายฟ้า" ทำให้ทั้งไทยและญวนต่างถือว่าลาวเป็นเขตอิทธิพลของตนทั้งคู่^{**} สภาพดังกล่าวดำเนินมาจนกระทั่งญวนเริ่มตกเป็นเมืองขึ้นของฝรั่งเศสในปี พ.ศ.2401^{***} ระหว่างนั้น ฝรั่งเศสเริ่มมองหาเส้นทางที่จะได้ครอบครองลาวและเขมร เพื่อต้องการแข่งขันและถ่วงดุลอำนาจของอังกฤษที่มีในเอเชียตะวันออกเฉียงและพม่า ในขณะเดียวกันก็ไม่ต้องการครอบครองไทยเนื่องจากไม่ต้องการมีอาณาเขตติดต่อกับอาณาเขตของอังกฤษอันจะทำให้เกิดการกระทบกระทั่งกันได้ง่ายนั่นเอง⁵

ปี พ.ศ.2426 ภายหลังจากการยึดครองเวียดนามทั้งหมดและตลอดจนเขมรส่วนนอกทำให้ดินแดนลาวทั้งหมดซึ่งมีพรมแดนติดต่อกับญวนของฝรั่งเศส ทำให้ไทยไม่สามารถเลี่ยงการเผชิญหน้าโดยตรงกับฝรั่งเศสได้อีกต่อไปแล้ว

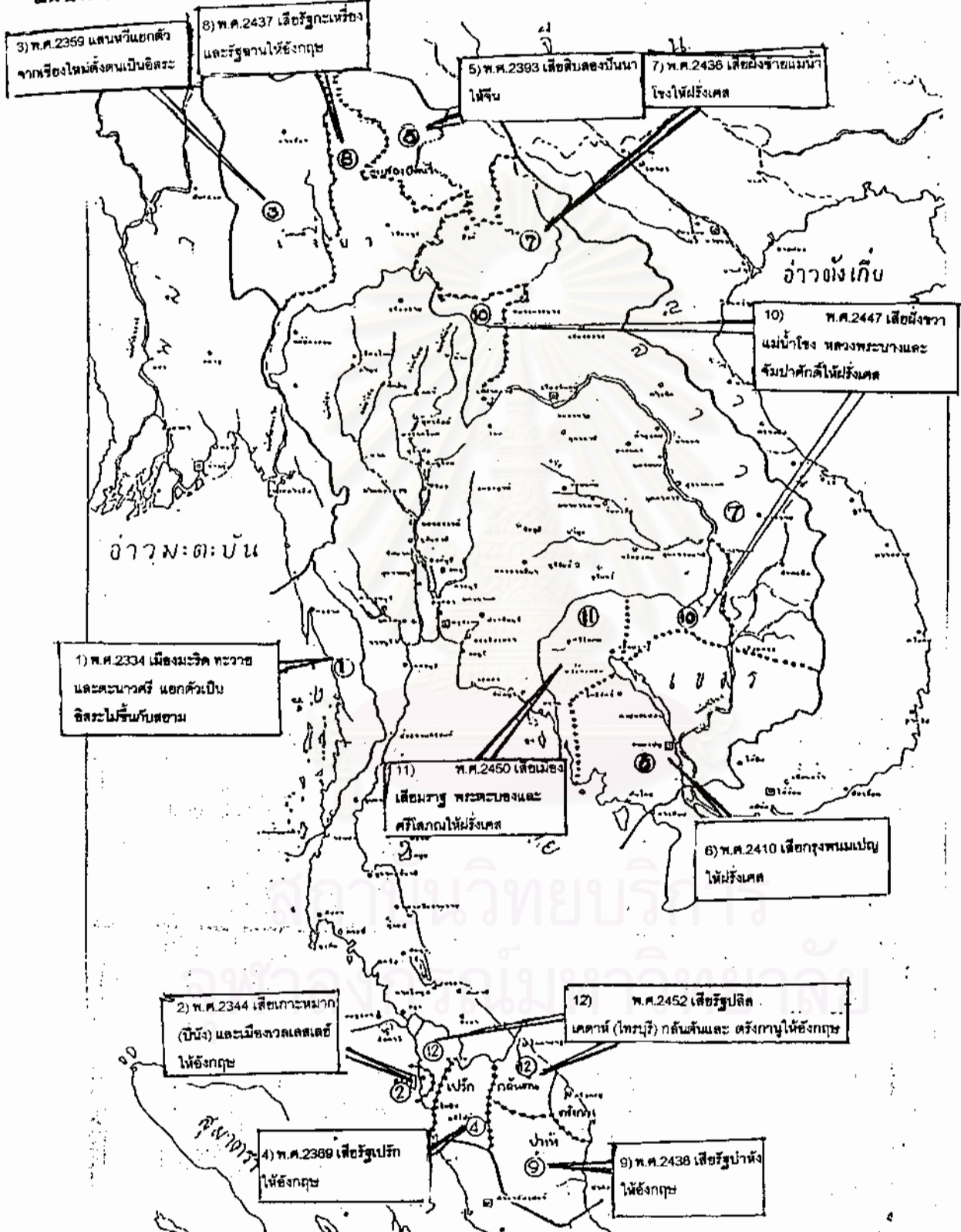
^{*} ขณะนั้นฝรั่งเศสได้ญวนเป็นเมืองขึ้นแล้ว และได้แผ่อิทธิพลเข้ามาในเขมรทำให้ไทยได้เสียเขมรส่วนนอกให้แก่ฝรั่งเศสในปี พ.ศ.2410

^{**} กรณีเขมรก็เป็นเช่นเดียวกับลาว

^{***} ญวนเสียเมืองตรานในภาคกลางตั้งแต่ปี พ.ศ.2401 เสียโคชินจีนในปี พ.ศ.2405 และตกเป็นเมืองขึ้นของฝรั่งเศสทั้งประเทศในปี พ.ศ.2426

⁵ อภิญา เพ็ญฟูสกุล, "กรณีวิกฤตการณ์ปากน้ำ ร.ศ.112: วิเคราะห์กลไกการกำหนดนโยบายต่างประเทศของไทย," เอกสารวิชาการลำดับที่ 11 สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, เมษายน 2524, หน้า 1-2.

แผนที่ 1 แผนที่แสดงการเสียดินแดนของสยาม

ที่มา: เต็มศักดิ์ อ่อนศรี, "การกำหนดเขตแดนไทย-ลาว" (วิทยานิพนธ์วิทยาลัยการทัพบก, กันยายน 2531), หน้า 8.

ฝรั่งเศสได้อาศัยสถานการณ์ความวุ่นวายที่เกิดขึ้นในช่วงกบฏฮ่อ⁶ (พ.ศ.2415-2430) โดยถือว่าการจัดการกับปัญหาภายในอาณานิคมของตนประการหนึ่งและเพื่อขยายอิทธิพลของตนเข้ามา ยังลาวด้วยอีกทางหนึ่ง อย่างไรก็ตามไทยได้ยอมรับข้อเสนอของฝรั่งเศสในการที่จะร่วมมือกันปราบพวกฮ่ออย่างจริงจังทำให้สามารถปราบปรามฮ่อได้สำเร็จในที่สุด

ก. การเสียดินแดนสยามใน พ.ศ.2431

เมื่อฝรั่งเศสเข้ามาปกครองญวนทางเหนือในปี พ.ศ.2426 ฝรั่งเศสต้องเผชิญกับการปล้นสะดมของพวกฮ่อซึ่งญวนปราบปรามไม่สำเร็จมาก่อน อย่างไรก็ตามฝรั่งเศสมีประสบการณ์ในการจัดการกับปัญหาพิพาทในอาณานิคมของตนมาก่อนและตระหนักดีว่าต้องอาศัยความร่วมมือจากไทยในการตีขนาบฮ่อทั้งสองข้างจึงจะสำเร็จได้ ฝรั่งเศสจึงได้ขอให้ไทยร่วมมือโดยใช้กำลังทหารทั้งไทยและฝรั่งเศสเข้าปราบปราม และฝรั่งเศสได้ใช้ความร่วมมือเป็นข้ออ้างในเวลาต่อมาเมื่อทหารของตนรุกล้ำเข้ามาในดินแดนสิบสองจุไทยว่า เป็นการกวาดล้างพวกฮ่อที่กระจัดกระจายมาจากตั้งเกี่ยซึ่งเป็นอาณานิคมของตน อย่างไรก็ตามภายหลังจากการปราบปรามฮ่อสำเร็จในปี พ.ศ.2430 ฝรั่งเศสกลับไม่ยินยอมถอนกำลังทหารกลับแต่อย่างใด⁷

สาเหตุที่ฝรั่งเศสนำมาใช้อ้างเพื่อที่จะไม่ถอนทหารก็คือ สิบสองจุไทยเป็นของญวนมาก่อน เพราะฉะนั้นเมื่อฝรั่งเศสได้ครอบครองญวน ฝรั่งเศสจึงควรได้ดินแดนของญวนคือสิบสองจุไทยด้วย

⁶ ฮ่อ เป็นคำเรียกที่คนลาวใช้เรียกคนจีนที่อยู่ทางตอนใต้ของประเทศจีน ได้แก่ ยูนนาน กวางตุ้ง กวางสี และเสฉวน กบฏฮ่อที่เข้ามาก่อการในเขตลาวนั้นมีกำเนิดมาจากความพยายามที่จะโค่นล้มราชวงศ์แมนจูในช่วงปี พ.ศ.2397-2407 หรือที่รู้จักกันในนามกบฏไต้เผิง เมื่อทางการจีนร่วมกับทหารอังกฤษปราบปรามลงได้จนสำเร็จ ส่วนหนึ่งได้แตกเข้ามาในแถบสิบสองปันนา สิบสองจุไทย เป็นต้น พวกนี้มีอาชีพปล้นสะดม ทางกรไทยและญวนพยายามปราบปรามแต่ก็ไม่สามารถปราบให้สิ้นซากได้ทั้งนี้เพราะไทยและญวนไม่ได้ร่วมมือกัน รายละเอียดดูใน ลีลา วีระวงส์, ประวัติศาสตร์ลาว, หน้า 202-215. และ สุวิทย์ ธีรศาสตร์, ประวัติศาสตร์ลาว ค.ศ.1779-1975, (กรุงเทพมหานคร : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย, 2541) หน้า 147-148.

^{*} สิบสองจุไทยประกอบด้วยเมืองของผู้ไทยชาว 4 เมือง คือ เมืองไล เมืองเจียน เมืองมุน เมืองมาง และเมืองของผู้ไทยดำ 8 เมือง คือ เมืองแวง (เดียนเบียนฟู) เมืองควาย เมืองดุง เมืองม่วน เมืองลา เมืองโมะ เมืองหวัด เมืองซาง เมืองทั้งหมดปัจจุบันอยู่ในประเทศเวียดนาม

⁷ สุวิทย์ ธีรศาสตร์, ประวัติศาสตร์ลาว ค.ศ.1779-1975, หน้า 146-147.

ในขณะที่ ไทยนั้นถือว่าดินแดนสิบสองจุไทย นั้นเป็นส่วนหนึ่งของดินแดนไทยแต่ได้ให้หลวงพระบาง
ดูแลมาโดยตลอด

ไทยนั้นตระหนักถึงภัยคุกคามที่มาจากฝรั่งเศสเป็นอย่างดี จึงได้พยายามจัดการปกครอง
หัวเมืองลาวให้รัดกุมขึ้นในปีเดียวกัน เพื่อให้สิทธิของไทยเหนือดินแดนแถบนี้มีความชัดเจนมาก
ยิ่งขึ้น อย่างไรก็ตามในกรณีของสิบสองจุไทยนั้น ไทยตระหนักดีว่าไทยไม่มีหลักฐานด้านแผนที่หรือ
หลักเขตใดทั้งสิ้น อีกทั้งไทยก็ไม่เคยส่งข้าหลวงไปปกครองดินแดนส่วนนี้มาก่อน มีเพียงการส่ง
บรรณาการมาเป็นรายปีเท่านั้น และหัวเมืองแถบนั้นส่วนใหญ่ก็ส่งบรรณาการให้ทั้งไทยและญวน
บางเมืองก็ส่งให้ทั้งไทย ญวนและจีนอีกด้วย^๖ ดังนั้นการอ้างของฝรั่งเศสและไทยเกี่ยวกับสิทธิในการ
ปกครอง สิบสองจุไทยจึงสามารถกระทำได้ทั้งสองฝ่าย แต่ทางไทยนั้นเสียเปรียบหากไม่ยินยอม
เนื่องจากอาจเกิดการรบกวนซึ่งพิจารณาตามกำลังรบแล้วไทยเสียเปรียบ ไทยจึงเลือกที่จะใช้หนทาง
การเจรจาและยินยอมเซ็นสัญญาในวันที่ 22 ธันวาคม พ.ศ.2432 ให้ฝรั่งเศสสามารถยึดครอง
สิบสองจุไทยได้เป็นการชั่วคราวจนกว่าจะมีการเจรจกันใหม่ที่กรุงเทพฯ อย่างไรก็ตาม ภายหลังจาก
จากนั้น 5 เดือน กองทหารไทยที่ประจำอยู่ที่เมืองแฉงและเมืองพวนได้ถอนกำลังออกจากสิบสอง
จุไทย เนื่องจากรำคาญทหารฝรั่งเศสที่คอยยุยงตลอดเวลา และ ดร.มาซี (Massie) รองกงสุล
ฝรั่งเศสประจำหลวงพระบางรบเร้าให้ไทยถอนทหารจากเมืองแฉง^๗ ทำให้ฝรั่งเศสสามารถยึดครองสิบ
สองจุไทยได้โดยสมบูรณ์โดยปราศจากการรบ รวมพื้นที่ที่เสียให้กับฝรั่งเศสจำนวน 87,000 ตาราง
กิโลเมตร

ข. การเสียฝั่งซ้ายของแม่น้ำโขงในปี พ.ศ.2436 (วิกฤตการณ์ ร.ศ.112)

ภายหลังจากที่ฝรั่งเศสได้สิบสองจุไทยในปี พ.ศ.2432 แล้วฝรั่งเศสก็เริ่มขยายอิทธิพลเข้า
มาในดินแดนฝั่งซ้ายของแม่น้ำโขง กล่าวคือ ได้มีการเตรียมการล่วงหน้าเป็นอย่างดีโดยขอสำรวจ
ดินแดน ดังกล่าวอย่างละเอียด ซึ่งไทยก็ยินยอมตามคำอ้างของฝรั่งเศสที่ว่า จะสำรวจเพื่อปักปันเขต
แดนให้เรียบร้อย หัวหน้าคณะสำรวจในขณะนั้นคือ นายโอกุสต์ ปาวี (Auguste Pavie) ซึ่งเป็นรอง
กงสุลฝรั่งเศสประจำหลวงพระบางมาตั้งแต่ปี พ.ศ.2429 ผลงานการสำรวจของปาวีถือได้ว่ามีความ

^๖ ตัวอย่างเมืองที่ส่งบรรณาการให้ทั้งไทยและญวนก็คือ เมืองวัง เมืองนอง ในแขวงสุวรรณเขต หัวพัน
ทั้งห้าทั้งหก และเมืองพวน เป็นต้น ส่วนกรณีของสิบสองปันนาและสิบสองจุไทยนั้นส่งให้ทั้งไทย ญวนและจีน

^๗ สุวิทย์ ธีรศาสตร์, ประวัติศาสตร์ลาว ค.ศ.1779-1975, หน้า 148.

ละเอียดมากกว่าแผนที่ที่ไทยซึ่งจัดทำขึ้นในปี พ.ศ.2426 โดยนายแมคคาธิ หรือพระวิภาคภูวดล ชาวอังกฤษหัวหน้าเจ้าหน้าที่กองแผนที่ของไทยเป็นอันมาก⁹ ทั้งนี้เพราะได้มีการรวบรวมข้อมูลเขียนขึ้นเป็นหนังสือมีแผนที่ประกอบโดยละเอียดจำนวน 9 เล่ม เล่มหนึ่งมีความยาวประมาณ 700-800 หน้า¹⁰ เมื่อได้ทำการสำรวจเสร็จสิ้นในปี พ.ศ.2434 ปาวีจึงเดินทางกลับฝรั่งเศส และกลับมาอีกครั้งในปี พ.ศ.2435 ในฐานะกงสุลใหญ่ของฝรั่งเศสประจำประเทศไทยโดยมีจุดประสงค์สำคัญที่จะผนวกดินแดนลาวฝั่งซ้ายเป็นส่วนหนึ่งของอาณานิคมของฝรั่งเศสในอินโดจีนให้ได้

นายปาวีได้ยื่นข้อเสนอต่อรัฐบาลไทยว่า ลาวฝั่งซ้ายเป็นของญวนและเขมรมาก่อน เมื่อญวนและเขมรเป็นของฝรั่งเศสตั้งนั้นลาวฝั่งซ้ายจึงควรเป็นของฝรั่งเศสด้วย ซึ่งข้อเสนอนี้คล้ายกับกรณีสิบสองจุไทยและดินแดนอื่นๆ แต่ไทยไม่สามารถที่จะยอมรับได้ ขณะเดียวกันฝรั่งเศสก็เริ่มกระทำการยั่วยุให้เกิดความตึงเครียดตามชายแดนไทยและเพื่อเป็นการหยั่งท่าทีและตีรวนฝ่ายไทยด้วย กรณีที่เห็นได้ชัดคือ กรณีทุ่งเชียงคำที่เกิดจากนายบางเปียนซึ่งเป็นคนในอารักขาของฝรั่งเศสชักธงฝรั่งเศสขึ้นที่ทุ่งเชียงคำจึงถูกทางการไทยจับตัวมาขังที่กรุงเทพฯ¹¹

ไทยพยายามที่จะใช้วิธีการประนีประนอมโดยการเจรจาและเสนอต่อฝรั่งเศสให้มีการกำหนดเขตปลอดทหารขึ้นซึ่งเขตดังกล่าวนี้มีความยาว 650 กิโลเมตรและกว้าง 50 กิโลเมตรไว้จนกว่าจะมีการตกลงกันได้ และไทยยินยอมคืนดินแดนที่มีหลักฐานแน่ชัดว่าเป็นของญวนแก่ฝรั่งเศส ตลอดจนให้อินญาโตตุลาการตัดสินในกรณีที่ไม่สามารถตกลงกันได้¹² ฝรั่งเศสมองว่าข้อเสนอนี้ตนเสียเปรียบเนื่องจากฝรั่งเศสไม่มีหลักฐานที่จะพิสูจน์ดินแดนที่เป็นปัญหาเหล่านี้ว่าเป็นของญวนมาก่อนจึงไม่ยอมรับ ส่วนทางฝ่ายมีอยู่หลายประเด็นที่มีความหนักแน่นในทางหลักฐานดังนี้¹³

- (1) การที่ไทยมีข้าหลวงประจำการ ณ หลวงพระบางซึ่งอยู่ในลาวฝั่งซ้าย

⁹ อภิญา เพ็ญฟูตระกูล, "กรณีวิกฤตการณ์ปากน้ำ ร.ศ.112: วิเคราะห์กลไกการกำหนดนโยบายต่างประเทศของไทย", หน้า 3.

¹⁰ สุวิทย์ ธีรศาสตร์, ประวัติศาสตร์ลาว ค.ศ.1779-1975, หน้า 150.

¹¹ อภิญา เพ็ญฟูตระกูล, "กรณีวิกฤตการณ์ปากน้ำ ร.ศ.112: วิเคราะห์กลไกการกำหนดนโยบายต่างประเทศของไทย", หน้า 4.

¹² สุวิทย์ ธีรศาสตร์, ประวัติศาสตร์ลาว ค.ศ.1779-1975, หน้า 155. อ้างจาก กชช. ร.5 ฝ.181 กรมหลวงเทเวศร์วโรปการถึงนายปาวี 25 กุมภาพันธ์ ร.ศ.111.

¹³ เรื่องเดียวกัน, หน้า 155-157.

- (2) การที่ฝรั่งเศสขออนุญาตไทยตั้งรองกงสุลและขออนุญาตสำรวจลาวฝั่งซ้ายแม่น้ำโขง แสดงว่าฝรั่งเศสยอมรับว่าดินแดนดังกล่าวเป็นของไทย
- (3) การที่เจ้านครหลวงพรวางส่งคนมาถือน้ำพิพัฒน์สัตยาที่กรุงเทพฯทุกปี
- (4) ฝรั่งเศสไม่สามารถยอมรับวิธีการตัดสินโดยอนุญาโตตุลาการได้ เพราะการตัดสินโดยอนุญาโตตุลาการ (คือสหรัฐอเมริกา) นั้นถือเป็นสูงสุดและต้องยอมรับซึ่งเป็นเรื่องยุ่งยากและมีโอกาสที่จะไม่ได้ดินแดนลาวฝั่งซ้ายอีกด้วย

เมื่อฝรั่งเศสเห็นว่า ไม่สามารถที่จะเกลี้ยกล่อมไทยให้มอบดินแดนคืนแต่โดยดีจึงเปลี่ยนไปใช้กำลังโดยการส่งกองทหารเข้าตีลาวฝั่งซ้ายเป็น 3 แนวด้วยกันในช่วงเดือนเมษายน พ.ศ.2436 คือ ทางด้านใต้จากเขมร ด้านตะวันออกจากญวนตอนกลาง และทางด้านเหนือจากเมืองวิญญูในญวน ฝรั่งเศสประสบความสำเร็จในการตีจากด้านใต้และตะวันออก ในขณะที่ด้านเหนือนั้นฝรั่งเศสต้องพบกับการตั้งรับอย่างเข้มแข็งของไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่งการตั้งรับของพระยอดเมืองขวางข้าหลวงเมืองคำม่วน ทำให้ทหารฝรั่งเศสตายไปราว 11-12 คนรวมถึงนายกรอสกูแรง (Groscurin) หัวหน้าทหารฝรั่งเศสด้วย การเสียชีวิตของนายทหารฝรั่งเศสทำให้ฝรั่งเศสตั้งใจจะให้ไทยชดใช้เป็นเงินจำนวนมากตามที่ระบุไว้ในเงื่อนไขของฝรั่งเศสในการเจรจาปี พ.ศ.2436¹⁴

เมื่อการใช้กำลังทางบกไม่ได้ผลอย่างที่ต้องการฝรั่งเศสจึงได้เปลี่ยนมาเป็นทางเรือ โดยในวันที่ 10 กรกฎาคม พ.ศ.2436 ฝรั่งเศสจึงตัดสินใจส่งเรือรบ 2 ลำคือ เรือโกเมต (Comète) และเรือแองกอสต็อง (Inconstant) เข้ามาสมทบกับเรือลูแตง (Lutin) ซึ่งมาจอดรออยู่ก่อนแล้วตั้งแต่เดือนเมษายน พ.ศ.2436 โดยอ้างว่าอังกฤษได้ส่งเรือพัลลัส (Pallas) เข้ามาได้ ฝรั่งเศสก็ควรมีสื่อสิทธิ์ส่งเข้ามาเช่นกัน ทั้งนี้ฝรั่งเศสคาดคะเนว่าไทยคงไม่ยอมให้ฝรั่งเศสผ่านปากน้ำเข้ามาแน่ซึ่งหากเหตุการณ์บานปลายต่อไปฝรั่งเศสย่อมฉวยโอกาสยึดไทยเป็นเมืองขึ้นได้¹⁵

จนกระทั่งวันที่ 13 กรกฎาคม เมื่อความตึงเครียดถึงขีดสุด ได้เกิดการยิงปะทะกันขึ้นระหว่างเรือรบฝรั่งเศสกับทหารไทย¹⁶ โดยที่เหตุการณ์ยิงกันที่เกิดขึ้นอยู่นอกเหนือความคาดหมายของ

¹⁴ ลีลา วีระวงส์, ประวัติศาสตร์ลาว, หน้า 246--251.

¹⁵ สุวิทย์ ธีรศาสตร์, ประวัติศาสตร์ลาว ค.ศ.1779-1975, 160-161. และ อภิญญา เฟื่องฟูตระกูล, "กรณีวิกฤตการณ์ปากน้ำ ร.ศ.112: วิเคราะห์หลักไถ่การกำหนดนโยบายต่างประเทศของไทย", หน้า 7-12.

¹⁶ สุวิทย์ ธีรศาสตร์, ประวัติศาสตร์ลาว ค.ศ.1779-1975, หน้า 160-163, 169-172.

รัฐบาลไทยและรัฐบาลฝรั่งเศสเนื่องจากแน่ใจว่าเรือรบจะไม่เข้ามา เพราะได้มีคำสั่งให้หยุดไว้เพียงที่ปากน้ำ แต่นายปาวีซึ่งขณะนั้นเป็นราชทูตฝรั่งเศสประจำประเทศไทยได้อาศัยไหวพริบทำเป็นว่ายังไม่ได้รับโทรเลขคำสั่งแล้วสั่งให้เรือแล่นผ่านสันดอนปากน้ำ จึงเกิดการปะทะระหว่างเรือรบฝรั่งเศสกับทหารไทยที่คุมเชิงอยู่ที่ปากน้ำขึ้น รัฐบาลฝรั่งเศสจึงต้องปล่อยเรื่องให้เลยตามเลย

วันที่ 20 กรกฎาคม นายปาวีจึงได้ยื่นคำขาด (ultimatum) ของรัฐบาลฝรั่งเศส 6 ข้อโดยให้ไทยตอบภายใน 48 ชั่วโมงดังนี้คือ

- (1) รัฐบาลไทยยอมรับว่าดินแดนฝั่งซ้ายแม่น้ำโขงเป็นของฝรั่งเศส
- (2) รัฐบาลไทยจะถอนทหารออกจากฝั่งซ้ายแม่น้ำโขงภายใน 1 เดือน
- (3) รัฐบาลไทยจะต้องทำความพอใจให้กับฝรั่งเศสกรณีทุ่งเชียงคำ คำม่วน และกรณีที่ไทยโจมตีเรือรบฝรั่งเศสที่ปากน้ำ
- (4) รัฐบาลไทยต้องลงโทษเจ้าหน้าที่ฝ่ายไทยที่ทำผิดตามข้อ 3 และจ่ายเงินให้กับครอบครัวของผู้เสียหายในข้อ 3
- (5) ค่าเสียหายนี้รัฐบาลฝรั่งเศสเรียก 2 ล้านฟรังก์
- (6) รัฐบาลไทยต้องจ่ายเงินมัดจำ 3 ล้านฟรังก์ เพื่อประกันว่าไทยจะปฏิบัติตาม ถ้าไม่จ่ายค่ามัดจำ ฝรั่งเศสจะเก็บภาษีเมืองพระตะบองและเสียมราฐแทน

ในขั้นต้น รัฐบาลไทยตัดสินใจยอมรับคำขาดของฝรั่งเศสเป็นบางข้อโดยยินยอมยกเมืองคำเกิดคำม่วนให้เท่านั้น แต่ปฏิเสธในข้อที่ให้ลงโทษเจ้าหน้าที่ฝ่ายไทยเพราะไทยถือว่าเจ้าหน้าที่เหล่านั้นทำตามหน้าที่ ทำให้ฝรั่งเศสไม่พอใจกับคำตอบจึงประกาศถอนราชทูตออกจากประเทศไทยในวันที่ 22 กรกฎาคม รวมทั้งประกาศปิดอ่าว (blockade) ไทยในวันที่ 26 กรกฎาคม และอีกสามวัน ต่อมาได้ประกาศปิดอ่าวเพิ่มเติมตั้งแต่เกาะเสม็ดถึงแหลมสิงห์ รัฐบาลไทยจึงได้ตกลงยอมรับ แต่ฝรั่งเศส กลับยื่นคำขาดเพิ่มอีก 3 ข้อได้แก่

- (1) รัฐบาลไทยจะต้องถอนตัวออกจากท่าเรือและบริเวณแม่น้ำเมืองจันทบุรี
- (2) บริเวณ 25 กิโลเมตรทางฝั่งขวาแม่น้ำโขงให้เป็นเขตปลอดทหาร ไทยจะมีทหารหรือเจ้าหน้าที่ติดอาวุธในบริเวณนี้ไม่ได้
- (3) ไทยจะมีเรือติดอาวุธในทะเลสาบเขมรไม่ได้
- (4) ฝรั่งเศสสงวนไว้ซึ่งสิทธิที่จะตั้งกงสุลที่นานและโคราช

รัฐบาลไทยยอมรับคำขาดทั้งหมดในวันที่ 1 สิงหาคม และได้มีการลงนามสนธิสัญญาอย่างเป็นทางการที่ประเทศฝรั่งเศสในวันที่ 3 ตุลาคม **สาระสำคัญของสนธิสัญญาฉบับนี้ก็คือ การสละอำนาจอเหนือดินแดนฝั่งซ้ายของแม่น้ำโขงรวมทั้งเกาะแก่งในแม่น้ำนั้นด้วยตาม ความในอนุสัญญาลงวันที่ 1 ตุลาคม** รวมพื้นที่ที่ไทยต้องเสียให้กับฝรั่งเศสในครั้งนี้ 143,800 ตารางกิโลเมตร หรือคิดเป็นร้อยละ 90 ของพื้นที่ประเทศลาวปัจจุบัน¹⁷

อย่างไรก็ตาม เมื่อเลิกปิดอ่าวแล้ว กองทัพเรือฝรั่งเศสส่วนใหญ่ยกไปยึดจันทบุรีไว้ และไม่ยอมถอนตัวออกจากจันทบุรีโดยอ้างว่า จะตั้งกองเรืออยู่ที่จันทบุรีจนกว่าจะได้มีการปฏิบัติตามสนธิสัญญาเรียบร้อยแล้ว แต่ฝรั่งเศสกลับไม่ยอมปฏิบัติตามสนธิสัญญาแต่อย่างใด และคงยึดจันทบุรีต่อไปจนถึงปี พ.ศ.2447 ฝรั่งเศสก็ได้นำเรื่องจันทบุรีมาเป็นส่วนหนึ่งในข้อตกลงเพื่อครอบครองดินแดนฝั่งขวาของแม่น้ำโขง¹⁸

เป็นที่น่าสังเกตว่าอนุสัญญาลงวันที่ 1 ตุลาคม และสนธิสัญญาลงวันที่ 3 ตุลาคมได้ก่อให้เกิดปัญหาตามแนวพรมแดนระหว่างไทยกับฝรั่งเศสเป็นอันมาก ไม่ว่าจะเป็นกรณีการล่องลำเข้ามาในเขตปลอดทหารเป็นบริเวณ 25 กิโลเมตรฝั่งขวาของแม่น้ำโขงและเป็นเขตแดนของไทยตามข้อตกลง หรือปัญหาการใช้แม่น้ำโขงเนื่องจากสนธิสัญญาได้ระบุไม่ให้ไทยเดินเรือในแม่น้ำโขง ทั้งที่ตามสนธิสัญญาระบุเพียงว่าเกาะแก่งน้อยใหญ่เป็นของฝรั่งเศสโดยให้ถือว่าร่องน้ำจากเกาะนั้นเป็นเส้นเขตแดนและไม่ให้เรือไทยสัญจรไปมาในแม่น้ำโขง แต่เจ้าหน้าที่ฝรั่งเศสตีความว่าแม่น้ำโขงเป็นของฝรั่งเศส ดังนั้นจึงมีความเข้มงวดต่อเรือที่จะแล่นไปมาหรือข้ามไปฝั่งซ้ายจะ ต้องขออนุญาตทางการฝรั่งเศสและผู้สัญจรไปมาจะต้องมีหนังสือเดินทางเสียก่อนซึ่งเป็นเรื่องยุ่งยากและที่ชาวบ้านบริเวณนั้นไม่เข้าใจซึ่งความเข้มงวดของเจ้าหน้าที่ได้เลยไปถึงการจับปลาในลำน้ำโขงอีกด้วย

¹⁷ เรื่องเดียวกัน, หน้า 169.

¹⁸ อภิญา เพื่อพุทธระกูล, "กรณีวิกฤตการณ์ปากน้ำ ร.ศ.112: วิเคราะห์กลไกการกำหนดนโยบายต่างประเทศของไทย", หน้า 12.

* กรณีของการตีความเขตปลอดทหารนั้นจะพบได้ว่า ข้อพิพาทเกิดจากการตีความเกินไปจากข้อความในสนธิสัญญาโดยตีความว่าเจ้าหน้าที่ทุกประเภทของไทยไม่สามารถเข้าไปในเขตดังกล่าวได้ดังเช่นในกรณีไฉนนายไปรษณีย์ชาวเชียงของ และกรณีเชียงแสนก็คล้ายคลึงกันเพียงแต่เรื่องบานปลายและฝรั่งเศสได้ใช้กำลังเข้าจัดการซึ่งเป็นการละเมิดอธิปไตยของไทยอย่างชัดเจน

ฝรั่งเศสยังดำเนินความพยายามต่อไปที่จะยึดดินแดนฝั่งขวาของแม่น้ำโขงอีกด้วยด้วยการ
ยุยงให้เจ้าอุปราชหลวงพระบางเข้ามายึดเขต 25 กิโลเมตรฝั่งตรงข้ามกับหลวงพระบาง เพราะทาง
ฝรั่งเศสทราบดีว่าไทยจะไม่สามารถทำอะไรได้ เนื่องจากไม่สามารถที่จะส่งทหารเข้าไปในเขต
ดังกล่าวได้

ค. การยกฝั่งขวาของแม่น้ำโขงให้แก่ฝรั่งเศส พ.ศ. 2445 และ พ.ศ.2447

ปัญหาการรุกล้ำเข้ามาในเขต 25 กิโลเมตรของหลวงพระบางและการยึดเมืองจันทบุรีของ
ฝรั่งเศสทำให้ไทยรู้สึกอึดอัดใจเป็นอันมาก และตัดสินใจที่จะยกหลวงพระบางให้ฝรั่งเศสไปเสียเพื่อ
แลกเอาจันทบุรีกลับคืนมา แต่การเจรจากับฝรั่งเศสมีความยืดเยื้อมากและต้องเจรจากันถึง 3 ครั้ง
คือ ที่กรุงเทพฯ 1 ครั้งและที่ปารีส 2 ครั้ง อย่างไรก็ตาม ไทยกับฝรั่งเศสก็สามารถบรรลุข้อตกลง
และลงนามในสนธิสัญญาลงวันที่ 13 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2447 ได้เป็นผลสำเร็จโดยไทยต้องยอมสูญเสีย
อาณาเขตทั้งในเขมรและลาวในด้านฝั่งขวาของแม่น้ำโขงรวมทั้งจำปาศักดิ์

ถึงแม้ว่าไทยและฝรั่งเศสจะสามารถบรรลุข้อตกลงโดยการยกพื้นที่ให้แล้วก็ตาม แต่ฝรั่งเศส
กลับไม่ยอมยกกองเรือกลับไซ่งอน โดยยอมถอนกำลังจากจันทบุรีแล้วไปยึดตราดและใช้กำลัง
ทางบกยึดด่านซ้าย จังหวัดเลยไว้เพื่อต่อรองเอาดินแดนเสียมราฐและพระตะบองในเขมร ไทยจำต้อง
ยอมตกลงและลงนามในสนธิสัญญา พ.ศ.2450 เพื่อแลกดินแดนตราดและด่านซ้ายคืน

สถาบันวิทยบริการ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

* การเจรจาดังกล่าวที่กรุงเทพฯ จัดขึ้นระหว่างเดือนพฤศจิกายน พ.ศ.2442 จนถึงเดือนกุมภาพันธ์
พ.ศ.2443 ผลของการเจรจาดังนั้นฝรั่งเศสไม่ยอมคืนจันทบุรีให้ไทยทำให้การเจรจาล้มเหลวในที่สุด ครั้งที่ 2 ที่กรุง
ปารีส ในปี พ.ศ.2445 ครั้งนี้ตกลงกันได้และมีการลงนามในอนุสัญญาวันที่ 7 ตุลาคม พ.ศ.2445 แต่ฝรั่งเศสเลื่อน
การให้สัตยาบันออกไปจนอนุสัญญาหมดอายุเนื่องจากรัฐบาลยังไม่พอใจและคิดว่าฝรั่งเศสได้รับประโยชน์
เกินไป ครั้งที่ 3 ที่ปารีส ในปี พ.ศ.2447 สามารถตกลงกันได้โดยไทยต้องยอมเสียดินแดนและสิทธิหลายประการ
เพื่อแลกกับเมืองจันทบุรีและการยกเลิกเขต 25 กิโลเมตร รายละเอียดดูได้ใน อนุสัญญาลงวันที่ 13 กุมภาพันธ์
พ.ศ.2447 และพิธีสาร ลงวันที่ 29 มิถุนายน พ.ศ.2447

2.2 การแก้ปัญหาพรมแดนในอดีต

2.2.1 ความพยายามแก้ปัญหาอันเนื่องมาจากสนธิสัญญาไทย-ฝรั่งเศส

สนธิสัญญาระหว่างไทยกับฝรั่งเศสในส่วนที่กำหนดเขตแดนระหว่างไทย-ลาวนั้นเกิดขึ้นในช่วงที่ฝรั่งเศสได้ขยายอาณานิคมเข้ามาในอินโดจีนและได้เข้าครอบครองลาว แม้ว่าจะได้ทำให้เกิดการกำหนดเส้นเขตแดนตามหลักกฎหมายระหว่างประเทศขึ้นมาก็ตาม การกำหนดเขตแดนตามสนธิสัญญาดังกล่าวก็ได้กำหนดเงื่อนไขหลายประการที่ทำให้ไทยเสียเปรียบจนถึงปัจจุบันและยังนำไปสู่ความขัดแย้งเรื่องเส้นเขตแดนด้วย ทั้งนี้เนื่องจาก 2 สาเหตุคือ

1. การกำหนดเส้นเขตแดนในแม่น้ำโขงไม่สอดคล้องกับหลักปฏิบัติสากล

เส้นเขตแดนในแม่น้ำโขงนั้นเป็นไปตามสนธิสัญญาปี พ.ศ.2436 นั่นคือ แม่น้ำโขงตอนใต้ที่ไม่แยกออกเป็นหลายสายให้ถือร่องน้ำลึกเป็นเส้นเขตแดน หากตอนใต้ที่แยกออกเป็นหลายสายเพราะมีเกาะซึ่งออกห่างจากฝั่งไทย โดยมีกระแสน้ำไหลผ่านให้ถือร่องน้ำของสายแยกที่ใกล้ฝั่งไทยเป็นเส้นเขตแดน ในกรณีที่ร่องน้ำนั้นตื้นเขินให้ร่องขอต่อคณะข้าหลวงใหญ่ประจำแม่น้ำโขง ให้พิจารณาเป็นกรณีไป¹⁹ ซึ่งขัดกับหลักปฏิบัติโดยทั่วไปที่ใช้ในการกำหนดเส้นเขตแดนทางแม่น้ำที่มักกำหนดให้อำนาจอธิปไตยของรัฐเหนือเกาะในแม่น้ำมีความเกี่ยวข้องกับร่องน้ำลึก²⁰ (thalweg) ซึ่งเป็นร่องน้ำลึกที่เหมาะสมและปลอดภัยที่สุดสำหรับการเดินเรือ เมื่อพิจารณาสนธิสัญญาระหว่างไทยและฝรั่งเศสในประเด็นดังกล่าวแล้ว พบว่าการกำหนดให้ร่องน้ำลึกที่ใกล้ฝั่งไทยมากที่สุดเป็นเส้นเขตแดนระหว่างประเทศจึงไม่สอดคล้องกับหลักปฏิบัติโดยทั่วไป อีกทั้งยังไม่เป็นธรรมต่อฝ่ายไทย เนื่องจากการกำหนดโดยไม่ได้คำนึงถึงสภาพความเป็นจริงทางภูมิศาสตร์ว่าร่องน้ำลึกดังกล่าวสามารถเดินเรือได้ตลอดทุกฤดูกาลหรือไม่ ทั้งนี้เพราะร่องน้ำลึกบางแห่งไม่สามารถเดินเรือได้ในหน้าแล้ง อีกทั้งไทยยังไม่สามารถใช้ประโยชน์จากเกาะดอนในแม่น้ำโขงซึ่งควรเป็นของไทย ยกเว้น

¹⁹ วิรัช ร่วมพงศ์พัฒนา, "ปัญหาความขัดแย้งไทย-ลาวในช่วงปี พ.ศ.2518-ปัจจุบัน," (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารศาสตราจารย์พิเศษระหว่างประเทศ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2531), หน้า 49-50.

²⁰ กฤษฏางค์ สุทัศน์ ณ อยุธยา, "ปัญหาเส้นเขตแดนไทย-ลาวอันเนื่องมาจากสนธิสัญญาเขตแดน", หน้า 65-69.

ดอนเขียว ดอนเขียวน้อย ดอนน้อย ดอนยาด ดอนบ้านแพง หาดทรายเพ-เวินกุ่ม ดอนแกวอง-ดินเหนือ และดอนสำโรง ซึ่งได้ระบุตามสนธิสัญญาปี พ.ศ.2450 ไว้ว่าเป็นของไทย²¹

2. การปักปันที่ไม่สมบูรณ์

เมื่อรัฐใดก็ตามได้มีการทำสนธิสัญญากำหนดเส้นเขตแดนระหว่างกันแล้วนั้น โดยทั่วไป จะได้มีการจัดตั้งคณะกรรมการผสมซึ่งประกอบด้วยเจ้าหน้าที่ทางเทคนิคเพื่อร่วมกันปักปันเขตแดนที่ถาวรตามที่ได้ตกลงกันไว้ในสนธิสัญญา เนื่องจากการทำสนธิสัญญามักจะเป็นการกำหนดเส้นเขตแดนตามสภาพภูมิประเทศอย่างคร่าวๆเท่านั้น จึงจำเป็นต้องมีการปักปันเขตแดนที่ถูกต้องตามสภาพภูมิประเทศในท้องถิ่นๆ สำหรับการดำเนินการปักปันเขตแดนระหว่างไทย-ลาวนั้น ตามสนธิสัญญาลงวันที่ 13 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2447 และสนธิสัญญาลงวันที่ 23 มีนาคม พ.ศ.2450 ได้กำหนดให้มีคณะกรรมการปักปันเขตแดนไทย-ฝรั่งเศสขึ้นทำหน้าที่ปักปันเส้นเขตแดนที่กำหนดไว้ในสนธิสัญญาโดยคณะกรรมการร่วมกันได้มีประชุมกันครั้งแรกเมื่อวันที่ 17 มกราคม พ.ศ.2449 ฝ่ายไทยมีหม่อมชาติเดชอุดมเป็นหัวหน้า ฝ่ายฝรั่งเศสมี พ.อ.แบร์นาร์ต เป็นหัวหน้า คณะกรรมการได้ออกสำรวจพื้นที่บริเวณเส้นเขตแดนไทย-ลาว ทางด้านหลวงพระบางทุกจุดโดยฝ่ายฝรั่งเศสได้ทำการเสกซ์แพลนที่ไว้ทุกแห่ง และในการพิจารณาปักปันเส้นเขตแดนแต่ละแห่ง พ.อ.แบร์นาร์ตได้จัดทำรายงานสรุปส่งไปให้ผู้สำเร็จราชการอินโดจีนทุกครั้ง เพื่อรายงานไปยังกระทรวงอาณานิคมของฝรั่งเศสต่อไป²²

อย่างไรก็ตาม การทำงานของคณะกรรมการปักปันเขตแดนชุดนี้ที่อาจกล่าวได้ว่า เป็นการทำงานที่ไม่เรียบร้อยสมบูรณ์²³ กล่าวคือ

²¹ พยงค์ ทิมเจริญ, "แนวพรมแดนระหว่างสยามกับอินโดจีนของฝรั่งเศส," วารสารแผนที่, (กรกฎาคม-กันยายน 2526), หน้า 30-67.

²² มานิจ ชุมสาย, "เขตแดนไทย-ลาว และเขมร," ศิลปกรรมปริทรรศน์, ปีที่ 3 (พฤษภาคม-มิถุนายน 2531), หน้า 55-61.

²³ กฤษฎาภรณ์ สุทัศน์ ณ อยุธยา, "ปัญหาเส้นเขตแดนไทย-ลาวอันเนื่องมาจากสนธิสัญญาเขตแดน", หน้า 137.

1. ไม่ได้มีการปักปันเขตแดนในพื้นที่จริง กล่าวคือ ไม่ได้มีการปักหลักเขตแดนเกิดขึ้น ทั้งนี้เนื่องมาจากอุปสรรคที่เกิดจากความทิวทัศน์ซึ่งเป็นทิวเขาสลับซับซ้อนและเป็นป่าทึบ
2. ระยะเวลาในการทำงานที่มีเพียง 4 เดือนไม่เพียงพอที่จะสำรวจพื้นที่จริงได้ทั้งหมด คือมีการประชุมร่วมกัน 4 ครั้ง ระหว่างวันที่ 17 มกราคม พ.ศ.2449 ที่ปากลาย และวันที่ 12 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2449 ที่เชียงคาน
3. การใช้เทคนิคที่ล้าสมัยเช่น การบากต้นไม้เป็นเครื่องหมายเป็นระยะๆ²⁴
4. แผนที่ที่จัดทำขึ้นโดยคณะกรรมการปักปันเขตแดนนั้น มีมาตราส่วนที่มีขนาดใหญ่เกินไป นั่นคือ 1 : 200,000 ทำให้แผนที่ฉบับดังกล่าวมีความไม่ชัดเจนและเกิดข้อโต้แย้งได้มากในเวลาต่อมา

ความพยายามแก้ปัญหาเขตแดนของไทยในช่วงก่อนสงครามโลกครั้งที่ 2 จึงเป็นเพียงความพยายามที่จะสร้างความชัดเจนในการกำหนดเส้นเขตแดนตามสนธิสัญญา ถึงแม้ว่าจะได้มีการจัดตั้งคณะกรรมการปักปันเขตแดนร่วมระหว่างไทย-ฝรั่งเศสขึ้นมาเพื่อแก้ปัญหาดังกล่าวแล้วก็ตาม ก็ไม่อาจที่จะแก้ปัญหาดังกล่าวให้หมดสิ้นไปได้อย่างแท้จริง ทั้งนี้การปักปันเขตแดนในครั้งนี้กระทำขึ้นภายใต้การจัดการของชาติมหาอำนาจคือ ฝรั่งเศสซึ่งมีความรู้ความชำนาญสูงในเทคนิคทางด้านแผนที่มากกว่าไทย อีกทั้งมีพลังอำนาจทางการทหารที่เหนือกว่าไทย ทำให้ไทยไม่กล้าทักท้วงหรือโต้แย้งไม่ว่าจะเป็นกรณีที่อยู่หรือไม่รู้ก็ตาม²⁵

2.2.2 การเรียกร้องดินแดนคืนในช่วงสงครามโลกครั้งที่ 2

ไทยได้พยายามหาหนทางที่จะขจัดปัญหาความไม่ชัดเจนและไม่เป็นธรรมของสนธิสัญญา ระหว่างไทยกับฝรั่งเศสมาโดยตลอด และมีโอกาสที่จะได้เจรจาแก้ไขปัญหาดังกล่าวเมื่อเกิดสงครามขึ้นในยุโรปในเดือนสิงหาคม พ.ศ.2482 ฝรั่งเศสซึ่งติดพันการรบในยุโรปจึงเกรงว่า ไทยจะฉวยโอกาสรุกรานอินโดจีนจึงขอทำสนธิสัญญาไม่รุกรานกันระหว่างไทยกับฝรั่งเศส ซึ่งไทยก็พร้อมจะทำ

²⁴ พยงค์ ทิมเจริญ, "แนวพรมแดนระหว่างสยามกับอินโดจีนของฝรั่งเศส: ภูมิหลังทางประวัติศาสตร์และสนธิสัญญา," วารสารแผนที่, (กรกฎาคม-กันยายน 2527), หน้า 93.

²⁵ กฤษฏางค์ สุทัศน์ ณ อยุธยา, "ปัญหาเส้นเขตแดนไทย-ลาวอันเนื่องมาจากสนธิสัญญาเขตแดน", หน้า 140.

สนธิสัญญา โดยมีข้อแม้ว่าฝรั่งเศสจะต้องยินยอมให้มีการปรับปรุงเส้นเขตแดนระหว่างไทยกับอินโดจีนให้เป็นไปตามหลักยุติธรรม²⁶

ดังนั้นไทยและฝรั่งเศสจึงลงนามในสนธิสัญญาร่วมกันในวันที่ 12 มิถุนายน พ.ศ.2483 ซึ่งสนธิสัญญาฉบับนี้ไม่ได้มีการให้สัตยาบัน เนื่องจากฝรั่งเศสได้เสนอว่า ให้มีผลบังคับใช้โดยไม่ต้องทำสัตยาบัน ทำให้ไทยตอบกลับไปที่เมื่อวันที่ 13 กันยายน พ.ศ.2483 ว่า ไทยยินดีที่ตกลงตามที่ฝรั่งเศสแจ้งมา แต่ขอให้ฝรั่งเศสตกลงในปัญหาที่เกี่ยวกับเขตแดนไทย-อินโดจีนดังนี้²⁷

1. วางแนวเส้นเขตแดนตามลำแม่น้ำโขงให้เป็นไปตามหลักกฎหมายระหว่างประเทศ กล่าวคือ ถือหลักร่องน้ำลึกเป็นเกณฑ์
2. ปรับปรุงเขตแดนให้เป็นไปโดยธรรมชาติ คือถือเอาแม่น้ำโขงเป็นเขตแดนระหว่างประเทศไทยและอินโดจีน ตั้งแต่ทิศเหนือจดทิศใต้ จนถึงเขตแดนกัมพูชา โดยให้ไทยได้รับดินแดนทางฝั่งขวาของแม่น้ำโขงตรงข้ามกับหลวงพระบาง และปากเซคืนมา
3. ให้ฝรั่งเศสรับรองว่า ถ้าอินโดจีนจะต้องตกไปอยู่ใต้อธิปไตยของประเทศอื่นแล้ว หรืออีกนัยหนึ่ง ฝรั่งเศสไม่สามารถจะปกครองอินโดจีนต่อไปได้แล้ว ก็ขอให้ฝรั่งเศสคืนประเทศเขมรให้ไทยปกครองต่อไป

เรื่องนี้ฝรั่งเศสได้ปฏิเสธโดยสิ้นเชิง และได้ยื่นบันทึกแก่เอกอัครราชทูตไทยประจำฝรั่งเศสในวันที่ 17 กันยายน พ.ศ.2483 ว่า รัฐบาลฝรั่งเศสพร้อมที่จะให้สัตยาบันสนธิสัญญาไม่รุกรานต่อกัน และยืนยันการปฏิเสธคำเรียกร้องอาณาเขตอื่น ๆ ซึ่งไทยได้ยื่นขอในวันที่ 13 กันยายนอีกด้วย²⁸

ในขณะเดียวกัน สถานการณ์บริเวณชายแดนไทยกับอินโดจีนของฝรั่งเศสนั้นก็เพิ่มความตึงเครียดมากขึ้นเรื่อยๆ เห็นได้จากข้อพิพาทตามแนวชายแดนระหว่างทหารไทยกับฝรั่งเศสจากการที่ไทยและฝรั่งเศสต่างกล่าวหาซึ่งกันและกัน โดยไทยอ้างว่า ฝรั่งเศสได้ส่งเครื่องบินบินรุกรานน่านฟ้าไทย ในขณะที่ฝรั่งเศสอ้างว่า ไทยอีกเหิมและเข้าทำการรุกรานก่อน เนื่องจากเห็นว่า ฝรั่งเศสพ่ายแพ้

²⁶ เดิมศักดิ์ อ่อนศรี, "การกำหนดเขตแดนไทย-ลาว", หน้า 43.

²⁷ วิเทศกรณีย์, ประวัติศาสตร์ไทย, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์รุ่งวัฒนา, 2512), หน้า 274-275.

และสิลา วีระวงส์, ประวัติศาสตร์ลาว, หน้า 321-322.

²⁸ เรื่องเดียวกัน, หน้า 323-325.

แก่เยอรมนีแล้วคงไม่มีกำลังที่จะมาต่อสู้กับไทยได้อีก ดังนั้นวันที่ 7 มกราคม พ.ศ.2484 รัฐบาลไทยโดยพลตรีหลวงพิบูลสงครามซึ่งเป็นนายกรัฐมนตรีในขณะนั้นได้ตัดสินใจประกาศสถานะสงครามกับอินโดจีนของฝรั่งเศส และได้ทำการรบจนฝรั่งเศสต้องล่าถอยไปทำให้ไทยสามารถยึดหลวงพระบางและจำปาศักดิ์ได้

จนกระทั่งวันที่ 20 มกราคม พ.ศ.2484 ญี่ปุ่นได้ยื่นมือเข้ามาใกล้เกลี้ย เนื่องจากญี่ปุ่นต้องการสร้างอิทธิพลในอินโดจีนตามนโยบายร่วมวงศ์ไพบูลย์แห่งมหาเอเชียบูรพา การเข้ามาใกล้เกลี้ยของญี่ปุ่นทำให้ไทยและฝรั่งเศสยอมลงนามหยุดยิงได้ในวันที่ 28 มกราคม พ.ศ.2484 หลังจากลงนามทั้งสองประเทศได้ตั้งคณะกรรมการเจรจาสันติภาพเพื่อกำหนดเขตแดนระหว่างไทยกับอินโดจีนขึ้น และได้เริ่มการเจรจาอย่างเป็นทางการที่กรุงโตเกียว ในวันที่ 6 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2484 จนกระทั่งได้มีการลงนามในอนุสัญญาสันติภาพระหว่างไทยกับฝรั่งเศสได้ในวันที่ 9 พฤษภาคม พ.ศ.2484 ซึ่งมีสาระสำคัญพอที่จะสรุปได้ดังนี้ คือ ฝรั่งเศสยอมให้ใช้ร่องน้ำลึกของแม่น้ำโขงตั้งแต่เขตแดนระหว่าง พม่า-ไทย ไทย-ลาว โดยตลอดจนถึงเมืองสตีงตรง แล้วลากขนานไปถึงเส้นแบ่งเขตแดนระหว่าง เสียมราฐ ถึงพระตะบอง ไปจนจรดทะเลสาบเขมร จากนั้นเส้นเขตแดนจะไปตามเขตแดนของ เมืองพระตะบองไปจนจรดจังหวัดจันทบุรี และจะจัดตั้งคณะกรรมการไปปักปันเขตแดนโดยเร็ว²⁹

ผลของการลงนามในสนธิสัญญาฉบับนี้ทำให้ไทยได้ดินแดนฝั่งขวาของแม่น้ำโขงคือ หลวงพระบาง จำปาศักดิ์ รวมทั้งเสียมราฐและพระตะบองคืนจากฝรั่งเศส

2.2.3 เขตแดนไทย-ลาวภายหลังสงครามโลกครั้งที่ 2

ระหว่างสงครามโลกครั้งที่ 2 นั้น ญี่ปุ่นยกพลขึ้นบกทางภาคใต้และทางภาคอีสานของไทย นับตั้งแต่วันที่ 8 ธันวาคม พ.ศ.2485 ทำให้ไทยจำเป็นต้องยอมตามคำร้องขอของญี่ปุ่นโดยการให้ญี่ปุ่นผ่านแดนจากไทยไปพม่าและอินเดียได้โดยสะดวก ภายหลังจากเหตุการณ์ครั้งนี้ ไทยจึงไม่สามารถ

²⁹ ดิเรก ชัยนาม, ไทยกับสงครามโลกครั้งที่ 2, (กรุงเทพมหานคร : แพร่พิทยา, 2509), หน้า 118-119.

* ญี่ปุ่นได้ยกพลขึ้นบกทางใต้บริเวณจังหวัดหลายจังหวัดคือสงขลา ปัตตานี นครศรีธรรมราช สุราษฎร์ธานี ชุมพร ประจวบคีรีขันธ์ รวมทั้ง อ.บางปู จ.สมุทรปราการ ส่วนทางบกที่บริเวณจังหวัดพระตะบอง และพิบูลย์สงคราม (เสียมราฐ)

วางตัวเป็นกลางได้อีกต่อไป และได้ประกาศเข้าร่วมเป็นพันธมิตรกับญี่ปุ่นในวันที่ 21 ธันวาคม พ.ศ.2485 และประกาศสงครามกับอังกฤษและสหรัฐอเมริกาในเวลาต่อมา

อย่างไรก็ตาม สงครามในยุโรปได้สงบลงอย่างเป็นทางการในวันที่ 7 พฤษภาคม พ.ศ.2488 โดยที่เยอรมนีซึ่งเป็นพันธมิตรกับญี่ปุ่นเป็นฝ่ายพ่ายแพ้ ทำให้ญี่ปุ่นต้องด้านทานฝ่ายสัมพันธมิตรทั้ง อังกฤษและสหรัฐอเมริกาที่ทุ่มเทกำลังอย่างเต็มที่ในการกำจัดญี่ปุ่น ญี่ปุ่นไม่สามารถด้านทานได้ และต้องประกาศยอมแพ้ในวันที่ 9 สิงหาคม พ.ศ.2489 ทำให้ไทยต้องตกอยู่ในสภาพประเทศผู้แพ้ สงครามไปโดยปริยาย³⁰

วันที่ 16 สิงหาคม พ.ศ.2489 ไทยประกาศว่า การประกาศสงครามกับอังกฤษและสหรัฐอเมริกานั้นเป็นการประกาศที่ไม่สมบูรณ์ เนื่องจากผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ที่ลงนามในประกาศฉบับนั้นมีเพียง 2 คนจาก 3 คน จึงไม่มีผลสมบูรณ์ตามรัฐธรรมนูญของไทยเท่ากับว่า การประกาศดังกล่าวเป็นโมฆะ สหรัฐอเมริกาได้ให้การรับรองคำประกาศโมฆะของไทยซึ่งเป็นประโยชน์แก่ไทยเป็นอันมากเมื่อไทยต้องการสมัครเข้าเป็นสมาชิกสหประชาชาติ³¹ ทั้งนี้เนื่องจากสมาชิกสหประชาชาติจะต้องเป็นประเทศเอกราช ดังนั้นการที่ไทยสามารถเข้าเป็นสมาชิกได้จึงเปรียบเสมือนการประกันสถานะของประเทศนั่นเอง

การเข้าร่วมเป็นสมาชิกสหประชาชาตินั้นจำเป็นต้องได้รับการรับรองจากประเทศสมาชิกถาวรแห่งคณะมนตรีความมั่นคง 5 ประเทศคือ สหรัฐอเมริกา อังกฤษ ฝรั่งเศส สหภาพ โซเวียต และจีน สหรัฐอเมริกา อังกฤษ และจีนประกาศรับรองไทยทันที ในขณะที่สหภาพโซเวียตขอให้ไทยเปิดสัมพันธทางการทูตกับโซเวียตเสียก่อนจึงประกาศยอมรับไทย ฝรั่งเศสเป็นประเทศเดียวในหมู่สมาชิกถาวรที่มีท่าทีแข็งกร้าว และประกาศว่า จะยอมรับไทยต่อเมื่อไทยได้คืนดินแดนที่ไทยได้ไป ตามอนุสัญญาลงวันที่ 9 พฤษภาคม พ.ศ.2484 เรียบร้อยแล้วเท่านั้น ทำให้ไทยต้องเปิดการเจรจากับฝรั่งเศสที่กรุงวอชิงตัน ดี.ซี. ประเทศสหรัฐอเมริกา และสามารถบรรลุข้อตกลงและลงนามในความตกลงระบับกรณีระหว่างไทยและฝรั่งเศส ในวันที่ 17 พฤศจิกายน พ.ศ.2489 โดยไทยยอมรับการ

³⁰ วิกรม คุ้มโพธิ์จัน, "ความเป็นมาในประวัติศาสตร์ของเส้นกันเขตแดนในล้านช้าง," *วารสารสุวรรณภูมิ* (10 กุมภาพันธ์ 2519), หน้า 364-365.

³¹ โกเมศ ขวัญเมือง, "สนธิสัญญาเขตแดนระหว่างสยามกับอินโดจีนของฝรั่งเศส," เอกสารในการสัมมนา เรื่อง 300 ปี ความสัมพันธ์ไทย-ฝรั่งเศส เสนอที่ห้องประชุมคณะนิติศาสตร์ชั้น 3 คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง 14-15 ธันวาคม พ.ศ.2527, หน้า 189.

ยกเลิกอนุสัญญาลงวันที่ 9 พฤษภาคม พ.ศ.2484 ซึ่งเท่ากับว่า กรณีเขตแดนระหว่างไทยและอินโดจีนของฝรั่งเศสให้กลับไปใช้สนธิสัญญาปี พ.ศ.2450 อีกครั้ง³²

อย่างไรก็ตาม ไทยได้ใช้ช่องทางการเรียกร้องผ่านสหประชาชาติในการที่จะแก้ไขสนธิสัญญาที่ไม่เป็นธรรมทั้งหลาย ซึ่งทำให้มีการจัดตั้งคณะกรรมการประนอมระหว่างไทย-ฝรั่งเศสขึ้นประกอบด้วย³³

1. นายวิกเตอร์ อันเดรส เบลันด์ (Victor Andres Belande) ชาวเปรู ซึ่งเป็นสมาชิกของศาลอนุญาโตตุลาการ
2. นายวิลเลียม ฟิลลิปส์ (William Phillips) อดีตเอกอัครราชทูตสหรัฐอเมริกาประจำประเทศอิตาลี และอดีตปลัดกระทรวงการต่างประเทศสหรัฐอเมริกา
3. เซอร์โฮเรช ซีย์มัวร์ (Sir Horace Seymour) อดีตเอกอัครราชทูตอังกฤษประจำประเทศจีน
4. นายปอล เอมีล นักจิยาร์ (Paul Emile Naggiar) เอกอัครราชทูตฝรั่งเศสสำหรับกิจการพิเศษ ซึ่งอดีตเคยประจำอยู่ที่จีนและรัสเซีย และเป็นผู้แทนประเทศฝรั่งเศสในคณะกรรมการตะวันออกไกล
5. พระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าวรวงศ์ไวยทยากร เอกอัครราชทูตไทยประจำสหรัฐอเมริกา

นอกจากนี้ไทยและฝรั่งเศสยังได้แต่งตั้งผู้แทนของตนเข้าประจำในคณะกรรมการอีกฝ่ายละ 2 คนคือ ฝรั่งเศสได้แต่งตั้ง นายฟรังซิส ลาคอสต์ (Francis Lacoste) เอกอัครราชทูตประจำสหรัฐอเมริกา และนายฌ็อง บูร์เนย์ (Jean Burnay) ที่ปรึกษาของฝรั่งเศสประจำสหรัฐอเมริกา ส่วนไทยได้แต่งตั้ง หม่อมเจ้าสกล วรวรณ อดีตที่ปรึกษากระทรวงมหาดไทย และนายเตียว ศิริพันธ์ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

³² กฤษฎางค์ สุทัศน ฌ อยุธยา, "ปัญหาเส้นเขตแดนไทย-ลาวอันเนื่องมาจากสนธิสัญญาเขตแดน", หน้า 30.

³³ พยงค์ ทิมเจริญ, "แนวพรมแดนระหว่างสยามอินโดจีนของฝรั่งเศส: ภูมิหลังทางประวัติศาสตร์และสนธิสัญญา", วารสารแผนที่, ปีที่ 27 ฉบับที่ 1 (กรกฎาคม-กันยายน 2526), หน้า 49-54.

การประชุมของคณะกรรมการชุดดังกล่าวได้เริ่มเมื่อวันที่ 5 พฤษภาคม พ.ศ.2490 และสิ้นสุดในวันที่ 27 มิถุนายน พ.ศ.2490 จึงได้ข้อสรุปว่า คณะกรรมการไม่สนับสนุนคำเรียกร้องของไทยในทุกเรื่อง ไม่ว่าจะป็นอาณาเขตบนฝั่งซ้ายของแม่น้ำโขง ล้านช้าง จำปาศักดิ์ พระตะบอง รวมทั้งเขตแดนในแม่น้ำโขง ทำให้เขตแดนระหว่างไทย-ฝรั่งเศสยังคงต้องยืนตามสนธิสัญญา พ.ศ.2450 ตามเดิม

จะเห็นได้ว่าการกำหนดเขตแดนระหว่างไทย-ลาวในสมัยจักรวรรดินิยมจบจนภายหลังการสิ้นสุดของสงครามโลกครั้งที่ 2 นั้น เริ่มขึ้นภายใต้แรงกดดันจากประเทศมหาอำนาจจักรวรรดินิยมซึ่งมีความเหนือกว่าในแง่ของกำลังทางด้านการทหาร ฝรั่งเศสได้กดดันให้ไทยต้องยอมรับและตกลงที่จะลงนามในสนธิสัญญาที่สุดท้ายแล้ว ไทยเสียเปรียบเป็นอย่างมากทั้งในเรื่องเส้นเขตแดนในแม่น้ำโขงและการปักปันเขตแดนที่ไม่สมบูรณ์ ความรู้สึกที่ว่า ฝรั่งเศสเอาเปรียบไทยนี้เอง ทำให้เกิดความพยายามที่จะยึดดินแดนส่วนที่เสียไปคืนในช่วงสงครามโลกครั้งที่ 2 แม้ว่าไทยจะต้องคืนดินแดนดังกล่าวให้แก่ฝรั่งเศสและต้องกลับมาใช้สนธิสัญญาเดิมอีกครั้ง แต่ไทยก็ยังคงพยายามที่จะเจรจาทางการทูตเพื่อลดความเสียเปรียบ แม้ว่าความพยายามนั้นจะไม่สำเร็จ เนื่องจากไทยไม่สามารถเอาชนะแรงกดดันของประเทศมหาอำนาจอย่างฝรั่งเศสได้

อย่างไรก็ตาม ประเด็นความเสียเปรียบในเรื่องเขตแดนนี้ยังคงไม่ได้รับการแก้ไขจนกระทั่งฝรั่งเศสมอบเอกราชให้แก่เวียดนาม ลาว และกัมพูชาในปี พ.ศ.2492 ภายหลังจากที่แพ้เวียดนามอย่าง ย่อยยับในสงครามเวียดนาม ลาวจึงเป็นผู้สืบทอดสนธิสัญญาที่ไทยได้ทำไว้กับฝรั่งเศสต่อไป

อาจกล่าวได้ว่า ข้อความในสนธิสัญญา พ.ศ.2450 นั้น เป็นบรรทัดฐานที่ใช้ในการเจรจาระหว่างไทยกับลาวในกรณีที่มีข้อพิพาทเรื่องเขตแดนกันเกิดขึ้น แม้บรรทัดฐานดังกล่าวจะไม่ได้เป็นบรรทัดฐานที่ถูกต้องเที่ยงตรง เนื่องจากเหตุผล 2 ประการที่สำคัญ คือ การที่ไม่ได้แก้ไขสนธิสัญญาให้เกิดความเป็นธรรมต่อฝ่ายไทย และการที่ไม่มีการปักปันเขตแดนให้ชัดเจน สภาพการณ์เช่นนี้เป็นสภาพการณ์ที่นำไปสู่การพิพาทขึ้นได้โดยง่ายอยู่แล้ว แม้ความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับลาวจะอยู่ในภาวะปรกติก็ตาม ดังนั้นเมื่อลาวกลายเป็นคอมมิวนิสต์ในปี พ.ศ.2518 ความตึงเครียดระหว่างกันที่เพิ่มขึ้นจึงเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้เกิดกรณีพิพาทที่ไม่สามารถเจรจาเพื่อตกลงกันได้

2.3 เขตแดนไทย-ลาว พ.ศ.2518-2530

2.3.1 การสืบสิทธิของลาว³⁴

การได้รับเอกราชจากฝรั่งเศสของลาวในปี พ.ศ.2492 นั้น ทำให้ลาวได้สืบสิทธิในสนธิสัญญาเกี่ยวกับเขตแดนที่ไทยได้ทำไว้กับฝรั่งเศสมาด้วย ซึ่งประเด็นเกี่ยวกับการสืบสิทธิของรัฐนี้ได้มีการถือปฏิบัติตามหลักจารีตประเพณีระหว่างประเทศว่าด้วยสนธิสัญญาโดยเบื้องต้นเป็นไปเพื่อการคุ้มครองสิทธิตลอดจนการลงทุนต่างๆของรัฐเจ้าอาณานิคมที่กระทำไปในดินแดนของรัฐอาณานิคม ต่อมาจึงได้มีการนำแนวความคิดเรื่องการสืบสิทธิของรัฐมาใช้กับประเทศที่ได้รับเอกราชด้วย อาทิเช่น เม็กซิโก เมื่อได้รับเอกราชจากสเปนในปี พ.ศ.2367 (ค.ศ.1824) ก็ได้สืบสิทธิเกี่ยวกับเส้นเขตแดนระหว่างสหรัฐกับสเปนตามสนธิสัญญาลงวันที่ 22 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2362 (ค.ศ.1819) มาด้วย เป็นต้น³⁵ เหตุที่น่ากฎเกณฑ์ดังกล่าวมาใช้ก็เนื่องจากว่า การกำหนดเส้นเขตแดนที่มั่นคงถาวรมีความสำคัญอย่างมาก หากรัฐผู้สืบสิทธิไม่ยอมรับที่จะผูกพันต่อสนธิสัญญากำหนดเส้นเขตแดนที่รัฐแม่ได้ทำไว้ อาจก่อให้เกิดปัญหาเกี่ยวกับขอบเขตการใช้อำนาจอธิปไตยและนำมาซึ่งข้อพิพาทเกี่ยวกับดินแดนหรืออาจนำไปสู่สงครามได้ แม้ว่าการไม่ยอมรับนั้นจะเป็นเพียงในจุดเดียวก็ตาม

ประเด็นการสืบสิทธิของรัฐนั้น ต่อมาได้มีการกำหนดอย่างชัดเจนในอนุสัญญากรุงเวียนนาว่าด้วยการสืบสิทธิของรัฐ พ.ศ.2521 (ค.ศ.1978) โดยมาตรา 11 ของอนุสัญญาได้กำหนดไว้อย่างชัดเจนว่า

³⁴ การที่กำหนดให้สนธิสัญญากำหนดเส้นเขตแดนเป็นสนธิสัญญาเป็นสนธิสัญญาที่ต้องมีการสืบสิทธินั้น เนื่องจากว่าการกำหนดเส้นเขตแดนที่มั่นคงถาวรมีความสำคัญอย่างมาก หากรัฐผู้สืบสิทธิไม่ยอมรับที่จะผูกพันต่อสนธิสัญญากำหนดเส้นเขตแดนที่รัฐแม่ได้ทำไว้ อาจก่อให้เกิดปัญหาเกี่ยวกับขอบเขตการใช้อำนาจอธิปไตยได้ และอาจนำมาซึ่งกรณีพิพาทเกี่ยวกับเรื่องดินแดนได้ รายละเอียดเกี่ยวกับการสืบสิทธิของลาวดูใน กฤษฎางค์ สุทัศน์ ณ อยุธยา, "ปัญหาเส้นเขตแดนไทย-ลาวอันเนื่องมาจากสนธิสัญญาเขตแดน", หน้า 31-44.

³⁵ กฤษฎางค์ สุทัศน์ ณ อยุธยา, "ปัญหาเส้นเขตแดนไทย-ลาวอันเนื่องมาจากสนธิสัญญาเขตแดน", หน้า 40. อ้างจาก A.O.Cukwarah, *The Settlement of Boundary Disputes in International Law*, pp.106-107.

การประชุมสหประชาชาติว่าด้วยการสืบสิทธิของรัฐในเรื่องเกี่ยวกับสนธิสัญญาที่กรุงเวียนนา ประเทศออสเตรียนั้น ได้มีการจัดให้มีขึ้น 2 สมัยคือในปี พ.ศ.2520 และปี พ.ศ.2521 จึงแล้วเสร็จ การประชุมครั้งนั้น มีประเทศต่างเข้าร่วมเกือบ 100 ประเทศรวมทั้งประเทศไทย

"การสืบทอดของรัฐจะไม่มีผลกระทบต่อ

1. เขตแดนซึ่งกำหนดขึ้นโดยสนธิสัญญา
2. พันธกรณีต่างๆและสิทธิต่างๆตามสนธิสัญญา ซึ่งเกี่ยวพันกับระบอบดินแดน"

จะเห็นได้ว่าอนุสัญญาต้องการให้รัฐยอมรับการคงสภาพเดิม (status quo) ของเส้นเขตแดนไว้เพื่อป้องกันปัญหาพิพาทที่อาจเกิดขึ้นได้

ดังนั้นไทยจึงต้องยอมรับการสืบทอดเส้นเขตแดนของลาวตามสนธิสัญญากำหนดเส้นเขตแดนที่ได้กระทำไว้กับฝรั่งเศสได้แก่ สนธิสัญญาลงวันที่ 3 ตุลาคม พ.ศ.2436 สนธิสัญญาลงวันที่ 13 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2447 สนธิสัญญาลงวันที่ 23 มีนาคม พ.ศ.2450 สัญญาว่าด้วยเขตแดนติดท้ายสัญญาลงวันที่ 23 มีนาคม พ.ศ.2450 และอนุสัญญาเพื่อวางระเบียบความสัมพันธ์ระหว่างสยามกับอินโดจีนลงวันที่ 25 สิงหาคม พ.ศ.2469 ซึ่งเท่ากับว่าไทยจำต้องยอมรับกฎเกณฑ์การกำหนดเส้นเขตแดนที่ไม่เป็นธรรมต่อไทยมาใช้ต่อไปนั่นเอง

2.3.2 เส้นเขตแดนระหว่างไทยกับลาวในช่วงสงครามเย็น (พ.ศ.2518-2530)

สงครามเย็น (cold war) ได้เริ่มขึ้นมาก่อนปี พ.ศ.2518 มานานแล้ว" ทว่าความเกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับลาวนั้นเริ่มเห็นชัดเจนในปีดังกล่าวซึ่งเป็นปีที่ลาวได้ทำการเปลี่ยนแปลงการปกครองมาเป็นระบอบสังคมนิยม ขณะนั้นลาวมีความอ่อนแอทางการเมืองมากจึงหันไปพึ่งความช่วยเหลือจากสหภาพโซเวียตและเวียดนาม ทำให้นโยบายต่างประเทศของลาวถูกกำหนดขึ้น

* Article 11 Boundary Regimes

A succession of state does not as such affect:

- a) a boundary established by a treaty
- b) obligations and rights established by a treaty and relating to the regime of boundary

** สงครามเย็น (cold war) คือ ระบบระหว่างประเทศที่เกิดขึ้นภายหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 โดยเป็นการเผชิญหน้ากันระหว่างสองมหาอำนาจต่างอุดมการณ์ทางการเมือง นั่นคือ สหรัฐอเมริกา (ประชาธิปไตย) และสหภาพโซเวียต (คอมมิวนิสต์) ทั้งสองมหาอำนาจต่างถือครองอาวุธนิวเคลียร์ ทำให้ไม่สามารถที่จะทำสงครามกันโดยตรงได้ การเผชิญหน้าในช่วงระยะเวลาดังกล่าวจึงกระทำผ่านการกดดัน หรือการใช้สงครามตัวแทน (proxy war) โดยที่มหาอำนาจหลักไม่ได้ปะทะกันโดยตรงแต่อย่างใด

ภายใต้อิทธิพลของประเทศทั้งสอง³⁶ ดังนั้นความสัมพันธ์กับประเทศในโลกเสรีอื่นๆจึงเสื่อมทรมาลง โดยเฉพาะอย่างยิ่งกับไทยซึ่งเป็นประเทศเพื่อนบ้านในกลุ่มโลกเสรี

ระบอบการปกครองที่แตกต่างทำให้ไทยและลาวต่างหวาดระแวงกันและกัน เนื่องจากระหว่างสงครามในลาวช่วงปี พ.ศ.2507-2516 ไทยได้ให้การช่วยเหลือรัฐบาลลาวฝ่ายขวามาโดยตลอด อีกทั้งเมื่อฝ่ายคอมมิวนิสต์ลาวยึดอำนาจได้ ทหาร ข้าราชการและประชาชนลาวฝ่ายขวาได้อพยพเข้ามาลี้ภัยทางการเมืองในไทย ทำให้ลาวมองว่าไทยให้การสนับสนุนกลุ่มฝ่ายขวาเพื่อต่อต้านรัฐบาลที่มาจากพรรคคอมมิวนิสต์ ในขณะที่เดียวกันไทยก็มีนโยบายต่อต้านคอมมิวนิสต์และสงสัยว่าลาวได้ให้ความช่วยเหลือพรรคคอมมิวนิสต์ของไทยในแถบภาคตะวันออกเฉียงเหนืออีกด้วย³⁷ และนำไปสู่ความสัมพันธ์ที่ไม่ราบรื่นนักและบางครั้งก็นำไปสู่การพิพาทกันอย่างรุนแรง สำหรับกรณีพิพาทเกี่ยวกับเส้นเขตแดนนั้น ทางน้ำมีการปะทะกันระหว่างทหารลาวกับหน่วยปฏิบัติการตามลำน้ำโขง (นปข.) หลายครั้งตั้งแต่ปี พ.ศ.2518 ทางบกนั้นกรณีพิพาทครั้งสำคัญมี 2 ครั้งด้วยกันคือ กรณีสามหมูป่า พ.ศ.2527 และกรณีบ้านร่มเกล้า พ.ศ.2530

ก. ปัญหาบริเวณแม่น้ำโขง

ปัญหาที่เกิดขึ้นเนื่องมาจากความเสียเปรียบที่ไทยจำเป็นต้องยอมรับการกำหนดให้ร่องน้ำลึกทางฝั่งไทยเป็นเส้นเขตแดนระหว่างประเทศตามสนธิสัญญาระหว่างไทยและฝรั่งเศส พ.ศ.2469 ทำให้เกาะดอนต่างๆเป็นของลาว ซึ่งเมื่อเป็นเช่นนี้ได้ก่อให้เกิดปัญหากับไทยเป็นอันมากโดยเฉพาะในฤดูแล้งที่ระดับน้ำไม่เพียงพอที่จะเดินเรือได้ ส่วนร่องน้ำลึกที่เดินเรือได้ก็อยู่ในฝั่งลาว ดังนั้นการเดินเรือในช่วงระยะเวลาดังกล่าวจึงเป็นการลำบาก ดินแดนลาวไปโดยปริยาย อย่างไรก็ตาม ก่อนหน้าที่ลาวจะเปลี่ยนแปลงการปกครองเป็นระบอบคอมมิวนิสต์นั้น เจ้าหน้าที่ฝ่ายไทยและลาวได้ยึดถือหลัก "ถ้อยทีถ้อยอาศัย" ผ่อนปรนกันมาโดยตลอด³⁸ จึงไม่เคยเกิดปัญหาขึ้น ในทางปฏิบัติเรือใหญ่ๆของ

³⁶ สุรชัย ศิริไกร, รายงานการวิจัย "สาเหตุการกระทบกระทั่งตามแนวพรมแดนไทย-ลาว : 1975-1981", (กรุงเทพมหานคร : สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2527), หน้า 17,25.

³⁷ วิรัช ร่วมวงศ์พัฒนา, "ปัญหาความขัดแย้งไทย-ลาวในช่วงปี พ.ศ.2518-ปัจจุบัน", หน้า 3.

³⁸ เดิมศักดิ์ อ่อนศรี, "การกำหนดเขตแดนไทย-ลาว", หน้า 55. อ้างจาก กรมข่าวทหาร, กองบัญชาการทหารสูงสุด, "ประมวลข่าวกรองภัยคุกคามและปัญหาที่กระทบต่อผลประโยชน์/ความมั่นคงของชาติ ในช่วงระยะเวลา มกราคม-มิถุนายน 2531.", (เอกสารไม่ตีพิมพ์เผยแพร่)

ไทยก็จะเดินเรือในร่องน้ำลึกที่สุดอยู่ตลอดเวลา ทั้งนี้เพราะร่องน้ำลึกฝั่งไทยมักจะไม่ลึกพอที่จะทำการเดินเรือได้ และร่องน้ำลึกที่จะทำการเดินเรือได้นั้น ตามสนธิสัญญาก็ถือว่าเป็นน่านน้ำของลาว นอกจากนี้เกาะแก่งใดที่ขึ้นขึ้นมาติดกับฝั่งไทย ก็เข้าใจว่าเป็นของไทย และเรือของไทยก็ย้ายไปใช้ร่องน้ำลึกในเขตลาวได้โดยที่ลาวไม่ได้ท้วงติง ทั้งนี้เพราะความสัมพันธ์อันดีระหว่างไทย-ลาวภายหลังสงครามโลกครั้งที่สอง และอีกประการหนึ่งก็คือ การสู้รบกันเองภายในประเทศของลาว ทำให้ลาวไม่ได้ให้ความสนใจเส้นเขตแดนในแม่น้ำโขง³⁹ จนกระทั่ง พ.ศ.2518 เมื่อลาวเปลี่ยนแปลงการปกครองเป็นระบอบคอมมิวนิสต์ ทำให้ไทยกับลาวเผชิญหน้ากันจนสถานการณ์ตึงเครียดขึ้นและรุนแรงจนกลายเป็นการปะทะกันที่สุดในที่สุดเช่น ทหารลาวได้ยิงเรือ นปช. ของไทยหลายครั้งด้วยกัน

รัฐบาลไทยได้พยายามแก้ไขปัญหาเส้นเขตแดนตามลำน้ำโขงโดยสันติวิธี อาทิเช่น คำเสนอของพลตรีชาติชาย ชุณหะวัณ เมื่อวันที่ 19 พฤศจิกายน พ.ศ.2518 เกี่ยวกับการที่ทหารลาวซุ่มโจมตีและขัดขวางการปฏิบัติหน้าที่ของหน่วย นปช. โดยให้มีการประชุมเจ้าหน้าที่ระดับสูงไทย-ลาว เพื่อหาทางแก้ไขปัญหาระหว่างกัน และป้องกันไม่ให้เกิดการปะทะกันตามลำน้ำโขงเกิดขึ้นอีก ปรากฏว่าลาวไม่ได้สนใจและยังยืนประทุ้งการดำเนินงานของเจ้าหน้าที่ไทยอีกด้วย⁴⁰ หรือเมื่อเกิดการปะทะกันระหว่างเรือ นปช. ล.136 ของไทยกับทหารลาวในปี พ.ศ.2523 ไทยก็ได้ยื่นบันทึกช่วยจำประทุ้ง โดยเรียกร้องให้ลาวรับผิดชอบค่าใช้จ่ายเสียหาย และสงวนสิทธิ์ที่จะป้องกันตนเองและตอบโต้การกระทำที่เป็นการละเมิดอธิปไตยและบูรณภาพแห่งดินแดนของไทย เป็นต้น นอกจากนี้ไทยยังได้นำนโยบายปิดพรมแดนมาใช้เมื่อเกิดเหตุกระทบกระทั่งเพื่อเป็นการตอบโต้ลาว ดังเช่นการปิดพรมแดนด้านหนองคายเมื่อวันที่ 18 พฤศจิกายน พ.ศ.2518 ทั้งนี้เพราะลาวพึ่งพาอาศัยสินค้าหลักจากไทยเป็นส่วนใหญ่ การปิดพรมแดนจึงเป็นการสร้างผลกระทบต่อเศรษฐกิจของลาวเป็นอย่างมาก แม้ว่าจะได้รับความช่วยเหลือทางเศรษฐกิจจากสหภาพโซเวียตและเวียดนามอย่างเต็มที่ก็ตาม แต่ก็ไม่อาจช่วยอะไรได้มากนัก เนื่องจากการขนส่งสินค้ามายังลาวเป็นไปได้ด้วยความยากลำบากกว่าการขนส่งจากฝั่งไทย ยังผลให้ลาวมีท่าทีอ่อนลงและได้แสดงท่าทีพร้อมที่จะเจรจากับไทยมากขึ้น จนกระทั่งความสัมพันธ์ระหว่างไทยและลาวดีขึ้น ไทยจึงได้ประกาศเปิดพรมแดนอีกครั้งในวันที่ 31 ธันวาคม พ.ศ.2518⁴¹

³⁹ สุรัช ศิริไกร, รายงานการวิจัย "สาเหตุการกระทบกระทั่งตามแนวพรมแดนไทย-ลาว : 1975-1981", หน้า 76.

⁴⁰ วิรัช ร่วมพงศ์พัฒนา, "ปัญหาความขัดแย้งไทย-ลาวในช่วงปี พ.ศ.2518-ปัจจุบัน", หน้า 67-68.

⁴¹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 75.

ความพยายามที่จะเจรจาเพื่อแก้ไขปัญหาเขตแดนในแม่น้ำโขงยังมีขึ้นอีกและประสบความสำเร็จเพิ่มขึ้นอีกระดับหนึ่ง เมื่อพลเอกเกรียงศักดิ์ ชมะนันทน์ นายกรัฐมนตรีในขณะนั้นได้เจรจากับ ผู้นำลาว คือ นายไกสอน พมวิหาน และมีแถลงการณ์ร่วมกันในวันที่ 25 มีนาคม พ.ศ.2522 ประกาศให้แม่น้ำโขงเป็น "แม่น้ำแห่งสันติภาพ มิตรภาพ และใช้ประโยชน์ร่วมกันอย่างแท้จริง..."⁴² และได้ประกาศในแถลงการณ์ร่วมไทย-ลาวในวันที่ 6 มกราคม พ.ศ.2522 ข้อที่ 11.3 ไว้ว่า "ในกรณีที่จำเป็นต้องผ่านเข้าไปในเขตของอีกฝ่ายหนึ่งเพื่อใช้ประโยชน์ทางคมนาคมในลำแม่น้ำโขงด้วยพาหนะที่ไม่มีอันตรายให้ทั้งสองฝ่ายยึดถือการผ่อนผันผ่อนยาวให้แก่กัน และการรักษาไมตรีจิตมิตรภาพซึ่งกันและกันเป็นหลัก"⁴³ ซึ่งข้อตกลงร่วมกันทั้งสองฉบับนี้ไม่ได้มีผลในการปรับปรุงเส้นเขตแดนในแม่น้ำโขง แต่เป็นเพียงการผ่อนผันในการใช้แม่น้ำโขงในการคมนาคมเท่านั้น และไม่ได้แก้ปัญหาอันอาจเกิดปัญหาขึ้นกับเรือของ นปช. ของไทยที่ไปใช้ร่องน้ำลึกในน่านน้ำลาว และได้ปรากฏว่าได้มีการโจมตีเรือ นปช. ของไทยภายหลังที่ความสัมพันธ์ระหว่างไทยและลาวกลับมาตึงเครียดอีกครั้งในปี พ.ศ.2523⁴⁴

ข. ปัญหาสามหมูบ้าน พ.ศ.2527

สืบเนื่องจากชาวลาวจำนวนหนึ่งได้เข้ามาตั้งบ้านเรือนอยู่ที่บริเวณ บ้านใหม่ บ้านกลาง และบ้านสว่าง ซึ่งรัฐบาลไทยยืนยันว่าเป็นหมู่บ้านที่ขึ้นอยู่กับกิ่งอำเภอบ้านโคก จังหวัดอุดรธานี พื้นที่ของสามหมู่บ้านซึ่งตั้งอยู่ติดกับชายแดนไทย-ลาวนี้มีพื้นที่ทั้งหมดประมาณ 19 ตารางไมล์ มีราษฎรอาศัยประมาณ 450 ครอบครัว จำนวนประมาณ 1,010 คน ตั้งอยู่บนที่ราบระหว่างหุบเขาอันได้แก่ ภูเขาหลักหมื่นอยู่ทางทิศเหนือ ภูเขาเขวนกเขวอยู่ทางทิศตะวันตก และภูอั้งอยู่ทางทิศใต้⁴⁵ บริเวณหมู่บ้านทั้งสามนี้แต่เดิมไม่มีเจ้าหน้าที่ทางการไทยเข้าไป หรือประจำการอยู่⁴⁶ จะมีก็แต่กองกำลังท้องถิ่นหรือทหารของขบวนการประเทศลาวที่เข้าไปประจำอยู่ ทำให้เมื่อหน่วยสร้างทางของกรมทางหลวงจังหวัดน่าน ได้ทำการสำรวจพื้นที่เพื่อก่อสร้างเส้นทางสาย บ้านสาละ อำเภอสากเหล็ก จังหวัด

⁴² สุรัชย์ ศิริไกร, รายงานการวิจัย "สาเหตุการกระทบกระทั่งตามแนวพรมแดนไทย-ลาว : 1975-1981", หน้า 77.

⁴³ เรื่องเดียวกัน, หน้า 77.

⁴⁴ วิรัช ร่วมพงศ์พัฒนา, "ปัญหาความขัดแย้งไทย-ลาวในช่วงปี พ.ศ.2518-ปัจจุบัน", หน้า 79.

⁴⁵ เรื่องเดียวกัน, หน้า 84,87.

⁴⁶ เรื่องเดียวกัน, หน้า 87 อ้างจาก สยามจดหมายเหตุ, ปีที่ 9 ฉบับที่ 26 (22-28 มิถุนายน 2527), หน้า

น่าน ถึงหมู่บ้านบ่อเบี้ย กิ่งอำเภอบ้านโคกสูง จังหวัดอุดรธานี ระยะทางประมาณ 17 กิโลเมตร และต้องผ่านบ้านเรือนราษฎรสามหมู่บ้านคือ บ้านใหม่ บ้านกลางและบ้านสว่าง ตั้งแต่กลางเดือนมกราคม พ.ศ.2527 ทหารลาวจึงได้ข่มขู่คุกคามเจ้าหน้าที่ก่อสร้างของไทย โดยอ้างว่า ทั้งสามหมู่บ้านขึ้นอยู่กับการปกครองของลาว เมืองปากลาย แขวงไชยบุรีของลาว จนกระทั่งถึงเดือนเมษายน ลาวได้ส่งกองกำลังติดอาวุธเข้ามาขัดขวางโดยอ้างว่าไทยสร้างถนนรุกล้ำดินแดนลาวเนื่องจากทั้งสามหมู่บ้านอยู่ในเขตพื้นที่ของลาวตามแผนที่แนบท้ายสนธิสัญญาลงวันที่ 23 มีนาคม พ.ศ.2450⁴⁷

ในขณะที่ไทยกล่าวอ้างว่าพื้นที่ดังกล่าวเป็นของไทย โดยพลเอกอาทิตย์ กำลังเอก ผู้บัญชาการทหารสูงสุดและผู้บัญชาการทหารบกในขณะนั้นได้แถลงว่า ตนได้เสนอให้ทางสภาความมั่นคงแห่งชาติและกระทรวงการต่างประเทศเปิดการเจรจากับทางลาวในปัญหาดังกล่าวในระดับการทูตว่าทั้งสามหมู่บ้านเป็นของไทยหรือของลาวกันแน่ ตามหลักฐานในแผนที่ของไทย หมู่บ้านดังกล่าวอยู่ในเขตไทย แต่คนที่เข้าไปอยู่ในหมู่บ้านดังกล่าวเป็นคนลาว ทางรัฐบาลไทยทราบเมื่อตอนที่ตัดถนนเข้าไป จึงเกิดมีการปะทะกัน อย่างไรก็ตามพื้นที่ทั้งสามหมู่บ้านดังกล่าว ในปัจจุบันไม่มีหลักเกณฑ์ในการแบ่งปันเขตแดนที่แน่ชัด⁴⁸

กรณีสามหมู่บ้านนี้ได้มีการเจรจากันในระดับรัฐบาลของไทย-ลาว 2 ครั้งคือ ครั้งแรกในวันที่ 21-23 กรกฎาคม พ.ศ.2527 ที่กรุงเทพฯ แต่ไม่ประสบผลสำเร็จ และอีกครั้งหนึ่งในวันที่ 6 สิงหาคม พ.ศ.2527 เมื่อนายสุบัน สลิดทิวาด รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงต่างประเทศลาวได้เดินทางมาพร้อมด้วยนายทองไหล กำมะสิต หัวหน้ากรมติดต่อต่างประเทศ กระทรวงป้องกันประเทศลาว ทำหน้าที่โฆษก นายคำพัน สิมมาลาวงค์และนายเผยแพร่ เกสาสายวัดเป็นหัวหน้าฝ่ายเทคนิคของลาว ครั้งนี้ที่ประชุมได้ตกลงกันว่าจะต้องมีการพิสูจน์สันปันน้ำว่าเขตแดนอยู่ที่ใด และใช้ภาพถ่ายทางอากาศของคณะกรรมการฝ่ายเทคนิคที่จะจัดตั้งขึ้นซึ่งเป็นวิธีที่ทันสมัยและถูกต้อง อย่างไรก็ตามลาวยังคงไม่รับข้อเสนอก่อนที่จะให้มีการจัดส่งคณะเจ้าหน้าที่เทคนิคร่วมออกสำรวจพื้นที่สามหมู่บ้าน และยังคงเรียกร้องให้ไทยถอนทหารออกไปก่อนเช่นเดิม ทั้งนี้เพราะลาวยังคงยืนยันความตาม

⁴⁷ เรื่องเดียวกัน, หน้า 87-88.

⁴⁸ สยามจดหมายเหตุ, ปีที่ 9 ฉบับที่ 27 (29 มิถุนายน-5 กรกฎาคม 2527), หน้า 729.

สนธิสัญญา พ.ศ.2450 ที่ว่าหมู่บ้านทั้งสามเป็นดินแดนของลาว ถ้ายอมให้มีการสำรวจยอมเท่ากับว่า ยอมให้มีการละเมิดอธิปไตยของลาว⁴⁹

กรณีพิพาทระหว่างไทย-ลาวในครั้งนี้ได้มีการนำเสนอเรื่องเข้าสู่การพิจารณาของ สหประชาชาติอีกด้วย โดยครั้งแรกเมื่อรัฐบาลเวียดนามได้ให้คณะผู้แทนถาวรของตนยื่นหนังสือ เลขาธิการสหประชาชาติ (เอกสารหมายเลข A/39/313) เมื่อวันที่ 18 มิถุนายน พ.ศ.2527 ทำให้ไทย ต้องทำหนังสือชี้แจงข้อเท็จจริงและยืนยันท่าทีของไทยต่อเหตุการณ์บริเวณชายแดนไทย-ลาว ยื่นต่อ สหประชาชาติ เมื่อวันที่ 21 มิถุนายน พ.ศ.2527⁵⁰ และตอบโต้เวียดนามที่ได้เข้ามาก้าวร้าว หรือ แสดงท่าทีอันเป็นการแทรกแซงต่อปัญหาชายแดนซึ่งเป็นปัญหาของไทยและลาว⁵¹ ทั้งนี้ไทยได้ยืนยัน ที่จะใช้การแก้ไขปัญหาโดยสันติวิธีให้เร็วที่สุดเท่าที่จะทำได้ ทั้งนี้โดยปราศจากการแทรกแซงของ ประเทศที่สาม⁵² โดยไทยได้ปรับการวางกำลังทหารให้พ้นจากบริเวณสามหมู่บ้านเพื่อลดความตึงเครียดและการเผชิญหน้ากันทางทหารเพื่อที่จะให้เกิดการเจรจากันโดยสันติวิธีตั้งแต่วันที่ 2 ตุลาคม พ.ศ.2527

ต่อมาคณะมนตรีความมั่นคงแห่งสหประชาชาติได้เชิญผู้แทนไทยและลาวประจำ สหประชาชาติเข้าหารือกันคนละคราวเมื่อวันที่ 5 ตุลาคม พ.ศ.2527 และลาวได้ยื่นกรณที่จะให้มีการประชุมฉุกเฉินขึ้น ซึ่งการประชุมพิจารณากรณีพิพาทสามหมู่บ้านชายแดนไทย-ลาวได้เริ่มขึ้นในวันที่ 9 ตุลาคม พ.ศ.2527 โดยนายพูน สีปะเสิด รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศของลาวได้ แถลงยืนยันให้ฝ่ายไทยถอนทหารออกโดยไม่มีเงื่อนไข ให้ยอมรับว่าหมู่บ้านทั้งสามเป็นของลาวโดย ไม่จำเป็นต้องมีการส่งเจ้าหน้าที่เข้าไปพิสูจน์ด้านเทคนิค และเรียกร้องให้คณะมนตรีความมั่นคงใช้อำนาจผลักดันให้ฝ่ายทหารของไทยยอมรับตามที่ฝ่ายลาวเรียกร้อง ขณะที่หม่อมหลวงพีรพงษ์ เกษมศรีหัวหน้าคณะผู้แทนถาวรของไทยประจำสหประชาชาติได้แถลงว่า ทหารของไทยได้ย้ายออกจาก สามหมู่บ้านแล้ว และเรียกร้องให้นายเปเรซ เดอ เคอญญา เลขาธิการสหประชาชาติจัดส่ง

⁴⁹ วิรัช ร่วมวงศ์พัฒนา, "ปัญหาความขัดแย้งไทย-ลาวในช่วงปี พ.ศ.2518-ปัจจุบัน", หน้า 91-92. อ้างจาก สยามจดหมายเหตุ, ปีที่ 9 ฉบับที่ 35 (24-30 สิงหาคม 2527), หน้า 958.

⁵⁰ สยามจดหมายเหตุ, ปีที่ 9 ฉบับที่ 29 (13-19 กรกฎาคม 2527), หน้า 786-788.

⁵¹ John McBeth, "Co-existence falters," Far Eastern Economic Review (5 July 1984) p.16.

⁵² วิรัช ร่วมวงศ์พัฒนา, "ปัญหาความขัดแย้งไทย-ลาวในช่วงปี พ.ศ.2518-ปัจจุบัน", หน้า 95-99.

คณะกรรมการสำรวจมติใดๆออกมา และไม่มีแถลงการณ์ทั้งจากคณะมนตรีความมั่นคง หรือ ประธานคณะมนตรีความมั่นคงแต่อย่างใด⁵³

ปัญหาสามหมู่บ้านคือ บ้านใหม่ บ้านกลาง และบ้านสว่างสรุปลงโดยที่ปัญหายุติลงได้ เพียงชั่วคราวเท่านั้น โดยไทยและลาวไม่ได้มีการเจรจาปัญหาดังกล่าวอีก ดังนั้นปัญหาดังกล่าวจึง ยังคงเป็นประเด็นที่อาจนำไปสู่ความขัดแย้งกันได้

ค. ปัญหาหมู่บ้านร่มเกล้า พ.ศ.2530

ในเดือน สิงหาคม พ.ศ.2530 ลาวอ้างว่าทหารไทยรุกล้ำเข้าไปในดินแดนลาวโดยไปคุ้มกันให้ เอกชนชาวไทยที่เข้าไปตัดไม้ในดินแดนลาวในเขตภูสอยดาว ที่อยู่ทางทิศตะวันตกของเมืองบ่อแตน แขวงไชยบุรี ซึ่งเป็นสาเหตุให้เกิดการปะทะกันระหว่างทหารไทยและลาวขึ้น และไทยยังได้ยึด ดินแดนลาวไว้อีกด้วย⁵⁴

ในขณะที่ข้อเท็จจริงของไทยระบุว่า ทหารลาวได้รุกล้ำเข้ามาในดินแดนไทยบริเวณบ้านนาผัก ก้าม และบ้านเหล่าโกหก อำเภอนาแห้ว จังหวัดเลย ตั้งแต่วันที่ 31 พฤษภาคม พ.ศ.2530 และยัง ได้จับชาวบ้านไทยไปโดยกล่าวหาว่ารุกล้ำดินแดนลาว รวมราษฎรถูกจับกุมไปกักขังไว้ที่บ้านบ่อแตน แขวงไชยบุรีจำนวน 5 คน เสียชีวิต 1 คนและสามารถหลบหนีได้ 1 คน⁵⁵ เรื่องนี้กรมการเมืองบ่อแตนของลาวได้พยายามดำเนินการระดับท้องถิ่น โดยได้ติดต่อกับนายอำเภอนาแห้วเพื่อขอเจรจา ให้ไทยยอมรับดินแดนบริเวณนี้เป็นของลาว และใช้ราษฎรที่ถูกจับเป็นเงื่อนไขต่อรอง ซึ่ง นายอำเภอได้ยืนยันว่าไม่สามารถยอมรับข้ออ้างของลาวได้ เนื่องจากบริเวณดังกล่าวเป็นดินแดนไทย⁵⁶

⁵³ เรื่องเดียวกัน, หน้า104-105.

⁵⁴ ขวัญจิตต์ กาญจนเดชะ, "ความสัมพันธ์ไทย-ลาว : ศึกษาบทบาทผู้นำทางทหารของกองทัพไทย กับการพัฒนาความสัมพันธ์ในเชิงความร่วมมือหลังกรณีพิพาทบ้านร่มเกล้าจนถึงปัจจุบัน (พ.ศ.2531-2541)" (วิทยานิพนธ์โรงเรียนเสนาธิการทหารบก สถาบันวิชาการทหารชั้นสูง,2541), หน้า 45.

⁵⁵ เรื่องเดียวกัน, หน้า 45.

⁵⁶ วิรัช ร่วมพงศ์พัฒนา, "ปัญหาความขัดแย้งไทย-ลาวในช่วงปี พ.ศ.2518-ปัจจุบัน", หน้า 118.

ข้อพิพาทดังกล่าวได้ทวีความรุนแรงยิ่งขึ้น เมื่อลาวได้ส่งกองกำลังทหารประมาณ 200 คน เข้าโจมตีหน่วยทหารพรานที่บ้านร่มเกล้า อำเภอชาติตระการ จังหวัดพิษณุโลก เมื่อวันที่ 8 สิงหาคม พ.ศ.2530 การรบดังกล่าวได้ขยายออกไปในที่สุด และเปลี่ยนเป็นการรบเต็มรูปแบบเมื่อรัฐบาลไทย ได้ตัดสินใจส่งกำลังทหารประจำการเข้าดำเนินการตอบโต้ ตั้งแต่วันที่ 1 ตุลาคม พ.ศ.2530 โดยเรียกยุทธการครั้งนี้ว่า “ยุทธการซอยดาว” (Operation Soi Dao) โดยมอบหมายให้กองทัพภาคที่ 3 เป็นผู้ควบคุม⁵⁷ อย่างไรก็ตาม ความตั้งใจที่จะเอาชนะเป็นไปด้วยความยากลำบาก เพราะที่มั่นของลาวมีความได้เปรียบอย่างมาก เพราะเป็นการตั้งฐานปฏิบัติการเหนือบริเวณเนิน 1428 ซึ่งเป็นภูเขาสูงชันในเขตไทย

นอกเหนือจากการใช้กำลังแล้ว รัฐบาลไทยได้พยายามเจรจาเพื่อแก้ไขปัญหาพิพาทดังกล่าว ตั้งแต่ก่อนที่จะมีการรบแต่ไม่สำเร็จ ทั้งนี้เพราะไทยและลาวต่างอ้างความถูกต้องตามสนธิสัญญา และหลักฐานที่ต่างฝ่ายต่างมีอยู่ของตนเอง ซึ่งขัดแย้งกันทั้งที่เป็นสนธิสัญญาฉบับเดียวกันคือ สนธิสัญญาระหว่างไทย-ฝรั่งเศส ปี พ.ศ.2450 โดยลาวอ้างว่า ตามข้อเท็จจริงในสนธิสัญญาให้ยึดถือ แนวแม่น้ำโขงที่ต่อกับภูสอยดาวเป็นเส้นเขตแดน ในขณะที่ไทยกล่าวว่า ลาวบิดเบือนข้อเท็จจริงเกี่ยวกับเส้นเขตแดนไทย-ลาว เนื่องจากได้มีการนำภูสอยดาวซึ่งไม่ปรากฏในสนธิสัญญา พ.ศ.2450 มาอ้างเป็นจุดกำหนดเส้นเขตแดน โดยที่ข้อความในสนธิสัญญาฉบับเดียวกัน ระบุว่า ให้ยึดตอนกลางลำน้ำโขงจนถึงต้นน้ำที่เรียกว่า ภูเขาเมียง เป็นเส้นเขตแดน นอกจากนี้แผนที่ประกอบสนธิสัญญาปี พ.ศ.2447 และ พ.ศ.2450 แผนที่ของกรมการทหารบกของไทยซึ่งเป็นภาพถ่ายทางอากาศ ตลอดจนแผนที่ของทางการลาวซึ่งสหภาพโซเวียตเป็นผู้จัดทำขึ้นในปี พ.ศ.2530 ต่างระบุเช่นเดียวกันว่าเขตแดนให้ยึดถือต้นน้ำภูเขาเมียง ลาวก็ไม่ได้นำมาอ้าง กลับนำแผนที่ฉบับพิมพ์เมื่อ พ.ศ.2517 มาอ้าง อีกทั้งยังเลือกแผนที่ชุด L7017 ของไทยซึ่งเลิกใช้ไปนานแล้วมาอ้างอีกด้วย⁵⁸

ต่อมาได้มีการเจรจาอย่างเป็นทางการระหว่างไทยและลาวขึ้นในวันที่ 16-17 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2531 ที่กรุงเทพฯ ฝ่ายไทยนั้นมีพลเอกชวลิต ยงใจยุทธ ผู้บัญชาการทหารสูงสุดในขณะนั้นเป็นหัวหน้า ฝ่ายลาวมีพลเอกสีสะหวาด แก้วบุญพัน หัวหน้าเสนาธิการสูงสุดกองทัพประชาชนลาวเป็นหัวหน้าคณะ ผลการเจรจาที่เสร็จสิ้นในครั้งนั้นมีดังนี้

⁵⁷ Paisal Sricharatchanya, “Border Dispute Hots Up,” *Far Eastern Economic Review*, 139 (February 18, 1988) p. 20.

⁵⁸ วิรัช ร่วมพงศ์พัฒนา, “ปัญหาความขัดแย้งไทย-ลาวในช่วงปี พ.ศ.2518-ปัจจุบัน”, หน้า 138-139.

1. ทั้งสองฝ่ายจะหยุดยิงในเวลา 08.00 น. ของวันที่ 19 กุมภาพันธ์ 2531
2. แยกกำลังออกจากแนวปะทะ ฝ่ายละ 3 กิโลเมตร ภายใน 48 ชั่วโมง นับจากเวลาหยุดยิง
3. จัดตั้งคณะกรรมการประสานงานทางทหาร เพื่อพิสูจน์ทราบตรวจตรา และประสานการปฏิบัติตามข้อตกลงในข้อ 1 และ 2 ข้างต้นอย่างเคร่งครัดในทันทีที่หยุดยิง
4. ทั้ง 2 ฝ่าย มีความจำเป็นที่จะสั่งการให้ทหารของแต่ละฝ่ายปฏิบัติหน้าที่ตามแนวชายแดนไทย-ลาว หลีกเลี่ยงการปะทะด้วยกำลัง และจะประสานงานกันด้วยความเข้าใจ⁵⁹

คณะผู้แทนทั้ง 2 ฝ่าย มีความเห็นว่า ข้อตกลงดังกล่าวแล้วข้างต้น เป็นการเสริมสร้างบรรยากาศที่นำไปสู่การเจรจาแก้ปัญหาในบริเวณนี้ในทางสันติและโดยวิถีทางการเมือง และจะเสนอแนะรัฐบาลของแต่ละฝ่ายให้เริ่มเปิดเจรจาทางการเมืองโดยเร็ว ภายใน 15 วัน⁶⁰ นับจากการเริ่มหยุดยิง ทั้งนี้เพื่อขจัดข้อขัดแย้งที่มีอยู่เกี่ยวกับเส้นเขตแดนไทย-ลาวในบริเวณนี้ โดยยึดหลักกฎหมายระหว่างประเทศ และความถูกต้องชอบธรรมบนพื้นฐานของสนธิสัญญาสยาม-ฝรั่งเศส พ.ศ.2450 และแผนที่ที่เกี่ยวข้อง

หลังจากนั้นได้มีการเจรจาร่วมกันระหว่างไทยและลาวอีก 3 ครั้ง โดยการเจรจาครั้งที่ 2 จัดขึ้นที่เวียงจันทน์ ประเทศลาวระหว่างวันที่ 23-24 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2531 การเจรจาครั้งที่ 3 จัดขึ้นที่กรุงเทพฯ ระหว่างวันที่ 3-4 มีนาคม พ.ศ.2531 และครั้งที่ 4 ที่เวียงจันทน์ ระหว่างวันที่ 17-18 มีนาคม พ.ศ. 2531 ซึ่งการเจรจาทั้งสามครั้งต่อมานี้ไม่ได้ทำให้ไทยและลาวสามารถยุติข้อพิพาทระหว่างกันได้ โดยทั้งสองฝ่ายต่างอ้างเอกสารคนละชุดกันโดยเฉพาะแผนที่แนบท้ายสนธิสัญญาที่ว่าไม่สามารถที่จะตกลงยุติปัญหากันได้ เนื่องจากทั้งสองประเทศต่างถือเอกสารและหลักฐานประกอบอื่น ๆ คนละชุดกัน อีกทั้งต่างยืนยันความถูกต้องของฝ่ายตนอีกด้วย

ปัญหาเส้นเขตแดนระหว่างไทย-ลาวคงจะยืดเยื้อต่อไปอีกนาน ทั้งนี้เป็นเพราะว่าทั้งสองประเทศได้ปรับความสัมพันธ์กันได้ระดับหนึ่งจึงทำให้เกิดความสงบขึ้นตามบริเวณชายแดน แต่ถึงกระนั้นก็ตาม เนื่องจากการกำหนดพรมแดนระหว่างไทยและลาวในอดีตเกิดขึ้นจากสภาพแวดล้อม

⁵⁹ พยงค์ ทิมเจริญ, “แนวพรมแดนไทย-ลาว,” วารสารแผนที่, ฉบับที่ 3 ปีที่ 30 (มกราคม-มีนาคม 2531), หน้า 57.

⁶⁰ เรื่องเดียวกัน, หน้า 57.

ระหว่างประเทศในขณะนั้นคือ การขยายตัวของจักรวรรดินิยม ทำให้ไทยจำต้องลงนามในสนธิสัญญาที่นำมาซึ่งความเสียหายหลายประการ กล่าวคือ สนธิสัญญาระหว่างไทย-ฝรั่งเศสนั้น ไม่สอดคล้องกับหลักกฎหมายระหว่างประเทศของเส้นเขตแดนในแม่น้ำโขง อีกทั้งยังไม่มีกำกับการปักปันเขตแดนตามสนธิสัญญาให้เสร็จสมบูรณ์ ทำให้การตีความตามสนธิสัญญาเกิดปัญหาเมื่อข้อความบางส่วนเกิดความคลุมเครือ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อลาวเปลี่ยนแปลงการปกครองเป็นระบอบคอมมิวนิสต์ในปี พ.ศ.2518 การเผชิญหน้ากันทางอุดมการณ์ระหว่างประเทศคอมมิวนิสต์ภายใต้การนำของสหภาพโซเวียตและประเทศเสรีประชาธิปไตยภายใต้การนำของสหรัฐอเมริกา ความหวาดระแวงของอุดมการณ์ที่แตกต่างทำให้ไทยและลาวไม่สามารถที่จะเจรจาแก้ไขปัญหาข้อพิพาทเรื่องเขตแดนระหว่างกันที่เกิดขึ้นได้

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 3

สภาพแวดล้อมระหว่างประเทศและการเจรจาระหว่างไทย-ลาว

สงครามเย็นซึ่งดำเนินติดต่อกันมาเป็นระยะเวลาเกือบ 45 ปี นับตั้งแต่การสิ้นสุดของสงครามโลกครั้งที่สอง ในปี พ.ศ.2490 จนกระทั่งสหภาพโซเวียตล่มสลายในปี พ.ศ.2534 เป็นการเผชิญหน้าของสองมหาอำนาจต่างอุดมการณ์ทางการเมืองคือ สหรัฐอเมริกาที่ยึดถือความคิดเสรีประชาธิปไตย และสหภาพโซเวียตที่ยึดถือลัทธิคอมมิวนิสต์

ความสัมพันธ์ของไทยและลาวในช่วงระยะเวลาดังกล่าวได้รับผลกระทบจากสงครามเย็นด้วยเช่นกัน ทั้งนี้เพราะไทยเป็นประเทศที่ต่อต้านคอมมิวนิสต์ ในขณะที่ลาวเป็นประเทศที่ปกครองด้วยระบอบคอมมิวนิสต์ ทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างทั้งสองประเทศถูกกำหนดด้วยสภาพแวดล้อมระหว่างประเทศในช่วงสงครามเย็นที่ทำให้เผชิญหน้าและขัดแย้งกัน จนกระทั่งเมื่อสงครามใกล้เย็นสิ้นสุดลง จึงได้มีการปรับท่าทีระหว่างกัน

3.1 สภาพแวดล้อมระหว่างประเทศที่มีผลต่อความสัมพันธ์ไทยและลาวในช่วงสงครามเย็น

ความสัมพันธ์ระหว่างไทยและลาวในตั้งแต่ปี พ.ศ.2518 ซึ่งเป็นปีที่ลาวได้เปลี่ยนแปลงการปกครองเป็นระบอบคอมมิวนิสต์จนกระทั่งปี พ.ศ.2534 อันเป็นปีสิ้นสุดของสงครามเย็นนั้น ถูกกำหนดโดยสภาพแวดล้อมระหว่างประเทศในขณะนั้นคือความตึงเครียดและการเผชิญหน้าของค่ายคอมมิวนิสต์กับค่ายโลกเสรีเช่นเดียวกันกับในส่วนต่างๆของโลก โดยที่ลาวอยู่ภายใต้อิทธิพลของสหภาพโซเวียตและเวียดนามซึ่งก็คือ ค่ายคอมมิวนิสต์ ในขณะที่ไทยเป็นประเทศในค่ายโลกเสรีภายใต้การนำของสหรัฐอเมริกา

3.1.1 อิทธิพลของสหภาพโซเวียตและเวียดนามต่อลาว

ก. อิทธิพลของสหภาพโซเวียต

สหภาพโซเวียตให้ความช่วยเหลือและให้คำปรึกษาลาวในการจัดโครงสร้างทั้งในด้านการทหาร การทูต ตลอดจนการโฆษณาชวนเชื่อแก่ขบวนการประเทศลาวมาตั้งแต่สงครามกลางเมืองในลาวซึ่งเกิดขึ้นระหว่างปี พ.ศ.2508-2516 จนขบวนการดังกล่าวสามารถที่จะกุมอำนาจในการปกครองประเทศและประกาศเปลี่ยนแปลงการปกครองมาเป็นระบอบคอมมิวนิสต์ในปี พ.ศ.2518 ได้สำเร็จ¹

ในระยะต่อมาสหภาพโซเวียตได้ให้ความช่วยเหลือเพื่อการพัฒนาประเทศแก่ลาวเป็นจำนวนมากโดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านเศรษฐกิจ สหภาพโซเวียตได้ให้ความช่วยเหลือในรูปของเงินช่วยเหลือซึ่งส่วนใหญ่เป็นการให้เปล่า ดังจะเห็นได้จากตัวเลขเงินช่วยเหลือในปี พ.ศ.2532 ว่าเงินช่วยเหลือจากสหภาพโซเวียตและกลุ่มประเทศคอมมิวนิสต์คิดเป็นมูลค่าประมาณ 82 ล้านดอลลาร์สหรัฐ หรือร้อยละ 60 ของเงินช่วยเหลือที่ลาวได้รับทั้งหมด 136.9 ล้านดอลลาร์สหรัฐ เพิ่มขึ้นจากปี พ.ศ.2527 ซึ่งมีมูลค่าเพียง 55.4 ล้านดอลลาร์สหรัฐ² เพื่อพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานของประเทศลาวในส่วนต่างๆ อาทิ สร้างสะพาน ถนน สนามบิน โรงพยาบาล และเครือข่ายการสื่อสาร เป็นต้น นอกจากนี้ยังได้ให้ความช่วยเหลือด้านการทหารโดยการให้อาวุธ ซึ่งรวมไปถึงเครื่องบินขับไล่แบบมิก (MIG) และเครื่องบินขนส่งอื่นๆ อีกทั้งยังให้ทุนการศึกษาเพื่อไปเรียนภาษารัสเซีย และศึกษาในสาขาวิชาต่างๆ อาทิ เช่น ภูมิศาสตร์ รัฐศาสตร์ เป็นต้น โดยรวมแล้วประมาณ 300 ทุนต่อปี³ นอกจากนี้ให้ทุนการศึกษาแล้ว สหภาพโซเวียตยังได้ส่งเจ้าหน้าที่ผู้ชำนาญการและที่ปรึกษาในด้านต่างๆมายังลาวเป็นจำนวนมาก คาดการณ์ว่าจำนวนเจ้าหน้าที่และที่ปรึกษาจากสหภาพโซเวียตในลาวมีจำนวนประมาณ 1,500 คน ในปี พ.ศ.2532⁴

¹ Federal Research Division, Library of Congress, "Laos : Relations with the Soviet Union," in *Laos - A Country Study*, (Washington D.C., 1994) Available from http://memory.loc.gov/cgi-bin/query/D?cstdy:3:/temp/~frd_3Ver:: INTERNET : 1.

² Ibid., p.1.

³ Ibid., p.2.

⁴ Ibid., p.2.

ความสัมพันธ์ระหว่างสหภาพโซเวียตและลาวในช่วงสงครามเย็นนั้นส่วนใหญ่จะเป็นไปในรูปของการช่วยเหลือทางเศรษฐกิจเท่านั้น โดยสหภาพโซเวียตจะไม่เข้ามาเกี่ยวข้องในการตัดสินใจด้านการเมือง ดังจะเห็นได้จากกรณีการปะทะกันของเรือ นปช.ของไทยกับทหารลาวในเดือนพฤศจิกายน พ.ศ.2518 ซึ่งรัฐมนตรืว่าการกระทรวงการต่างประเทศของไทยได้เชิญเอกอัครราชทูตสหภาพโซเวียตประจำประเทศไทยเข้าพบเพื่อชี้แจงให้ทราบถึงข้อเท็จจริงของเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นเมื่อวันที่ 27 พฤศจิกายน พ.ศ.2518 ซึ่งเอกอัครราชทูตสหภาพโซเวียตได้ยืนยันว่า สหภาพโซเวียตสนับสนุนลาวทางเศรษฐกิจอย่างเดียวเท่านั้น⁵

การที่ลาวต้องพึ่งพาความช่วยเหลือทางเศรษฐกิจจากสหภาพโซเวียตเป็นอย่างมากนี้เอง ทำให้เมื่อสหภาพโซเวียตล่มสลายใน ปี พ.ศ.2534 เงินช่วยเหลือที่เคยได้รับจากสหภาพโซเวียตลดลงจากร้อยละ 60 ของเงินช่วยเหลือทั้งหมด เหลือเพียงร้อยละ 37 โดยเฉพาะเงินช่วยเหลือแบบให้เปล่าได้ลดลงอย่างเห็นได้ชัดจาก 15.4 ล้านดอลลาร์สหรัฐในปี พ.ศ.2527 ลดลงเหลือเพียง 4.5 ล้านดอลลาร์สหรัฐในปี พ.ศ.2531 และ เหลือเพียง 0.8 ล้านดอลลาร์สหรัฐในปี พ.ศ.2533⁶ ทำให้ผู้นำของลาวมองเห็นความจำเป็นที่จะต้องปรับเปลี่ยนนโยบายด้านเศรษฐกิจของประเทศซึ่งจำเป็นต้องพึ่งพาความช่วยเหลือของสหภาพโซเวียตเสียใหม่ โดยการหันไปปรับปรุงความสัมพันธ์อันดีกับประเทศต่างๆ เพื่อมาแทนที่ความช่วยเหลือที่เคยได้รับจากสหภาพโซเวียตและกลุ่มประเทศคอมมิวนิสต์เท่านั้นมาเป็นการรับความช่วยเหลือในรูปแบบของการขอยืมจากหลายประเทศ อาทิเช่น เวียดนาม จีน ญี่ปุ่น ไทย สวีเดน ฝรั่งเศส ออสเตรเลียและสหรัฐอเมริกา เป็นต้น โดยเป็นการขอความช่วยเหลือจากประเทศนั้นโดยตรงตลอดจนขอความช่วยเหลือเพื่อสนับสนุนการดำเนินการโครงการพัฒนาต่างๆ⁷ ผ่านทางธนาคารโลก (World Bank) และธนาคารเพื่อการพัฒนาแห่งเอเชีย (Asian Development Bank) อาทิเช่น โครงการ

⁵ วิรัช ร่วมวงศ์พัฒนา, "ปัญหาความขัดแย้งไทย-ลาวในช่วงปี พ.ศ.2518-ปัจจุบัน," (วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขาวิชาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2531), หน้า 69-70.

⁶ Federal Research Division, Library of Congress, "Appendix A. : Tables" in Laos - A Country Study, (Washington D.C., 1994) Available from http://memory.loc.gov/frd/cs/laos/la_appen.html INTERNET : 8.

⁷ Martin Stuart-Fox, "Laos: The Post-Kaysone Era," in Laos Study Review Volume 1, (Queensland, Australia, 2000) Available from <http://www.global.lao.net/laostudy/kaysone.htm> INTERNET : 3-4.

ผลิตกระแสไฟฟ้าพลังน้ำน้ำลึก (Namluek Hydropower Project)⁸ และโครงการการส่งกระแสไฟฟ้า และการผลิตกระแสไฟฟ้า (Power Transmission and Distribution Project)⁹ เป็นต้น

ข. อิทธิพลของเวียดนาม

เวียดนามและลาวมีความสัมพันธ์ต่อกันมาตั้งแต่ก่อนการเข้ามาของจักรวรรดินิยม โดยเป็นความสัมพันธ์ในลักษณะเดียวกับไทยกล่าวคือ ลาวมีสถานะเป็นประเทศราชของเวียดนาม ทำให้เมื่อฝรั่งเศสขยายอิทธิพลเข้ามายึดครองเวียดนามได้สำเร็จในปี พ.ศ.2426 ฝรั่งเศสจึงได้ใช้ความสัมพันธ์นี้เป็นข้ออ้างสำคัญที่ทำให้ไทยจำต้องลงนามในสนธิสัญญาอมบดินแดนส่วนต่างๆในลาวให้แก่ฝรั่งเศส^{*}

เวียดนามกลับเข้ามามีอิทธิพลในลาวอีกครั้งในช่วงที่โฮจิมินห์ได้เป็นผู้นำเรียกร้องเอกราชจากฝรั่งเศสโดยการร่วมมือกับขบวนการกู้ชาติลาวและกัมพูชา โดยโฮจิมินห์ได้จัดตั้ง "สหพันธ์อินโดจีน" ขึ้นภายใต้การนำของพรรคคอมมิวนิสต์อินโดจีนเพื่อร่วมต่อสู้กับฝรั่งเศสในช่วงปี พ.ศ.2473-2493 ก่อนที่จะเปลี่ยนชื่อมาเป็น "พรรคลาวดง" (Lao Dong Party) ในปี พ.ศ. 2494 ซึ่งในครั้งเดียวกันนี้ได้เปลี่ยนลักษณะความสัมพันธ์ระหว่างขบวนการพรรคคอมมิวนิสต์ของเวียดนาม ลาวและกัมพูชาจาก "ผู้บังคับบัญชา-ผู้ใต้บังคับบัญชา" มาเป็น "พันธมิตรพี่น้อง" นอกจากนี้เวียดนามยังได้ประกาศสนับสนุนนโยบายความเป็นกลางของลาวและกัมพูชาตามข้อตกลงเจนีวาปี พ.ศ. 2497 อีกด้วย¹⁰

⁸ โครงการผลิตกระแสไฟฟ้าพลังน้ำน้ำลึก (Namluek Hydropower Project) เป็นโครงการเกี่ยวกับการผันกระแสน้ำจากอ่างเก็บน้ำน้ำลึก (Namluek Reservoir) เพื่อผลิตกระแสไฟฟ้า รายละเอียดดูใน Asian Development Bank, Namluek Project Description, Objectives, and Scope, (Manila,2001) Available from <http://adb.org/documents/profiles/loan/namluek/namluek/hydropro.htm> INTERNET : 1-13.

⁹ โครงการดังกล่าวเป็นการกู้เงินจากธนาคารเพื่อการพัฒนาแห่งเอเชีย เป็นจำนวนเงินทั้งสิ้น 30 ล้านดอลลาร์สหรัฐ รายละเอียดดูใน Asian Development Bank, Loan No. 1558: Power Transmission and Distribution Project, (Manila,2001) Available from http://adb.org/documents/profiles/loan/lao014.asp#prjct_cost INTERNET : 2.

^{*} รายละเอียดดูในบทที่ 2

¹⁰ สุรัชย์ ศิริไกร, รายงานการวิจัย : สาเหตุการกระทบกระทั่งตามแนวพรมแดนไทย-ลาว : 1975-1981, (กรุงเทพมหานคร : สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2527), หน้า 6-7.

อิทธิพลของเวียดนามต่อลาวเห็นเด่นชัดยิ่งขึ้นเมื่อเวียดนาม ลาว และกัมพูชาเปลี่ยนแปลงการปกครองเป็นระบอบคอมมิวนิสต์ครบทั้งสามประเทศในปี พ.ศ.2518 ในขณะที่เดียวกันเวียดนามได้ส่งทหารเข้ามาประจำการในลาวเป็นจำนวนประมาณ 30,000 คน¹¹ ต่อมาในเดือนมิถุนายน พ.ศ.2520 ลาวได้ทำสนธิสัญญามิตรภาพ 25 ปีกับเวียดนาม (The 25-year Lao-Vietnamese Treaty of Friendship and Cooperation) ยินยอมให้เวียดนามคงกำลังทหารไว้ในลาวเพื่อช่วยทำการปราบปรามและทำการรักษาความสงบภายในร่วมกับลาว โดยมีข้อตกลงกันว่าจะร่วมมือกันทุกรูปแบบในการต่อต้านการบ่อนทำลายจากกำลังของฝ่ายจักรวรรดินิยมและกำลังของลาวกู่ชาติฝ่ายขวา ทำให้กองกำลังของเวียดนามในลาวเพิ่มขึ้นเป็น 50,000 คนในปี พ.ศ.2522 เพื่อจัดการกับลาวฝ่ายขวาที่เข้มแข็งขึ้น เนื่องจากได้รับการสนับสนุนจากจีนภายหลังจากที่ลาวได้หันไปเข้าร่วมกับเวียดนามซึ่งมีความขัดแย้งกับจีนอย่างรุนแรงถึงขั้นจีนส่งกำลังทหารเข้าบุกเวียดนามในสงครามสังคมนิยมในเดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ.2522 จากการที่เวียดนามบุกกัมพูชาในเดือนธันวาคม พ.ศ.2521¹²

เวียดนามและลาวยังคงดำเนินความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิด เห็นได้จากการทำงานที่ผู้นำลาวคุ้นเคยเป็นอย่างดีกับการขอรับคำปรึกษาเกี่ยวกับนโยบายในด้านต่างๆจากเวียดนาม ผ่านทางการประชุมร่วมกันทุกๆ 2 ปีระหว่างรัฐบาลเวียดนาม ลาวและกัมพูชาซึ่งได้เริ่มจัดให้มีครั้งแรกในปี พ.ศ.2523 และผ่านทางคณะกรรมการความร่วมมือซึ่งกันและกันระหว่างเวียดนาม-ลาว (The Joint Vietnam-Laos Cooperative Commission) ซึ่งประชุมกันทุกปีเพื่อสรุปความก้าวหน้าของ โครงการต่างๆที่เวียดนามได้ให้ความช่วยเหลือลาว นอกจากนี้ยังมีความร่วมมือในระดับอื่นๆ อาทิเช่น ระดับพรรคคอมมิวนิสต์เวียดนามและลาว ระดับจังหวัดต่อจังหวัด รวมไปถึงองค์กรความร่วมมืออื่นๆ เช่น องค์กรเกี่ยวกับเยาวชนและสตรี เป็นต้น¹³

อย่างไรก็ตาม อิทธิพลของเวียดนามในลาวที่สำคัญที่สุดก็ยังคงเป็นอิทธิพลที่มีต่อพรรคคอมมิวนิสต์ลาวตลอดจนกองทัพลาว พรรคคอมมิวนิสต์นั้นมักจะขอความช่วยเหลือและคำปรึกษา

¹¹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 7.

¹² เรื่องเดียวกัน, หน้า 25-26.

¹³ Federal Research Division, Library of Congress, "Laos Bilateral Relations : Relations with Vietnam," in Laos - A Country Study, (Washington D.C., 1994) Available from [http://memory.loc.gov/cgi-bin/query/r?frd/cstdy:@field\(DOCID+la0153\)](http://memory.loc.gov/cgi-bin/query/r?frd/cstdy:@field(DOCID+la0153)) INTERNET : 1-2.

จากเวียดนามในประเด็นที่สำคัญๆ ไม่ว่าจะเป็นด้านความมั่นคง หรือเศรษฐกิจก็ตาม ในเดียวกันการที่เวียดนามมีกองทหารประจำการในลาวเป็นจำนวนมาก ทำให้กองทัพลาวพึ่งพากำลังทหารประจำการชาวเวียดนามเป็นอย่างมาก โดยอิทธิพลของเวียดนามต่อกองทัพลาวครอบคลุมไปถึงการจัดการในเรื่องของการส่งกำลังบำรุง การฝึก และอาวุธยุทโธปกรณ์¹⁴

สำหรับความช่วยเหลือด้านเศรษฐกิจแล้ว ลาวพึ่งพาความช่วยเหลือจากสหภาพโซเวียตเป็นหลัก ส่วนเวียดนามนั้นก็ให้ความช่วยเหลือในรูปแบบของโครงการความช่วยเหลือด้านเศรษฐกิจเป็นจำนวนมากเช่นกัน โดยเวียดนามได้ให้ความช่วยเหลือแก่ลาวในโครงการต่างๆกว่า 200 โครงการระหว่างปี พ.ศ.2518-2528¹⁵

นอกจากนี้อิทธิพลอย่างสูงของเวียดนามในลาวได้ทำให้ผู้นำของไทยเชื่อว่า เวียดนามได้เข้ามาบีบบทบาทในการกำหนดความสัมพันธ์ระหว่างไทยและลาวโดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อเกิดปัญหาพิพาทระหว่างกัน โดยทำให้ลาวแสดงพฤติกรรมอันก้าวร้าวไม่ว่าจะเป็นการโจมตี หรือการไม่ยอมประนีประนอมเจรจากับไทยในกรณีการโจมตีเรือ นพข. ในปี พ.ศ.2518¹⁶ เห็นได้จากการที่เวียดนามได้ออกมาประกาศให้การสนับสนุนลาวอย่างเต็มที่ในกรณีพิพาทดังกล่าว ซึ่งพลตรีชาติชาย ชุณหะวัณ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศในขณะนั้นได้กล่าวว่า เวียดนามไม่ควรประกาศออกมาโจ่งแจ้งเช่นนั้น เมื่อเกิดเรื่องขึ้นมาฝ่ายไทยก็มีความรู้สึกลัวว่าจะทำให้เหตุการณ์ขยายตัวกว้างออกไป¹⁷ เช่นเดียวกับนาวาอากาศตรีประสงค์ สุ่นศิริ อดีตเลขาธิการสภาความมั่นคงแห่งชาติได้กล่าวถึงการดำเนินนโยบายต่างประเทศของลาวถูกครอบงำจากเวียดนามไว้ดังนี้

"...การดำเนินนโยบายที่ขาดความเป็นอิสระและต้องตกอยู่ภายใต้การที่
แนะนำของเวียดนามอยู่ตลอดเวลา ทำให้ลาวต้องนำนโยบายต่างประเทศของตน

¹⁴ อย่างไรก็ดีตามลาวได้รับความช่วยเหลือจากสหภาพโซเวียตในกรณีของอาวุธยุทโธปกรณ์หนัก และเครื่องบิน Ibid., p.2-3.

¹⁵ Ibid., p.4.

¹⁶ วิรัช ร่วมพงศ์พัฒนา, "ปัญหาความขัดแย้งไทย-ลาวในช่วงปี พ.ศ.2518-ปัจจุบัน", หน้า 78.

¹⁷ เรื่องเดียวกัน, หน้า 70. อ้างจาก สารนิเทศ, กรม, กระทรวงการต่างประเทศ, ข่าวสารนิเทศ, 21 พฤศจิกายน 2518, หน้า 83.

ไปผูกติดกับนโยบายของเวียดนาม เมื่อมีช่องทางที่เวียดนามจะใช้ประโยชน์จาก ลาวแล้ว เวียดนามจะไม่ลังเลใจเลย"¹⁸

ตัวอย่างที่เห็นได้ชัดถึงอิทธิพลของเวียดนามที่มีต่อลาว เห็นได้จากการสนับสนุนของลาวต่อ เวียดนามในกรณีการรุกรานกัมพูชาของเวียดนามใน ปี พ.ศ.2521 ทำให้จีนทำสงครามสั่งสอนเวียดนามในปี พ.ศ.2522 ลาวได้ตัดสินใจเข้าข้างฝ่ายเวียดนามและกล่าววิพากษ์วิจารณ์จีน ทั้งที่อยู่ในฐานะที่ควรจะวางตัวเป็นกลาง และลาวไม่ได้ประโยชน์ใดๆจากการกระทำเช่นนี้ ซึ่งการตัดสินใจของ ลาวเป็นผลมาจากอิทธิพลทางการเมืองของเวียดนามที่มีต่อลาวนั่นเอง¹⁹

ความสัมพันธ์ระหว่างเวียดนามและลาวยังคงดำเนินต่อไปด้วยดี แม้ว่าสงครามเย็นจะสิ้นสุดลงในปี พ.ศ.2534 แล้วก็ตาม เวียดนามยังคงเป็นที่ปรึกษาและพันธมิตรในยามฉุกเฉิน เพียงแต่ว่า ลาวมองเห็นความจำเป็นที่จะต้องสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับประเทศเพื่อนบ้านอื่นๆ เช่น ไทย และจีน เพื่อการพัฒนาทางเศรษฐกิจ โดยการขยายการรับความช่วยเหลือ การค้าและการลงทุนไปยังประเทศ อื่นนอกกลุ่มประเทศคอมมิวนิสต์รวมทั้งเวียดนามซึ่งไม่สามารถให้ความช่วยเหลือลาวได้ดังเช่นในช่วง สงครามเย็น²⁰

กล่าวโดยสรุปก็คือ อิทธิพลของสหภาพโซเวียตที่มีต่อลาวนั้นเป็นไปในแง่อุดมการณ์ คอมมิวนิสต์และการให้ความช่วยเหลือทางด้านเศรษฐกิจและการพัฒนาประเทศเป็นหลัก ทั้งนี้สห ภาพโซเวียตไม่ได้มีอิทธิพลที่เห็นเด่นชัดในด้านการเมืองดังเช่นเวียดนามซึ่งเข้ามามีบทบาทกำหนด การตัดสินใจของผู้นำลาวโดยตรง เนื่องจากมีกองกำลังทหารประจำการอยู่ในลาวเป็นจำนวนมาก

¹⁸ เรื่องเดียวกัน, หน้า 78. อ้างจาก ประสงค์ สุ่นศิริ, "ปัญหาการรุกรานกัมพูชาโดยตามแนวชายแดน," จิต วิทยาความมั่นคง (กรุงเทพมหานคร : เจ้าพระยาการพิมพ์, 2526), หน้า 313.

¹⁹ สุรชัย ศิริไกร, รายงานการวิจัย : สาเหตุการกระทบกระทั่งตามแนวพรมแดนไทย-ลาว : 1975-1981, หน้า 43.

²⁰ Federal Research Division, Library of Congress, "Laos Bilateral Relations : Relations with Vietnam ", pp.3-4.

อย่างไรก็ตาม อิทธิพลทางด้านเศรษฐกิจของสหภาพโซเวียตจากการให้ความช่วยเหลือทางด้านการเงินและอื่นๆ ได้ส่งผลกระทบต่อการดำเนินนโยบายของลาวเป็นอย่างมากเมื่อสงครามเย็นผ่อนคลายความตึงเครียดและตามติดมาด้วยการล่มสลายของสหภาพโซเวียตในปี พ.ศ.2534 ทำให้ลาวจำต้องปรับเปลี่ยนนโยบายและท่าทีที่มีต่อประเทศเพื่อนบ้านอย่างไทยไปในทางที่ดีขึ้น เห็นได้จากการกำหนดแผนพัฒนาเศรษฐกิจห้าปี ฉบับที่ 3 (พ.ศ.2534-2539) ที่ได้เน้นการให้ความสำคัญและการพัฒนาภาคอุตสาหกรรมในประเทศ และส่งเสริมการค้าการลงทุนของนักธุรกิจต่างชาติมากยิ่งขึ้น โดยที่ลาวจะไม่เข้าร่วมหรือแข่งขันในทางการค้า แต่จะส่งเสริมและจูงใจให้เห็นถึงการอำนวยความสะดวกในการค้าและการลงทุนกับลาวให้เห็นเด่นชัด²¹ ทั้งนี้เป็นไปตามนโยบาย "กลไกเศรษฐกิจใหม่" หรือ "จินตนาการใหม่" ที่ได้ประกาศใช้ในปี พ.ศ.2529 เพื่อปฏิรูปเศรษฐกิจให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมทางการเมืองที่เปลี่ยนไป

ขณะเดียวกันเวียดนามซึ่งแม้จะยังคงมีความสัมพันธ์อันดีต่อลาวเป็นอย่างมาก แต่ก็ไม่สามารถที่จะเข้ามาควบคุมลาวได้อย่างเต็มที่ เนื่องจากเวียดนามก็จำต้องปรับเปลี่ยนนโยบายของตนให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมทางการเมืองระหว่างประเทศที่เปลี่ยนไปในช่วงหลังสงครามเย็น โดยเน้นไปที่การค้าเช่นเดียวกับที่ลาวได้ทำ

3.1.2 อิทธิพลของสหรัฐอเมริกาต่อไทย

ภายหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ไทยต้องเผชิญกับสภาวะสงครามเย็นที่เกิดขึ้นในยุโรปและได้ขยายตัวเข้ามาสู่เอเชีย ทำให้นโยบายต่างประเทศของไทยในขณะนั้นมีลักษณะเด่น 2 ประการ คือ การผูกมิตรกับกลุ่มประเทศมหาอำนาจตะวันตกที่มีสหรัฐอเมริกาเป็นผู้นำ และการดำเนินนโยบายต่อต้านคอมมิวนิสต์²² สภาพแวดล้อมภายนอกหรือสถานการณ์ที่เกิดขึ้นนอกประเทศทั้งในระดับโลกและระดับภูมิภาคมีส่วนผลักดันอย่างมากกล่าวคือ การเผชิญหน้ากันระหว่างมหาอำนาจสองประเทศ

²¹ สุรัชย์ ศิริไกร, การพัฒนาเศรษฐกิจและการเมืองลาว, (กรุงเทพมหานคร: โครงการศึกษาเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ สถาบันเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2542), หน้า 233.

²² จุลชีพ ชินวรรณ, "นโยบายต่างประเทศของไทยในช่วงสงครามเย็น," ใน 5 ทศวรรษการต่างประเทศของไทยจากความขัดแย้งสู่ความร่วมมือ ชัยโชค จุลศิริวงศ์, บรรณาธิการ (กรุงเทพมหานคร : ภาควิชาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2536), หน้า 122.

คือสหรัฐอเมริกาและสหภาพโซเวียต ซึ่งเป็นประเทศที่มีพลังอำนาจทางการทหารเข้มแข็งที่สุด ทำให้การเมืองระหว่างประเทศเกิดแบ่งแยกออกเป็น 2 ค่าย หรือ 2 กลุ่ม คือ สหรัฐอเมริกาเป็นผู้นำค่ายโลกเสรี และสหภาพโซเวียตเป็นผู้นำค่ายคอมมิวนิสต์ซึ่งทั้งสองฝ่ายต่างพยายามแสวงหาพันธมิตรเพื่อขัดขวางการขยายอิทธิพลของฝ่ายตรงข้าม²³ ในขณะที่สถานการณ์ในระดับภูมิภาคนั้น ไทยก็มองเห็นการขยายอิทธิพลของคอมมิวนิสต์เข้ามาในประเทศเพื่อนบ้านในทวีปเอเชีย เริ่มจากการสถาปนาสาธารณรัฐประชาชนจีนของพรรคคอมมิวนิสต์จีนในปี พ.ศ. 2492 สงครามเกาหลีในปี พ.ศ.2593²⁴ และชัยชนะของขบวนการเวียดมินห์ ซึ่งได้รับการสนับสนุนจากจีนต่อฝรั่งเศส ในปี พ.ศ.2497²⁵

นโยบายการผูกมิตรกับกลุ่มประเทศมหาอำนาจตะวันตกที่มีสหรัฐอเมริกาเป็นผู้นำ และการดำเนินนโยบายต่อต้านคอมมิวนิสต์ยังคงได้รับการสานต่อเรื่อยมา แม้ว่าไทยจะมีการเปลี่ยนรัฐบาลอีกหลายครั้งในช่วงระยะเวลาต่อมา ทั้งนี้เพราะได้เกิดเหตุการณ์ที่เกี่ยวข้องกับความมั่นคงของไทยโดยตรง นั่นคือวิกฤตการณ์ในลาวในปี พ.ศ.2503 และการเข้าร่วมสงครามเวียดนามของสหรัฐอเมริกาในปี พ.ศ.2507 ทำให้ไทยยิ่งตระหนักถึงภัยคุกคามของคอมมิวนิสต์ทั้งจากจีนและเวียดนาม ไทยจึงได้ให้ความร่วมมือกับสหรัฐทางด้านความมั่นคงอย่างเต็มที่ ไม่ว่าจะเป็นการส่งทหารเข้าไปร่วมรบในสงครามเวียดนาม หรือการยินยอมให้สหรัฐอเมริกาเข้ามาตั้งฐานทัพหลายแห่งเช่นที่

²³ เรื่องเดียวกัน, หน้า 122.

²⁴ สงครามเกาหลีเกิดขึ้นในเดือนมิถุนายน พ.ศ.2593 โดยเกาหลีเหนือซึ่งได้รับการสนับสนุนจาก สหภาพโซเวียตได้โจมตีเกาหลีใต้เพื่อรวมเกาหลีให้เป็นประเทศเดียวภายใต้ระบอบคอมมิวนิสต์ สหรัฐอเมริกามองว่าเป็นการทำทลายและขยายอิทธิพลของคอมมิวนิสต์ จึงได้ส่งกองทหารเข้าร่วมรบกับเกาหลีใต้ และต่อมาสหรัฐอเมริกาได้เรียกร้องให้ประเทศต่างๆในองค์การสหประชาชาติส่งทหารไปช่วยรบด้วย เรื่องเดียวกัน, หน้า 122-123.

²⁵ ประทุมพร วัชรเสถียร, "ไทยกับสงครามเวียดนาม : ประเมินผลจากนโยบายในอดีต," ใน 5 ทศวรรษการต่างประเทศของไทยจากความขัดแย้งสู่ความร่วมมือ ชัยโชค จุลศิริวงศ์, บรรณาธิการ (กรุงเทพมหานคร : ภาควิชาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2536), หน้า 146-147.

อุบลราชธานี อุตรธานี และอุตะเภา²⁶ เป็นต้น ทั้งนี้เพราะไทยหวังพึ่งสหรัฐอเมริกาในการประกันความมั่นคงและต่อต้านคอมมิวนิสต์²⁷

อย่างไรก็ตาม สภาพแวดล้อมระหว่างประเทศในช่วงระยะเวลาต่อมาคือในช่วงปี พ.ศ.2512 ได้เกิดความเปลี่ยนแปลงที่สำคัญ 2 ประการคือ การเกิดความขัดแย้งระหว่างสหภาพ โซเวียตกับจีนในเรื่องพรมแดนแถบแม่น้ำอุสซูรี ทำให้จีนเกรงภัยคุกคามจากสหภาพโซเวียต จึงได้พยายามปรับความสัมพันธ์กับสหรัฐอเมริกาเพื่อคานอำนาจ อีกทั้งสหรัฐอเมริกาและสหภาพโซเวียตก็สามารถเจรจาลดอาวุธยุทธศาสตร์ครั้งที่ 1 (Strategic Arms Limitation Talks 1 : SALT1) ซึ่งส่งผลให้มีการผ่อนคลายความตึงเครียด (détente)²⁸ ระหว่างกันได้สำเร็จเป็นครั้งแรก ขณะที่สภาพแวดล้อมภายในภูมิภาคนั้น สหรัฐอเมริกาเริ่มตระหนักว่าไม่อาจเอาชนะสงครามเวียดนามได้ จึงได้เริ่มเจรจาสันติภาพกับเวียดนามเหนือที่ปารีสในปี พ.ศ.2516 เมื่อการเจรจาประสบความสำเร็จสหรัฐอเมริกาจึงได้เริ่มถอนทหารออกจากเวียดนามใต้ ส่งผลให้ฝ่ายคอมมิวนิสต์ได้รับชัยชนะในสงครามเวียดนาม รวมไปถึงสงครามในลาวและกัมพูชา ซึ่งประเทศทั้งสามได้เปลี่ยนแปลงการปกครองเป็นระบอบคอมมิวนิสต์ในปี พ.ศ.2518 สภาพแวดล้อมระหว่างประเทศทั้งในระดับโลกและระดับภูมิภาคเช่นนี้ ทำให้ไทยไม่สามารถที่จะดำเนินนโยบายที่ยึดถือสหรัฐอเมริกาไว้เป็นหลักประกันทางด้านความมั่นคงดั้งเดิม จึงต้องเปลี่ยนจากการให้ความสำคัญกับสหรัฐอเมริกามาเป็นการปรับความสัมพันธ์กับประเทศมหาอำนาจอื่นๆ เช่น สหภาพโซเวียต และจีนให้มีระดับที่ทัดเทียมกันกับสหรัฐอเมริกา²⁹

²⁶ แถมสุข นุ่นนนท์, "แถลงการณ์ร่วมถนัด-รัศมี ค.ศ.1962," ใน 5 ทศวรรษการต่างประเทศของไทยจากความขัดแย้งสู่ความร่วมมือ ชัยโชค จุลศิริวงศ์, บรรณาธิการ (กรุงเทพมหานคร : ภาควิชาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2536), หน้า 163.

²⁷ ประทุมพร วัชรเสถียร, "ไทยกับสงครามเวียดนาม : ประเมินผลจากนโยบายในอดีต," ใน 5 ทศวรรษการต่างประเทศของไทยจากความขัดแย้งสู่ความร่วมมือ, หน้า 152.

²⁸ จุลชีพ ชินวรรโณ, "นโยบายต่างประเทศของไทยในช่วงสงครามเย็น," ใน 5 ทศวรรษการต่างประเทศของไทยจากความขัดแย้งสู่ความร่วมมือ, หน้า 128. และ détente n. (french) lessening of dangerous tension, especially between countries. Anthony P. Cowie, ed., Oxford Advanced Learner's Dictionary of Current English, 4th ed. (Oxford : Oxford University Press, 1990) : 327.

²⁹ นโยบายดังกล่าวคือ Equi-distance Policy จุลชีพ ชินวรรโณ, "นโยบายต่างประเทศของไทยในช่วงสงครามเย็น," ใน 5 ทศวรรษการต่างประเทศของไทยจากความขัดแย้งสู่ความร่วมมือ, หน้า 128-131.

ภายหลังจากที่เวียดนาม ลาวและกัมพูชาได้เปลี่ยนแปลงการปกครองเป็นระบอบคอมมิวนิสต์แล้วนั้น เวียดนามได้เข้ามามีอิทธิพลในลาวอย่างเด่นชัดด้วยการทำสนธิสัญญามิตรภาพ 25 ปีกับลาว ทำให้สามารถส่งทหารเข้ามาประจำการในลาวได้เป็นจำนวนมาก นอกจากนี้เวียดนามยังได้ส่งกองกำลังเข้ารุกรานและยึดครองกัมพูชาในช่วงปลายปี พ.ศ. 2521 ถึงต้นปี พ.ศ.2522 เช่นนี้เท่ากับว่าไทยต้องเผชิญหน้ากับเวียดนามซึ่งไทยมองว่าเป็นภัยคุกคามต่อความมั่นคงของไทยโดยตรง ส่งผลให้ความสัมพันธ์กับสหรัฐในช่วงนี้มีความใกล้ชิดกันมากขึ้น โดยสหรัฐอเมริกาได้ให้ความช่วยเหลือทางด้านทหาร ไม่ว่าจะเป็นการซื้อเครื่องบินรบร่วมกันภายใต้รหัส Cobra Gold มาตั้งแต่ปี พ.ศ.2525 การให้เงินช่วยเหลือด้านการทหารเพิ่มขึ้นจาก 48 ล้านดอลลาร์สหรัฐในปี พ.ศ.2523 เป็น 107 ล้านดอลลาร์สหรัฐในปี พ.ศ.2528³⁰ และการขายเครื่องบินรบเอฟ-16 เอ/บี (F-16 A/B) ให้แก่ไทยในปี พ.ศ.2528 เมื่อกองทัพเวียดนามมีเครื่องบิน-23 เอส (MIG-23s) ประจำการ³¹

ไม่เพียงแต่ความสัมพันธ์ทางด้านความมั่นคงเท่านั้น สหรัฐอเมริกายังเป็นประเทศคู่ค้าที่สำคัญที่สุดของไทยอีกด้วย โดยไทยส่งสินค้าออกไปยังสหรัฐอเมริกามากที่สุด ดังจะเห็นได้จากมูลค่าการส่งออกที่เพิ่มขึ้นจาก 100 ล้านดอลลาร์สหรัฐในปี พ.ศ.2526 เป็น 1,000 ล้านดอลลาร์สหรัฐในปี พ.ศ.2529 ซึ่งทำให้สหรัฐอเมริกาต้องนำนโยบายกีดกันทางการค้า (protectionist) มาใช้กับไทยในปี พ.ศ.2530³² และด้วยเหตุนี้ไทยจึงมองเห็นความจำเป็นที่จะต้องขยายการค้าไปยังตลาดอื่นๆนอกเหนือจากสหรัฐอเมริกา ซึ่งตรงกับภารกิจที่สงครามเย็นสิ้นสุดลงในช่วงระยะเวลาใกล้เคียงกัน ดังนั้นไทยจึงปรับเปลี่ยนนโยบายที่มีต่ออินโดจีนจากการเผชิญหน้ามาเป็นนโยบายที่มุ่งเน้นในการขยายการค้ากับกลุ่มประเทศอินโดจีน³³

³⁰ เรื่องเดียวกัน, หน้า132-133.

³¹ Federal Research Division, Library of Congress, " Thailand : Foreign Relations since 1980," in Thailand - A Country Study, (Washington D.C., 1994) Available http://memory.loc.gov/cgi-bin/query/D?cstdy:2:/temp/~frd_y8ju:: INTERNET : 2-3.

³² นั่นคือการใช้มาตรการพิเศษทางการค้าอาทิเช่น โควต้าส่งออกที่เคยให้ไทย โดยเฉพาะสินค้าเกษตร Ibid., p.3.

³³ Ibid., p.3.

อาจจะกล่าวได้ว่าสงครามเย็นได้ส่งผลกระทบต่อการค้าดำเนินนโยบายต่างประเทศของ ไทย เนื่องจากความขัดแย้งด้านอุดมการณ์ และการที่โลกถูกแบ่งออกเป็นสองกลุ่มอย่างชัดเจนคือ กลุ่มประเทศโลกเสรีและกลุ่มประเทศคอมมิวนิสต์ ซึ่งต่อมาการแทรกแซงเข้ามาของลัทธิคอมมิวนิสต์ ในภูมิภาคได้ทำให้ไทยตัดสินใจเข้าข้างสหรัฐอเมริกาในฐานะผู้นำกลุ่มโลกเสรีเพื่อให้ความคุ้มครอง ไทย

นโยบายต่างประเทศของสหรัฐอเมริกาต่ออินโดจีนและต่อไทยมีอิทธิพลต่อการกำหนด นโยบายต่างประเทศของไทยเป็นอย่างมาก เห็นได้จากการที่ไทยได้เข้าไปมีส่วนร่วมอย่างเต็มตัวใน การให้ความช่วยเหลือสหรัฐอเมริการะหว่างสงครามเวียดนาม แม้ต่อมาสหรัฐอเมริกาคงถอนตัวออกไป จากภูมิภาค แต่ไทยก็ยังต้องพึ่งพิงความช่วยเหลือทางด้านการทหารจากสหรัฐอเมริกาเพื่อเป็นการ ป้องกันการรุกรานของเวียดนาม

แม้กระทั่งเมื่อสงครามเย็นสิ้นสุดลง แรงกดดันทางด้านการค้าจากสหรัฐอเมริกาก็เป็นปัจจัย หนึ่งที่มีส่วนสำคัญในการผลักดันให้ไทยต้องปรับเปลี่ยนนโยบายและท่าทีที่มีต่อลาวและประเทศใน กลุ่มอินโดจีนจากการเผชิญหน้าไปสู่ความสัมพันธ์ที่ดีโดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านการค้า

3.2 สภาพแวดล้อมระหว่างประเทศที่มีผลต่อความสัมพันธ์ไทยและลาวภายหลัง สงครามเย็น

การสิ้นสุดของสงครามเย็นเนื่องจากการล่มสลายของประเทศคอมมิวนิสต์ในยุโรปตะวันออก และติดตามมาด้วยสหภาพโซเวียตมีนัยสำคัญต่อการเมืองระหว่างประเทศเป็นอันมาก เนื่องจากเป็น การสิ้นสุดของการเผชิญหน้าทางการเมืองของสองมหาอำนาจสำคัญของโลก อันนำไปสู่การผ่อนคลาย ความตึงเครียดทั่วทุกภูมิภาคในโลก และเป็นการสิ้นสุดของระบบระหว่างประเทศแบบเก่า (old international system) ซึ่งได้เกิดขึ้นมาตั้งแต่สิ้นสุดสงครามโลกครั้งที่สอง การเปลี่ยนแปลงดังกล่าว นับได้ว่าเป็นการเปลี่ยนแปลงทางโครงสร้าง และอุดมการณ์ในทางความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ซึ่ง ส่งผลไม่เฉพาะความสัมพันธ์ในระดับโลกเท่านั้น การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวได้ส่งผลกระทบต่อความสัมพันธ์

ในระดับภูมิภาคและระดับประเทศอีกด้วย³⁴ ดังนั้นประเทศไม่ว่าจะในระดับใดก็ตามจำเป็นต้องปรับตัว และแก้ปัญหา โดยคำนึงถึงผลประโยชน์ของตนเอง ไม่ได้เพียงหรือคำนึงถึงประเทศมหาอำนาจอีกต่อไป สิ่งที่เราเห็นได้ชัดก็คือการที่ประเทศต่างๆหันไปคำนึงถึงผลประโยชน์ด้านเศรษฐกิจมากขึ้น และต่างก็หันมาปรับปรุงค่านิยมเกี่ยวกับด้านความมั่นคงอย่างขนานใหญ่

ความสัมพันธ์ระหว่างไทยและลาวก็เช่นกัน ความสัมพันธ์ของทั้งสองประเทศเป็นไปอย่างราบรื่น ประนีประนอม และพยายามที่จะพัฒนาความสัมพันธ์ระหว่างกันให้แน่นแฟ้นยิ่งขึ้นต่างจากความสัมพันธ์ในช่วงสงครามเย็น อันเป็นผลมาจากการปรับนโยบายต่างประเทศของทั้งสองประเทศ

3.2.1 นโยบายต่างประเทศของไทยภายหลังสงครามเย็น

พลเอกชาติชาย ชุณหะวัณขึ้นดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีในเดือนสิงหาคม พ.ศ.2531 เป็นผู้นำทางการเมืองคนแรกของไทยในรอบ 12 ปีนับตั้งแต่ปี พ.ศ.2519 ที่เป็นผู้นำรัฐบาลผสมพลเรือนที่มาจากการเลือกตั้ง รัฐบาลชุดนี้จึงได้รับความสนใจทั้งจากภายใน และภายนอกประเทศเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งในแง่ที่มีการริเริ่มแนวทางการดำเนินนโยบายต่างประเทศต่อประเทศในคาบสมุทรอินโดจีน ทั้งนี้ได้เสนอที่จะปรับเปลี่ยนท่าทีต่อประเทศเหล่านี้ให้มีลักษณะผ่อนปรนมากกว่าที่ผ่านมาในอดีตด้วยการนำเอาประเด็นทางเศรษฐกิจมาใช้เป็นหลักในการดำเนินความสัมพันธ์ระหว่างกัน³⁵ เรื่องนี้พลเอกชาติชาย ชุณหะวัณได้ย้ำถึงความจำเป็นที่จะต้องปรับความสัมพันธ์กับประเทศในคาบสมุทรอินโดจีนไว้ดังนี้

"ข้าพเจ้ามองว่า ... เราต้องมุ่งพัฒนาความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิด และสร้าง สรรค์มากขึ้นกับประเทศเพื่อนบ้านต่างอุดมการณ์ ทั้งนี้เพื่อเป็นหลักประกันที่จะทำ ให้สายใยแห่งสันติภาพในภูมิภาคมีความเข้มแข็งและเหนียวแน่นมากกว่าเดิม และ

³⁴ Ganesan, N., *Bilateral Tensions in Post-Cold War ASEAN*, (Singapore : Institute of Southeast Asian Studies, 1999) : 1.-2.

³⁵ สุธัญญ์ ภาสุก, *นโยบายต่างประเทศของไทย : ศึกษากระบวนการกำหนดนโยบายของรัฐบาลพลเอกชาติชาย ชุณหะวัณต่อปัญหาภูมิพหุชา* (4 สิงหาคม ค.ศ.1988 ถึง 23 กุมภาพันธ์ ค.ศ.1991), (กรุงเทพมหานคร : สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2540), หน้า 22-24.

เปิดโอกาสให้เพื่อนบ้านของเราเข้าร่วมกระบวนการการพัฒนาทางเศรษฐกิจในภูมิภาคได้อย่างเต็มที่ ซึ่งจะมีผลให้ทุกฝ่ายได้ประโยชน์ สิ่งที่ข้าพเจ้าเน้น คือ จุดมุ่งหมายระยะยาวในการแปรสภาพอินโดจีนจากเขตสงครามให้เป็นเขตแห่งสันติภาพ ซึ่งมีความเชื่อมโยงใกล้ชิดกับประเทศอื่นๆ ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ..."³⁶

แนวความคิดเช่นนี้เป็นที่มาของนโยบาย "เปลี่ยนสนามรบเป็นสนามการค้า" ซึ่งเป็นการแสดงท่าทีที่ชัดเจนเป็นอย่างยิ่งของไทย เรื่องนี้พลเอกชาติชาย ชุณหะวัณได้กล่าวไว้ว่า

"ภารกิจสำคัญประการหนึ่ง คือ การทำให้บรรยากาศความสัมพันธ์กับประเทศเพื่อนบ้านดีขึ้น มีความมั่นคง และมีเสถียรภาพมากขึ้น ผมจึงได้กล่าวเมื่อได้รับแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่ง นายกรัฐมนตรีว่า ต้องการเปลี่ยนให้อินโดจีนกลายเป็นสนามรบเป็นสนามการค้า ... คงไม่มีใครปฏิเสธว่า ด้วยเหตุผลทางภูมิศาสตร์ ประเทศไทยกับประเทศเพื่อนบ้านจะต้องอยู่ด้วยกัน จะต้องมีชะตากรรม และชีวิตเกี่ยวโยงกันตลอดไป นี่คือ สัจธรรม"³⁷

นโยบายดังกล่าวได้ส่งผลต่อการปรับปรุงความสัมพันธ์กับลาวเป็นอย่างมาก ดังจะเห็นได้จากการที่ลาวได้ให้การต้อนรับการไปเยือนประเทศของนายกรัฐมนตรีไทยในเดือนพฤศจิกายน พ.ศ.2531 เป็นอย่างดี ซึ่งไทยและลาวได้มีการหารือกันในประเด็นผู้ลี้ภัยชาวลาว และส่งเสริมความสัมพันธ์ทางการค้าระหว่างกัน นอกจากนี้ได้ตกลงร่วมกันที่จะตั้งคณะกรรมการร่วมกันเพื่อแก้ปัญหาพรมแดน และส่งเสริมความสัมพันธ์ทางการค้าอีกด้วย คราวเดียวกันนี้เองที่ไทยและลาวได้ตกลงร่วมกันในหลักการที่จะสร้างสะพานข้ามแม่น้ำโขงเชื่อมต่อระหว่างฝั่งไทยและฝั่งลาว ทำให้ความสัมพันธ์ทางการค้าระหว่างกันในช่วงนี้ก้าวหน้าเป็นอันมาก จนกระทั่งได้มีการยกเลิกการควบคุมสินค้ายุทธปัจจัยผ่านแดนไทยไปยังลาวทั้งหมดในเดือนธันวาคมปีเดียวกัน และยังนำไปสู่การเปิดจุดผ่านแดน

³⁶ สุนทรพจน์ของพลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ ต่อ สมาคมผู้สื่อข่าวต่างประเทศ เรื่อง ประเทศไทยกับโลกในทศวรรษ 1990 , 22 ธันวาคม 2531. อ้างใน ข่าวพิเศษ (26 ธันวาคม 2531) : 31-32.

³⁷ สุนทรพจน์ของพลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ ต่อ ชมรมนักธุรกิจเพื่อการพัฒนา เรื่อง เศรษฐกิจไทยกับประเทศไทยเพื่อนบ้าน , 30 มกราคม 2532.

เพิ่มขึ้นอีก 3 จุด³⁸ นอกจากความสัมพันธ์ทางการค้าแล้ว ไทยและลาวยังได้มีความร่วมมือในด้านอื่นๆ อาทิ เช่น ความร่วมมือในการพัฒนาลุ่มแม่น้ำโขงร่วมกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการพัฒนาศักยภาพในการผลิตไฟฟ้าของลาวซึ่งจะเอื้ออำนวยต่อการพัฒนาเศรษฐกิจของทั้งสองประเทศอีกด้วย³⁹

แม้ว่าความสัมพันธ์ของทั้งสองประเทศจะดีขึ้นเป็นอันมาก ประเด็นปัญหาต่างๆที่เป็นข้อขัดแย้งนั้นก็ยังไม่ได้รับการแก้ไข ต่อมาในเดือนมีนาคม พ.ศ.2534 นายอาสา สารสิน รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ รัฐบาลนายอานันท์ ปันยารชุน ได้เดินทางไปเยือนลาว ทั้งสองฝ่ายได้หารือกันในปัญหาต่างๆหลายประเด็น ได้แก่ การถอนทหารของทั้งสองฝ่ายออกจากบริเวณพรมแดนที่ยังมีความขัดแย้ง การส่งผู้ลี้ภัยกลับประเทศ การยกเลิกการผูกขาดการส่งสินค้าผ่านแดนไทยไปยังลาว การลดภาษีให้กับสินค้าทางการเกษตรของลาวซึ่งส่งมายังไทย รวมทั้งการจัดตั้งคณะกรรมการร่วมไทย-ลาว อาทิเช่น คณะกรรมการว่าด้วยความร่วมมือไทย-ลาว (Joint Commission : JC) เพื่อประสานประเด็นต่างๆในความสัมพันธ์ระหว่างกัน โดยเฉพาะในประเด็นเรื่องผู้ลี้ภัยชาวลาว ไทยและลาวสามารถตกลงที่จะยอมรับบทบาทของสำนักข้าหลวงใหญ่ผู้ลี้ภัยแห่งสหประชาชาติ (United Nations High Commissioner for Refugees : UNHCR) ในการประสานงานในประเด็นดังกล่าว และตั้งเป้าหมายร่วมกันว่าจะส่งผู้ลี้ภัยชาวลาวกลับประเทศได้ภายในปลายปี พ.ศ.2538 สำหรับประเด็นอื่นๆ อาทิ การถอนทหารออกจากพื้นที่ที่มีความขัดแย้ง การส่งผู้ลี้ภัยกลับลาว การยกเลิกการผูกขาดการส่งสินค้าผ่านแดนไทยไปยังลาว และการลดภาษีให้กับสินค้าทางการเกษตรที่ส่งจากลาวนั้น แม้ว่าจะยังไม่สามารถหาข้อสรุปได้ชัดเจน แต่ก็ได้มีการตกลงที่จะจัดตั้งคณะกรรมการร่วมกันเพื่อประสานงานและแก้ไขประเด็นต่างๆเหล่านี้⁴⁰

³⁸ Ng Shui Meng, "Laos in 1986 : Into the Second Decade of National Reconstruction," *Southeast Asian Affairs*, (May 1987): 160.

³⁹ พาฝัน นิลสวัสดิ์, "ความร่วมมือไทย-ลาว ในกรณีการสร้างเขื่อนไฟฟ้าพลังน้ำในลาว (2536-2540)" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารศึกษาศาสตร์ สาขาวิชาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2541).

⁴⁰ นกอดล ชาติประเสริฐ, "การให้ความช่วยเหลือทางเศรษฐกิจและวิชาการของไทยต่อลาว" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทศึกษาศาสตร์ สาขาวิชารัฐศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2541), หน้า 25-26.

3.2.2 นโยบายต่างประเทศของลาวภายหลังสงครามเย็น

เมื่อเกิดความเปลี่ยนแปลงของประเทศคอมมิวนิสต์ในยุโรปตะวันออกและสหภาพโซเวียตในปี พ.ศ.2529 เหตุการณ์นี้ได้ส่งผลโดยตรงกับประเทศคอมมิวนิสต์อื่นๆทั่วโลกรวมทั้งประเทศในกลุ่มอินโดจีนที่เคยพึ่งพาความช่วยเหลือในด้านต่างๆจากสหภาพโซเวียต ลาวซึ่งพึ่งพิงความช่วยเหลือทางด้านเศรษฐกิจจากสหภาพโซเวียต และตกอยู่ภายใต้อิทธิพลของเวียดนามทางด้านการเมือง⁴¹มาตั้งแต่ปี พ.ศ.2518 จึงมีอิสระในการกำหนดนโยบายของตนเองมากขึ้น อย่างไรก็ตาม ลาวยังคงคำนึงถึงจุดอ่อนในด้านสถานที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ของตน เนื่องจากสภาพดังกล่าวทำให้ลาวไม่สามารถที่จะกำหนดนโยบายต่างประเทศของตนเองได้อย่างแท้จริงได้โดยปราศจากการพึ่งพิงประเทศอื่น

โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อสหภาพโซเวียตล่มสลายในปี พ.ศ.2534 ลาวต้องพึ่งตนเองโดยปราศจากความช่วยเหลือทางการเมืองและเศรษฐกิจจากภายนอกภูมิภาค ทำให้ลาวต้องหันไปหาประเทศเพื่อนบ้านในอินโดจีนมากยิ่งขึ้น ดังจะเห็นได้จากการที่รัฐบาลลาวได้ประกาศนโยบาย "กลไกเศรษฐกิจใหม่" หรือ "จินตนาการใหม่" ที่ได้ในปี พ.ศ.2529 เพื่อให้เสรีภาพแก่ประชาชนมากขึ้น อีกทั้งเพื่อปฏิรูปเศรษฐกิจให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมทางการเมืองที่เปลี่ยนไป⁴² ตลอดจนได้มีการปรับเปลี่ยนนโยบายในการพัฒนาเศรษฐกิจในแผนพัฒนาเศรษฐกิจ 5 ปี ระบุไว้ว่าจะให้ความสำคัญกับการค้าและการลงทุนจากต่างประเทศมากยิ่งขึ้น อีกทั้งยังระบุไว้ในนโยบายการค้าต่างประเทศไว้ว่า คู่ค้าสำคัญของลาวคือ ไทย เวียดนาม กัมพูชา และจีน⁴³

^{*} รายละเอียดดูในหัวข้อ 3.1.1 ก.

⁴¹ ในเวลาเดียวกัน เวียดนามซึ่งเคยบาดหมางกับจีน และพึ่งพิงสหภาพโซเวียตมาโดยตลอดก็ได้หันกลับมาสร้างความสัมพันธ์อันดีกับจีน เป็นผลให้เกิดการถอนทหารออกจากกัมพูชาในปี พ.ศ.2534 ซึ่งจีนก็ได้ถอนความช่วยเหลือทางการทหารที่ให้กับเขมรแดง Federal Research Division, Library of Congress, "Laos : Foreign Policy," in *Laos - A Country Study*, (Washington D.C., 1994) Available from http://lcweb2.loc.gov/cgi-bin/query/D?cstdy:6:./temp/~frd_Z9IE:;INTERNET:1-3.

^{*} นั่นคือ การที่ประเทศลาวเป็นประเทศที่ไม่มีทางออกทะเล

⁴² สุรชัย ศิริไกร, "การเมืองและการปกครองของสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว," ใน สีดา สอนศรี, บก., *เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ : การเมืองการปกครองหลังสิ้นสุดสงครามเย็น*, (กรุงเทพมหานคร: คณะรัฐศาสตร์, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2541), หน้า 466.

⁴³ สุรชัย ศิริไกร, *การพัฒนาเศรษฐกิจและการเมืองลาว*, หน้า 233-234.

ปัจจัยที่กล่าวมาข้างต้นส่งผลกระทบต่อนโยบายต่างประเทศของลาวโดยเฉพาะอย่างยิ่งต่อประเทศไทย ทำให้ลาวหันมาส่งเสริมการสร้างสัมพันธภาพที่ดีกับไทยมากขึ้น อย่างไรก็ตาม ความสัมพันธ์ระหว่างไทย-ลาวก็ยังเป็นไปในลักษณะที่ลาวต้องพึ่งพาความช่วยเหลือจากไทยเป็นอันมาก ไม่ว่าจะเป็นด้านการค้า การศึกษาและเทคโนโลยีต่างๆ โดยไทยได้กลายเป็นประเทศผู้ลงทุนรายใหญ่ที่สุด คือ ลาวมีมูลค่าการค้าปี พ.ศ.2538 เท่ากับ 1,070 ล้านดอลลาร์สหรัฐ เป็นการค้ากับไทย 396.6 ล้านดอลลาร์สหรัฐ หรือคิดเป็นร้อยละ 36.04⁴⁴ และรัฐบาลไทยได้ให้ความช่วยเหลือทางการศึกษาแก่ลาว ทั้งการให้ทุนการศึกษาระยะสั้นและระดับปริญญาโดยเฉพาะในด้านการศึกษาด้านการเกษตร⁴⁵

จะเห็นได้ว่า สภาพแวดล้อมระหว่างประเทศภายหลังการสิ้นสุดของสงครามเย็นคือส่วนสำคัญอย่างยิ่งในการส่งเสริมให้ไทยและลาวสามารถปรับระดับความสัมพันธ์กันจนกระทั่งราบรื่น และมีพัฒนาการไปในทางที่ดีอย่างต่อเนื่องอย่างไม่เคยปรากฏมาก่อนก่อนหน้านี้

3.3 การเจรจาเพื่อแก้ปัญหาเรื่องพรมแดนไทย-ลาว

การเจรจาเพื่อแก้ปัญหาพรมแดนระหว่างไทย-ลาวในช่วงสงครามเย็นจะเกิดขึ้นต่อเมื่อมีกรณีพิพาทระหว่างกัน นอกจากเหตุการณ์เหล่านั้นแล้วจะไม่ปรากฏว่าได้มีการจัดตั้งองค์การความร่วมมือที่มีหน้าที่ดูแลและจัดการกับปัญหาที่อาจเกิดขึ้นได้มาก่อน จนกระทั่งปี พ.ศ.2531 จึงได้มีคณะกรรมการทหารร่วมเพื่อแก้ปัญหากรณีพิพาทบ้านร่มเกล้าขึ้นเป็นครั้งแรก รูปแบบความร่วมมือเช่นนี้จึงได้กลายมาเป็นแบบอย่างในการจัดตั้งองค์การความร่วมมือระหว่างไทย-ลาวในเวลาต่อมาดังนี้

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

⁴⁴ คำพัน นະพาวง, สถานการณ์ เศรษฐกิจการค้าของลาวและการปรับตัว, (กรุงเทพมหานคร, 2544)

Available from <http://www.bot.or.th/BOTHomepage/library/print2.asp> INTERNET : 1.

⁴⁵ Federal Research Division, Library of Congress, "Laos : Foreign Aid," in Laos - A Country Study, (Washington D.C., 1994) Available from <http://memory.loc.gov/%20cgi-bin/query/r?frd/cstody:@field> (DOCID+la0153) INTERNET : 2.

3.3.1 กระบวนการจัดตั้งองค์การความร่วมมือไทย-ลาว

นับตั้งแต่ลาวเปลี่ยนแปลงการปกครองในปี พ.ศ.2518 จนกระทั่งเกิดกรณีพิพาทบ้านร่มเกล้า เมื่อปี พ.ศ.2531 นั้น ความสัมพันธ์ระหว่างไทยและลาวมักเป็นไปในรูปแบบของการเผชิญหน้ากัน ไม่เคยปรากฏว่า ได้มีการจัดตั้งองค์การความร่วมมือใดๆ ขึ้นมาเพื่อแก้ไขปัญหาข้อพิพาทร่วมกันโดยสันติวิธีอย่างเป็นทางการ ทั้งนี้เพราะผู้นำของไทยและลาวไม่เคยมีการติดต่อสัมพันธ์กันอย่างเป็นทางการมาก่อน⁴⁶

ดังนั้น การจัดตั้งองค์การความร่วมมือในรูปของคณะกรรมการชุดต่างๆ ขึ้นเพื่อจัดการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งร่วมกันจึงเป็นกระบวนการที่สำคัญที่ส่งผลเป็นอย่างยิ่งต่อการเจรจาเพื่อแก้ไขปัญหาพรมแดนระหว่างไทย-ลาวในเวลาต่อมา

จุดกำเนิดขององค์การความร่วมมือนี้เกิดขึ้นภายหลังการเจรจาแก้ปัญหากรณีพิพาทบ้านร่มเกล้าในปี พ.ศ. 2531 การพบปะติดต่อกันอย่างเป็นทางการของผู้นำทางการทหารของไทยได้สร้างกรอบของการเจรจาเพื่อแก้ปัญหาในรูปของคณะกรรมการร่วมกันเป็นครั้งแรก โดยในครั้งนั้นทั้งสองฝ่ายได้ตกลงที่จะจัดตั้ง**คณะกรรมการทหารร่วม**เพื่อเป็นคณะกรรมการในการตรวจตราดูแลและตกลงถึงขั้นตอนกระบวนการหยุดยิง และถอนทหารออกจากกันอย่างเป็นทางการ⁴⁷ คณะกรรมการชุดนี้ฝ่ายไทยมี พันเอกทวีศักดิ์ เขตสาส์เป็นประธาน ฝ่ายลาวมีหัวหน้ากรมพัวพันต่างประเทศ กระทรวงป้องกันประเทศเป็นประธาน โดยได้มีการประชุมกันครั้งแรกที่บ้านเหมืองแพร์ อำเภอนาแห้ว จังหวัด

⁴⁶ ความสัมพันธ์ระหว่างผู้นำไทยและลาวเป็นไปในทางส่วนตัวมากกว่า ดังจะเห็นได้จากความสัมพันธ์ระหว่างพลเอกเกรียงศักดิ์ ชมะนันทน์กับนายไกสอน พมวิหาน ดังจะเห็นได้ว่าความสัมพันธ์ระหว่างไทยและลาวในช่วงที่พลเอกเกรียงศักดิ์เป็นนายกรัฐมนตรีดำเนินไปได้ด้วยดี แม้กระทั่งในการติดต่อของทางฝ่ายทหารเพื่อที่จะเจรจาแก้ปัญหาพิพาทกรณีบ้านร่มเกล้า ก็ได้เริ่มจากการติดต่อของพลเอกเกรียงศักดิ์ในฐานะพลเรือนก่อน รายละเอียดเรื่องนี้ดูได้ใน วงศ์ พลนิกร, ผู้ข้ามโขงยามรุ่งอรุณ : บันทึกเบื้องหลังการยุติสงครามไทย-ลาว, (ม.ป.ท.: ม.ป.พ., 2531) หน้า 6-55.

⁴⁷ ชวนิตย์ กาญจนเตชะ, "ความสัมพันธ์ไทย-ลาว : ศึกษาบทบาทผู้นำทางการทหารของกองทัพไทย กับการพัฒนาความสัมพันธ์ในเชิงความร่วมมือหลังกรณีพิพาทบ้านร่มเกล้าจนถึงปัจจุบัน (พ.ศ.2531-2541)", หน้า 76-77.

เลย* เมื่อเดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ.2531 ต่อจากนั้นได้มีการประชุมกันทุกเดือนโดยไทยและลาวได้ผลัดกันเป็นเจ้าภาพ การประชุมที่จัดขึ้นอย่างต่อเนื่องเป็นประจำนี้เองได้ช่วยให้ผู้นำหน่วยทหารที่ควบคุมพื้นที่ได้มีโอกาสที่จะทำความสนิทสนม คุ่นเคย และปรับความเข้าใจระหว่างกัน คณะกรรมการชุดนี้ได้กลายเป็นส่วนสำคัญยิ่งในการเจรจายุติเงื่อนไขความขัดแย้งระหว่างไทย-ลาวจนถึงปี พ.ศ.2534 จึงได้รับการยกระดับขึ้นเป็น**คณะกรรมการร่วมมือรักษาความสงบเรียบร้อยตามแนวชายแดนทั่วไป ไทย-ลาว** ซึ่งรูปแบบการจัดการของคณะกรรมการชุดดังกล่าวนี้ได้กลายเป็นต้นแบบของคณะกรรมการร่วมระหว่างไทย-ลาวในเวลาต่อมา

ความสำเร็จในการเจรจายุติปัญหาพิพาทกรณีบ้านร่มเกล้าซึ่งนำมาสู่การเข้ามาตรกรวในการถอนทหารและเขตปลอดภัยในพื้นที่สู้รบนับได้ว่าเป็นความสำเร็จครั้งสำคัญ แม้ว่าจะยังไม่ยุติปัญหาได้อย่างเด็ดขาดก็ตาม หากนับได้ว่าได้ช่วยสร้างความเข้าใจอันดีระหว่างไทย-ลาวขึ้น อันนำไปสู่การขยายขอบเขตของความร่วมมือด้านอื่นๆ ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคมจิตวิทยา และด้านการเมืองในรูปแบบของคณะกรรมการชุดต่างๆ ที่ได้จัดตั้งขึ้นในปี พ.ศ.2534⁴⁸

ในวันที่ 9 พฤษภาคม พ.ศ.2534 ไทยและลาวได้ตกลงที่จะจัดตั้งคณะกรรมการความร่วมมือระดับรัฐบาลขึ้นคือ **คณะกรรมการว่าด้วยความร่วมมือไทย-ลาว (Joint Commission : JC)** คณะกรรมการชุดดังกล่าวมีอำนาจในการกำหนดนโยบายความร่วมมือไทย-ลาว และตัดสินปัญหาความขัดแย้งในระดับรัฐบาล โดยที่คณะกรรมการชุดดังกล่าวเป็นองค์กรความร่วมมือที่มีอำนาจสูงสุด และมีบทบาทครอบคลุมทุกประเด็นของปัญหาความขัดแย้ง ต่อมาเมื่อคณะกรรมการชุดนี้ได้ประชุมร่วมกันครั้งแรกเมื่อวันที่ 15-17 สิงหาคม พ.ศ.2534 ที่จังหวัดเพชรบุรี ที่ประชุมได้มีมติที่จะจัดตั้งคณะกรรมการร่วมขึ้นอีกชุดหนึ่งให้มีบทบาทและอำนาจหน้าที่ในการดูแลเรื่องความมั่นคงและความสงบเรียบร้อยตามแนวชายแดน โดยเฉพาะในเรื่องความขัดแย้งทางทหาร ดังนั้น จึงมีการยกระดับคณะกรรมการทหารร่วมขึ้นเป็น **คณะกรรมการร่วมมือรักษาความสงบ เรียบร้อยตามแนวชายแดนทั่วไปไทย-ลาว (General Border Committee: GBC)** โดยมีรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหมของ

* บ้านเหมืองแพร่ อำเภอนาแห้ว จังหวัดเลย เป็นสำนักงานของคณะกรรมการฝ่ายไทย ของลาวตั้งอยู่ที่เมืองบ่อเตน แขวงไชยบุรี

⁴⁸ ชวนิตย์ กาญจนเตชะ, "ความสัมพันธ์ไทย-ลาว : ศึกษาบทบาทผู้นำทางทหารของกองทัพไทย กับการพัฒนาความสัมพันธ์ในเชิงความร่วมมือหลังกรณีพิพาทบ้านร่มเกล้าจนถึงปัจจุบัน (พ.ศ.2531-2541)", หน้า 77.

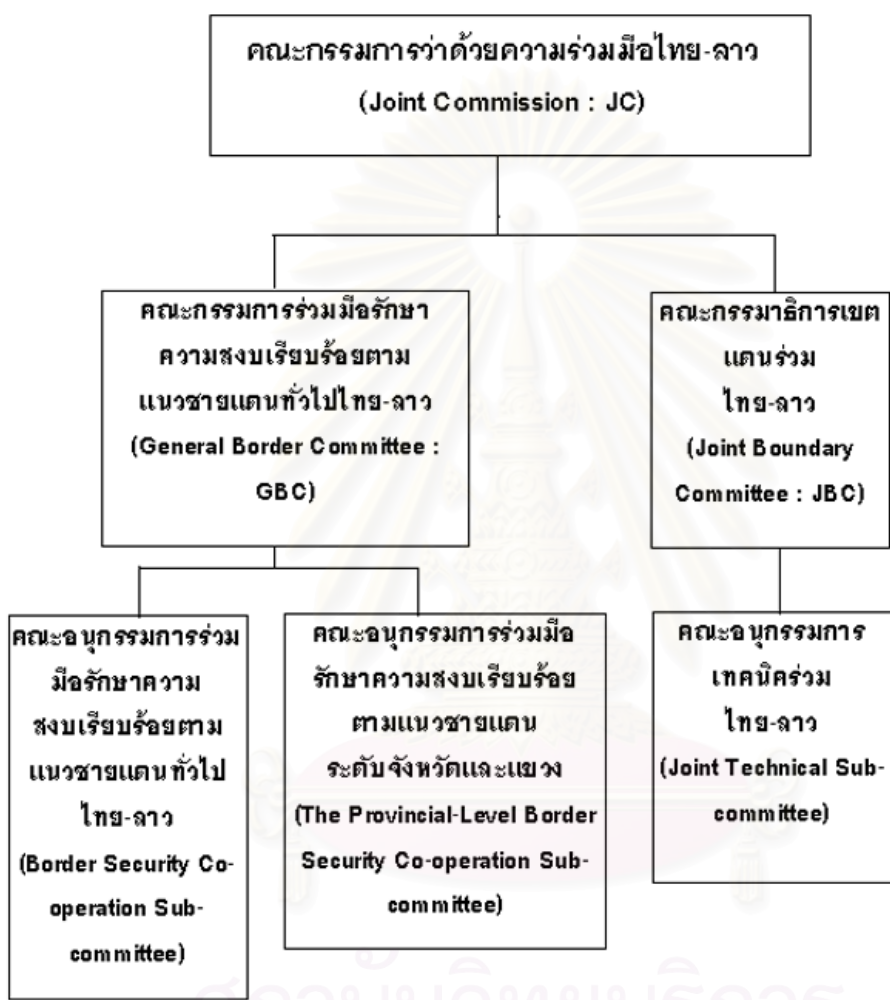
ทั้งสองประเทศเป็นประธานร่วม คณะกรรมการชุดดังกล่าวได้จัดตั้งคณะอนุกรรมการขึ้นมาอีก 2 คณะคือ **คณะอนุกรรมการร่วมมือรักษาความสงบเรียบร้อยตามแนวชายแดนทั่วไปไทย-ลาว** (Border Security Co-operation Sub-committee) และ **คณะอนุกรรมการร่วมมือรักษาความสงบเรียบร้อยตามแนวชายแดนระดับจังหวัดและแขวง** (The Provincial-Level Border Security Co-operation Sub-committee) เพื่อให้มีบทบาทในการนำนโยบายของคณะกรรมการร่วมมือรักษาความสงบเรียบร้อยตามแนวชายแดนทั่วไปไทย-ลาวมาปฏิบัติให้เป็นรูปธรรม และมีอำนาจหน้าที่ในการเจรจาจับความขัดแย้งมิให้ขยายตัวจนยากจะแก้ไขได้ ความร่วมมือของคณะอนุกรรมการชุดดังกล่าวได้ทำให้ไทยและลาวตกลงที่จะร่วมแก้ไขปัญหาเส้นเขตแดนร่วมกัน และมีการจัดตั้งคณะกรรมการร่วมกันขึ้นเพื่อรับผิดชอบโดยตรงเกี่ยวกับปัญหาเส้นเขตแดนในปี พ.ศ.2539 ซึ่งได้แก่ **คณะกรรมการเขตแดนร่วมไทย-ลาว** (Joint Boundary Committee: JBC) โดยมีรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศของทั้งสองฝ่ายเป็นประธานร่วม คณะกรรมการชุดดังกล่าวมีหน้าที่ในการพิจารณาปัญหาความไม่ชัดเจนของเส้นเขตแดน และกำหนดนโยบายในการร่วมกันสำรวจปักปันเขตแดนเป็นการถาวร และคณะกรรมการชุดนี้ได้จัดตั้ง**คณะอนุกรรมการเทคนิคร่วมไทย-ลาว** (Joint Technical Sub-committee) ขึ้นเพื่อรองรับและนำนโยบายของคณะกรรมการร่วมไปปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม⁴⁹

องค์กรความร่วมมือไทย-ลาว ประกอบด้วยคณะกรรมการ คณะกรรมการ และคณะอนุกรรมการรวม 6 คณะ* หน้าที่แตกต่างกันไป ซึ่งอาจแบ่งระดับความร่วมมือดังกล่าวนี้ ออกเป็น 2 ระดับคือ ความร่วมมือระดับรัฐบาลต่อรัฐบาล และความร่วมมือระดับหน่วยงานต่อหน่วยงานทั้งหน่วยงานส่วนกลางและท้องถิ่น

⁴⁹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 78-79.

* รายละเอียด วัตถุประสงค์ และโครงสร้างขององค์กรความร่วมมือร่วมไทย-ลาวอ่านได้ในภาคผนวก ฉ.

แผนภาพ 1 โครงสร้างขององค์การความร่วมมือไทย-ลาว

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

3.3.2 บทบาทขององค์การความร่วมมือไทย-ลาว

ก. ความร่วมมือในระดับรัฐบาลต่อรัฐบาล

องค์การความร่วมมือในระดับรัฐบาลสามารถแบ่งออกได้เป็น 3 องค์การคือ คณะกรรมการว่าด้วยความร่วมมือไทย-ลาว คณะกรรมการร่วมมือรักษาความสงบเรียบร้อยตามแนวชายแดนทั่วไป และคณะกรรมการสิทธิการเขตแดนร่วมไทย-ลาว⁵⁰

ทั้งสามองค์กรต่างมีหน้าที่แตกต่างกันไป โดยมีคณะกรรมการว่าด้วยความร่วมมือไทย-ลาว เป็นองค์กรที่มีอำนาจสูงสุด เพราะมีขอบเขตอำนาจหน้าที่ครอบคลุมไปถึงความร่วมมือระหว่างไทย-ลาวในด้านต่างๆ โดยเน้นหนักไปที่ความร่วมมือในด้านเศรษฐกิจ และสังคมจิตวิทยา โดยความร่วมมือด้านความมั่นคงเป็นหน้าที่ของคณะกรรมการร่วมมือรักษาความสงบเรียบร้อยตามแนวชายแดนทั่วไป ไทย-ลาวมีอำนาจหน้าที่ในการดูแลและป้องกันความขัดแย้งที่มักเกิดขึ้นตามแนวชายแดนไม่ให้อาจนำไปสู่การพิพาทระหว่างกันได้ เช่น การละเมิดอธิปไตยของกันและกัน เนื่องจากความไม่ชัดเจนของเส้นเขตแดน และคณะกรรมการสิทธิการเขตแดนร่วมไทย-ลาวมีอำนาจหน้าที่ในการกำหนดนโยบายเกี่ยวกับการปักปันเขตแดนร่วมกัน

(1) คณะกรรมการว่าด้วยความร่วมมือไทย-ลาว (Joint Commission: JC)^{*}

คณะกรรมการว่าด้วยความร่วมมือไทย-ลาว เป็นผลสืบเนื่องจากการที่รัฐบาลไทยและ รัฐบาลลาวได้ตกลงจัดรูปแบบคณะกรรมการร่วมมือร่วมกันระหว่างทั้งสองประเทศที่มีอยู่เดิมให้เป็นระบบ และสอดคล้องกับเจตนารมณ์ของแถลงการณ์ร่วมที่นายอาสา สารสิน รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศของไทยและนายพูน สีปะเสิด รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศของลาวได้ร่วมลงนามไว้เมื่อวันที่ 9 พฤษภาคม พ.ศ.2534 ที่นครเวียงจันทน์ โดยมีวัตถุประสงค์ที่จะให้ไทยและลาวสามารถดำเนินความร่วมมือระหว่างกันได้อย่างแท้จริง คณะกรรมการชุดนี้จะประชุม

⁵⁰ เรื่องเดียวกัน, หน้า 83-84.

^{*} รายละเอียดดูในภาคผนวก ฉ.

ร่วมกันปีละ 1 ครั้ง เพื่อตัดสินปัญหาร่วมกัน หรือกำหนดนโยบายในการดำเนินความสัมพันธ์ระหว่างกัน โดยโครงสร้างคณะกรรมการชุดนี้ของทั้งสองฝ่ายเป็นตัวแทนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องไม่ว่าจะเป็นกระทรวงการต่างประเทศ กระทรวงพาณิชย์ กระทรวงมหาดไทย กระทรวงกลาโหม สภาความมั่นคงแห่งชาติ กระทรวงการคลัง และกระทรวงสาธารณสุข เป็นต้น

(2) คณะกรรมการร่วมมือรักษาความสงบเรียบร้อยตามแนวชายแดน ทวีปไทย-ลาว (General Border Committee : GBC) **

ไทยและลาวได้ตกลงร่วมกันว่าด้วยความร่วมมือรักษาความสงบเรียบร้อยตามแนวชายแดน พ.ศ.2534 โดยให้มีการจัดตั้งคณะกรรมการรักษาความสงบเรียบร้อยตามแนวชายแดน ทวีปไทย-ลาวขึ้น เพื่อร่วมกันขจัดเงื่อนไขและกำหนดแนวทางที่เหมาะสมในการส่งเสริมความร่วมมือในการรักษาความสงบเรียบร้อยตามแนวชายแดน คณะกรรมการชุดนี้ประชุมร่วมกันปีละ 1 ครั้ง โดยมีรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการกลาโหมของทั้งสองประเทศเป็นประธานร่วม โครงสร้างคณะกรรมการชุดนี้ประกอบด้วยตัวแทนจากกระทรวงกลาโหม กองทัพ กระทรวงการต่างประเทศและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับความมั่นคงของทั้งสองประเทศ

วัตถุประสงค์ของการจัดตั้งคณะกรรมการชุดนี้คือ การป้องกันไม่ให้เกิดการใช้กำลังทหารเข้ามาปฏิบัติการแก้ปัญหาความขัดแย้งตามแนวชายแดนของทั้งสองฝ่าย ดังนั้นไทยและลาวจึงได้ทำการยกระดับของคณะกรรมการคณะกรรมการร่วมฝ่ายทหารที่ได้รับการจัดตั้งขึ้นในปี พ.ศ.2531 เพื่อแก้ปัญหากรณีพิพาทบ้านร่มเกล้า จนกระทั่งสามารถตกลงที่จะถอนทหารและกำหนดให้พื้นที่สู้รบบริเวณบ้านร่มเกล้าเป็นเขตปลอดทหาร และได้จัดการประชุมเป็นประจำทุกเดือนอยู่แล้วขึ้นเป็นคณะกรรมการการรักษาความสงบเรียบร้อยตามแนวชายแดนทวีปไทย-ลาว โดยได้ขยายขอบเขตและหน้าที่รับผิดชอบจากพื้นที่บ้านร่มเกล้าออกไปจนตลอดแนวพรมแดนระหว่างไทย-ลาว

การจัดตั้งคณะกรรมการชุดนี้มีส่วนสำคัญต่อการแก้ปัญหาพิพาทเรื่องพรมแดนระหว่างไทย-ลาวภายใต้กรอบวิธีการดำเนินการโดยสันติวิธี ทั้งนี้เพราะปัญหาพิพาทพรมแดนไทย-

** รายละเอียดดูในภาคผนวก ฉ.

ลาวเกิดขึ้นจากความไม่ชัดเจนของเส้นเขตแดน เมื่อเกิดการรุกรานเส้นเขตแดน ต่างฝ่ายต่างยืนยันหลักฐานของฝ่ายตนทำให้ไม่สามารถเจรจาตกลงยุติปัญหาอย่างชัดเจนได้มาโดยตลอด คณะกรรมการชุดนี้จึงเป็นกรอบความร่วมมือที่มีแนวทางในการปฏิบัติเพื่อแก้ปัญหาอย่างที่ไม่เคยมีมาก่อน อันเป็นการขจัดเงื่อนไขความขัดแย้งที่นำไปสู่การพิพาทเรื่องพรมแดนระหว่างกัน

(3) คณะกรรมาธิการเขตแดนร่วมไทย-ลาว (Joint Boundary Committee: JBC)^{*}

จัดตั้งขึ้นในปี พ.ศ.2539 ด้วยวัตถุประสงค์ที่จะแก้ไขและขจัดปัญหาความขัดแย้งอันเกิดจากกรณีพิพาทเรื่องพรมแดนเนื่องมาจากความไม่ชัดเจนของเส้นเขตแดนทั้งทางบกและทางน้ำเป็นการถาวรด้วยการร่วมสำรวจและจัดทำหลักเขตแดนตลอดแนวชายแดนไทย-ลาว โดยที่คณะกรรมาธิการนี้มีอำนาจในการตัดสินปัญหาความไม่ชัดเจนของเส้นเขตแดนเมื่อทำการสำรวจเพื่อจัดทำหลักเขตแดนร่วมกันแล้วไม่สามารถที่จะหาข้อยุติร่วมกันได้ คณะกรรมาธิการก็จะประชุมร่วมกันอีกครั้งเพื่อหาข้อยุติ

นอกจากนี้คณะกรรมาธิการชุดนี้ยังเป็นผู้กำหนดให้มีการจัดตั้งคณะอนุกรรมการเทคนิคร่วมไทย-ลาวเพื่อทำการสำรวจและปักปันเขตแดนตลอดแนวอันเป็นการแก้ไขขจัดเงื่อนไขที่เป็นที่โต้แย้งและนำไปสู่การเกิดกรณีพิพาทเรื่องพรมแดนระหว่างทั้งสองประเทศ

คณะกรรมาธิการชุดนี้มีรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศของไทยและลาวเป็นประธานร่วม มีการประชุมร่วมกันปีละ 1 ครั้ง

ข. ความร่วมมือระดับหน่วยงานต่อหน่วยงานทั้งหน่วยงานส่วนกลางและท้องถิ่น

^{*} รายละเอียดดูในภาคผนวก ฉ.

องค์กรความร่วมมือในระดับนี้เป็นองค์กรความร่วมมือที่จัดตั้งขึ้นด้วยวัตถุประสงค์เพื่อการนำนโยบายไปปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม จึงได้รับการจัดตั้งให้มีลักษณะเป็นอนุกรรมการรองรับการนโยบายของคณะกรรมการหรือคณะกรรมการธิการ องค์กรความร่วมมือในระดับนี้จะเป็นการเข้าร่วมของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในระดับกรมหรือเทียบเท่า โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อนำนโยบายไปปฏิบัติ แก้ปัญหาในระดับล่างเพื่อระงับและจำกัดขอบเขตของปัญหาให้ยุติลงตั้งแต่ระดับอนุกรรมการ องค์กรความร่วมมือในระดับนี้ประกอบด้วย 3 องค์กรคือ คณะอนุกรรมการร่วมมือรักษาความสงบเรียบร้อยตามแนวชายแดนทั่วไปไทย-ลาว คณะอนุกรรมการร่วมมือรักษาความสงบเรียบร้อยตามแนวชายแดนระดับจังหวัดและแขวง และคณะอนุกรรมการเทคนิคร่วมไทย-ลาว โดยคณะอนุกรรมการร่วมมือรักษาความสงบเรียบร้อยตามแนวชายแดนทั่วไปไทย-ลาวนั้น ประกอบด้วยคณบดีนายทหารในระดับกองบัญชาการทหารสูงสุดของไทยและลาวเข้าร่วม ขณะที่คณะอนุกรรมการร่วมมือรักษาความสงบเรียบร้อยตามแนวชายแดนทั่วไปไทย-ลาวระดับจังหวัดและแขวงนั้น ประกอบด้วยตัวแทนจากหน่วยงานในระดับท้องถิ่น ทั้งสององค์กรร่วมมือนี้ขึ้นอยู่กับคณะกรรมการร่วมมือรักษาความสงบเรียบร้อยตามแนวชายแดนทั่วไปไทย-ลาว ส่วนคณะอนุกรรมการเทคนิคร่วมไทย-ลาวนั้นขึ้นอยู่กับคณะกรรมการธิการเขตแดนร่วมไทย-ลาว⁵¹

(1) คณะอนุกรรมการร่วมมือรักษาความสงบเรียบร้อยตามแนวชายแดนทั่วไปไทย-ลาว (Border Security Co-operation Sub-committee) *

คณะอนุกรรมการชุดนี้จัดตั้งขึ้นเพื่อรองรับคณะกรรมการร่วมมือรักษาความสงบเรียบร้อยตามแนวชายแดนทั่วไป เพื่อจะได้มีการนำนโยบายของคณะกรรมการไปใช้ปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม คณะอนุกรรมการชุดนี้จะประชุมร่วมกันปีละ 3 ครั้ง โดยมีเจ้ากรมยุทธการทหารเป็นประธานฝ่ายไทย และหัวหน้ากรมใหญ่เสนาธิการกองทัพเป็นประธานฝ่ายลาว

ขอบเขตการทำงานของคณะอนุกรรมการชุดนี้มีหน้าที่เช่นเดียวกับคณะกรรมการร่วมมือรักษาความสงบเรียบร้อยตามแนวชายแดนทั่วไปไทย-ลาว เพียงแต่คณะอนุกรรมการ

⁵¹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 84.

* รายละเอียดดูในภาคผนวก ฉ.

จะเน้นไปที่การนำนโยบายมาใช้ปฏิบัติ และแก้ไขปัญหาความไม่สงบเรียบร้อยตามแนวชายแดนที่เกิดขึ้นอย่างฉับพลัน

(2) คณะอนุกรรมการร่วมมือรักษาความสงบเรียบร้อยตามแนวชายแดนระดับจังหวัดและแขวง (The Provincial-Level Border Security Co-operation Sub-committee)
**

จัดตั้งขึ้นตามมติที่ประชุมของคณะกรรมการร่วมมือรักษาความสงบเรียบร้อยตามแนวชายแดนทั่วไปในปี พ.ศ.2534 ทั้งนี้เพื่อต้องการกระจายอำนาจการแก้ปัญหาความขัดแย้งไปสู่อำนาจปกครองในระดับท้องถิ่นอย่างแท้จริง เพื่อให้การแก้ปัญหาความไม่สงบเรียบร้อยตามแนวชายแดนเป็นไปอย่างรวดเร็ว และสามารถยุติปัญหาได้ตั้งแต่แรกด้วยอำนาจของการปกครองท้องถิ่นในระดับจังหวัดและแขวงที่มีอาณาเขตติดต่อกันระหว่างไทยและลาว

คณะอนุกรรมการชุดนี้ประกอบด้วยคณะอนุกรรมการย่อย 16 คณะ มีผู้ว่าราชการจังหวัดและเจ้าแขวงที่มีอาณาเขตติดต่อกันระหว่างไทยและลาวเป็นประธานในแต่ละคณะ โดยมีตัวแทนของหน่วยราชการที่อยู่ในจังหวัดหรือแขวงนั้นเข้าร่วมประชุม จัดการประชุมปีละ 2 ครั้ง

(3) คณะอนุกรรมการเทคนิคร่วมไทย-ลาว (Joint Technical Sub-committee)

คณะอนุกรรมการเทคนิคร่วมไทย-ลาวจัดตั้งขึ้นตามมติที่ประชุมคณะกรรมการเขตแดนร่วมไทย-ลาว เมื่อวันที่ 8 กันยายน พ.ศ.2539 เพื่อนำนโยบายของคณะกรรมการไปใช้ในทางปฏิบัติ คณะอนุกรรมการชุดนี้มีหน้าที่หลักในการวางแผนเพื่อทำการสำรวจปักปันเขตแดนและจัดทำหลักเขตแดนร่วมกัน โดยมีเจ้ากรมแผนที่ทหารเป็นประธานฝ่ายไทย และหัวหน้ากรมสนธิสัญญาและกฎหมายเป็นประธานฝ่ายลาว

จะเห็นได้ว่าองค์การความร่วมมือที่จัดตั้งขึ้นทั้งสองระดับทั้งในระดับรัฐบาลต่อรัฐบาลซึ่งเป็นการวางแผนกำหนดนโยบายที่จะใช้ปฏิบัติร่วมกัน และระดับปฏิบัติการต่างมีส่วนร่วมในการเสริม

** รายละเอียดดูในภาคผนวก ฉ.

สร้างความเข้าใจ และจัดข้อขัดแย้งตั้งแต่ระดับหน่วยงานหรือท้องถิ่น จนกระทั่งปัญหากรณีพิพาทที่เกิดขึ้นได้ โครงสร้างดังกล่าวสามารถรองรับปัญหาและสามารถนำไปใช้ปฏิบัติได้จริง ปรากฏผลสำเร็จเบื้องต้น นั่นคือสามารถที่จะตกลงที่จะสำรวจและจัดทำหลักเขตแดนทางบกพร้อมกันได้สำเร็จในปี พ.ศ.2539

นับเป็นครั้งแรกที่ไทยและลาวสามารถที่จะตกลงกำหนดเขตแดนระหว่างกันอย่างเป็นทางการและเป็นรูปธรรมได้ และเป็นเกือบเวลาหนึ่งศตวรรษนับตั้งแต่ได้ไทยได้ลงนามในตามอนุสัญญาวันที่ 13 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2447 ซึ่งเป็นการกำหนดเส้นเขตแดนระหว่างไทยและลาวขึ้น

กล่าวโดยสรุป สภาพแวดล้อมระหว่างประเทศได้เข้ามามีส่วนในการกำหนดความสัมพันธ์ระหว่างไทย-ลาว ในช่วงสงครามเย็นนั้น ลาวตกอยู่ภายใต้อิทธิพลของสหภาพโซเวียตและเวียดนาม โดยลาวพึ่งพิงความช่วยเหลือทางด้านเศรษฐกิจจากสหภาพโซเวียต ในขณะที่ตกอยู่ภายใต้อิทธิพลของเวียดนามโดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านการเมืองและการทหาร

ขณะเดียวกันนั้น สภาพแวดล้อมระหว่างประเทศในช่วงระยะเวลาเดียวกัน ได้กำหนดให้ไทยจำเป็นต้องดำเนินนโยบายพึ่งพาสหรัฐในด้านความมั่นคง ทั้งนี้เพราะไทยหวาดเกรงภัยจากประเทศเพื่อนบ้านที่ปกครองด้วยระบอบคอมมิวนิสต์โดยเฉพาะเวียดนาม

เมื่อเป็นเช่นนี้ ไทยและลาวจึงไม่อาจที่จะแก้ปัญหาพิพาทระหว่างกันเรื่องพรมแดนได้ จนกระทั่งสงครามเย็นสิ้นสุดลง สภาพแวดล้อมระหว่างประเทศจึงเอื้ออำนวยให้การปรับท่าทีระหว่างไทย-ลาวเป็นไปในทางที่จะเสริมสร้างความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน ทำให้ไทยและลาวสามารถที่จะบรรลุการเจรจาและสามารถจัดตั้งองค์การความร่วมมือในรูปของคณะกรรมการร่วมทั้งในระดับรัฐบาลต่อรัฐบาลและท้องถิ่นต่อท้องถิ่น และนำไปสู่การจัดตั้งคณะกรรมการร่วมเพื่อแก้ปัญหาเขตแดน อันเป็นการแก้ปัญหาโดยสันติวิธีที่ถูกต้องและตรงจุด

บทที่ 4

ความตกลงระหว่างไทย-ลาวในการสำรวจ และจัดทำหลักเขตแดนทางบก

ในอดีตไทยและลาวไม่เคยมีการกำหนดเส้นพรมแดนระหว่างกันให้ชัดเจนในของเส้นพรมแดนระหว่างประเทศ (international boundary) มาก่อน จนกระทั่งช่วงศตวรรษที่ 19 เมื่อฝรั่งเศสเข้ามาแสวงหาอาณานิคมในโคชินจีน เขมรและลาว อาณาเขตตามแบบเดิมจึงได้รับการเปลี่ยนแปลงไปอย่างสิ้นเชิง เนื่องจากฝรั่งเศสได้เข้ามากำหนดเส้นเขตแดนที่เป็นของตนอย่างชัดเจนในรูปแบบของสนธิสัญญาและความตกลงระหว่างประเทศ ซึ่งแม้ว่าจะเกิดขึ้นจากการใช้กำลังอำนาจทางทหารที่เหนือกว่าเข้ามาบีบบังคับให้ไทยยอมทำสนธิสัญญายกดินแดนให้ แต่ก็นับว่าได้มีการกำหนดเส้นเขตแดนขึ้นอย่างเป็นระบบขึ้นแล้ว

แม้เส้นเขตแดนระหว่างไทย-ลาวจะได้รับการจัดการอย่างเป็นระบบแล้วก็ตาม สนธิสัญญาและความตกลงฉบับต่าง ๆ นั้นก็ได้สร้างปัญหาในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับเขตแดนให้ไทย-ลาวเช่นกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง สำหรับไทยซึ่งเป็นฝ่ายเสียเปรียบ เนื่องจากข้อตกลงตามสนธิสัญญานั้นไม่เป็นไปตามกฎหมายระหว่างประเทศที่เป็นมาตรฐานสากล ทว่าไทยจำต้องลงนามด้วยความจำยอมเพื่อความอยู่รอดของชาติจากการคุกคามของลัทธิจักรวรรดินิยมที่แพร่ขยายเข้ามาในเอเชีย

สนธิสัญญาและความตกลงที่ไทยได้ลงนามกับฝรั่งเศสนั้น สาระสำคัญอยู่ที่การกำหนดเส้นเขตแดนระหว่างกัน รวมทั้งได้มีการกำหนดหนทางในการแก้ปัญหาในกรณีที่เกิดการพิพาทระหว่างกันอีกด้วย ดังเช่น การกำหนดให้มีการจัดตั้งคณะข้าหลวงใหญ่ประจำแม่น้ำโขงขึ้นเพื่อพิจารณาปัญหาที่อาจเกิดขึ้นจากการเปลี่ยนแปลงของสภาพทางธรรมชาติ ซึ่งภายหลังจากลาวได้รับเอกราชจากฝรั่งเศสแล้ว ก็ไม่ได้มีการจัดตั้งคณะกรรมการร่วมกันที่มีหน้าที่เช่นเดียวกับคณะข้าหลวงใหญ่ประจำแม่น้ำโขงอีก ทำให้เมื่อเกิดปัญหาพิพาทเรื่องพรมแดนระหว่างกันขึ้น จึงไม่มีคณะทำงานที่ได้รับการ

ยอมรับจากทั้งสองฝ่ายเข้ามาตัดสินปัญหาเช่นเดียวกันกับคณะข้าหลวงใหญ่ประจำแม่น้ำโขง ทำให้ตลอดมาการแก้ปัญหาพิพาทเรื่องพรมแดนจึงเป็นการเจรจาเป็นครั้งคราวเมื่อเกิดปัญหาขึ้นเท่านั้น

แนวพรมแดนของไทยและลาวไม่เคยได้รับการเจรจาแก้ไขให้ถูกต้องและเป็นไปตามหลัก ยุติธรรมอย่างแท้จริง ปัญหาที่สืบทอดต่อมาจนกระทั่งลาวได้รับเอกราชจากฝรั่งเศสในปี พ.ศ.2492 โดยปัญหาดังกล่าวนำไปสู่การกระทบกระทั่งกันตามแนวพรมแดนไทย-ลาวอยู่เสมอ โดยเฉพาะอย่างยิ่งภายหลังจากลาวได้เปลี่ยนแปลงการปกครองเป็นคอมมิวนิสต์ในปี พ.ศ.2518 และตลอดระยะเวลาต่อมาจนกระทั่งปี พ.ศ.2531 เมื่อสถานการณ์แวดล้อมที่เคยสร้างความตึงเครียดระหว่างไทยและลาว ในช่วงสงครามเย็นได้สงบลง ทำให้ไทยและลาวสามารถตกลงที่จะร่วมมือกันจัดตั้งองค์การความร่วมมือระหว่างไทย-ลาวได้สำเร็จ

องค์การความร่วมมือดังกล่าวมีการพัฒนาการขึ้นมาตามลำดับ จนกระทั่งปี พ.ศ.2539 ไทย-ลาวก็สามารถที่จะบรรลุข้อตกลงในการจัดตั้งองค์การความร่วมมือที่เกี่ยวข้องกับการกำหนดเขตแดน เพื่อที่จะแก้ปัญหา ตลอดจนสำรวจและจัดทำหลักเขตแดนร่วมกัน

4.1 ปัญหาของกรอบการกำหนดเส้นเขตแดนที่มีอยู่เดิม

4.1.1 เส้นเขตแดนกำหนดตามสนธิสัญญาระหว่างไทย-ฝรั่งเศส

ตัวอย่างที่ดีถึงอำนาจหน้าที่ในการจัดการปัญหาอันเนื่องมาจากเส้นเขตแดนในแม่น้ำโขงของคณะ ข้าหลวงใหญ่ประจำแม่น้ำโขงปรากฏอยู่ในมาตรา 3 ของสนธิสัญญาระหว่างไทยและฝรั่งเศส วันที่ 25 สิงหาคม พ.ศ.2469 ระบุไว้ในข้อ 3 กำหนดอำนาจของคณะข้าหลวงใหญ่ฝรั่งเศส-สยามประจำแม่น้ำโขงในกรณีที่มีร่องน้ำลึกซึ่ง เคยกำหนดให้เป็นเส้นเขตแดนต้นเงินไว้ดังนี้

"ตามหลักการแล้วชายแดนจะไปตามร่องน้ำลึกอันเดิม คณะข้าหลวงใหญ่ประจำแม่น้ำโขงจะ ได้พิจารณาดูในภาคปฏิบัติตามแต่กรณีที้อาจจะเกิดขึ้นในเวลานั้น และจะเสนอให้ย้ายชายแดนนั้นไปอยู่ในร่องน้ำลึกที่อยู่ใกล้ที่สุดของลำน้ำ ถ้าคณะข้าหลวงพิจารณาเห็นว่าการโยกย้ายนั้นเป็นที่พึงปรารถนาพร้อมนี้ ได้เป็นที่ตกลงกันในแต่เดี๋ยวนี สำหรับดินที่เกิดขึ้นในแม่น้ำตามที่กำหนดอยู่ในวรรคต่อไปนี้"

รายละเอียดดูในภาคผนวก ค.

การที่แนวทางการปฏิบัติตามหลักกฎหมายระหว่างประเทศถือว่าสนธิสัญญากำหนดเส้นเขตแดนเป็นสนธิสัญญาที่ต้องมีการสืบสิทธิ^{*} เนื่องจากมีวัตถุประสงค์สำคัญที่ต้องการให้เส้นเขตแดนมีความมั่นคงถาวร และไม่กลายเป็นปัญหาความขัดแย้งเกี่ยวกับดินแดนซึ่งถือว่าเป็นปัญหาที่สำคัญประการหนึ่งในสังคมระหว่างประเทศ¹ ดังนั้นเมื่อรัฐผู้สืบสิทธิได้สิทธิจากรัฐแม่ จึงจะได้มีแนวทางการปฏิบัติที่ให้สนธิสัญญากำหนดเส้นเขตแดนเป็นสนธิสัญญาที่ต้องมีการสืบสิทธิด้วย ซึ่งแนวทางการปฏิบัตินี้ได้นำมาใช้และได้รับการยอมรับจากรัฐโดยทั่วไป เช่นเดียวกับกรณีของลาวที่ได้รับสืบสิทธิในเรื่องเส้นเขตแดนที่ไทยได้กระทำไว้กับฝรั่งเศส ทั้งนี้ลาวกับไทยจึงต้องยึดถือเส้นเขตแดนตามสนธิสัญญาฉบับต่างๆที่ได้กำหนดเส้นเขตแดนระหว่างไทย-ลาวขึ้น ดังนี้คือ อนุสัญญาวันที่ 13 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2447 ความตกลงวันที่ 29 มิถุนายน พ.ศ.2447 สนธิสัญญาวันที่ 23 มีนาคม พ.ศ.2450 และพิธีสารแนบท้ายอนุสัญญาวันที่ 25 สิงหาคม พ.ศ.2469 ตลอดจนแผนที่ที่จัดทำขึ้นตามความตกลงทุกฉบับที่กล่าวถึงข้างต้น^{**}

แม้ว่าจะได้มีการยอมรับสนธิสัญญาและแผนที่ประกอบสนธิสัญญาที่ได้จัดทำขึ้นตั้งแต่ครั้งจักรวรรดินิยมแล้วก็ตาม ไทยและลาวก็ยังคงมีปัญหากระทบกระทั่งในเรื่องพรมแดนกันอยู่เสมอ ทั้งนี้เพราะกรอบการกำหนดเส้นเขตแดนโดยอ้างอิงจากสนธิสัญญาและแผนที่ดังกล่าวซึ่งควรจะเป็นการกำหนดเส้นเขตแดนที่มีความแน่นอนและเชื่อถือได้แต่ไม่ได้เป็นไปตามนั้น เนื่องจากเป็นการกำหนดขึ้นภายใต้อิทธิพลของมหาอำนาจอย่างฝรั่งเศส ทำให้สนธิสัญญาและแผนที่ขาดความถูกต้อง สร้างความเสียหายเปรียบให้กับไทยเป็นอันมากไม่ว่าจะเป็นกรณีเส้นเขตแดนในแม่น้ำโขง หรือความไม่ชัดเจนของเส้นเขตแดนทางบก ดังนั้นเมื่อมีปัญหาพิพาทเกิดขึ้นในระหว่างที่ความสัมพันธ์ระหว่างไทยและลาวตกต่ำในช่วงสงครามเย็น ความหวาดระแวงซึ่งกันและกันได้ทำให้ไทยและลาวไม่สามารถหาหนทางแก้ไขที่สามารถขจัดปัญหาความขัดแย้งนี้ไปได้

^{*} รายละเอียดเรื่องการสืบสิทธิของลาวดูใน บทที่ 2

¹ กฤษฎาภรณ์ สุทัศน์ ณ อยุธยา, "ปัญหาเส้นเขตแดนไทย-ลาวอันเนื่องมาจากสนธิสัญญา," (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทศึกษานิติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2535), หน้า 43.

^{**} รายละเอียดของเส้นเขตแดนตามสภาพภูมิประเทศ ภาคผนวก ข.

4.1.2 ความไม่ชัดเจนของสนธิสัญญาและแผนที่ประกอบ

ก. สนธิสัญญาในส่วนที่คลุมเครือ

กรณีพิพาทเรื่องพรมแดนระหว่างไทย-ลาว ส่วนหนึ่งเกิดขึ้นจากข้อความในสนธิสัญญาที่คลุมเครือ ดังตัวอย่างของการตีความคำว่า "แม่น้ำเหือง" ของลาว หมายถึง แม่น้ำเหืองป่าหมัน ในขณะที่ไทยตีความว่า หมายถึง แม่น้ำเหืองงา "ภูเขามะเขือ" ลาวตีความว่าเป็นภูสอยดาว ขณะที่ไทยตีความว่าเป็นภูเมี่ยง ความแตกต่างดังกล่าวทำให้ไทยและลาวกำหนดเส้นเขตแดนระหว่างกันต่างกันไป ดังเช่นที่มีผลกระทบต่อข้อกำหนดอาณาเขตบริเวณบ้านร่มเกล้า อ.ชาติตระการ จ.พิษณุโลก และนำไปสู่กรณีพิพาทใน ปี พ.ศ.2530²

การตีความสนธิสัญญาที่คลุมเครือไปในทิศทางที่แตกต่างกันของไทยและลาวนั้นอาจมองไม่เห็นเด่นชัดในช่วงที่ความสัมพันธ์ระหว่างกันเป็นไปด้วยดี ทั้งนี้เพราะทั้งสองฝ่ายสามารถประนีประนอมกันได้ กระนั้นไม่ได้หมายความว่าปัญหาดังกล่าวจะหมดไป ถ้าไม่มีการจัดการขจัดความคลุมเครือที่มีอยู่อย่างเป็นรูปธรรม ก็อาจทำให้เกิดความขัดแย้งขึ้นรุนแรงขึ้นอีกได้

ข. ไม่มีการปักปันเขตแดนบนพื้นที่จริง

ตั้งแต่ไทยได้ลงนามในสนธิสัญญากำหนดเส้นเขตแดนระหว่างไทย-ฝรั่งเศส ปรากฏว่าได้มีการจัดตั้งคณะกรรมการปักปันเขตแดนขึ้นตามสนธิสัญญาปี พ.ศ.2447 โดยคณะกรรมการดังกล่าวเป็นคณะกรรมการผสมระหว่างไทยและฝรั่งเศส ฝ่ายไทยมีหม่อมชาติเดชอุดมเป็นหัวหน้า ฝ่ายฝรั่งเศสมี พ.อ.แบร์นาร์ดี เป็นหัวหน้า โดยได้มีการออกสำรวจในพื้นที่บริเวณเส้นเขตแดนไทย-ลาวทางด้านลาวทุกจุด อย่างไรก็ตาม คณะกรรมการร่วมกันทำงานสำรวจและปักปันเพียง 4 เดือนเท่านั้น แต่ไม่ปรากฏว่าได้มีการปักปันกันบนพื้นที่จริง อีกทั้งคณะกรรมการได้ใช้เทคนิคที่ล้าสมัย เช่น การบากต้นไม้³ ซึ่งไม่คงทนและเสื่อมสลายได้ตามกาลเวลา ไม่ได้มีการตกลงปักปันกันในพื้นที่

² กฤษฎางค์ สุกทัศน์ ณ ออยุธยา, "ปัญหาเส้นเขตแดนไทย-ลาวอันเนื่องมาจากสนธิสัญญา", หน้า 176-177,

³ พยงค์ ทิมเจริญ, "แนวพรมแดนระหว่างสยามกับอินโดจีนของฝรั่งเศส: ภูมิหลังทางประวัติศาสตร์และสนธิสัญญา," วารสารแผนที่, (กรกฎาคม-กันยายน 2527), หน้า 93.

นอกจากหลักฐานที่ปรากฏตามแผนที่ที่ พ.อ.แบร์นาร์ตได้ส่งกลับไปยังฝรั่งเศสเท่านั้น ภายหลังจากนั้นก็ไม่มีปรากฏว่าได้มีการสำรวจพื้นที่บริเวณดังกล่าวอีก แม้ว่าจะได้มีการจัดตั้งคณะสำรวจร่วมกันขึ้นอีกครั้งตามสนธิสัญญาปี พ.ศ.2450 แต่คณะกรรมการดังกล่าวได้ดำเนินการปักปันเขตแดนสยามกับฝรั่งเศสในด้านเขมรเท่านั้น โดยถือว่าด้านลาวได้มีการดำเนินการไว้จนเรียบร้อยแล้ว⁴

สภาพดังกล่าวทำให้เส้นเขตแดนระหว่างไทย-ลาวขาดหลักฐานที่เป็นรูปธรรมเมื่อเกิดกรณีพิพาทระหว่างกัน

ค. แผนที่ที่มีอยู่มิใช่หลายฉบับ

นอกจากแผนที่ที่จัดทำโดยคณะกรรมการปักปันเขตแดนในปี พ.ศ. 2450 แล้ว ไทยและลาวไม่เคยประสานงานร่วมกันในการจัดทำแผนที่ร่วมกันมาก่อน ทำให้เมื่อเกิดกรณีพิพาทเรื่องพรมแดนระหว่างกัน ต่างฝ่ายต่างอ้างหลักฐานประกอบที่จะเข้าข้างฝ่ายตน ดังตัวอย่างในกรณีพิพาทบ้านร่มเกล้า เมื่อเจรจาแก้ปัญหากัน ปรากฏว่าไทยและลาวอ้างแผนที่คนละฉบับ โดยที่แผนที่ประกอบสนธิสัญญาปี พ.ศ.2447 และ พ.ศ.2450 แผนที่ของกรมการทหารบกของไทยซึ่งเป็นภาพถ่ายทางอากาศ ตลอดจนแผนที่ของทางการลาวซึ่งสหภาพโซเวียตเป็นผู้จัดทำขึ้นในปี พ.ศ.2530 ต่างระบุเช่นเดียวกันว่าเขตแดนไทยยึดถือต้นน้ำภูเขามิยอง ลาวก็ไม่ได้นำมาอ้าง กลับนำแผนที่ที่สหภาพโซเวียตเป็นผู้จัดทำฉบับพิมพ์เมื่อ พ.ศ.2517 มาอ้าง อีกทั้งยังเลือกแผนที่ชุด L7017 ของไทยซึ่งเลิกใช้ไปนานแล้วมาอ้างอีกด้วย⁵

⁴ วิรัช ร่วมพงศ์พัฒนา, "ปัญหาความขัดแย้งไทย-ลาวในช่วงปี พ.ศ.2518-ปัจจุบัน," (วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขาบัณฑิตศึกษาศาสนาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2531), หน้า 131-132. อ้างจาก สำนักเทพศรีหริศ, การปักปันเขตแดนระหว่างประเทศไทยกับอินโดจีนฝรั่งเศส, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์พระจันทร์, 2506), หน้า 1-2.

⁵ กระทรวงการต่างประเทศ, "คำแถลงข่าว เรื่อง ปัญหาสนธิสัญญาสยาม-ฝรั่งเศส ค.ศ.1907 และแผนที่ประกอบ", 22 มกราคม พ.ศ.2531 และ วิรัช ร่วมพงศ์พัฒนา, "ปัญหาความขัดแย้งไทย-ลาวในช่วงปี พ.ศ.2518-ปัจจุบัน", หน้า 138-139.

ปัญหาความไม่ชัดเจนของสนธิสัญญาและแผนที่ประกอบได้กลายมาเป็นส่วนประกอบสำคัญที่ทำให้เกิดกรณีพิพาทเรื่องพรมแดนระหว่างไทย-ลาว เนื่องจากทั้งสองฝ่ายต่างถือเอาการตีความและหลักฐานที่ตนมีอยู่เป็นหลักในการเจรจา โดยไม่เคยทำความเข้าใจหรือทำความเข้าใจความตกลงเพื่อกำหนดกรอบหรือแนวความคิดในการแก้ปัญหาาร่วมกันหรืออย่างน้อยให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน

อย่างไรก็ตาม แผนที่ที่มีผลผูกพันทางกฎหมายต่อไทยและลาวตามสนธิสัญญาระหว่างไทย-ฝรั่งเศสก็คือ แผนที่มาตราส่วน 1 : 200,000 จัดพิมพ์โดยคณะกรรมการปักปันเขตแดนไทย-ฝรั่งเศส เมื่อปี พ.ศ.2450 แม้ว่าแผนที่ฉบับนี้จะมีปัญหาในเรื่องของมาตราส่วนที่มีขนาดไม่ตรงตามมาตรฐานสากล นั่นคือ 1 : 50,000 ทำให้ขาดรายละเอียดจำนวนมากก็ตาม แต่ก็ถือได้ว่าเป็นหลักฐานที่สำคัญที่กำหนดเส้นเขตแดนระหว่างไทยและลาวที่สามารถนำมาใช้กล่าวอ้างได้อย่างถูกต้องตามกฎหมาย ดังตัวอย่างการพิจารณาในกรณีพิพาทพรมแดนระหว่างไทยและลาวทั้งในกรณีพิพาทสามหมู่นบ้านและบ้านร่มเกล้า จะพบว่าในกรณีของสามหมู่นบ้านนั้น แผนที่มาตราส่วน 1: 200,000 นั้นได้แสดงว่า หมู่นบ้านทั้งสามเป็นดินแดนพิพาทอยู่ในเขตของลาว ในขณะที่กรณีบ้านร่มเกล้า นั้น ดินแดนที่พิพาทอยู่ในฝั่งของไทย⁶ ดังนั้นถ้ายึดตามหลักแผนที่ฉบับดังกล่าวแล้ว ไทยควรที่จะได้ครอบครองดินแดนบ้านร่มเกล้า ในขณะที่ต้องเสียการครอบครองดินแดนสามหมู่นบ้าน ซึ่งหนทางที่จะยุติปัญหาเหล่านี้ลงได้จำเป็นที่จะต้องใช้การตกลงเจรจากันโดยสันติวิธีผ่านกรอบการดำเนินงานที่ได้ตกลงกันไว้ ซึ่งไม่อาจกระทำได้ในช่วงระยะเวลาที่เกิดปัญหาพิพาท เนื่องจากความสัมพันธ์ระหว่างไทยและลาวในช่วงสงครามเย็นโดยเฉพาะอย่างยิ่งภายหลังที่ลาวเปลี่ยนแปลงการปกครองเป็นคอมมิวนิสต์ในปี พ.ศ.2518 เป็นช่วงระยะเวลาที่เต็มไปด้วยความหวาดระแวงอันเกิดจากความแตกต่างด้านอุดมการณ์ทางการเมือง

4.1.3 สนธิสัญญาที่ไม่เป็นธรรม

สนธิสัญญากำหนดเส้นเขตแดนระหว่างสยามกับฝรั่งเศสทุกฉบับเกิดขึ้นภายใต้อิทธิพลและแรงกดดันของชาติมหาอำนาจในยุคจักรวรรดินิยม ไทยจึงไม่อยู่ในฐานะที่จะต่อรอง หรือเรียกร้องให้การกำหนดสนธิสัญญาเป็นไปตามหลักกฎหมายระหว่างประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการกำหนดเขตแดนทางลำแม่น้ำโขงตามอนุสัญญาลงวันที่ 25 สิงหาคม พ.ศ. 2469 ที่ให้ยึดว่า

⁶ กฤษฏางค์ สุทัศน์ ณ อยุธยา, "ปัญหาเส้นเขตแดนไทย-ลาวอันเนื่องมาจากสนธิสัญญา", หน้า 128-129.

1. แม่น้ำโขงในตอนที่ไม่แยกออกเป็นหลายสายเพราะเกาะนั้น ให้ถือร่องน้ำเป็นเส้นเขตแดน
2. ตามลำแม่น้ำโขงในตอนที่ยังแยกออกเป็นหลายสาย เพราะมีเกาะที่ออกห่างจากฝั่งไทย โดยมีกระแสน้ำพัดอยู่ในช่วงระยะเวลาใดเวลาหนึ่งของปี ให้ถือเอาร่องน้ำของสายที่ใกล้ฝั่งไทยเป็นเส้นเขตแดน
3. ถ้าร่องน้ำนั้นตื้นเขิน ให้ร้องขอต่อข้าหลวงใหญ่ประจำแม่น้ำโขงให้พิจารณาเป็นกรณีไป

การกำหนดเส้นเขตแดนในแม่น้ำโขงตามสนธิสัญญาระหว่างไทยกับฝรั่งเศสในปี พ.ศ.2469 ให้ยึดถือร่องน้ำลึกที่ใกล้ฝั่งไทยนั้นไม่ได้เป็นไปตามหลักการกำหนดเส้นเขตแดนตามลำน้ำตามหลักการกำหนดใช้ร่องน้ำลึกที่ใช้ในการเดินเรือ⁷ (thalweg) เป็นเส้นเขตแดน โดยหลักการกำหนดเส้นเขตแดนแบบนี้เป็นการกำหนดเส้นเขตแดนในแม่น้ำที่สามารถใช้เดินเรือได้ (navigable river) ซึ่งจะก่อให้เกิดความยุติธรรมต่อประเทศคู่สนธิสัญญาในการใช้ประโยชน์จากการเดินเรือ⁸ ดังนั้นการที่กำหนดเส้นเขตแดนตามลำน้ำโขงไม่เป็นไปตามหลักการข้างต้น ทำให้เกิดปัญหาเมื่อมีการนำมาใช้ปฏิบัติจริง โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเดินเรือตามลำแม่น้ำโขงในช่วงหน้าแล้ง ซึ่งระดับน้ำในแม่น้ำโขงจะลดลงจนกระทั่งไม่สามารถเดินเรือตามร่องน้ำที่กำหนดให้เป็นเส้นเขตแดนได้ เนื่องจากบางตอนตื้นเขิน บางตอนแห้ง จึงต้องเดินเรือตามร่องน้ำลึกในอาณาเขตของลาว ทำให้เกิดกรณีพิพาทอันเนื่องมาจากการเดินเรือล้ำเส้นเขตแดนตามลำน้ำโขงอยู่เสมอๆ

4.1.4 การขาดองค์การความร่วมมือในการแก้ปัญหา

ตั้งแต่ปี พ.ศ.2447 ซึ่งไทยได้ลงนามในสนธิสัญญาระหว่างไทย-ฝรั่งเศสเกี่ยวกับการกำหนดเขตแดนระหว่างไทยและลาวนั้น ไม่เคยมีการจัดตั้งองค์การความร่วมมือในการจัดการปัญหาเส้นเขตแดน

⁷ "ร่องน้ำลึกที่ใช้ในการเดินเรือ" (thalweg) หมายถึง บริเวณผืนน้ำที่มีความยาว และขนาดของความลึก ทั้งยังมีปริมาณของน้ำสม่ำเสมอตลอดทั้งปี Robert Jennings and Arthur Watts, eds., Openheim's International Law: Peace, (London: Longman, 1992), p.666.

⁸ ชัยวัฒน์ วงศ์วัฒน์ศานต์, "การแบ่งเส้นเขตแดนของประเทศในส่วนที่เป็นภูเขาและแม่น้ำ," วารสารกฎหมาย, 3 (2520) : 163.

แดนตลอดทั้งแนวมาก่อน มีเพียงคณะข้าหลวงใหญ่สยาม-ฝรั่งเศสประจำแม่น้ำโขงซึ่งประกอบด้วยเจ้าหน้าที่ฝ่ายไทยและอินโดจีนจำนวนเท่ากัน มีอำนาจหน้าที่ในการจัดการดูแล พิจารณา และกำหนดขอบเขตความสัมพันธ์ระหว่างไทยและอินโดจีนของฝรั่งเศสในทุกหัวข้อที่เกี่ยวข้องกับแม่น้ำโขง รวมทั้งเรื่องเกี่ยวกับการกำหนดเขตแดนในแม่น้ำโขงด้วย ทั้งนี้คณะข้าหลวงไม่ได้มีอำนาจเด็ดขาด เนื่องจากอำนาจในการตัดสินใจยังขึ้นอยู่กับรัฐบาลของทั้งสองประเทศ⁹

ต่อมาเมื่อลาวได้รับเอกราชจากฝรั่งเศสในปี พ.ศ.2496 นั้น ก็ยังไม่มีการจัดตั้งองค์การความร่วมมือระหว่างไทย-ลาวแต่อย่างใด โดยเส้นเขตแดนในระยะเวลาดังกล่าวไม่ได้มีปัญหาอะไรมากนัก ส่วนหนึ่งเป็นเพราะเกิดสงครามกลางเมืองในลาว ทำให้ปัญหาเรื่องเส้นเขตแดนระหว่างไทยและลาวไม่ได้รับการหยิบยกขึ้นมาเป็นประเด็นเพื่อเจรจาแก้ไขปัญหา จนกระทั่งเมื่อขบวนการประเทศลาวซึ่งนิยมการปกครองตามระบอบคอมมิวนิสต์ได้รับชัยชนะอย่างเด็ดขาดและได้ปกครองประเทศทั้งหมด ตลอดจนเปลี่ยนแปลงการปกครองของประเทศเป็นคอมมิวนิสต์ในปี พ.ศ.2518¹⁰ การเผชิญหน้าระหว่างไทยและลาวอันเนื่องมาจากอุดมการณ์ทางการเมืองที่แตกต่าง และการที่ลาวตกอยู่ภายใต้อิทธิพลของการชี้นำทางด้านนโยบายจากเวียดนามซึ่งไทยถือว่าเป็นประเทศที่คุกคามความมั่นคงของไทยโดยตรงไม่ว่าจากกรณีที่เคยดินามรุกรานกัมพูชา หรือกรณีที่เคยดินามส่งทหารเข้ามาประจำการในลาว ได้ทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างไทยและลาวเต็มไปด้วยความหวาดระแวงซึ่งกันและกัน โดยฝ่ายไทยนั้นเกิดจากความกังวลที่ว่า เวียดนามอาจรุกรานไทยโดยผ่านทางลาว¹¹ ฝ่ายลาวนั้นมองว่าไทยให้ความช่วยเหลือขบวนการลาวกู่ชาติในการใช้ไทยเป็นฐานในการปฏิบัติการ¹² ดังนั้นเมื่อเกิดกรณีพิพาทขึ้น จึงไม่สามารถที่จะประนีประนอมกันได้ ทำให้เกิดการปะทะกันเนื่องจากกรณีพิพาทเรื่องพรมแดนอยู่เสมอ ไม่ว่าจะเป็นพรมแดนทางบก หรือพรมแดนทางน้ำ

⁹ สุรชัย ศิริไกร, รายงานการวิจัย : สาเหตุการกระทบกระทั่งตามแนวพรมแดนไทย-ลาว : 1975-1981, (กรุงเทพมหานคร : สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2527), หน้า 76.

¹⁰ เรื่องเดียวกัน, หน้า 9, 11.

¹¹ วิรัช ร่วมพงศ์พัฒนา, "ปัญหาความขัดแย้งไทย-ลาวในช่วงปี พ.ศ.2518-ปัจจุบัน", หน้า 9.

¹² สุรชัย ศิริไกร, รายงานการวิจัย : สาเหตุการกระทบกระทั่งตามแนวพรมแดนไทย-ลาว : 1975-1981, หน้า 25.

** รายละเอียดดูในบทที่ 2 หัวข้อ 2.3.2

ขณะเดียวกันการเจรจาเพื่อแก้ปัญหาเส้นเขตแดนที่มีปัญหาระหว่างไทยและลาวในช่วงสงครามเย็น จะกระทำต่อเมื่อได้เกิดข้อพิพาทระหว่างกันขึ้น และมักจะไม่ได้อาศัยใดๆนอกจากการยุติปัญหาความรุนแรงไว้เท่านั้น ซึ่งไม่ได้เป็นการแก้ปัญหา จะเห็นได้ว่าทั้งสองประเทศไม่สามารถที่จะสร้างกลไกในการเจรจาเพื่อขจัดปัญหาอย่างเป็นรูปธรรมได้ ทั้งนี้เพราะไทยและลาวไม่มีการติดต่อสัมพันธ์ระหว่างกัน¹³ ไทยและลาวจึงไม่สามารถสร้างความสัมพันธ์ซึ่งมีพื้นฐานมาจากหลักการที่ต่างฝ่ายต่างยอมรับได้ ทำให้ขาดความเชื่อมโยงสู่กันและกัน และไม่อาจแก้ปัญหาพิพาทได้อย่างเด็ดขาด

ภายหลังจากที่สงครามเย็นเริ่มสงบลงในช่วงปลายของทศวรรษที่ 1980 เป็นช่วงระยะเวลาเดียวกับที่ไทยและลาวเกิดข้อพิพาทเรื่องพรมแดนจนถึงขั้นปะทะกันครั้งสำคัญนั่นคือ กรณีพิพาทบ้านร่มเกล้าในปี พ.ศ.2531 ซึ่งกรณีพิพาทดังกล่าวได้ยุติลงหลังจากที่ทั้งสองฝ่ายสามารถเจรจายุติข้อพิพาทได้ในระดับหนึ่งกล่าวคือ สามารถที่จะตกลงหยุดยิงได้ ทั้งนี้เนื่องมาจากการพบปะติดต่อกันอย่างเป็นทางการของผู้นำทางการทหารของไทย ซึ่งได้สร้างกรอบของการเจรจาเพื่อแก้ปัญหาในรูปแบบของคณะกรรมการร่วมกันเป็นครั้งแรก โดยในครั้งนั้นทั้งสองฝ่ายได้ตกลงที่จะจัดตั้งคณะกรรมการทหารร่วมเพื่อเป็นคณะกรรมการในการตรวจตราดูแลและตกลงถึงขั้นตอนกระบวนการหยุดยิง และถอนทหารออกจากกันอย่างเป็นทางการ¹⁴

ช่วงระยะเวลาเดียวกันนั่นเอง ได้เกิดความเปลี่ยนแปลงครั้งสำคัญต่อสภาพแวดล้อมระหว่างประเทศ จากการปรับนโยบายของสหภาพโซเวียตภายใต้การนำของนายมีคาอิล กอร์บาชอฟ (Mikhail Gorbachev) ในปี พ.ศ.2528 ซึ่งเป็นการปรับปรุงนโยบายในแทบทุกด้านไม่ว่าจะเป็นด้านสังคม เศรษฐกิจ การเมืองและนโยบายต่างประเทศ โดยยินยอมให้มีการอภิปรายทางสังคมและการเมืองกระจายอำนาจทางเศรษฐกิจ นำเอาประชาธิปไตยมาใช้ในระบบการเมืองของสหภาพโซเวียต อีกทั้งกอร์บาชอฟยังได้ประกาศอีกว่า สหภาพโซเวียตจะไม่ใช้กำลังทหารเพื่อบีบบังคับประเทศต่างๆให้อยู่

¹³ ขวัญจิต กาญจนเดชะ, "ความสัมพันธ์ไทย-ลาว : ศึกษาบทบาทผู้นำทางการทหารของกองทัพไทย กับการพัฒนาความสัมพันธ์ในเชิงความร่วมมือหลังกรณีพิพาทบ้านร่มเกล้าจนถึงปัจจุบัน (พ.ศ.2531-2541)" (วิทยานิพนธ์โรงเรียนเสนาธิการทหารบก สถาบันวิชาการทหารชั้นสูง, 2541), หน้า 76 อ้างจาก สัมภาษณ์ พลเอกโชคชัย หงส์ทอง, เสนาธิการทหาร, 12 ธันวาคม 2542.

¹⁴ เรื่องเดียวกัน, หน้า 76-77.

ภายใต้ระบอบการปกครองแบบคอมมิวนิสต์อีกต่อไป¹⁵ ทำให้การเผชิญหน้าในช่วงสงครามเย็น ผ่อนคลายความตึงเครียดลง อันเป็นสัญญาณแสดงถึงการสิ้นสุดของสงครามเย็นที่จะเกิดขึ้นในอีกไม่ช้า¹⁶ สภาพแวดล้อมระหว่างประเทศเช่นนี้ได้ทำให้ไทยและลาวต่างมีนโยบายที่จะปรับปรุงความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน เมื่อประกอบเข้ากับความสำเร็จในการเจรจาของคณะกรรมการทหารร่วมในการแก้ปัญหาพิพาทกรณีบ้านร่มเกล้า ทำให้ไทยและลาวมองเห็นกรอบโครงสร้างในการพัฒนาองค์การความร่วมมือขึ้น

จะเห็นได้ว่า สาเหตุที่ทำให้ขาดองค์การความร่วมมือในการแก้ปัญหาที่สำคัญที่สุด คือ การที่ความสัมพันธ์ระหว่างไทย-ลาวได้รับการกำหนดจากสภาพแวดล้อมภายนอก ช่วงแรกจากอิทธิพลของฝรั่งเศสในอินโดจีน ช่วงต่อมาคือ การเผชิญหน้ากันในช่วงสงครามเย็น ดังนั้นเมื่อสภาพแวดล้อมภายนอกที่เป็นสาเหตุที่ทำให้ไทยและลาวไม่สามารถจัดตั้งองค์การความร่วมมือระหว่างกันหมดไป ไทยและลาวจึงสามารถพัฒนาความสัมพันธ์ระหว่างกันได้อย่างราบรื่น และต่อเนือง อันเป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้สามารถจัดตั้งองค์การความร่วมมือซึ่งกันและกันได้ดีที่สุด

4.2 กรอบการกำหนดเส้นเขตแดนทางบก

ท่ามกลางความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว และรุนแรงของสภาพแวดล้อมระหว่างประเทศภายหลังจากการสิ้นสุดของสงครามเย็น ทุกประเทศในโลกจำต้องปรับตัว แก้ปัญหา และคำนึงถึงผลประโยชน์ของตนเองปราศจากการเลือกข้างเลือกฝ่าย อีกทั้งไม่สามารถพึ่งพิงประเทศมหาอำนาจได้เช่นในยุคสงครามเย็น

ความสัมพันธ์ระหว่างไทยและลาวในช่วงหลังสงครามเย็นก็เป็นเช่นเดียวกัน ไทยและลาวหันไปให้ความสนใจที่จะร่วมมือกันเพื่อผลประโยชน์ทางการค้า โดยไทยได้ประกาศใช้นโยบายเปลี่ยนสนามรบเป็นสนามการค้าในปี พ.ศ. ซึ่งนโยบายดังกล่าวเป็นปรับเปลี่ยนท่าทีต่อประเทศในกลุ่มประเทศอินโดจีนให้มีลักษณะผ่อนปรนมากกว่าที่ผ่านมาในอดีตด้วยการนำเอาประเด็นทางเศรษฐกิจ

¹⁵ สมพงษ์ ชูมาก, ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศในยุคปัจจุบัน (ทศวรรษ 1990 และแนวโน้ม), (กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2540), หน้า 3-4.

¹⁶ เรื่องเดียวกัน, หน้า 4.

มาใช้เป็นหลักในการดำเนินความสัมพันธ์ระหว่างกัน ขณะที่ลาวได้ประกาศใช้ประกาศนโยบาย "กลไกเศรษฐกิจใหม่" หรือ "จินตนาการใหม่" ที่ได้ในปี พ.ศ.2529 เพื่อให้เสรีภาพแก่ประชาชนมากขึ้น อีกทั้งเพื่อปฏิรูปเศรษฐกิจให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมทางการเมืองที่เปลี่ยนไป¹⁷ ความสัมพันธ์ระหว่างทั้งสองฝ่ายในช่วงระยะเวลานี้จึงเป็นไปอย่างราบรื่น ประนีประนอม และพยายามที่จะพัฒนาความสัมพันธ์ระหว่างกันให้แน่นแฟ้นยิ่งขึ้นต่างจากความสัมพันธ์ในช่วงสงครามเย็น

ความสัมพันธ์อันดีนี้เองนำมาสู่การจัดตั้งคณะกรรมการร่วมหลายชุดเพื่อแก้ปัญหาที่เกิดขึ้น หรืออาจเกิดขึ้นต่อความสัมพันธ์ของทั้งสองประเทศได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งกรณีพิพาทเรื่องพรมแดน ซึ่งคณะกรรมการแต่ละชุดได้เข้ามามีส่วนร่วมและบทบาทกำหนดโครงสร้างวิธีการแก้ปัญหาระหว่างกัน

4.2.1 กลไกความร่วมมือในการแก้ปัญหาเขตแดนระหว่างไทย-ลาว

ความไม่ชัดเจนของเส้นเขตแดนไทย-ลาว ได้สร้างปัญหาความขัดแย้งอันส่งผลกระทบต่อความสัมพันธ์ระหว่างไทย-ลาวมาโดยตลอด ดังนั้นภายหลังการสิ้นสุดของสงครามเย็น เมื่อความสัมพันธ์ระหว่างไทย-ลาวได้พัฒนาขึ้นอย่างต่อเนื่องตามลำดับ เห็นได้จากการจัดตั้งคณะกรรมการว่าด้วยความร่วมมือทั่วไปไทย-ลาว ให้ทำหน้าที่สำคัญในการดูแล จัดการ แก้ปัญหา อันจะเกิดขึ้นได้ในความสัมพันธ์ทุกด้านไม่ว่าจะเป็นความมั่นคง การค้า สังคมจิตวิทยา มาตั้งแต่ปี พ.ศ.2531 ได้ทำให้เกิดช่องทางในการที่ไทยและลาวจะได้พัฒนาความสัมพันธ์ระหว่างกันจนกระทั่งนำไปสู่ การจัดตั้งคณะกรรมการสิทธิการเขตแดนร่วมไทย-ลาวขึ้นในปี พ.ศ.2539 โดยมีวัตถุประสงค์หลักในการที่จะแก้ปัญหา และขจัดเงื่อนไขความขัดแย้งเรื่องเส้นเขตแดนทั้งทางบกและในลำน้ำโขงที่ยังไม่มีความชัดเจนให้ได้รับการแก้ไขอย่างถาวร โดยมีผู้เข้าร่วมประชุมเป็นตัวแทนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับเรื่องพรมแดนของทั้งสองประเทศ และมีรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศของทั้งสองฝ่ายเป็นประธานการประชุม

¹⁷ สุวชัย ศิริไกร, "การเมืองและการปกครองของสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว," ใน สีดา สอนศรี, บก., เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ : การเมืองการปกครองหลังสิ้นสุดสงครามเย็น, (กรุงเทพมหานคร: คณะรัฐศาสตร์, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2541), หน้า 466.

การประชุมของคณะกรรมการธิการเขตแดนร่วมไทย-ลาวครั้งที่ 1 ที่จังหวัดสงขลา ระหว่างวันที่ 6-8 กันยายน พ.ศ.2539 คณะกรรมาธิการเขตแดนร่วมไทย-ลาวโดยมีรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศทั้งสองฝ่าย เป็นประธานร่วม ฝ่ายไทยมีนายอำนวย วีรวรรณเป็นประธาน ฝ่ายลาวมีนายสมสะหวาด เล่งสะหวัดเป็นประธานเปิดประชุม ได้มีการลงนาม ความตกลงร่วมกันเกี่ยวกับการสำรวจและจัดทำหลักเขตแดนตลอดแนวร่วมกันดังต่อไปนี้

(1) **ความตกลงระหว่างไทย-ลาวเกี่ยวกับการสำรวจจัดทำหลักเขตแดนตลอดแนวร่วมกัน**

กรอบของกฎหมายและสัญญา จะยึดถือหลักฐานอนุสัญญาวันที่ 13 กุมภาพันธ์ และความตกลงวันที่ 29 มิถุนายน พ.ศ.2447 สนธิสัญญาวันที่ 23 มีนาคม พ.ศ.2450 และพิธีสารแนบท้ายอนุสัญญาลงวันที่ 25 สิงหาคม พ.ศ.2469 และแผนที่ที่จัดทำขึ้นตามความตกลงทุกฉบับที่กล่าวถึง

กำหนดพื้นที่ตามความจำเป็นเร่งด่วนในการสำรวจจัดทำหลักเขตแดน ตลอดความยาวของเส้นเขตแดนระหว่างประเทศทั้งสอง โดยมีวัตถุประสงค์ให้การจัดทำหลักเขตแดนทั้งทางบกและในแม่น้ำตลอดแนวเพื่อให้ทั้งสองฝ่ายรู้จักที่ตั้งของเส้นเขตแดนอย่างชัดเจนและเป็นการป้องกันความขัดแย้งที่อาจเกิดขึ้นได้ในอนาคต

(2) **องค์ประกอบและบทบาทของคณะกรรมการธิการเขตแดนร่วมไทยลาว**

คณะกรรมการเขตแดนร่วมไทย-ลาวประกอบด้วยรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศของไทยและลาวเป็นประธานร่วม และมีตัวแทนของส่วนราชการจากส่วนกลางที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ตัวแทนจากกองบัญชาการทหารสูงสุด กองทัพบก กระทรวงการต่างประเทศของไทยและลาว เข้าร่วมประชุมจำนวนเท่าเทียมกันคือ 17 คน ทั้งนี้การเปลี่ยนแปลงองค์ประกอบของคณะกรรมการฝ่ายใดก็ตามต้องแจ้งให้อีกฝ่ายหนึ่งทราบ โดยคณะกรรมการเขตแดนไทย-ลาวจะมีการจัดการประชุมร่วมกันปีละ 1 ครั้ง ในกรณีที่มีความจำเป็น คณะกรรมาธิการร่วมจะประชุมกันเป็นกรณีพิเศษก็ได้ ทั้งนี้ไทยและลาวจะผลัดเปลี่ยนกันเป็นเจ้าภาพจัดการประชุม ภายใต้เงื่อนไขที่ว่าการประชุมจัดขึ้นที่ประเทศใดประเทศนั้นเป็นผู้รับภาระค่าอาหาร และค่าที่พักให้อีกฝ่ายหนึ่ง

คณะกรรมการวิชาการชุดนี้มีบทบาทและหน้าที่ดังต่อไปนี้คือ (1) พิจารณาการสำรวจและจัดทำหลักเขตแดนตลอดแนวให้เป็นไปตามสนธิสัญญาระหว่างไทยกับฝรั่งเศสที่ได้กำหนดเขตแดนระหว่างไทยและลาว นั่นคือ อนุสัญญาวันที่ 13 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2447 ความตกลงวันที่ 29 มิถุนายน พ.ศ.2447 สนธิสัญญาวันที่ 23 มีนาคม พ.ศ.2450 และพิธีสารแนบทำอนุสัญญาวันที่ 25 สิงหาคม พ.ศ.2569 และแผนที่ที่จัดทำขึ้นตามความตกลงทุกฉบับที่กล่าวถึงข้างต้น (2) ร่วมกันกำหนดพื้นที่ที่จะทำการสำรวจและจัดทำหลักเขตแดนตลอดแนว (3) จัดทำแผนที่เส้นเขตแดนตลอดแนวระหว่างประเทศทั้งสอง (4) แต่งตั้งคณะกรรมการเพื่อช่วยปฏิบัติงานของคณะกรรมการวิชาการตามแต่จะเห็นสมควร

(3) คณะอนุกรรมการเทคนิคร่วมไทย-ลาว

การประชุมครั้งที่หนึ่งของคณะกรรมการเขตแดนร่วมไทย-ลาวนั้นนอกจากจะได้ออกแบบบทบาทและหน้าที่ในการจัดการสำรวจเส้นเขตแดนตลอดแนวร่วมกันแล้ว ที่ประชุมยังได้มีมติให้จัดตั้งคณะอนุกรรมการเทคนิคร่วมไทย-ลาวขึ้น เพื่อเป็นคณะทำงานที่จะจัดการเกี่ยวกับการดำเนินการทั้งในด้านการกำหนดหลักเกณฑ์วิธีการสำรวจและจัดทำหลักเขตแดน จัดทำแผนที่แสดงเส้นเขตแดนไทย-ลาวตลอดแนว และรายงานผลการปฏิบัติงานต่อคณะกรรมการเขตแดนร่วมไทย-ลาว ซึ่งคณะอนุกรรมการเทคนิคร่วมไทย-ลาวได้จัดประชุมกันครั้งแรกเมื่อวันที่ 6-9 มกราคม พ.ศ.2540 ที่เวียงจันทน์ โดยได้มีการตกลงที่จะแบ่งพื้นที่ในการสำรวจออกเป็น 16 ตอน เริ่มต้นสำรวจจัดทำหลักเขตแดนตั้งแต่ตอนที่ 2 ตั้งแต่แก่งผาไดถึงช่องน้ำหลุ และตอนที่ 3 ช่องน้ำหลุถึงช่องป้อหยวก

นอกจากนี้คณะอนุกรรมการเทคนิคร่วมยังได้ตกลงกันที่จะมีการสร้างหลักเขตตามความเหมาะสมของภูมิประเทศ เช่นช่องทางสำคัญบริเวณที่ประชาชนอยู่หนาแน่น และมุมหักของเส้นเขตแดน โดยที่แต่ละหลักอยู่ห่างกันไม่เกิน 5 กิโลเมตร และที่ประชุมยังได้มีการตั้งคณะทำงานและดำเนินการจัดทำแผนแม่บท กำหนดหน้าที่ในการสำรวจและจัดทำหลักเขตแดน

* รายละเอียดดูใน ภาคผนวก จ.

(term of reference - TOR) โดยตกลงกันว่าจะเป็นการจัดทำหลักเขตแดนทางบกเท่านั้น ส่วนทางน้ำจะดำเนินการภายหลัง¹⁸

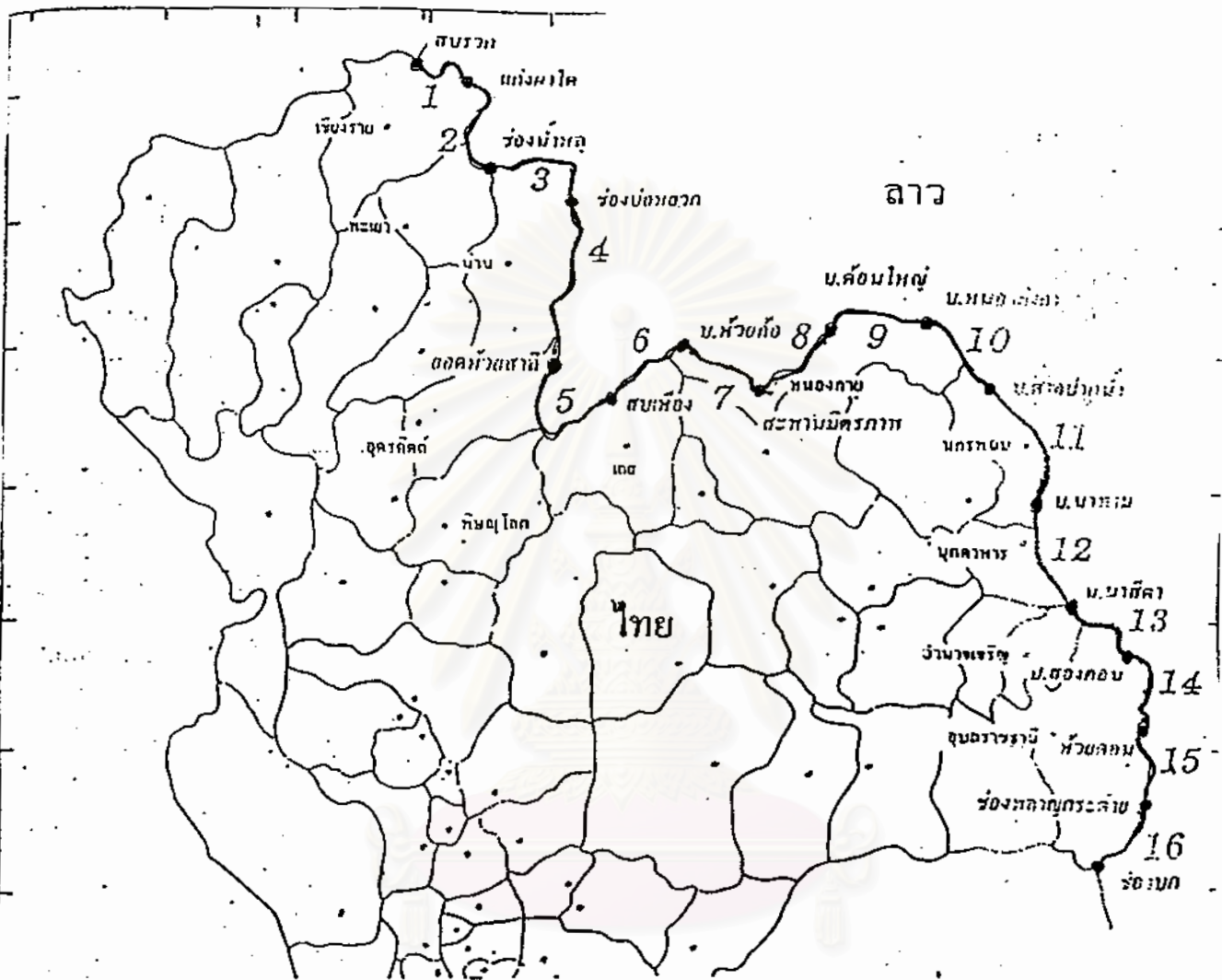
นอกจากคณะกรรมการเขตแดนร่วมไทย-ลาวและคณะอนุกรรมการเทคนิคร่วมไทย-ลาวซึ่งมีหน้าที่โดยตรงในการแก้ปัญหา และขจัดเงื่อนไขความขัดแย้งเรื่องเส้นเขตแดนทั้งทางบกและในลำน้ำโขงแล้ว ยังมีคณะกรรมการและคณะอนุกรรมการที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการระงับความขัดแย้งตามแนวชายแดนไม่ให้ขยายตัวจนยากจะแก้ไขได้นั้นคือ คณะกรรมการร่วมมือรักษาความสงบเรียบร้อยตามแนวชายแดนทั่วไป คณะอนุกรรมการร่วมมือรักษาความสงบเรียบร้อยตามแนวชายแดนทั่วไป และคณะอนุกรรมการร่วมมือรักษาความสงบเรียบร้อยตามแนวชายแดนระดับจังหวัด/แขวง¹⁹ ซึ่งเป็นคณะกรรมการและคณะอนุกรรมการที่ตั้งขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์ที่จะร่วมมือกันรักษาความสงบเรียบร้อยและเสถียรภาพตามแนวชายแดน ซึ่งรวมไปถึงการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมและการกระทำที่ผิดกฎหมายตามแนวชายแดนอีกด้วย

สถาบันวิทยบริการ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

¹⁸ คณะอนุกรรมการเทคนิคร่วมไทย-ลาว, "บันทึกการประชุมคณะอนุกรรมการเทคนิคร่วมไทย-ลาว ครั้งที่ 1 นครหลวงเวียงจันทน์ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว 6-9 มกราคม ค.ศ.1997," 9 มกราคม 2540.

¹⁹ รายละเอียดดูในบทที่ 3 หัวข้อ 3.3 และภาคผนวก ข.

แผนที่ 2 : แผนที่แสดงการแบ่งพื้นที่สำรวจและจัดทำหลักเขตแดน

กอน	ที่ตั้งแต่ละทอน	ลักษณะเขตแดน
1	สบรวก - แก่งหาด	แก่งน้ำโขง
2	แก่งหาด - ร่องน้ำหจ	สันปันน้ำ
3	ร่องน้ำหจ - ร่องบ่อหยา	สันปันน้ำ
4	ร่องบ่อหยา - ขอดหัวซาง	สันปันน้ำ
5	ขอดหัวซาง - สบเหือง	สันปันน้ำ - รางคียง
6	สบเหือง - บ.หัวท้อ	แม่น้ำโขง
7	บ.หัวท้อ - สะพานมิตรภาพ	แม่น้ำโขง
8	สะพานมิตรภาพ - บ.ค้อใหญ่	แม่น้ำโขง

กอน	ที่ตั้งแต่ละทอน	ลักษณะเขตแดน
9	บ.ค้อใหญ่ - บ.นาทม	แม่น้ำโขง
10	บ.นาทม - บ.ค้อป่าก่	แม่น้ำโขง
11	บ.ค้อป่าก่ - บ.นาทม	แม่น้ำโขง
12	บ.นาทม - บ.นาฮี	แม่น้ำโขง
13	บ.นาฮี - บ.สองคอน	แม่น้ำโขง
14	บ.สองคอน - หัวคอก	แม่น้ำโขง
15	หัวคอก - ร่องทลายกระต่าย	สันปันน้ำ
16	ร่องทลายกระต่าย - ร่องบก	สันปันน้ำ

ที่มา : คณะอนุกรรมการเทคนิคร่วมไทย-ลาว, "แผนที่แนบท้ายบันทึกการประชุมคณะอนุกรรมการเทคนิคร่วมไทย-ลาวครั้งที่ 1 ระหว่างวันที่ 6-9 มกราคม พ.ศ.2540," 9 มกราคม 2540.

4.2.2 ข้อสังเกตเกี่ยวกับกรอบการกำหนดเส้นเขตแดนทางบก

รูปแบบของการสำรวจและจัดทำหลักเขตแดนทางบกระหว่างไทย-ลาวนั้น เป็นไปตามความตกลงระหว่างไทย-ลาวเกี่ยวกับการสำรวจและจัดทำหลักเขตแดนตลอดแนวร่วมกันตลอดจนแผนแม่บทและข้อกำหนดอำนาจหน้าที่ในการสำรวจและจัดทำหลักเขตแดนทางบกระหว่างไทย-ลาว กล่าวคือ เส้นเขตแดนยึดเอาสนธิสัญญาที่ไทยได้ลงนามกับฝรั่งเศส มีการจัดตั้งคณะทำงานเพื่อสำรวจในพื้นที่จริง และมีการกำหนดกรอบในการตัดสินใจในกรณีที่มีปัญหาในการจัดทำ

ก. กรอบของกฎหมายและสัญญาให้ยึดตามสนธิสัญญาระหว่างไทย-ฝรั่งเศส

การสำรวจและจัดทำหลักเขตแดนทางบกครั้งนี้จะได้ถือเอาหลักฐานอนุสัญญาวันที่ 13 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2447 ความตกลงวันที่ 29 มิถุนายน พ.ศ.2447 สนธิสัญญาวันที่ 23 มีนาคม พ.ศ.2450 อนุสัญญาวันที่ 25 สิงหาคม พ.ศ.2469 และแผนที่ที่จัดทำขึ้นตามความตกลงทุกฉบับที่กล่าวถึงข้างต้นซึ่งกำหนดเขตแดนระหว่างไทยและลาวในฐานะผู้สืบสิทธิ์ ในการสำรวจและจัดทำหลักเขตแดนตลอดแนว ทั้งสองฝ่ายอาจเสนอหลักฐานที่เกี่ยวข้อง เพื่อสร้างความกระจ่างแก่ความตกลงและอำนวยความสะดวกในการจัดทำหลักเขตแดน

จะเห็นได้ว่าไทยและลาวได้ยอมรับกรอบการกำหนดเส้นเขตแดนตามหลักฐานทางกฎหมายที่มีอยู่เดิมตามสนธิสัญญาระหว่างไทย-ฝรั่งเศส ซึ่งกำหนดเขตแดนระหว่างไทย-ลาวมาตั้งแต่แรก เพียงแต่ว่าที่ผ่านมาไม่เคยได้มีการสำรวจและปักปันเขตแดนตามสภาพภูมิประเทศจริงมาก่อน เพื่อให้เป็นไปตามที่สนธิสัญญาได้กำหนดไว้ ไทยและลาวได้ตกลงที่จะแบ่งพื้นที่การดำเนินงานออกเป็น 16 ตอน เป็นเขตแดนในแม่น้ำโขง 10 ตอน และเขตแดนทางบก 6 ตอน ในส่วนที่เป็นเขตแดนทางบกคือ

1. ตอนที่ 2 แก่งผาไค-ช่องน้ำหลู
2. ตอนที่ 3 ช่องน้ำหลู-ช่องบ่อหยวก
3. ตอนที่ 4 ช่องบ่อหยวก-ยอดห้วยสาตี

4. ตอนที่ 5 ยอดห้วยสาละ-สบเหือง คือพื้นที่ตั้งแต่สันเขาปันน้ำของทิวเขาหลวงพระบางนับตั้งแต่แก่งผาไคไปจนถึงภูเขามะเขีง ซึ่งเป็นต้นน้ำของแม่น้ำเหือง ที่อำเภอชาติตระการ จังหวัดพิษณุโลก

เส้นเขตแดนไปตามสันปันน้ำที่ปันน้ำจากแม่น้ำโขงฝ่ายหนึ่ง และตกแม่น้ำเหืองฝ่ายหนึ่ง รวมความยาวช่วงแรกประมาณ 507 กิโลเมตร

5. ตอนที่ 15 ห้วยดอน-ช่องพลาญกระต่าย

6. ตอนที่ 16 ช่องพลาญกระต่าย-ช่องบก สันปันน้ำทิวเขาพนมดงรัก จากท้ายดอน เส้นเขตแดนตัดขึ้นสันปันน้ำทิวเขาพนมดงรัก ซึ่งเป็นน้ำตกแม่น้ำโขงฝ่ายหนึ่งกับแม่น้ำมูลฝ่ายหนึ่ง จนถึงช่องบกในเขตอำเภอนาจรวัย จังหวัดอุบลราชธานี ซึ่งเป็นเขตต่อ 3 ประเทศคือ ไทย ลาว และกัมพูชา

รวมความยาวในช่วงที่สองประมาณ 195 กิโลเมตร ดังนั้นเส้นเขตแดนทางบกที่จะได้สำรวจและจัดทำหลักเขตแดนทางบกจะมีความยาวประมาณ 702 กิโลเมตร

เหตุที่จะต้องมีการแบ่งออกเป็นตอนๆ ก็เพื่อจะทำให้สามารถสำรวจและจัดทำหลักเขตแดนได้อย่างต่อเนื่องในจุดที่ไม่มีปัญหา และยังสามารถข้ามบางจุดที่ยังไม่สามารถตกลงกันได้ไปก่อน กล่าวคือจะได้เว้นพื้นที่ตอนที่ 5 บริเวณยอดห้วยสาละ-สบเหืองซึ่งเป็นบริเวณที่ได้เกิดกรณีพิพาทเรื่องพรมแดนทั้งในกรณีบ้านร่มเกล้าไว้ก่อน¹⁹

ข. การสำรวจบนพื้นที่จริง

ปัญหาที่สำคัญของแผนที่ประกอบสนธิสัญญานอกจากมีมาตราส่วนขนาดใหญ่เกินไปแล้ว เขตแดนที่ระบุไว้ในแผนที่ก็ยังเป็นเขตแดนที่ได้มาจากการตกลงกันแล้วเขียนแผนที่ขึ้นโดยปราศจากการสำรวจและปักปันเขตแดนบริเวณภูมิประเทศจริง ทั้งนี้เพราะความขาดแคลนความรู้และเทคโนโลยีทางการจัดทำแผนที่ ตลอดจนการที่พื้นที่ที่จะต้องทำการสำรวจนั้นมีความทุรกันดาร ทำให้คณะสำรวจซึ่งมีเวลาทำงานเพียง 4 เดือนจึงไม่สามารถที่จะสำรวจพื้นที่จริงได้ครบ จึงไม่ปรากฏ

¹⁹ การดำเนินการสำรวจจะได้ดำเนินการตามลำดับดังนี้คือ ตอนที่ 2 ตอนที่ 3 ตอนที่ 4 (บริเวณสามหมูบ้าน) ตอนที่ 15 ตอนที่ 16 และตอนที่ 5 (บริเวณบ้านร่มเกล้า) สัมภาษณ์ พ.อ.พยนต์ ทิมเจริญ, 24 ธันวาคม 2543.

ว่ามีหลักฐานของการจัดทำหลักเขตแดนแต่อย่างใด อีกทั้งการจัดทำแผนที่ในอดีตนั้น เป็นการกระทำของเจ้าหน้าที่เทคนิคของฝรั่งเศสแต่เพียงฝ่ายเดียว เมื่อจัดทำเสร็จก็ไม่ได้มีการลงนามรับรอง²⁰

ในขณะที่การสำรวจในปี พ.ศ.2540 นั้นได้มีการกำหนดรอบปีในการสำรวจไว้อย่างชัดเจน กล่าวคือ ระยะเวลาปฏิบัติงานของชุดสำรวจร่วมจะดำเนินการเพียง 8 เดือน แต่ให้พิจารณาปรับระยะเวลาการปฏิบัติงานตามความเหมาะสมกับสภาพอากาศ โดยไทยและลาวจะส่ง เจ้าหน้าที่สำรวจฝ่ายตนเข้าพื้นที่และเริ่มปฏิบัติงานในเดือนมีนาคม พ.ศ.2540

ค. การกำหนดกรอบในการตัดสินใจในกรณีที่มีปัญหาในการจัดทำ

กรอบการกำหนดเส้นเขตแดนในอดีตไม่ได้กำหนดให้เมืองค์กรร่วมมือระหว่างประเทศที่มีอำนาจในการตัดสินใจในการกำหนดเส้นเขตแดนตลอดทั้งแนวมาก่อน ถึงแม้ว่าจะเคยมีคณะข้าหลวงใหญ่สยาม-ฝรั่งเศสประจำแม่น้ำโขงมาก่อน และคณะข้าหลวงใหญ่ชุดดังกล่าวก็มีอำนาจหน้าที่ในการแก้ไขเส้นเขตแดนในแม่น้ำโขงตามที่ไทยร้องขอได้ก็จริง หากไม่ได้มีอำนาจในการตัดสินใจให้เป็นไปตามนั้น เพราะอำนาจดังกล่าวอยู่ที่รัฐบาลของไทยและฝรั่งเศส จึงเป็นการยากที่จะได้แก้ไขเส้นเขตแดนที่ไม่เป็นธรรม อีกทั้งคณะข้าหลวงใหญ่เป็นคณะที่ได้รับการจัดตั้งขึ้นเพื่อปกป้องผลประโยชน์ของฝรั่งเศสในอินโดจีนมากกว่าที่จะทำหน้าที่ตัดสินเส้นเขตแดนทางน้ำ ซึ่งไทยเป็นฝ่ายเสียเปรียบ

ขณะที่การกำหนดเส้นเขตแดนทางบกในปี พ.ศ.2540 นั้นมีรูปแบบในการจัดลำดับการตัดสินใจอย่างเป็นระบบ โดยมีคณะกรรมการเขตแดนร่วมไทย-ลาวมีอำนาจหน้าที่สูงสุดในการพิจารณาการสำรวจและจัดทำหลักเขตแดน ร่วมกำหนดพื้นที่ และจัดทำแผนที่เส้นเขตแดนตลอดแนวระหว่างไทย-ลาว ตลอดจนแต่งตั้งคณะอนุกรรมการขึ้นมาเพื่อปฏิบัติงานตามต้องการได้ และมีคณะอนุกรรมการเทคนิคร่วมซึ่งเป็นคณะอนุกรรมการที่คณะกรรมการเขตแดนร่วมไทย-ลาวจัดตั้งขึ้นให้มีหน้าที่ในการกำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการทางเทคนิคในการสำรวจและจัดทำหลักเขตแดน ตลอดจนสำรวจและจัดทำหลักเขตแดน และจัดทำแผนที่เส้นเขตแดนตลอดแนวของทั้งสองประเทศ

²⁰ กฤษฏา ศุภรัตน์ ณ อยุธยา, "ปัญหาเส้นเขตแดนไทย-ลาวอันเนื่องมาจากสนธิสัญญาเขตแดน", หน้า 133.

อีกทั้งยังมีคณะสำรวจและจัดทำหลักเขตแดนซึ่งจะลงพื้นที่ปฏิบัติงานทั้งในการจัดทำแผนที่ตลอดแนว และจัดทำหลักเขตแดนทางบก

นอกจากนี้การสำรวจและจัดทำหลักเขตแดนทางบก พ.ศ.2540 ยังได้มีการวางกรอบวิธีการปฏิบัติงานไว้โดยละเอียด ไม่ว่าจะเป็นการกำหนดจุดที่จะสร้างหลักเขตแดน ความถี่ห่างของหลักเขตแดน การรักษาความปลอดภัย การส่งกำลังบำรุง การบินลำแดนของเครื่องบินและเฮลิคอปเตอร์ การเดินทางเข้า-ออกผ่านแดน การนำเข้าและส่งออกวัสดุอุปกรณ์ เครื่องมือเครื่องใช้ การรักษาพยาบาล ตลอดจนค่าใช้จ่ายที่จะเกิดขึ้นจากการสำรวจและจัดทำหลักเขตแดนร่วมกัน ทำให้การกำหนดเส้นเขตแดนทางบกในปี พ.ศ.2540 มีการแบ่งอำนาจหน้าที่ชัดเจนอย่างชัดเจน และมีประสิทธิภาพในการแก้ปัญหาที่อาจเกิดขึ้นระหว่างการสำรวจและจัดทำหลักเขตแดน

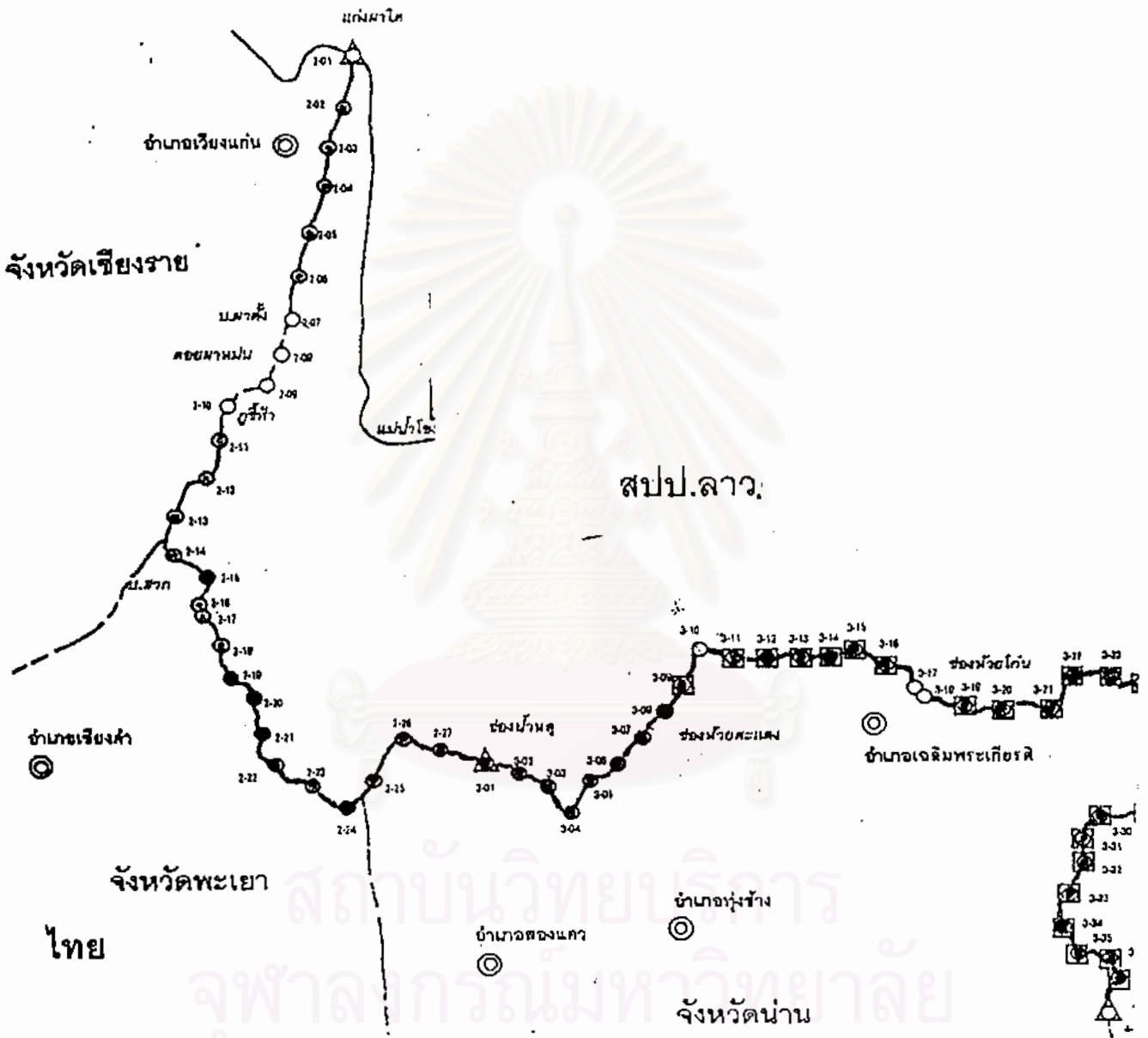
จุดเด่นของการสำรวจและจัดทำหลักเขตแดนทางบกปี พ.ศ.2540 ก็คือ การที่การสำรวจครั้งนี้มีการกำหนดกรอบความเข้าใจร่วมกันในการแก้ปัญหาที่อาจเกิดขึ้นได้อย่างชัดเจนมาตั้งแต่ต้น อีกทั้งยังมีการจัดลำดับของความร่วมมือในการแก้ปัญหาโดยมีการกำหนดกรอบการทำงานอย่างเด่นชัด ทำให้เมื่อปฏิบัติงานสามารถปฏิบัติตามที่ดำเนินงานได้โดยไม่ต้องกังวลว่าเมื่อเกิดปัญหาที่ตนไม่อาจตัดสินใจได้ก็จะสามารถที่จะนำเสนอขึ้นไปยังองค์กรในระดับที่สูงกว่าเพื่อตัดสินใจ ในขณะที่ปัญหาในระดับปฏิบัติงานก็มีข้อกำหนดในการปฏิบัติอย่างชัดเจนเพื่อที่จะแก้ปัญหาโดยให้แล้วเสร็จก่อนที่อันเป็นการลดขั้นตอนในการทำงานลงได้อย่างมีประสิทธิภาพ

4.2.3 ผลของการดำเนินการสำรวจและจัดทำหลักเขตแดนทางบก

ชุดสำรวจร่วมไทยและลาวได้เริ่มทำการสำรวจร่วมกันตั้งแต่วันที่ 7 พฤษภาคม พ.ศ.2540 ถึงเดือนมกราคม พ.ศ.2542 สามารถตรวจสอบเส้นเขตแดนได้ 722.5 กิโลเมตร สามารถกำหนดจุดสร้างหลักเขตได้ 67 หลัก เว้นไว้ยังไม่ได้สร้าง 8 หลัก เนื่องจากมีปัญหาเขตแดนที่ยังตกลงกันไม่ได้รวมสามารถสร้างหลักเขตเสร็จสิ้น 59 หลัก²¹

²¹ พยงค์ ทิมเจริญ, "การสำรวจจัดทำหลักเขตแดนไทย-ลาว," ใน คณะทำงานกองทัพบกด้านปัญหาเส้นเขตแดน, ปัญหาเส้นเขตแดนไทย-ลาว เรื่องรายงานการสำรวจเพื่อจัดทำหลักเขตแดนไทย-ลาว, 2543, หน้า4. (เอกสารไม่ตีพิมพ์เผยแพร่)

แผนที่ 3 แผนที่แสดงผลการปฏิบัติงานสำรวจและจัดทำหลักเขตแดนทางบกพร้อมระหว่าง ไทย-ลาว ตั้งแต่ 7 พฤษภาคม พ.ศ.2540 ถึง 11 สิงหาคม พ.ศ.2541

ที่มา : คณะทำงานกองทัพบกด้านปัญหาเส้นเขตแดน, ปัญหาเส้นเขตแดนไทย-ลาว เรื่องรายงานการสำรวจเพื่อจัดทำหลักเขตแดนไทย-ลาว, 2543.

บริเวณที่มีปัญหาไม่สามารถกำหนดจุดสร้างหลักเขตได้นั้น คณะอนุกรรมการเทคนิคร่วม ไทย-ลาวจะได้นำเสนอเข้าที่ประชุมคณะกรรมการเขตแดนร่วมไทย-ลาวเพื่อพิจารณาปัญหาและ ร่วมกันขจัดข้อสงสัย²² ดังที่ปรากฏในบันทึกการประชุมคณะกรรมการเขตแดนร่วมไทย-ลาวครั้งที่ 3 ที่กรุงเทพมหานครระหว่างวันที่ 9-11 พฤศจิกายน พ.ศ.2541^{*} ดังนี้ ที่ประชุมได้พิจารณาสาเหตุของ ความล่าช้าในการสำรวจและจัดทำหลักเขตแดนบริเวณแก่งผาไดและผาหม่น-ภูชี้ฟ้า (ตอนที่ 2) ซึ่งไทย ได้ชี้แจงว่ากรณีดังกล่าวมีปัญหาเนื่องจากต้องรวบรวมและศึกษาข้อมูล ตลอดจนทำความเข้าใจกับ ราษฎรในพื้นที่เสียก่อนที่จะได้มีการจัดทำหลักเขตแดน ซึ่งทางลาวได้เสนอให้มีการส่งชุดสำรวจร่วม ไทย-ลาวเข้าไปสำรวจพื้นที่ดังกล่าวโดยยังไม่ปักหลักเขตแดน และรายงานเรื่องนี้มายังคณะ กรรมการเขตแดนร่วมเพื่อพิจารณาอีกครั้ง บริเวณที่มีปัญหาอื่นๆ อาทิ (1) บริเวณห้วยกั้น- เมืองเงิน คณะกรรมการได้พิจารณาให้กำหนดจุดและปักหลักได้ แต่แนวเส้นเขตแดนนั้นจะ พิจารณาต่อไป (2) บริเวณถนนบนสันปันน้ำที่เป็นเส้นเขตแดนระหว่างบ้านห้วยสะแดง อำเภอทุ่งช้าง จังหวัดน่านของไทยกับบ้านป่าห้วยน เมืองเชียงฮอน แขวงไชยะบุรีของลาวให้ชุดสำรวจร่วมไทย-ลาว ดำเนินการสำรวจพื้นที่ในบริเวณนี้และนำเสนอให้คณะกรรมการพิจารณาต่อไป (3) บริเวณ ภูสามเกล้า เส้นเขตแดนที่ปรากฏในแผนที่คณะกรรมการปักปันเขตแดนอินโดจีน-สยามขัดแย้งกับ สันปันน้ำตามธรรมชาติ ซึ่งเป็นเส้นเขตแดนที่กำหนดไว้ตามสนธิสัญญาระหว่างไทยกับฝรั่งเศส ที่ประชุมได้สรุปว่า ในกรณีนี้ให้เส้นเขตแดนเป็นไปตามสนธิสัญญาระหว่างไทยกับฝรั่งเศส เป็นต้น

จะเห็นได้ว่าการดำเนินการของคณะกรรมการที่เกี่ยวข้องกับการสำรวจและจัดทำหลักเขตแดน ทางบกครั้งนี้สามารถดำเนินงานลุล่วงไปได้ในระดับหนึ่ง เนื่องจากได้มีการกำหนดกรอบความ เข้าใจร่วมกันในการแก้ปัญหาที่อาจเกิดขึ้นได้อย่างชัดเจนมาตั้งแต่ต้น อีกทั้งยังมีการจัดลำดับองค์กร ความร่วมมือในการแก้ปัญหาโดยมีการกำหนดกรอบการทำงานอย่างเด่นชัด ทำให้เมื่อปฏิบัติงาน สามารถปฏิบัติสามารถที่จะดำเนินงานได้โดยไม่ต้องกังวลว่าเมื่อเกิดปัญหาที่ตนไม่อาจตัดสินได้ก็จะ สามารถที่จะนำเสนอขึ้นไปยังองค์กรในระดับที่สูงกว่าเพื่อตัดสินใจ ในขณะที่ปัญหาในระดับ ปฏิบัติงานก็มีข้อกำหนดในการปฏิบัติอย่างชัดเจนเพื่อที่จะแก้ปัญหาโดยให้แล้วเสร็จก่อนที่อันเป็นการ ลดขั้นตอนในการทำงานลงได้อย่างมีประสิทธิภาพ

²² สัมภาษณ์ พ.อ.พยนต์ ทิมเจริญ, 24 ธันวาคม 2543.

* รายละเอียดดูในภาคผนวก ฉ.

การสำรวจและจัดทำหลักเขตแดนทางบกนั้นสามารถที่จะเรียกได้ว่าเป็นระบอบระหว่างประเทศได้ เนื่องจากมี

(1) หลักการ (principles) คือ ความตั้งใจร่วมกันของไทยและลาวในอันที่จะแก้ปัญหาพรมแดนทางบกเพื่อขจัดความขัดแย้งที่เกิดขึ้นอย่างมีระบบ โดยยึดถือสนธิสัญญาระหว่างไทย-ฝรั่งเศสที่เกี่ยวกับเส้นเขตแดนเป็นหลัก

(2) บรรทัดฐาน (norms) คือ มีมาตรฐานในการดำเนินการ กล่าวคือ การจัดตั้งองค์การความร่วมมือเพื่อแก้ปัญหาร่วมกัน นั่นคือ คณะกรรมาธิการเขตแดนร่วมไทย-ลาว คณะอนุกรรมการเทคนิคร่วมไทย-ลาว และคณะสำรวจและจัดทำหลักเขตแดนทางบก ซึ่งแต่ละคณะมีอำนาจหน้าที่แตกต่างกันออกไปเพื่อที่จะให้การปฏิบัติงานมีประสิทธิภาพ

(3) กฎเกณฑ์ (rules) คือ มีความตกลงระหว่างไทย-ลาวเกี่ยวกับการสำรวจและจัดทำหลักเขตแดนตลอดแนวร่วมกัน และแผนแม่บทและข้อกำหนดหน้าที่ในการสำรวจและจัดทำหลักเขตแดนทางบกร่วมกันขึ้น เป็นบทบัญญัติที่ไทยและลาวได้ตกลงกันเพื่อที่จะทำการสำรวจและจัดทำหลักเขตแดนทางบกให้ได้สำเร็จ

(4) ระเบียบการตัดสินใจ (decision-making procedures) คือ องค์การความร่วมมือร่วมกันที่ได้จัดตั้งขึ้นเพื่อแก้ปัญหาพรมแดนทางบกระหว่างไทย-ลาวนี้ มีลักษณะเด่นที่มีการจัดลำดับการตัดสินใจอย่างชัดเจน ทำให้สามารถแก้ปัญหาได้ตั้งแต่ในระดับปฏิบัติงาน ในขณะที่ปัญหาที่เกี่ยวข้องกับการพิจารณาเส้นเขตแดนที่จะมีผลบังคับตามกฎหมายก็จะส่งผ่านมาให้คณะกรรมการในระดับที่สูงขึ้นตัดสินใจ

การสำรวจและจัดทำหลักเขตแดนทางบกได้ทำให้การแก้ไขปัญหาพรมแดนทางบกระหว่างไทยและลาวที่เคยรุนแรงถึงขั้นสู้รบกันอย่างหนักมาแล้วถึง 2 ครั้งประสบผลสำเร็จอย่างเป็นรูปธรรม ทั้งนี้เป็นผลมาจากระบอบระหว่างประเทศที่ใช้ในการกำหนดเส้นเขตแดนทางบกระหว่างไทย-ลาว นับเป็นระบอบระหว่างประเทศใหม่ที่ใช้จัดการปัญหาข้อพิพาทเรื่องพรมแดนได้อย่างมีประสิทธิภาพ แม้จะยังคงยึดถือสนธิสัญญาระหว่างไทย-ฝรั่งเศสเกี่ยวกับเรื่องพรมแดนเป็นหลัก ทว่าเมื่อได้มีการจัดองค์การความร่วมมืออย่างเป็นระบบ ก็ทำให้สามารถขจัดข้อขัดแย้ง และนำไปสู่การปฏิบัติได้อย่างมีประสิทธิภาพ ต่างจากระบอบเดิมที่มีเพียงกรอบกฎหมายที่ขาดความชัดเจนเท่านั้น

จะเห็นได้ว่า เมื่อเกิดความเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมระหว่างประเทศทั้งระดับโลกและระดับภูมิภาคในช่วงหลังสงครามเย็น เป็นผลให้ความขัดแย้งด้านอุดมการณ์ซึ่งเคยทำให้การเจรจาเพื่อแก้ปัญหาพรมแดนประสบกับความชะงักงันมาโดยตลอดหมดสิ้นไป ทำให้ไทยและลาวสามารถปรับเปลี่ยนความสัมพันธ์จากการเผชิญหน้ากันในช่วงสงครามเย็น มาเป็นการพัฒนาความร่วมมือในระดับต่างๆ เริ่มจากความร่วมมือทางการค้ามาสู่ความร่วมมือในการจัดการปัญหาเขตแดนซึ่งเคยเป็นปัญหาที่ไม่มีทีท่าว่าจะจัดการได้โดยง่าย

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 5

สรุปและวิเคราะห์

จากการศึกษาถึงการแก้ปัญหาพรมแดนทางบกระหว่างไทย-ลาวนั้น พบว่า ปัญหาพรมแดนระหว่างไทย-ลาวนั้นมีพื้นฐานมาจากสนธิสัญญาระหว่างไทย-ฝรั่งเศส ซึ่งเป็นสนธิสัญญาที่ได้กระทำขึ้นในยุคจักรวรรดินิยม คือ ราวศตวรรษที่ 19 ภายใต้แรงกดดันจากอำนาจทางทหารที่เหนือกว่าของฝรั่งเศส โดยไทยจำต้องยินยอมยกดินแดนบางส่วนตามสนธิสัญญา ซึ่งที่ตามมาจากการสูญเสียดินแดนหลายครั้งในช่วงนั้นก็คือ การกำหนดเส้นเขตแดนระหว่างไทย-อินโดจีนของฝรั่งเศส นับได้ว่าได้มีการกำหนดเส้นเขตแดนอย่างเป็นทางการเป็นระบบแล้ว

หากพิจารณาสาระสำคัญของสนธิสัญญาและความตกลงระหว่างไทย-ฝรั่งเศสแล้ว จะพบว่า สาระสำคัญอยู่ที่การกำหนดเส้นเขตแดนระหว่างกัน รวมทั้งได้มีการกำหนดหนทางในการแก้ปัญหาในกรณีที่เกิดการพิพาทระหว่างกันอีกด้วย ดังเช่น การกำหนดให้มีการจัดตั้งคณะข้าหลวงใหญ่ประจำแม่น้ำโขงขึ้นเพื่อพิจารณาปัญหาที่อาจเกิดขึ้นได้จากการเปลี่ยนแปลงของสภาพทางธรรมชาติ

กระนั้นการกำหนดพรมแดนตามสนธิสัญญานี้ก็ได้สร้างปัญหาที่เกี่ยวข้องกับเส้นเขตแดนระหว่างไทย-ลาว โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในประเด็นที่ไทยเสียเปรียบ เนื่องจากสนธิสัญญาไม่ได้เป็นไปตามหลักกฎหมายระหว่างประเทศที่เป็นมาตรฐานสากล ไทยนั้นเสียเปรียบมากทั้งในแง่ข้อความในสนธิสัญญาที่กำหนดให้ใช้ร่องน้ำลึกใกล้ฝั่งไทยเป็นเส้นเขตแดนระหว่างประเทศแทนที่จะเป็นร่องน้ำลึกที่ใช้ในการเดินเรือ และในด้านเทคโนโลยีในการจัดทำแผนที่ ถึงแม้ว่าจะได้มีการจ้างชาวต่างชาติเข้ามาช่วยในการดำเนินการจัดทำก็ตาม ก็ยังมีข้อจำกัดในเรื่องสภาพภูมิประเทศที่ทุรกันดาร ทำให้ไม่ได้มีการปักปันเขตแดนกันในพื้นที่อย่างแท้จริง

อย่างไรก็ตาม แนวพรมแดนของไทยและลาวก็ยังไม่ได้รับการเจรจาแก้ไขให้ถูกต้องและเป็นไปตามหลักยุติธรรมอย่างแท้จริง แม้รัฐบาลไทยจะได้พยายามเจรจาเพื่อแก้ปัญหาในเรื่องการกำหนดเขตแดนระหว่างไทย-ลาวตลอดมาตั้งแต่หลังสงครามโลกครั้งที่ 2 จนกระทั่งลาวได้รับเอกราชจากฝรั่งเศสในปี พ.ศ.2497 นั้น ทำให้ลาวได้สิทธิในสนธิสัญญาเกี่ยวกับเขตแดนที่ไทยได้ทำไว้กับฝรั่งเศสมาด้วย ทว่าการแก้ปัญหาเรื่องพรมแดนนั้นได้รับผลกระทบจากสภาพการเมืองระหว่างประเทศในระยะดังกล่าวจนต้องชะงักงันไป สภาพการเมืองระหว่างประเทศในขณะนั้นคือ สงครามเย็นซึ่งเป็นการเผชิญหน้ากันอย่างเข้มข้นของขั้วอำนาจทั้งสองคือ ฝ่ายโลกเสรีภายใต้การ

นำของสหรัฐอเมริกาและฝ่ายคอมมิวนิสต์ภายใต้การนำของสหภาพโซเวียต สภาดังกล่าว ได้ทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างไทยและลาวตึงเครียดตามไปด้วย โดยเฉพาะอย่างยิ่ง เมื่อ “ขบวนการประเทศลาว” ซึ่งเป็นกองกำลังที่นิยมคอมมิวนิสต์สามารถเข้ากุมอำนาจการบริหารประเทศในปี พ.ศ.2518

ความสัมพันธ์ระหว่างไทยและลาวในตั้งแต่ปี พ.ศ.2518 ซึ่งเป็นปีที่ลาวได้เปลี่ยนแปลงการปกครองเป็นระบอบคอมมิวนิสต์จนกระทั่งปี พ.ศ.2532 อันเป็นปีสิ้นสุดของสงครามเย็นนั้น ถูกกำหนดโดยสภาพแวดล้อมระหว่างประเทศในขณะนั้นคือ ความตึงเครียดและการเผชิญหน้าของอุดมการณ์คอมมิวนิสต์และประชาธิปไตยเช่นเดียวกันในส่วนต่างๆของโลก โดยลาวอยู่ภายใต้อิทธิพลของสหภาพโซเวียตและเวียดนาม ในขณะที่ไทยเป็นประเทศประชาธิปไตยภายใต้การนำของสหรัฐอเมริกา

ระบอบการปกครองที่แตกต่างทำให้ไทยและลาวต่างหวาดระแวงกันและกัน ซึ่งสิ่งนี้เองที่นำไปสู่ความสัมพันธ์ที่ไม่ราบรื่นนักและบางครั้งก็นำไปสู่การพิพาทกันอย่างรุนแรง สำหรับกรณีพิพาทเกี่ยวกับเส้นเขตแดนนั้น ทางน้ำมีการปะทะกันระหว่างทหารลาวกับหน่วยปฏิบัติการตามลำน้ำโขง (นปข.) หลายครั้งตั้งแต่ปี พ.ศ.2518 ทางบกนั้นกรณีพิพาทครั้งสำคัญมี 2 ครั้งด้วยกัน คือ กรณีสามหมูบ้าน พ.ศ.2527 และกรณีบ้านร่มเกล้า พ.ศ.2530

1. ปัญหาบริเวณแม่น้ำโขง

ปัญหาที่เกิดขึ้นเนื่องมาจากความเสียเปรียบที่ไทยจำต้องยอมรับการกำหนดให้ร่องน้ำลึกทางฝั่งไทยเป็นเส้นเขตแดนระหว่างประเทศ ทำให้เกาะดอนตามลำแม่น้ำโขงส่วนใหญ่เป็นของลาว นอกจากเกาะดอน 7 แห่ง ที่ฝรั่งเศสยกให้เป็นของไทยตามสนธิสัญญา ปี พ.ศ.2469 ซึ่งเมื่อเป็นเช่นนี้ได้ก่อให้เกิดปัญหากับไทยเป็นอันมากโดยเฉพาะในฤดูแล้งที่ระดับน้ำไม่เพียงพอที่จะเดินเรือได้ ส่วนร่องน้ำลึกที่เดินเรือได้ก็อยู่ในฝั่งลาว ดังนั้นการเดินเรือในช่วงระยะเวลาดังกล่าวจึงเป็นการลำดินแดนลาวไปโดยปริยาย อย่างไรก็ตาม ก่อนหน้าที่เวียดนามจะเข้ามามีอิทธิพลครอบงำลาวนั้น เจ้าหน้าที่ฝ่ายไทยและลาวได้ยึดถือหลัก "ถ้อยทีถ้อยอาศัย" ผ่อนปรนกันมาโดยตลอด ทั้งนี้เวียดนามได้ส่งทหารเข้ามาประจำการตามลำน้ำโขงตามจุดต่างๆในแม่น้ำโขง ทำให้สถานการณ์ตึงเครียดขึ้นและรุนแรงจนกลายเป็นการปะทะกันที่สุดในที่สุด

การแก้ไขปัญหาเส้นเขตแดนตามลำน้ำโขงนั้น รัฐบาลไทยได้พยายามแก้ไขมาโดยตลอด เมื่อมีการจัดตั้งคณะกรรมการพิจารณาปัญหาเขตแดนประเทศไทยขึ้นในปี พ.ศ.2518 ก็ได้มีการพิจารณาปัญหาเส้นเขตแดนระหว่างไทยและลาว โดยไทยได้พยายามหาหนทางที่จะเจรจากับลาวเพื่อแก้ไขเส้นเขตแดนให้เป็นไปตามหลักสากล แต่ทั้งนี้ความตึงเครียดระหว่างกันในช่วงสงครามเย็นทำให้การเจรจาเป็นไปด้วยความยากลำบาก

2. ปัญหาสามหมูบ้าน พ.ศ.2527

กรณีพิพาทสามหมูบ้านเริ่มขึ้นตั้งแต่กลางเดือนมกราคม พ.ศ.2527 เมื่อหน่วยสร้างทางของกรมทางหลวงจังหวัดน่าน ได้ทำการสำรวจพื้นที่เพื่อก่อสร้างเส้นทางสาย บ้านสาละ อำเภอส่า จังหวัดน่าน ถึงหมูบ้านบ่อเบี้ย กิ่งอำเภอบ้านโคกสูง จังหวัดอุดรธานี ระยะทางประมาณ 17 กิโลเมตร และต้องผ่านบ้านเรือนราษฎรสามหมูบ้านคือ บ้านใหม่ บ้านกลางและบ้านสว่างซึ่งตั้งอยู่ติดกับชายแดนไทย-ลาว ต่อมาในเดือนเมษายน พ.ศ.2527 ลาวได้ส่งกองกำลังติดอาวุธเข้ามาขัดขวางโดยอ้างว่าไทยสร้างถนนรุกล้ำดินแดนลาวเนื่องจากทั้งสามหมูบ้านอยู่ในเขตพื้นที่ประเทศลาวตามแผนที่แนบท้ายสนธิสัญญาลงวันที่ 23 มีนาคม พ.ศ.2450

กรณีสามหมูบ้านนี้ได้มีการเจรจากันแต่ไม่ประสบผลสำเร็จ เนื่องจากลาวยังคงยืนยันความตามสนธิสัญญา พ.ศ.2450 โดยลาวได้นำเรื่องนี้เสนอเข้าที่ประชุมสหประชาชาติ ทางฝ่ายได้ชี้แจงและยืนยันท่าทีของไทยต่อปัญหาดังกล่าว และได้กำหนดแนวทางปฏิบัติต่อการแก้ปัญหาใหม่เมื่อวันที่ 2 ตุลาคม พ.ศ.2527 โดยถือว่ากรณีสามหมูบ้านไม่เป็นปัญหาที่จะต้องเจรจากันอีกต่อไป พร้อมกันนั้นได้ปรับการวางกำลังทหารให้พ้นจากบริเวณสามหมูบ้านเพื่อลดความตึงเครียดและการเผชิญหน้ากันทางทหารเพื่อที่จะเจรจากันโดยสันติวิธีในภายหลัง นอกจากนี้ยังได้ปรับแนวการสร้างทางให้พ้นหมูบ้านทั้งสามอีกด้วย

3. ปัญหาหมูบ้านร่มเกล้า พ.ศ.2530

ลาวอ้างว่า สนธิสัญญาปี พ.ศ.2450 เส้นเขตแดนนั้นไปตามแม่น้ำเหืองถึงภูเขาเมียง และอ้างว่าแม่น้ำเหืองป่าหมัน คือ แม่น้ำเหืองตามสนธิสัญญา ต้นน้ำของแม่น้ำนี้อยู่ที่ภูสอยดาว ซึ่งเป็นเทือกเขาเดียวกับภูเขาเมียง ดังนั้นบ้านร่มเกล้าซึ่งอยู่ในเขตอำเภอชาติตระการ จังหวัดพิษณุโลกควรเป็นของลาว ทางไทยแย้งว่าควรจะเป็นแม่น้ำเหืองงาซึ่งมีต้นน้ำที่ภูเขาเมียง รวมทั้ง

อ้างอิงแผนผังของคณะกรรมการปักปันเขตแดนสยาม-ฝรั่งเศสพิมปีในปี พ.ศ.2451 เพื่อยืนยันว่าเป็นไปตามแม่น้ำโขง

ข้อพิพาทดังกล่าวทวีความรุนแรงยิ่งขึ้น เมื่อลาวได้ส่งกองกำลังทหารประมาณ 200 คนเข้าโจมตีหน่วยทหารพรานที่บ้านร่มเกล้า อำเภอชาติตระการ จังหวัดพิษณุโลก เมื่อวันที่ 8 สิงหาคม พ.ศ.2530 การรบดังกล่าวบานปลายในที่สุด และเปลี่ยนเป็นการรบเต็มรูปแบบเมื่อรัฐบาลไทยได้ตัดสินใจส่งกำลังทหารประจำการเข้าดำเนินการตอบโต้ ตั้งแต่วันที่เดือนพฤศจิกายน พ.ศ.2530

นอกเหนือจากการใช้กำลังแล้ว รัฐบาลไทยได้พยายามการเจรจาเพื่อแก้ไขปัญหาพิพาทดังกล่าว ตั้งแต่ก่อนที่จะมีการรบแต่ไม่สำเร็จ ทั้งนี้เพราะไทยและลาวต่างอ้างความถูกต้องตามสนธิสัญญา และหลักฐานที่ต่างฝ่ายต่างมีอยู่ของตนเอง ซึ่งขัดแย้งกันทั้งที่เป็นสนธิสัญญาฉบับเดียวกัน

อย่างไรก็ตาม รูปแบบของกรอบการเจรจาที่เกิดขึ้นระหว่างกรณีพิพาทบ้านร่มเกล้านี้ได้กลายเป็นต้นแบบของการจัดการเจรจากรณีพิพาท หลังจากนั้นได้มีการเจรจาร่วมกันระหว่างไทยและลาวอีก 3 ครั้ง และได้มีการจัดตั้งคณะกรรมการซึ่งเป็นตัวแทนของทางทหารและกระทรวงการต่างประเทศเพื่อการเจรจาในช่วงระยะเวลาดังกล่าวได้กลายเป็นจุดเริ่มต้นของความพยายามในการจัดการเจรจาเพื่อแก้ไขปัญหาพรมแดนระหว่างไทยและลาวในเวลาต่อมา

ภายหลังกรณีพิพาทระหว่างไทยและลาวที่บริเวณบ้านร่มเกล้า อำเภอชาติตระการ จังหวัดพิษณุโลกในช่วงปลายปี พ.ศ.2530 ถึงต้นปี พ.ศ.2531 ไม่ปรากฏความขัดแย้งในเรื่องพรมแดนถึงขนาดจัดกำลังรบเพื่อต่อสู้กันดังเช่นเหตุการณ์ครั้งนั้นอีก ส่วนหนึ่งเป็นเพราะคณะผู้แทนทางการทหารไทยและลาวสามารถตกลงหยุดยิงกันได้ ทว่าการตกลงดังกล่าวเป็นเพียงกรอบการเจรจาในระดับปฏิบัติการเท่านั้น ตามข้อเท็จจริงแล้วปัญหาความขัดแย้งในเรื่องพรมแดนยังคงอยู่ เพียงแต่ว่าไทยและลาวสามารถตกลงที่จะคงสภาพปัญหาไว้เท่านั้น

อย่างไรก็ตาม เหตุการณ์สำคัญระดับโลกที่เกิดขึ้นก่อนหน้านั้นประมาณ 2 ปี คือในปี พ.ศ.2529 สภาพการเมืองระหว่างประเทศที่เคยตึงเครียดในช่วงสงครามเย็น (cold war) ได้ผ่อนคลายความตึงเครียดลงจากการรวมประเทศเยอรมัน ต่อมาด้วยการล่มสลายของสหภาพโซเวียต ซึ่งเป็นประเทศอภิมหาอำนาจหนึ่งในสองมาตลอดในยุคสงครามเย็น ทั้งนี้เพราะปัญหาภายใน

สหภาพโซเวียตเอง ไม่ว่าจะ เป็นปัญหาการเมือง เศรษฐกิจ สังคมและเชื้อชาติ เหตุการณ์นี้เอง ได้ทำให้ระบบระหว่างประเทศที่มั่นคงมาตั้งแต่ภายหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 คือ ตั้งแต่ช่วงทศวรรษที่ 1940 ทลายลงอย่างแท้จริง

ท่ามกลางความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นรวดเร็ว และรุนแรง ประเทศไม่ว่าจะในระดับใดก็ตาม จำต้องปรับตัว และแก้ปัญหา โดยคำนึงถึงผลประโยชน์ของตนเอง ไม่ได้เพียงหรือคำนึงถึงประเทศมหาอำนาจอีกต่อไป สิ่งที่เราเห็นได้ชัดก็คือการที่ประเทศต่างๆหันไปคำนึงถึงผลประโยชน์ด้านเศรษฐกิจมากขึ้น และให้ความสำคัญกับผลประโยชน์ด้านความมั่นคงลดน้อยลง

ความสัมพันธ์ระหว่างไทยและลาวในช่วงหลังสงครามเย็นก็ไม่ได้รับการยกเว้น ไทยและลาวหันไปให้ความสนใจที่จะร่วมมือกันเพื่อผลประโยชน์ทางการค้า ความสัมพันธ์ระหว่างทั้งสองฝ่ายในช่วงระยะเวลานี้จึงเป็นไปอย่างราบรื่น ประนีประนอม และพยายามที่จะพัฒนาความสัมพันธ์ระหว่างกันให้แน่นแฟ้นยิ่งขึ้นต่างจากความสัมพันธ์ในช่วงสงครามเย็น

ทั้งนี้ความสัมพันธ์อันราบรื่นนี้เป็นผลมาจากการปรับนโยบายต่างประเทศทั้งทางด้านไทยและลาว โดยไทยได้หันปรับแนวทางที่ใช้ในการดำเนินนโยบายต่างประเทศต่อประเทศในคาบสมุทรอินโดจีน ทั้งนี้ได้เสนอที่จะปรับเปลี่ยนท่าทีต่อประเทศเหล่านี้ให้มีลักษณะผ่อนปรนมากกว่าที่ผ่านมาในอดีตด้วยการนำเอาประเด็นทางเศรษฐกิจมาใช้เป็นหลักในการดำเนินความสัมพันธ์ระหว่างกัน และกลายเป็นที่มาของ "นโยบายเปลี่ยนสนามรบให้เป็นสนามการค้า" ของพลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ ในปี พ.ศ.2531 ในขณะที่ลาวต้องพึ่งตนเองโดยปราศจากความช่วยเหลือทางการเมืองและเศรษฐกิจจากสหภาพโซเวียตและเวียดนาม ทำให้ลาวต้องหันไปหาประเทศเพื่อนบ้านในอินโดจีนอื่นๆ มากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งประเทศไทยซึ่งมีพรมแดนติดต่อกับลาว และเป็นประเทศที่มีศักยภาพที่ดีในด้านการค้า

อาจกล่าวได้ว่า สภาพแวดล้อมระหว่างประเทศภายหลังการสิ้นสุดของสงครามเย็น คือ ส่วนสำคัญอย่างยิ่งในการส่งเสริมให้ไทยและลาวสามารถปรับระดับความสัมพันธ์กันจนกระทั่งราบรื่น และมีพัฒนาการไปในทางที่ดีอย่างต่อเนื่องอย่างไม่เคยปรากฏมาก่อนก่อนหน้านี้

ความสัมพันธ์อันดีที่เกิดขึ้นภายหลังการสิ้นสุดของสงครามเย็นนี้เองที่นำไปสู่การพัฒนาองค์กรความร่วมมือเพื่อแก้ปัญหาระหว่างไทย-ลาว อันประกอบด้วย **คณะกรรมการว่าด้วยความร่วมมือไทย-ลาว (Joint Commission : JC)** คณะกรรมการชุดดังกล่าวมีอำนาจในการ

กำหนดนโยบายความร่วมมือไทย-ลาว และตัดสินใจปัญหาความขัดแย้งในระดับรัฐบาล โดยที่คณะกรรมการชุดดังกล่าวเป็นองค์กรความร่วมมือที่มีอำนาจสูงสุด และมีบทบาทครอบคลุมทุกประเด็นของปัญหาความขัดแย้ง ต่อมาเมื่อคณะกรรมการชุดนี้ได้ประชุมร่วมกันครั้งแรกเมื่อวันที่ 15-17 สิงหาคม พ.ศ.2534 ที่จังหวัดเพชรบุรี ที่ประชุมได้มีมติที่จะจัดตั้งคณะกรรมการร่วมขึ้นอีกชุดหนึ่งให้มีบทบาทและอำนาจหน้าที่ในการดูแลเรื่องความมั่นคงและความสงบเรียบร้อยตามแนวชายแดน โดยเฉพาะในเรื่องความขัดแย้งทางทหาร ดังนั้น จึงมีการยกระดับคณะกรรมการทหารร่วมซึ่งจัดตั้งแต่การเจรจากรณีพิพาทบ้านร่มเกล้าขึ้นเป็น **คณะกรรมการร่วมมือรักษาความสงบ เรียบร้อยตามแนวชายแดนทั่วไปไทย-ลาว (General Border Committee: GBC)** โดยมีรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหมของทั้งสองประเทศเป็นประธานร่วม คณะกรรมการชุดดังกล่าวได้จัดตั้งคณะอนุกรรมการขึ้นมาอีก 2 คณะคือ **คณะอนุกรรมการร่วมมือรักษาความสงบเรียบร้อยตามแนวชายแดนทั่วไปไทย-ลาว (Border Security Co-operation Sub-committee)** และ **คณะอนุกรรมการร่วมมือรักษาความสงบเรียบร้อยตามแนวชายแดนระดับจังหวัดและแขวง (The Provincial-Level Border Security Co-operation Sub-committee)** เพื่อให้มีบทบาทในการนำนโยบายของคณะกรรมการร่วมมือรักษาความสงบเรียบร้อยตามแนวชายแดนทั่วไปไทย-ลาวมาปฏิบัติให้เป็นรูปธรรม และมีอำนาจหน้าที่ในการเจรจาจับความขัดแย้งมิให้ขยายตัวจนยากจะแก้ไขได้ ความร่วมมือของคณะอนุกรรมการชุดดังกล่าวได้ทำให้ไทยและลาวตกลงที่จะร่วมแก้ไขปัญหาเส้นเขตแดนร่วมกัน และมีการจัดตั้งคณะกรรมการร่วมกันขึ้นเพื่อรับผิดชอบโดยตรงเกี่ยวกับปัญหาเส้นเขตแดนในปี พ.ศ.2539 คณะกรรมการที่ได้รับการจัดตั้งนั้นคือ **คณะกรรมการสิทธิการเขตแดนร่วมไทย-ลาว (Joint Boundary Committee: JBC)** โดยมีรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศของทั้งสองฝ่ายเป็นประธานร่วม คณะกรรมการชุดดังกล่าวมีหน้าที่ในการพิจารณาปัญหาความไม่ชัดเจนของเส้นเขตแดน และกำหนดนโยบายในการร่วมกันสำรวจปักปันเขตแดนเป็นการถาวร และคณะกรรมการชุดนี้ได้จัดตั้ง **คณะอนุกรรมการเทคนิคร่วมไทย-ลาว (Joint Technical Sub-committee)** ขึ้นเพื่อรองรับและนำนโยบายของคณะกรรมการร่วมมือไปปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม

การแก้ปัญหาพรมแดนโดยใช้กรอบการทำงานของคณะกรรมการสิทธิการเขตแดนร่วมไทย-ลาวและคณะอนุกรรมการเทคนิคร่วมไทย-ลาว ทำให้ต่อมาไทย-ลาวได้บรรลุข้อตกลงในการสำรวจและจัดทำหลักเขตแดนทางบกได้สำเร็จ ทั้งนี้เป็นเพราะได้มีการกำหนดรูปแบบในการจัดลำดับการตัดสินใจในการแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบ โดยคณะกรรมการสิทธิการเขตแดนร่วมไทย-ลาวมีอำนาจหน้าที่สูงสุดในการพิจารณาการสำรวจและจัดทำหลักเขตแดน ร่วมกำหนดพื้นที่ และจัดทำแผนที่เส้นเขตแดนตลอดแนวระหว่างไทย-ลาว ตลอดจนแต่งตั้งคณะอนุกรรมการขึ้นมาเพื่อ

ปฏิบัติงานตามต้องการได้ ในขณะที่คณะอนุกรรมการเทคนิคร่วมซึ่งเป็นคณะอนุกรรมการที่คณะกรรมการเขตแดนร่วมไทย-ลาวจัดตั้งขึ้นมีหน้าที่ในการกำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการทางเทคนิคในการสำรวจและจัดทำหลักเขตแดน ตลอดจนสำรวจและจัดทำหลักเขตแดน และจัดทำแผนที่เส้นเขตแดนตลอดแนวของทั้งสองประเทศ อีกทั้งยังมีคณะสำรวจและจัดทำหลักเขตแดน ซึ่งจะลงพื้นที่ปฏิบัติงานทั้งในการจัดทำแผนที่ตลอดแนวและจัดทำหลักเขตแดนทางบก ขณะที่กรอบการกำหนดเส้นเขตแดนในอดีตไม่มีการจัดองค์การร่วมมือระหว่างประเทศที่มีอำนาจในการตัดสินใจอย่างเป็นทางการมาก่อน แม้ว่าจะเคยมีคณะข้าหลวงใหญ่สยาม-ฝรั่งเศสประจำแม่น้ำโขงมาก่อน และคณะข้าหลวงใหญ่ชุดดังกล่าวก็มีอำนาจหน้าที่ในการแก้ไขเส้นเขตแดนในแม่น้ำโขงตามที่ไทยร้องขอได้ก็จริง หากไม่ได้มีอำนาจในการตัดสินใจให้เป็นไปตามนั้น เพราะอำนาจดังกล่าวอยู่ที่รัฐบาลของไทยและฝรั่งเศส จึงเป็นการยากที่จะได้แก้ไขเส้นเขตแดนที่ไม่เป็นธรรม อีกทั้งคณะข้าหลวงใหญ่เป็นคณะที่ได้รับการจัดตั้งขึ้นเพื่อปกป้องผลประโยชน์ของฝรั่งเศสในอินโดจีนมากกว่าที่จะทำหน้าที่ตัดสินเส้นเขตแดนทางน้ำ ซึ่งฝรั่งเศสได้เปรียบอยู่แล้ว

การศึกษาค้นคว้า การกำหนดเส้นเขตแดนระหว่างไทยและลาวเกิดขึ้นจากอิทธิพลของสภาพแวดล้อมระหว่างประเทศในยุคจักรวรรดินิยมซึ่งหมายถึง ชนิดของความสัมพันธ์ระหว่างประเทศที่เป็นไปตามลักษณะที่เกิดความไม่สมดุลบางประการ เช่น การที่ชาติหนึ่งมีอำนาจเหนือกว่าอีกชาติหนึ่ง และการที่อีกชาติหนึ่งต้องพึ่งพาอาศัยอีกชาติหนึ่ง ไม่เพียงแต่การมีอำนาจเหนือกว่าเท่านั้น แต่หมายถึงกำลัง หรือพลังทั้งหมดในการที่ความสัมพันธ์ดังกล่าวได้พัฒนาและรักษาให้คงไว้อย่างมีประสิทธิภาพด้วย ดังจะเห็นได้จากอิทธิพลของฝรั่งเศสซึ่งเป็นชาติที่มีความเหนือกว่าทั้งทางด้านกำลังทางทหาร ทำให้ไทยจำต้องลงนามในสนธิสัญญากับฝรั่งเศสในการกำหนดเส้นเขตแดน โดยที่ไทยต้องยอมเสียเปรียบในหลายประการดังนี้คือ การกำหนดให้ร่องน้ำลึกฝั่งไทยเป็นเส้นเขตแดนในแม่น้ำโขง การปักปันเขตแดนที่ไม่ได้กระทำให้เสร็จสิ้นในพื้นที่จริงแต่เป็นการปักปันในแผนที่เท่านั้น ตลอดจนการที่ไทยขาดเทคนิคในการจัดทำแผนที่ที่ดีพอ ทำให้ไม่ได้มีส่วนร่วมในการจัดทำแผนที่ประกอบสนธิสัญญาฉบับต่างๆ

ต่อมาเมื่อลาวได้รับเอกราชจากฝรั่งเศสในปี พ.ศ.2497 และเปลี่ยนแปลงการปกครองเป็นระบอบคอมมิวนิสต์ในปี พ.ศ.2518 ประเด็นเกี่ยวกับเส้นเขตแดนที่ไทยเสียเปรียบและไม่ได้รับการแก้ไขได้กลายมาเป็นปัญหาข้อพิพาทขั้นรุนแรงระหว่างไทยและลาวหลายครั้ง เนื่องจากความตึงเครียดและการเผชิญหน้าของอุดมการณ์คอมมิวนิสต์และประชาธิปไตยเช่นเดียวกันในส่วนต่างๆ ของโลก โดยลาวอยู่ภายใต้อิทธิพลของสหภาพโซเวียตและเวียดนาม ในขณะที่ไทยเป็นประเทศประชาธิปไตยภายใต้การนำของสหรัฐอเมริกา ซึ่งการที่ไทยและลาวตกอยู่ภายใต้อิทธิพลของ

สหรัฐอเมริกาและสหภาพโซเวียตตลอดจนเวียดนามนั้นก็มีความคล้ายคลึงกับจักรวรรดินิยม ซึ่งชาติหนึ่งมีอำนาจเหนือกว่าอีกชาติหนึ่ง และการที่อีกชาติหนึ่งต้องพึ่งพาอาศัยอีกชาติหนึ่ง ดังจะเห็นได้จากการที่ไทยต้องพึ่งพาสหรัฐอเมริกาในด้านการค้า และลาวต้องพึ่งพาความช่วยเหลือของสหภาพโซเวียตในทางเศรษฐกิจ ตลอดจนพึ่งเวียดนามในทางการเมืองและการทหาร

ปี พ.ศ.2528 เมื่อสหภาพโซเวียตปรับเปลี่ยนนโยบายในแทบทุกด้านไม่ว่าจะเป็นด้านสังคม เศรษฐกิจ การเมืองและนโยบายต่างประเทศ ได้ทำให้การเผชิญหน้าในช่วงสงครามเย็นผ่อนคลายความตึงเครียดลง ส่งผลให้ไทยและลาวต้องปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมระหว่างประเทศที่ให้ความสำคัญกับประเด็นในด้านเศรษฐกิจ โดยไทยได้ประกาศนโยบาย "เปลี่ยนสนามรบให้เป็นสนามการค้า" ในปี พ.ศ.2531 นโยบายดังกล่าวเป็นนโยบายที่นำประเด็นทางด้านเศรษฐกิจมาเป็นหลักในการดำเนินความสัมพันธ์กับประเทศเพื่อนบ้านโดยเฉพาะอย่างยิ่งในอินโดจีน ขณะที่ลาวได้ประกาศใช้นโยบาย "จินตนาการใหม่" ในปี พ.ศ.2529 เพื่อปฏิรูปเศรษฐกิจให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมทางการเมืองที่เปลี่ยนไป ส่งผลให้ความสัมพันธ์ระหว่างไทยและลาวเป็นไปในทางที่ดีขึ้น จนกระทั่งสามารถบรรลุข้อตกลงในการจัดตั้งคณะกรรมการร่วมคณะต่างๆ ขึ้นเพื่อแก้ไขปัญหาที่มีอยู่ร่วมกันรวมถึงปัญหาเขตแดน ซึ่งสามารถบรรลุข้อตกลงในการสำรวจและจัดทำหลักเขตแดนทางบกพร้อมกันได้ในปี พ.ศ.2539 และเริ่มดำเนินการในพื้นที่จริงในปี พ.ศ.2540 จะเห็นได้ว่า เมื่อไทยและลาวไม่ต้องตกอยู่ภายใต้อิทธิพลของมหาอำนาจดังเช่นในช่วงสงครามเย็นได้ส่งผลอย่างสำคัญต่อการแก้ปัญหาพรมแดนระหว่างไทยและลาว

เมื่อพิจารณาการแก้ปัญหาพรมแดนทางบกระหว่างไทยและลาวตามแนวความคิดระบอบระหว่างประเทศซึ่งกล่าวถึง ชูคของหลักการ บรรทัดฐาน กฎเกณฑ์ และระเบียบการตัดสินใจที่เป็นที่ยอมรับร่วมกันของตัวแสดงในการดำเนินความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในภาวะที่มีความขัดแย้งหรือประเด็นใดก็ตามที่มีความรุนแรง ดังนั้นระบอบระหว่างประเทศจึงเปรียบเสมือนตัวกลางที่คอยควบคุมดูแลและจัดการกับความขัดแย้งเหล่านั้น ก็จะพบว่าลักษณะของการกำหนดพรมแดนทางบกระหว่างไทย-ลาวตั้งแต่อดีตถือเป็นระบอบระหว่างประเทศอย่างหนึ่ง เนื่องจากมีคุณสมบัติของหลักการ บรรทัดฐาน กฎเกณฑ์ และระเบียบการ ตัดสินใจคือ สนธิสัญญาฉบับต่างๆ ระหว่างไทยกับฝรั่งเศส ซึ่งเป็นที่ยอมรับของไทยและลาวโดยนิตินัยและพฤตินัย แต่สนธิสัญญาดังกล่าวมีข้อที่ทำให้เกิดข้อพิพาทกันได้มาก ดังนั้นเมื่อสภาพแวดล้อมระหว่างประเทศภายหลังการสิ้นสุดของสงครามเย็นเอื้ออำนวยให้ไทยและลาวสามารถที่จะปรับความสัมพันธ์ระหว่างกันให้ดีขึ้น ตลอดจนสามารถแก้ปัญหาพิพาทระหว่างกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งปัญหาเรื่องเส้นเขตแดน และบรรลุข้อตกลงในการสำรวจและจัดทำหลักเขตแดนทางบกพร้อมกัน

ข้อตกลงดังกล่าวมีลักษณะที่ถือได้ว่าเป็นระบอบระหว่างประเทศอย่างหนึ่ง เนื่องจากมีหลักการ คือ ความตั้งใจร่วมกันของไทยและลาวในอันที่จะแก้ปัญหาพรมแดนทางบก โดยยึดถือสนธิสัญญา ระหว่างไทย-ฝรั่งเศสที่เกี่ยวกับเส้นเขตแดนเป็นหลัก มีบรรทัดฐาน คือ มีมาตรฐานในการดำเนินการคือ มีการจัดตั้งองค์การความร่วมมือเพื่อแก้ปัญหาาร่วมกัน ในรูปแบบของคณะกรรมการชุดต่างๆ มีกฎเกณฑ์ คือ ความตกลงระหว่างไทย-ลาวเกี่ยวกับการสำรวจและจัดทำหลักเขตแดนตลอดแนวร่วมกัน และแผนแม่บทและข้อกำหนดหน้าที่ในการสำรวจและจัดทำหลักเขตแดนทางบกร่วมกันขึ้น และมีระเบียบการตัดสินใจ คือ องค์การความร่วมมือร่วมกันที่ได้จัดตั้งขึ้นเพื่อแก้ปัญหาพรมแดนทางบกระหว่างไทย-ลาวนี้ มีลักษณะเด่นที่มีการจัดลำดับการตัดสินใจอย่างชัดเจน ทำให้ปัญหาในระดับปฏิบัติงานได้รับการแก้ไขตั้งแต่แรก ในขณะที่ปัญหาที่เกี่ยวข้องกับการพิจารณาเส้นเขตแดนที่จะมีผลบังคับตามกฎหมายก็จะส่งผ่านมาให้คณะกรรมการในระดับที่สูงขึ้นตัดสินใจ แตกต่างจากระบอบระหว่างประเทศเดิมที่มีเพียงสนธิสัญญาฉบับต่างๆ ระหว่างไทยกับฝรั่งเศสเท่านั้น

ดังนั้นจึงอาจกล่าวได้ว่า ผลของการวิจัยครั้งนี้เป็นไปตามสมมติฐานที่ว่า ความสำเร็จในการบรรลุความตกลงแก้ไขปัญหาพรมแดนทางบกระหว่างไทยและลาวเป็นผลมาจากสภาพแวดล้อมระหว่างประเทศที่เอื้ออำนวยทั้งในระดับโลกและในระดับภูมิภาคโดยเฉพาะในอินโดจีนภายหลังการสิ้นสุดของสงครามเย็น

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

กฤษฏางค์ สุทัศน์ ณ อยุธยา. ปัญหาเส้นเขตแดนไทย-ลาวอันเนื่องมาจากสนธิสัญญา.

วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ สาขานิติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2535.

โกเมศ ขวัญเมือง. สนธิสัญญาเขตแดนระหว่างสยามกับอินโดจีนของฝรั่งเศส. ใน เอกสารบรรยายในการสัมมนาเรื่อง ปัญหาพรมแดนไทย. กรุงเทพมหานคร: ศูนย์การศึกษาการต่างประเทศและสมาคมกฎหมายระหว่างประเทศแห่งประเทศไทย, 2530.

คำพัน นະพาวง. สถานการณ์เศรษฐกิจการค้าของลาวและการปรับตัว. กรุงเทพมหานคร, 2544

Available from <http://www.bot.or.th/BOTHomepage/library/print2.asp>; INTERNET.

โคเฮน, เบนจามิน เจ. ปัญหาจักรวรรดินิยม, แปลโดย ลือชัย จุลาสัย และคนอื่นๆ.

กรุงเทพมหานคร: แพรวพิทยา, 2524.

จุลชีพ ชินวรรณโณ. นโยบายต่างประเทศของไทยในช่วงสงครามเย็น. ใน 5 ทศวรรษการต่างประเทศของไทยจากความขัดแย้งสู่ความร่วมมือ ชัยโชค จุลศิริวงศ์ (บรรณาธิการ), หน้า 121-143.

กรุงเทพมหานคร : ภาควิชาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศคณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2536.

ชวณิชญ์ กาญจนเดชะ. ความสัมพันธ์ไทย-ลาว : ศึกษาบทบาทผู้นำทางทหารของกองทัพไทยกับการพัฒนาความสัมพันธ์ในเชิงความร่วมมือหลังกรณีพิพาทบ้านร่มเกล้าถึงปัจจุบัน (พ.ศ.2531-2541). วิทยานิพนธ์โรงเรียนเสนาธิการทหารบก สถาบันวิชาการทหารชั้นสูง, 2541.

ชัยวัฒน์ วงศ์วัฒนศานต์. การแบ่งเส้นเขตแดนของประเทศในส่วนของแม่น้ำและแม่น้ำ, วารสารกฎหมาย, 3 (2520) : 155-171.

ดิเรก ชัยนาม. ไทยกับสงครามโลกครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: แพรวพิทยา, 2509.

ต่างประเทศ, กระทรวง. คำแถลงข่าว เรื่อง ปัญหาสนธิสัญญาสยาม-ฝรั่งเศส ค.ศ.1907 และแผนที่ประกอบ. กรุงเทพมหานคร : กระทรวงการต่างประเทศ, 2531.

เต็มศักดิ์ อ่อนศรี. การกำหนดเขตแดนไทย-ลาว. วิทยานิพนธ์วิทยาลัยกองทัพบก, 2531.

แถมสุข นุ่นนนท์. แถลงการณ์ร่วมถนัด-รัศมี ค.ศ.1962. ใน 5 ทศวรรษการต่างประเทศของไทยจากความขัดแย้งสู่ความร่วมมือ ชัยโชค จุลศิริวงศ์ (บรรณาธิการ), หน้า 157-181.

กรุงเทพมหานคร : ภาควิชาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศคณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2536.

- ทวีเกียรติ เจนประจักษ์. ข้อพิพาทเขตแดนไทย-ลาว. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย, 2540.
- นภดลชาติประเสริฐ. การให้ความช่วยเหลือทางเศรษฐกิจและวิชาการของไทยต่อลาว. วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2540.
- บัลลังก์ ชมะสุนทร. แนวพรมแดนกับความมั่นคงของชาติ. วิทยานิพนธ์วิทยาลัยกองทัพบก, 2515.
- ประทุมพร วัชรเสถียร. ไทยกับสงครามเวียดนาม : ประเมินผลจากนโยบายในอดีต. ใน 5 ทศวรรษ การต่างประเทศของไทยจากความขัดแย้งสู่ความร่วมมือ ชัยโชค จุลศิริวงศ์ (บรรณาธิการ), หน้า 145-155. กรุงเทพมหานคร : ภาควิชาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศคณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2536.
- พยนต์ ติมเจริญ. แนวพรมแดนไทย-ลาว. วารสารแผนที่, ปีที่ 30 ฉบับที่ 3 (มกราคม-มีนาคม 2531): 44-65.
- พยนต์ ติมเจริญ. แนวพรมแดนระหว่างสยามกับอินโดจีนของฝรั่งเศส. วารสารแผนที่, (กรกฎาคม-กันยายน 2527): 30-67.
- พยนต์ ติมเจริญ. เขตแดนไทย-ลาว. (เอกสารไม่ตีพิมพ์เผยแพร่)
- พาฝัน นิลสวัสดิ์. ความร่วมมือไทย-ลาว ในกรณีการสร้างเขื่อนไฟฟ้าพลังน้ำในลาว (2536-2540). วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2541.
- มานิจ ชุมสาย. เขตแดนไทย-ลาว และเขมร. ศิลปกรรมปริทรรศน์, ปีที่ 3 (พฤษภาคม-มิถุนายน 2531): 1-65.
- วงศ์ พลนิกร. ผู้ข้ามโขงยามรุ่งอรุณ: บันทึกเบื้องหลังการยุติสงครามไทย-ลาว. (ม.ป.ท.: ม.ป.พ.), 2531.
- วิกรม คุ่มไพโรจน์. ความเป็นมาในประวัติศาสตร์ของเส้นกันเขตแดนในลำน้ำโขง. วารสารสราญรมย์ (10 กุมภาพันธ์ 2519): 337-374.
- วิเทศกรณีย์. ประวัติศาสตร์ไทย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์รุ่งวัฒนา, 2512.
- วิรัช ร่วมพงศ์พัฒนา. ปัญหาความขัดแย้งไทย-ลาวในช่วงปี พ.ศ. 2518-ปัจจุบัน. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2531.
- สมพงษ์ ชูมาก. ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศยุคปัจจุบัน, กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2540.

สมพงษ์ ชูมาก. ปัญหาชายแดน: การหลีกเลี่ยงและการระงับข้อพิพาท. ใน เอกสารบรรยายในการสัมมนาเรื่อง ปัญหาพรมแดนไทย. กรุงเทพมหานคร: ศูนย์การศึกษากาการต่างประเทศและสมาคมกฎหมายระหว่างประเทศแห่งประเทศไทย, 2530.

สมพงษ์ ชูมาก. รายงานผลการวิจัยทุนวิจัยรัชดาภิเษกสมโภช เรื่อง นโยบายของไทยต่อปัญหาพรมแดนกับประเทศเพื่อนบ้าน. (ม.ป.ท., ม.ป.พ.), 2532.

สยามจดหมายเหตุ.ปีที่ 9 ฉบับที่ 2 (22-28 มิถุนายน 2527): 7050-7051.

สยามจดหมายเหตุ.ปีที่ 9 ฉบับที่ 27 (29 มิถุนายน-5 กรกฎาคม 2527): 729.

สยามจดหมายเหตุ.ปีที่ 9 ฉบับที่ 29 (13-19 กรกฎาคม 2527): 786-788.

ลีลา วีระวงส์. ประวัติศาสตร์ลาว. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มติชน, 2539.

สุถัย ผาสุก. นโยบายต่างประเทศของไทย : ศึกษากระบวนการกำหนดนโยบายของรัฐบาลพลเอกชาติชาย ชุณหะวัณต่อปัญหาแก้มพูชา (4 สิงหาคม ค.ศ.1988 ถึง 23 กุมภาพันธ์ ค.ศ.1991). กรุงเทพมหานคร: สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2540.

สุรัชย์ ศิริไกร. การพัฒนาเศรษฐกิจและการเมืองลาว, กรุงเทพมหานคร: สถาบันเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2542.

สุรัชย์ ศิริไกร. นโยบายต่างประเทศของจีนต่ออาเซียน: ในยุคสังคมนิยมทันสมัยภายใต้อิทธิพลของ Deng Xiaoping (1978-ปัจจุบัน), กรุงเทพมหานคร: โครงการจีนศึกษา สถาบันเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2537.

สุรัชย์ ศิริไกร. การเมืองและการปกครองของสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว. ใน สีดา สอนศรี, (บรรณาธิการ), เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ : การเมืองการปกครองหลังสิ้นสุดสงครามเย็น, หน้า 421-479. กรุงเทพมหานคร: คณะรัฐศาสตร์, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2541.

สุรัชย์ ศิริไกร. รายงานการวิจัย เรื่อง สาเหตุการกระทบกระทั่งตามแนวพรมแดนไทย-ลาว: 1975-1981. กรุงเทพมหานคร: สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2531.

สุวิทย์ วีระศาสตร์. ประวัติศาสตร์ลาว ค.ศ.1779-1975. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย, 2541.

อภิญา เฟื่องฟูสกุล. กรณีวิกฤตการณ์ปากน้ำ ร.ศ.112: วิเคราะห์กลไกการกำหนดนโยบายต่างประเทศของไทย. เอกสารวิชาการลำดับที่ 11. กรุงเทพมหานคร: สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2524.

ภาษาอังกฤษ

Asia Yearbook.1976.

Asia Yearbook.1979.

Asia Yearbook.1983.

Asian Development Bank. Loan No. 1558: Power Transmission and Distribution Project. Manila,2001 Available from http://adb.org/documents/profiles/loan/lao014.asp#prjct_cost; INTERNET.

Asian Development Bank. Namluek Project Description, Objectives, and Scope. Manila,2001 Available from <http://adb.org/documents/profiles/loan/namleuk/namleuk/hydropro.htm>; INTERNET.

Dommen, Arthur J. Laos : Keystone of Indochina. Boulder: Westview Press, 1985.

Dougherty , James E. and Pfaltzgraff, Robert L.,Jr. Contending Theories of International Relations: A Comprehensive Survey. New York: Harper and Row, 1981.

Federal Research Division, Library of Congress. "Appendix A. : Tables." In Laos- A Country Study. Washington D.C., 1994 Available from http://memory.loc.gov/frd/cs/laos/la_appen.html; INTERNET.

Federal Research Division, Library of Congress. " Thailand : Foreign Relations since 1980." In Thailand - A Country Study. Washington D.C., 1994 Available http://memory.loc.gov/cgi-bin/query/D?cstdy:2:./temp/~frd_y8ju::; INTERNET.

Federal Research Division, Library of Congress. "Laos : Foreign Aid." In Laos - A Country Study. Washington D.C., 1994 Available from [http://memory.loc.gov/%20cgi-bin/query/r?frd/cstdy:@field\(DOCID+la0153\)](http://memory.loc.gov/%20cgi-bin/query/r?frd/cstdy:@field(DOCID+la0153)); INTERNET.

Federal Research Division, Library of Congress. "Laos : Foreign Policy." In Laos - A Country Study, Washington D.C., 1994 Available from http://lcweb2.loc.gov/cgi-bin/query/D?cstdy:6:./temp/~frd_Z9IE::; INTERNET.

Federal Research Division, Library of Congress. "Laos : Relations with the Soviet Union." In Laos- A Country Study. Washington D.C.,1994 Available from http://memory.loc.gov/cgi-bin/query/D?cstdy:3:./temp/~frd_3Ver::; INTERNET.

- Federal Research Division, Library of Congress. "Laos Bilateral Relations : Relations with Vietnam." In Laos- A Country Study. Washington D.C., 1994 Available from [http://memory.loc.gov/cgi-bin/query/r?frd/cstdy:@field\(DOCID+la0153\);](http://memory.loc.gov/cgi-bin/query/r?frd/cstdy:@field(DOCID+la0153);) INTERNET.
- Fenwick, C.G. International Law. New York:1952.
- Ganesan, N. Bilateral Tensions in Post-Cold War ASEAN. Singapore : Institute of SoutheastAsian Studies,1999.
- Gunn, Geoffrey C. Laos in 1988 : Socialist Dependence and Underdevelopment. Southeast Asian Affairs (March 1988).
- Keohane, Robert O. The Demand for Regime. in Stephen Krasner (ed.) International Regime. London: Cornell University Press,1963.
- Krasner, Stephen, ed. International Regime. London: Cornell University Press,1963.
- Krasner, Stephen. Structural Causes and Regimes Consequences: Regimes as Intervening Variables. International Organization, 36, No.2 (Spring 1982): 186.
- McBeth, John. .Co-existence falters. Far Eastern Economic Review (5 July 1984): 16.
- Ng Shui Meng. Laos in 1986 : Into the Second Decade of National Reconstruction. Southeast Asian Affairs (May 1987): 160.
- Sricharatchanya, Paisal. Border Dispute Hots Up. Far Eastern Economic Review, 139 (February 18, 1988): 20.
- Stuart-Fox, Martin. "Laos: The Post-Kaysone Era." In Laos Study Review Volume 1. Queensland, Australia, 2000 Available from <http://www.global.lao.net/laostudy/kaysone.htm>; INTERNET.
- Young, Oran R. Regime Dynamic: The Rise and The Fall of International Regime. in Stephen Krasner (ed.) International Regime. London: Cornell University Press,1963.

การสัมภาษณ์

พยนต์ ติมเจริญ. สัมภาษณ์, 24 ธันวาคม 2543.

ภาคผนวก

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก ก.

หนังสือสัญญากรุงสยามกับกรุงฝรั่งเศส
แต่วันที่ 1 ตุลาคม รัตนโกสินทร์ศก 112

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวกรุงสยาม และท่านประธานาธิบดีบิบบลิกกรุงฝรั่งเศสมีความประสงค์เพื่อจะระงับความวิวาท ซึ่งเกิดขึ้นในสมัยที่ล่วงไปแล้วในระหว่างประเทศทั้งสองนี้ และเพื่อจะผูกพันกันทางไมตรีอันได้มีมาหลายร้อยปีแล้ว ในระหว่างกรุงสยามแลกรุงฝรั่งเศสนั้นให้สนิทยิ่งขึ้น จึงได้ตั้งอรรคราชทูตผู้มีอำนาจเต็มทั้งสองฝ่าย ให้ทำหนังสือสัญญาฉบับนี้คือ

ฝ่ายพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวกรุงสยาม ได้ตั้งพระเจ้าน้องยาเธอ กรมหลวงเทวะวงศัวโรประการคณะยัตรามหาจักรีและแควนด้อฟพีเซอร์ลียองดอนเนอร์ ฯลฯ เสนาบดีว่าการต่างประเทศกรุงสยามฝ่ายหนึ่ง

แลฝ่ายท่านประธานาธิบดีบิบบลิกกรุงฝรั่งเศส ได้ตั้งมองซีเออร์เลออร์ซาลส์มารีเลอมิ์โดอวิเอร์ ผู้ได้รับเครื่องอิสริยาภรณ์แควนด้อฟพีเซอร์ลียองดอนเนอร์ และจูลวราภรณ์อรรคราชทูตผู้มีอำนาจเต็มชั้นที่หนึ่ง แลที่ปรึกษาการแผ่นดินอีกฝ่ายหนึ่ง

ผู้ซึ่งเมื่อได้แลกเปลี่ยนตราตั้งมอบอำนาจ แลได้เห็นเป็นการถูกต้องตามแบบแผนดีแล้ว ได้ตกลงทำข้อสัญญาดังมีต่อไปนี้

ข้อ 1 คอเวอนแมนต์สยามยอมสละเสียซึ่งข้ออ้างว่ามีกรรมสิทธิ์ทั้งสิ้นทั่วไปในดินแดน ณ ฝั่งซ้ายปากตวันออกแม่น้ำโขง แลในบรรดาเกาะทั้งหลายในแม่น้ำนั้นด้วย

ข้อ 2 คอเวอนแมนต์สยามจะไม่มีเรือรบใหญ่่น้อยไปไว้ ถ้าใช้เดินในทะเลสาบก็ดี ในแม่น้ำโขงก็ดี แลในลำน้ำแยกจากแม่น้ำโขงซึ่งอยู่ภายในที่อันได้มีกำหนดไว้ในข้อต่อไป

ข้อ 3 คอเวอนแมนต์สยามจะไม่ก่อสร้างด่าน ค่าย คู ภูเขาของพลทหารในแขวงเมืองพระตะบอง และเมืองนครเสียมราฐ แลในจังหวัด 25 กิโลเมตร (625 เส้น) บนฝั่งขวาปากตวันตกแม่น้ำโขง

ข้อ 4 ในจังหวัดซึ่งได้กล่าวไว้ในข้อ 3 นั้น บรรดาการตระเวนรักษาจะมีแต่กองตระเวนเจ้าพนักงานเมืองนั้นๆกับคนใช้เป็นกำลังแต่เพียงที่จำเป็นแท้ แลทำการตามอย่างเช่นเคยรักษาเป็น

ธรรมเนียมในที่นั้น จะไม่มีผลประจำภาพลเกณท์สรรพด้วยอาวุธเป็นทหารอย่างใดอย่างหนึ่งตั้ง
อยู่ในที่นั้นด้วย

ข้อ 5 คอเวอนแมนต์สยามจะรับปรึกษาเกี่ยวกับคอเวอนแมนต์ฝรั่งเศส ภายในกำหนดหก
เดือน แต่ไปนี้ไป ในการที่จะจัดการเป็นวิธีการค้าขาย และวิธีตั้งด่านโรงภาษีในตำบลซึ่งได้กล่าว
ไว้ในข้อ 3 นั้น แลในการที่จะแก้ไขข้อความสัญญา ปีมะโรงอัฐศก จุลศักราช 1218 คฤชตศักราช
1865 นั้นด้วย คอเวอนแมนต์สยามจะไม่เก็บภาษีสินค้าเข้าออกในจังหวัดที่ได้กล่าวไว้ในข้อ 3 แล้ว
นั้น จนกว่าจะตกลงกัน คอเวอนแมนต์ฝรั่งเศสจะได้ทำตอบแทนให้เหมือนกันในสิ่งของที่เกิดจาก
จังหวัดที่กล่าวนี้สืบต่อไป

ข้อ 6 การที่จะอุดหนุนการเดินเรือในแม่น้ำโขงนั้น จะมีการจำเป็นที่จะทำได้ในฝั่งขวา
ฝากตะวันตกแม่น้ำโขงโดยการก่อสร้างกัณฑ์ ถาตั้งท่าเรือจอดกัณฑ์ ทำที่ไว้พินแลถ่านกัณฑ์
คอเวอนแมนต์สยามรับว่าเมื่อคอเวอนแมนต์ฝรั่งเศสขอแล้ว จะช่วยตามการจำเป็นที่จะทำให้สะดวก
ทุกอย่างเพื่อประโยชน์นั้น

ข้อ 7 คนชาวเมืองฝรั่งเศสกัณฑ์ คนในบังคับทุกคนอยู่ในปกครองฝรั่งเศสกัณฑ์ ไปมาค้าขาย
ได้โดยสะดวกในตำบลซึ่งได้กล่าวไว้ในข้อ 3 เมื่อถือหนังสือเดินทางของเจ้าพนักงานฝรั่งเศสใน
ตำบลนั้น ฝ่ายราษฎรในจังหวัดอันได้กล่าวไว้นี้จะได้รับผลเป็นการตอบแทนอย่างเดียวกันด้วย
เหมือนกัน

ข้อ 8 คอเวอนแมนต์ฝรั่งเศสจะตั้งกงสุลได้ในที่ใดๆซึ่งจะคิดเห็นว่าเป็นการสมควรแก่
ประโยชน์ของผู้ที่อยู่ในความป้องกันของฝรั่งเศส แลมีที่เมืองนครราชสีมา เมืองน่าน เป็นต้น

ข้อ 9 ถ้ามีความขัดข้องไม่เห็นต้องกันในความหมายของหนังสือสัญญานี้แล้ว ภาษา
ฝรั่งเศสเท่านั้นเป็นหลัก

ข้อ 10 สัญญานี้จะได้ตรวจแก้เป็นใช้ได้ภายในเวลาสี่เดือนตั้งแต่วันลงชื่อกันนี้

อรรคราชทูตผู้มีอำนาจเต็มทั้งสองฝ่าย ซึ่งได้กล่าวชื่อไว้ข้างต้นนั้น ได้ลงชื่อแลได้ประทับ
ตราหนังสือสัญญานี้สองฉบับเหมือนกันไว้เป็นสำคัญแล้ว

ได้ทำที่ราชวัลลภกรุงเทพฯ ณ วันที่ 3 ตุลาคม รัตนโกสินทรศก 112

ภาคผนวก ข.

สัญญาว่าด้วยการปักปันเขตแดนติดท้ายหนังสือสัญญา

ลงวันที่ 22 มิถุนายน รัตนโกสินทรศก 124

เพื่อประโยชน์ที่จะให้กรรมการซึ่งกล่าวไว้ในข้อ 4 ของหนังสือสัญญาลงวันนี้จัดการปักปันเขตแดนให้สะดวกดีแลเพื่อที่จะไม่ให้เกิดมีข้อขัดข้องขึ้นได้ ในการปักปันเขตแดนนั้น รัฐบาลของสมเด็จพระเจ้าแผ่นดินสยามกับรัฐบาลของบริติช ฝรังเศส จึงได้ยินยอมตกลงกันตามความที่กล่าวต่อไปนี้

ข้อ 1

เขตแดนในระหว่างกรุงสยามกับอินโดจีนของฝรังเศสนั้น ตั้งแต่ชายที่ตรงข้ามจากยอดเขาสูงที่สุดของเกาะกูดเป็นหลักแล้ว ตั้งแต่นี้ต่อไปทางตะวันออกเฉียงเหนือถึงสันเขาพนมกระวานแลเป็นที่เข้าใจกันชัดเจนด้วยว่า แม้จะมีเหตุการอย่างไรก็ดี พากไหลลงเขาเหล่านี้ข้างทิศตะวันออกรวมทั้งที่ลุ่มน้ำคลองเกาะปอดด้วยนั้นต้องคงเป็นดินแดนฝ่ายอินโดจีนของฝรังเศสแล้ว เขตแดนต่อไปตามสันเขาพนมกระวานทางทิศเหนือจนถึงเขาพนมหม ซึ่งเปนเขาใหญ่ปันน้ำทั้งหลายระหว่างลำน้ำที่ไหลตกเข่าสยามฝ่ายหนึ่ง กับลำน้ำที่ไหลตกทะเลสาบอีกฝ่ายหนึ่ง ตั้งแต่เขาพนมหมนี้ เขตแดนไปตามทิศพายัพก่อนแล้วจึงไปตามทิศเหนือตามเขตแดนซึ่งเปนอยู่ในปัจจุบันนี้ระหว่างเมืองพระตะบองฝ่ายหนึ่ง กับเมืองจันทบุรีแลเมืองตราดอีกฝ่ายหนึ่ง แล้วต่อไปจนถึงที่เขตแดนนี้ข้ามลำน้ำใสตั้งแต่นี้ต่อไปตามลำน้ำจนถึงปากที่ต่อกับลำน้ำศรีโสภณแลตามลำน้ำศรีโสภณต่อไปจนถึงที่แห่งหนึ่งในลำน้ำนี้ประมาณสิบกิโลเมตรฤาสองร้อยห้าสิบเส้นได้เมืองอารัญ ตั้งแต่นี้ตีเส้นตรงไปจนถึงเขาแดงแรกตรงระหว่างกลางทางช่องเขาทั้ง 2 ที่เรียกว่าช่องตะโกกับช่องสเมต แต่ได้เป็นที่เข้าใจกันว่าเส้นเขตแดนที่กล่าวมาที่สุดนี้ จะต้องปักปันกันมิให้มีทางเดินตรงในระหว่างเมืองอารัญกับช่องตะโกคงไว้ในเขตกรุงสยามตั้งแต่ที่เขาแดงแรกที่กล่าวมาข้างต้นนั้น เขตแดนต่อไปตามเขาน้ำที่ตกทะเลสาบแลแม่น้ำโขงฝ่ายหนึ่ง กับตกน้ำมูนอีกฝ่ายหนึ่งแล้วต่อไปจนตกลำน้ำโขง ได้ปากมูนตรงปากห้วยดอนตามเส้นเขตแดนที่กรรมการปักปันแดนครั้งก่อนได้ตกลงกันแล้ว เมื่อวันที่ 18 มกราคม รัตนโกสินทรศก 125 คฤศตศักราช 1907

ได้เขียนเส้นพรมแดนประเินไว้อย่างหนึ่งในแผนที่ตามความที่กล่าวไว้ในข้อนี้ติดเนื่องไว้ในสัญญานี้ด้วย

ข้อ 2

เขตรแดนเมืองหลวงพระบางนั้นตั้งแต่ทิศใต้ในแม่น้ำโขงที่ปากน้ำเหือง แล้วต่อไปตามลำน้ำเหืองนี้จนถึงที่แรกเกิดนี้เรียกชื่อว่า ภูเขาเมียง ต่อนี้เขตรแดนไปตามเขาปันน้ำตกแม่น้ำโขงฝ่ายหนึ่ง กับตกแม่น้ำเจ้าพระยาอีกฝ่ายหนึ่ง จนถึงที่ในลำแม่น้ำโขงที่เรียกว่าแก่งผาโศตามเส้นพรมแดนที่กรรมการปักปันเขตรแดนได้ตกลงกันไว้ตั้งแต่วันที่ 16 มกราคม รัตนโกสินทรศก 124 คฤศตศักราช 1906

กรรมการปักปันเขตรแดนที่กล่าวไว้ในข้อ 4 ของหนังสือสัญญาลงวันนี้จะต้องทำการปักปันหมายเขตรลงไว้ในพื้นที่ตามเขตรแดนที่ไว้ในข้อ 1 นี้ ถ้าในเวลาที่กำลังไปทำการปักปันเขตรแดนกันอยู่นั้น รัฐบาลฝรั่งเศสจะมีประสงค์ที่จะเปลี่ยนแปลงเส้นพรมแดนใหม่ เพื่อให้เป็นไปตามลักษณะภูมิประเทศแทนเส้นพรมแดนที่ได้ตกลงยินยอมกันไว้แล้ว การที่จะแก้ไขเปลี่ยนแปลงกันนั้นถึงโดยว่าจะเกิดเหตุการณ์อย่างไร ก็คือจะต้องทำไม่ให้เป็นที่ล่วงล้ำเสียประโยชน์ของรัฐบาลสยามด้วย

สัญญานี้ผู้มีอำนาจเต็มทั้งสองฝ่ายได้ลงชื่อแลประทับตราไว้เป็นสำคัญอย่างละสองฉบับ ณ กรุงเทพมหานคร วันที่ 23 มีนาคม รัตนโกสินทรศก 125 คฤศตศักราช 1907

(ประทับตราแลเซ็น) เทวะวงษโรประการ

(ประทับตราแลเซ็น) วี คอลแลง (เดอปลั่งซี)

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก ค.

สนธิสัญญาระหว่างราชอาณาจักรสยามและประเทศฝรั่งเศส เกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างสยามและอินโดจีน ลงนามที่ บางกอก วันที่ 25 สิงหาคม พ.ศ.2469

กล่าวนำ

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ แห่งสยาม และประธานาธิบดีแห่งสาธารณรัฐฝรั่งเศส ด้วยความปรารถนาอย่างให้ความสัมพันธ์ระหว่างสยาม และอินโดจีนได้รับผลอย่างสมบูรณ์เท่าที่ควรจากข้อกำหนดของสนธิสัญญามิตรภาพฉบับใหม่ ว่าด้วยการค้า และการคมนาคมทางน้ำระหว่างฝรั่งเศสและสยามที่ได้ร่วมกันลงนามเมื่อวันที่ 14 กุมภาพันธ์ 2468

จึงได้ตกลงเห็นชอบทำสัญญาฉบับนี้ และจะดำเนินการเจรจาเพื่อจัดทำข้อตกลงเพิ่มเติมดังที่ได้บ่งไว้ในมาตรา 26 และกล่าวไว้ในอนุสัญญาที่แนบมากับสนธิสัญญาเกี่ยวกับระเบียบความสัมพันธ์ระหว่างอินโดจีนและสยามให้เร็วที่สุด

ด้วยจุดประสงค์ดังกล่าว ทั้งสองจึงได้แต่งตั้งผู้แทนที่มีอำนาจเต็มของตนคือ

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวแห่งสยาม แต่งตั้งพระวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าไตรทศพันธ์ เสนาบดีว่าการต่างประเทศ

ประธานาธิบดีฝรั่งเศส แต่งตั้ง ฯพณฯ อะเลซันเดอว์ วารีวณน์ (Alexander Varenne) ผู้สำเร็จราชการประจำอินโดจีนฝรั่งเศส ซึ่งภายหลังได้แลกเปลี่ยนสารแต่งตั้งมอบอำนาจเต็มให้แก่กันและกันและเห็นว่า เป็นการถูกต้องตามลายลักษณ์อักษรแล้วได้ตกลงทำข้อกำหนดต่อไปนี้

มาตรา 1

สนธิสัญญามิตรภาพ การค้าและการคมนาคมทางน้ำที่ได้ตกลงกันระหว่างสาธารณรัฐฝรั่งเศสและราชอาณาจักรสยาม เมื่อวันที่ 14 กุมภาพันธ์ 2468 นั้น ได้นำมาใช้เพื่อความสัมพันธ์ระหว่างสยามและอินโดจีน นับตั้งแต่วันแลกเปลี่ยนสัตยาบันให้แก่สนธิสัญญาฉบับนี้เป็นต้นไป ในขอบเขตที่ว่า จะไม่มีสิ่งใดขัดแย้งกับสนธิสัญญาหรือข้อตกลงกันที่ได้ระบุไว้ในสนธิสัญญาฉบับนี้

มาตรา 2

มาตรา 2 ของสนธิสัญญา ฉบับลงวันที่ 14 กุมภาพันธ์ 2468 ได้ป้องกันรักษาและเคารพชายแดนซึ่งกันและกัน อัครภาคีทั้งสองได้ประกาศยกเลิกมาตรา 3 ของสนธิสัญญาฉบับลงวันที่ 3 ตุลาคม 2436 และมาตรา 6 ของสนธิสัญญาฉบับลงวันที่ 13 กุมภาพันธ์ 2447

เพื่อปฏิบัติตามข้อความที่กล่าวไว้ในวรรคที่ 2 ของมาตรา 2 ของสนธิสัญญา ฉบับวันที่ 14 กุมภาพันธ์ 2468 อัครภาคีได้ตกลงกันดังต่อไปนี้

1. สองเขตชายแดน สยาม-อินโดจีน ซึ่งเอาลำน้ำโขงเป็นเส้นเขตแดน เขตความกว้าง 25 กิโลเมตรของแต่ละด้านของเส้นชายแดนจะเป็นเขตปลอดทหาร

2. ในเขตดังกล่าว สยามและอินโดจีน จะไม่สามารถมีกำลังประกอบอาวุธใดๆ ในดินแดนของตน นอกจากเจ้าหน้าที่ตำรวจเพื่อรักษาความปลอดภัยและเป็นระเบียบของสังคมในจำนวนที่จำเป็นเท่านั้น

ถึงอย่างไรก็ดี อัครภาคีแต่ละฝ่ายสงวนสิทธิในการเพิ่มกำลังพลของตำรวจในบางโอกาส ในการปฏิบัติหน้าที่เพื่อรักษาความปลอดภัยพิเศษ แต่แต่ละฝ่ายยังสงวนสิทธิในการขนส่งทหารและอุปกรณ์ซึ่งมีความจำเป็นผ่านเขตปลอดทหารอยู่ภายในดินแดนของตน ในการปฏิบัติงานเพื่อความปลอดภัยในเขตใกล้เคียง หรือการทำสงครามต่อสู้กับมหาอำนาจที่ 3

ในดินแดน และในเขตปลอดทหารของแต่ละฝ่าย อัครภาคีจะได้รับอนุญาตให้เครื่องบินทหารที่ไม่ติดอาวุธลงจอดได้ทุกเวลา

3. ในเขตปลอดทหารจะไม่ให้มีค่ายทหาร สนามบินที่ใช้เฉพาะกองทัพ คลังอาวุธ คลังกระสุน ป้อมที่มั่น วัตถุประสงค์หรืออุปกรณ์สงคราม ยกเว้นแต่คลังอุปกรณ์ธรรมดาและน้ำมันเชื้อเพลิงที่จำเป็นต่อเครื่องบินทหารที่ไม่ติดอาวุธ ในด้านต่างๆของกำลังเจ้าหน้าที่ตำรวจ อาจมีการก่อสร้างเพื่อการป้องกันที่จำเป็นในการรักษาความปลอดภัยของสถานที่

4. โดยผ่านข้อตกลงพิเศษ ที่จะได้เจรจากันในเร็ววันระหว่างสยามและอินโดจีน จะได้มีการกำหนดเขตปลอดทหารที่กำหนดไว้ในวรรคที่ 1 ข้างต้นข้อตกลงนี้ จะกำหนดประเภทกำลังพลและอาวุธของกำลังเจ้าหน้าที่ตำรวจของแต่ละประเทศที่ประจำการตามปกติอยู่ในเขตดังกล่าว

ในดินแดน และในเขตปลอดทหารของแต่ละฝ่าย อัครภาคีจะได้รับอนุญาตให้เครื่องบินทหารที่ไม่ติดอาวุธลงจอดได้ทุกเวลา

ข้อตกลงจะกำหนดระเบียบการเฉพาะของการคมนาคมทางอากาศในเขตปลอดทหารและโดยเฉพาะอย่างยิ่งเงื่อนไข ซึ่งเครื่องบินทหารหรือพลเรือนของประเทศทั้งสอง จะสามารถบินอยู่เหนือน่านฟ้าของลำแม่น้ำโขงลงจอดและพักอยู่ที่นั่นได้

5. ข้อตกลงที่กล่าวมานี้จะได้ถูกยกร่างขึ้นโดยคณะข้าหลวงใหญ่ฝรั่งเศส-สยามประจำแม่น้ำโขง ตามที่ได้บังคับไว้ในมาตรา 10 นี้ และนำเสนอขอความเห็นชอบจากสองรัฐบาลที่เกี่ยวข้อง

มาตรา 3

เพื่อหลีกเลี่ยงการขัดแย้ง เกี่ยวกับการขีดเส้นชายแดนตามลำแม่น้ำโขงระหว่างสยามและอินโดจีน อัครภาคทั้งสองเห็นชอบด้วยกันว่าจะดำเนินงานให้ และเป็นเอกภาพด้วยกันในการขีดเส้นชายแดนนี้

การกำหนดเส้นชายแดนทางน้ำตามลำน้ำโขงมีลักษณะตามรายละเอียดดังนี้

1. ในลำน้ำโขงที่ไม่ได้ถูกแบ่งแยกออกเป็นหลายสาขาด้วยคอนต่าง ๆ นั้น ให้ถือเอาร่องน้ำลึก (Thalweg) ของแม่น้ำโขง เป็นเส้นชายแดนระหว่างสยามและอินโดจีน

2. ในลำน้ำโขงที่ถูกแบ่งแยกเป็นหลายสาขา ด้วยคอนซึ่งอยู่ห่างฝั่งสยามด้วยสาขาของน้ำในเวลาใดเวลาหนึ่งของปี เส้นชายแดนให้ถือเอาร่องน้ำลึกของสาขาของลำน้ำที่อยู่ใกล้ที่สุดกับฝั่งสยาม

3. สาขาของลำน้ำที่อยู่ใกล้ฝั่งสยามได้กลายเป็นหาดทรายหรือได้แห้งตื้นเขินบันดาคอนแต่ก่อนที่อยู่ห่างฝั่งสยาม อาจจะติดกับฝั่งนั้นอย่างถาวร ตามหลักการแล้วชายแดนจะไปตามร่องน้ำลึกอันเดิม คณะข้าหลวงใหญ่ประจำแม่น้ำโขงจะได้พิจารณาดูในภาคปฏิบัติตามแต่กรณีทีอาจจะเกิดขึ้นในเวลานั้น และจะเสนอให้ย้ายชายแดนนั้นไปอยู่ในร่องน้ำลึกที่อยู่ใกล้ที่สุดของลำน้ำ ถ้าคณะข้าหลวงพิจารณาเห็นว่ากรโยกย้ายนั้นเป็นที่พึงปรารถนาพร้อมนี้ ได้เป็นที่ตกลงกันในแต่เดี๋ยวนี้ สำหรับดินที่เกิดขึ้นในแม่น้ำตามที่กำหนดอยู่ในวรรคต่อไปนี้

ดินเกิดในแม่น้ำโขงที่มีชื่อดังต่อไปนี้ได้ถูกติดกับอาณาเขตของสยามอย่างขาดตัวมีคือ ดอนเขี้ยว ดอนเขี้ยวน้อย ดินน้อย ดอนยาด ดอนบ้านแพง หาดทรายเพ-เวินกุ่ม ดอนแก้วก่อง-ดินเหนือ และดอนสมโฮง ดินดอนเหล่านี้ได้ว่าเป็นส่วนหนึ่งของริมฝั่งสยาม และบางแห่งก็เป็นหาดขึ้นมาฝั่งไม่ใช่คอนที่แท้จริง

คนสัญชาติฝรั่งเศสที่ได้อาศัยอยู่หรือทำการปลูกฝังในพื้นที่ที่ได้ระบุไว้ข้างต้นนั้น ยังจะรักษาสิทธิของเขาได้ และยังได้รับสิทธิเกี่ยวกับที่อยู่อาศัย กรรมสิทธิหรือทำการปลูกฝังภายใต้ระบบกฎหมายสยาม และสนธิสัญญาที่มีผลบังคับใช้อยู่

คณะข้าหลวงใหญ่ฝรั่งเศส-สยามประจำแม่น้ำโขงจะดำเนินการกำหนดขีดเส้นชายแดนทางน้ำตามที่ได้นิยามมานี้ โดยมีข้อแม้ว่าถ้ามีความเห็นชอบจากสองรัฐบาลที่เกี่ยวข้องเท่านั้น

การกำหนดนั้นจะประกอบด้วยกำหนดเส้นเขตแดนในแผนที่แม่น้ำโขง มาตราส่วน 1 : 10,000 จะมีการปักหลักเขตแดนอีกในทุกพื้นที่ของแม่น้ำโขงที่เห็นว่ามีควมจำเป็น

ด้วยความปรารถนาอยากส่งเสริมความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจระหว่างอาณาเขตทั้งสอง วัตถุประสงค์ได้ตกลงกันว่าการเดินเรือเพื่อการค้าขายจะดำเนินไปอย่างเสรีสำหรับแต่ละฝ่ายตามน่านน้ำทั้งหมดของแม่น้ำโขง ในสองเขตของลำน้ำซึ่งถือว่าเป็นเส้นชายแดนระหว่างสยามและอินโดจีน

ข้อกำหนดของมาตรา 4 ของสนธิสัญญาลงวันที่ 13 กุมภาพันธ์ 2447 ได้ถูกรับรองและรักษาไว้ในการใช้เรือตามแม่น้ำโขงของชายแดนในอนาคตนั้นจะต้องเป็นของบริษัทสยาม หรือบริษัทของอินโดจีนโดยเฉพาะเท่านั้น

มาตรา 5

คณะข้าหลวงใหญ่ฝรั่งเศส-สยามประจำแม่น้ำโขง จะได้รับหน้าที่ให้พิจารณาในการปรับปรุงแก้ไขระเบียบการสัมปทานที่ดินบนฝั่งขวาแม่น้ำโขงที่สยามได้ทำกับฝรั่งเศสตามมาตรา 6 ของสนธิสัญญาฉบับลงวันที่ 3 ตุลาคม 2436 และมาตรา 6 ของสนธิสัญญาลงวันที่ 13 กุมภาพันธ์ 2447

อย่างไรก็ตาม เป็นที่รับรู้กันว่าการปรับปรุงระเบียบการสัมปทานปัจจุบันที่จะมีในข้อตกลงพิเศษจะไม่ละเมิดต่อสิทธิผลประโยชน์ของอำนาจการปกครองอินโดจีน หรือคนอินโดจีนที่มีอยู่ในขณะทำข้อตกลงดังกล่าว

เป็นที่รับรู้ร่วมกันว่า ในกรณีมีการเปลี่ยนแปลงระเบียบการสัมปทานรัฐบาลสยามจะอำนวยความสะดวกให้แก่ทุกการจัดสรร การซื้อ หรือการเช่าที่ดินฝั่งขวาแม่น้ำโขงของเอกชนที่จำเป็นให้แก่บริษัทเดินเรือ หรือบริษัทการค้าของอินโดจีนตามลำแม่น้ำโขง

มาตรา 6

ด้วยเหตุผลที่จำเป็นสำหรับสยามในการเข้าร่วมปฏิบัติงาน ตำรวจน้ำในเขตสองฟากฝั่งของลำแม่น้ำโขงที่เป็นชายแดน นับแต่ต่อไปวัตถุประสงค์ทั้งสองตกลงยกเลิกมาตรา 2 ของสนธิสัญญาฉบับลงวันที่ 3 ตุลาคม 2436

ตั้งนั้นแต่ละฝ่ายจะได้รับอนุญาตให้เดินเรือติดอาวุธสัญจรไปตามแม่น้ำโขงซึ่งเป็นชายแดนเพื่อปฏิบัติหน้าที่ตรวจภาษีอากร หรือเพื่อปฏิบัติหน้าที่รักษาความปลอดภัย

แต่ว่าข้อตกลงพิเศษที่ได้กล่าวไว้ในมาตรา 2 ของสนธิสัญญาฉบับนี้จะได้กำหนดจำนวนประเภท น้ำหนัก และประเภทอาวุธของเรือติดอาวุธเหล่านั้น

มาตรา 7

สองเขตแม่น้ำโขงที่ใช้เป็นเส้นชายแดนระหว่างสยามและอินโดจีน คนที่มีสัญชาติของสองประเทศมีสิทธิดำเนินการหาปลาตามน้ำทั้งหมดของลำน้ำ แต่ทำให้ใช้ได้เฉพาะพานะที่ลอยน้ำหรือพานะบังคับด้วยมือ

การติดตั้งอุปกรณ์ประมงเพื่อจับปลาที่ถาวร ในแต่ละแห่งในสองเขตของแม่น้ำโขงที่เป็นชายแดนให้เฉพาะคนที่มีสัญชาติของประเทศซึ่งอยู่ในสองเขตเท่านั้นที่จะสามารถทำได้

ที่ปากน้ำซึ่งเป็นสาขาแม่น้ำโขง เฉพาะคนสัญชาติของประเทศที่มีฝั่งติดกับปากน้ำเท่านั้นที่มีสิทธิอย่างสมบูรณ์ในการหาปลา ส่วนเขตหาปลาในน่านน้ำที่ติดกับปากน้ำนั้น จะได้ถูกกำหนดเป็นแต่ละกรณี และสถานที่ไปโดยคณะข้าหลวงใหญ่ประจำแม่น้ำโขง

มาตรา 8

อัครภาคีเห็นชอบกับการวางระเบียบการ ด้วยการทำข้อตกลงพิเศษ เพื่อรักษาสถิติผลประโยชน์ของแต่ละฝ่าย ในการใช้และขุดคลองแบ่งน้ำจากแม่น้ำโขงที่เป็นชายแดน เพื่อใช้ในทางการเกษตร อุตสาหกรรม หรือการค้าโดยเฉพาะเกี่ยวกับชลประทานและผลิตพลังงานไฟฟ้า

มาตรา 9

เกี่ยวกับการบูรณะ หรือการเปลี่ยนแปลงลำน้ำโขงให้เป็นเส้นทางคมนาคมทางน้ำ ในสองเขตที่ลำน้ำเป็นชายแดนนั้น ได้ตกลงกันว่าคณะข้าหลวงใหญ่ฝรั่งเศส-สยามประจำแม่น้ำโขง จะหากฎระเบียบที่จะกำหนดเงื่อนไข ในการเข้าร่วมของสองประเทศในการศึกษาค้นคว้า การปฏิบัติดังกล่าวนั้น ระเบียบการปัจจุบัน จะถูกรักษาไว้จนกว่าสองฝ่ายจะมีการประกาศใช้กฎระเบียบใหม่

คณะข้าหลวงนี้ มีสิทธินำเสนอการดำเนินการที่เห็นว่าเป็นผลประโยชน์และจำเป็น ในการบูรณะ หรือปรับปรุงการเดินเรือตามลำน้ำให้ดีขึ้นต่อรัฐบาลทั้งสอง คณะข้าหลวงนี้อาจจะถูกเรียกให้ออกความเห็นต่อทุกแผนการเกี่ยวกับงานในด้านนี้ ซึ่งอัครภาคีที่เกี่ยวข้องได้เสนอมาให้ตน

มาตรา 10

คณะข้าหลวงใหญ่ฝรั่งเศส-สยามประจำแม่น้ำโขง จะถูกจัดตั้งขึ้นซึ่งประกอบด้วยเจ้าหน้าที่ของสยามและอินโดจีนด้วยจำนวนที่เท่ากัน นอกจากหน้าที่ซึ่งได้รับตามมาตรา 2,3,5,6 หรือ 9 ของสนธิสัญญาฉบับนี้แล้ว กล่าวโดยทั่วไป คณะข้าหลวงใหญ่ฝรั่งเศส-สยามประจำแม่น้ำโขง ยังมีภารกิจตรวจสอบการปฏิบัติตามข้อตกลงพิเศษต่างๆเกี่ยวกับพื้นที่ชายแดน และศึกษาค้นคว้าทุกปัญหาที่เกิดขึ้นในการปฏิบัติตามระเบียบใหม่ที่ทำขึ้นสำหรับพื้นที่นี้โดยเฉพาะแล้ว คณะจะให้

ความเห็นของตนในกรณีที่เกิดความขัดแย้งกันเกี่ยวกับเส้นชายแดนทางน้ำ คณะอาจจะเสนอทุกวิถีทางที่เป็นประโยชน์เพื่อแก้ปัญหาด้วยวิธีที่ด้อยค่าซึ่งกันและกัน ต่อปัญหาสิทธิชั่วคราวในการปลุกฝังในพื้นที่ดินดอนตามลำแม่น้ำที่ประชาชนทั้งสองประเทศได้เคยทำมาในทุกกรณี การรับรองเอาข้อเสนอนี้เหล่านั้นจะต้องได้รับการเห็นชอบเป็นลายลักษณ์อักษรและเป็นเอกฉันท์ของสองรัฐบาลที่เกี่ยวข้อง

คณะข้าหลวงใหญ่ฝรั่งเศส-สยามประจำแม่น้ำโขงจะส่งข้อมูลที่เป็นประโยชน์ให้แก่สองรัฐบาลที่เกี่ยวข้อง และค้นคว้าทุกๆกฎระเบียบที่จำเป็นเพื่อรองรับเงื่อนไขของการร่วมมือในด้านการตรวจสอบการคมนาคมทางน้ำ สุขาภิบาล และการรักษาความปลอดภัยตามชายแดน กฎระเบียบเหล่านี้จะได้กำหนดบทลงโทษทางอาญาไว้ และจะมีผลบังคับให้พร้อมๆกัน โดยสองรัฐบาลที่เกี่ยวข้อง เมื่อสองรัฐบาลได้ตกลงเห็นชอบด้วยกันเกี่ยวกับกฎระเบียบนั้น จะดำเนินการเจรจาโดยตัวระหว่างสยามและอินโดจีนเกี่ยวกับข้อตกลงว่าด้วยการจัดตั้งและกฎระเบียบองค์ประกอบของคณะข้าหลวงใหญ่ฝรั่งเศส-สยามประจำแม่น้ำโขงต่อเงื่อนไขในการจัดตั้งและการปฏิบัติงานของคณะข้าหลวงดังกล่าวตามเจตนารมณ์ของมาตรานี้

มาตรา 11

เพื่อให้เป็นไปตามข้อกำหนดของอนุสัญญาที่แนบกับสนธิสัญญา ฉบับลงวันที่ 14 กุมภาพันธ์ 2468 อัครราชทูตจะดำเนินการเจรจากันโดยด่วน เกี่ยวกับข้อตกลงเฉพาะเพื่อกำหนดสถานภาพทางด้านกฎหมายให้แก่คนสยามที่อยู่ในอินโดจีนอย่างถาวร

ถ้าเป็นไปได้และมีจิตใจที่เป็นธรรมต่อกันและกันข้อตกลงนี้ จะต้องทำตามเจตนารมณ์ของข้อกำหนดของสนธิสัญญาฉบับวันที่ 14 กุมภาพันธ์ 2468 ซึ่งได้กำหนดระเบียบสำหรับคนอินโดจีนในสยาม อัครราชทูตได้ตกลงกันว่า ตั้งแต่นี้ไปจะรักษาอำนาจอธิปไตยของสองรัฐบาลที่เกี่ยวข้องอย่างสมบูรณ์ ในการกำหนดกฎระเบียบต่อชาวต่างประเทศที่เข้ามาในดินแดนของลาว

ได้ตกลงกันว่า ตั้งแต่นี้เป็นต้นไป ผู้โดยสารที่ถือสัญชาติสยามที่เดินทางไปอินโดจีน ซึ่งการพักอาศัยไม่เกิน 3 เดือน จะได้รับการคุ้มครองส่วนบุคคลและต่อทรัพย์สินของพวกเขา เช่นเดียวกันกับการปฏิบัติต่อคนที่ถือสัญชาติที่ได้รับการอนุเคราะห์มากกว่าเพื่อน

มาตรา 12

เพื่อทำให้การประสานการปฏิบัติของอำนาจการปกครอง และเจ้าหน้าที่ตำรวจทั้งสองฝ่ายมีประสิทธิภาพเกี่ยวกับการปราบปรามอาชญากรรม และคดีต่างๆในพื้นที่ชายแดนร่วมทางบกหรือทางน้ำระหว่างสยามและอินโดจีน จะได้กำหนดข้อตกลงเฉพาะเพื่อแก้ไขและเพิ่มเติมคำสั่งต่างๆที่เจ้าหน้าที่ของสองประเทศได้รับในห้วงปี 2463 ด้วยความเห็นชอบร่วมกัน

มาตรา 13

อัครราชทูตตกลงกันว่า จะให้มีการดำเนินการเจรจาทำสนธิสัญญาส่งผู้ร้ายข้ามแดนระหว่าง ฝรั่งเศส-สยาม โดยด่วน และพร้อมทั้งทำให้สนธิสัญญานี้มีผลบังคับใช้ในอินโดจีน

มาตรา 14

อัครราชทูตตกลงกันว่า "ข้อตกลงทางการค้าและภาษี" ที่ได้ระบุไว้ในวรรคที่ 4 ของอนุสัญญาแนบท้ายสนธิสัญญาวันที่ 14 กุมภาพันธ์ 2468 นั้น จะลบล้างมาตรา 5 ของสนธิสัญญาฉบับลงวันที่ 3 ตุลาคม 2436 ข้อตกลงนี้จะต้องระบุข้อกำหนดต่างๆเพื่ออำนวยความสะดวกให้แก่การปราบปรามการลักลอบหนีภาษีและโดยเฉพาะอย่างยิ่งการค้าฝิ่นที่ผิดกฎหมายตามชายแดนสยาม-อินโดจีน

มาตรา 15

ข้อผูกมัดซึ่งกันและกันที่ได้กำหนดไว้ในวรรคที่ 1 ของมาตรา 7 วรรคสุดท้ายของมาตรา 8 และมาตรา 9 ของสนธิสัญญาฉบับวันที่ 14 กุมภาพันธ์ 2468 ไม่สอดคล้องกับความต้องการและความสามารถของการขยายตัวทางด้านเศรษฐกิจของสยามและอินโดจีน อัครราชทูตประกาศยกเลิกข้อกำหนดที่ได้กล่าวมาของสนธิสัญญาฉบับนั้น

นอกจากนั้นอัครราชทูตตกลงกันว่า สยามและอินโดจีนจะต้องร่วมกันกำหนดแผนการเพื่อความร่วมมือขยายการคมนาคมและถนน ทางรถไฟ ทางทะเล ทางน้ำ ทางอากาศ โทรเลข โทรศัพท์ และไปรษณีย์ระหว่างประเทศทั้งสอง

แผนการที่มีผลประโยชน์ร่วมกันนี้ จะได้มีการทบทวนใหม่ และให้ความกระจ่างหากฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งเห็นว่าเป็นความจำเป็น

มาตรา 16

ข้อกำหนดทุกข้อของสนธิสัญญา และสัญญาต่างๆที่ได้ลงนามระหว่างฝรั่งเศสและสยามก่อนสนธิสัญญาฉบับลงวันที่ 14 กุมภาพันธ์ 2468 นี้ ยกเลิกถ้าไม่สอดคล้องกับสนธิสัญญาฉบับนี้ ถึงอย่างไรก็ตาม ความสัมพันธ์ที่เป็นสาเหตุให้ทำข้อตกลงเพิ่มเติมดังที่ระบุไว้ในสนธิสัญญาฉบับนี้ยังคงต้องใช้บังคับต่อไปตามข้อกำหนดเก่าที่ยังมีผลบังคับใช้ หรือตามข้อกำหนดที่ถูกเปลี่ยนแปลงตามสนธิสัญญาฉบับลงวันที่ 14 กุมภาพันธ์ 2468 จนกว่าถึงวันประกาศใช้ข้อตกลงเพิ่มเติม

มาตรา 17

สนธิสัญญาฉบับนี้จะมีผลบังคับใช้นับตั้งแต่วันแลกเปลี่ยนสัตยาบันศาล และจะมีผลบังคับใช้ครบกำหนด 10 ปี นับตั้งแต่วันที่ได้แลกเปลี่ยนสัตยาบันศาลของสนธิสัญญามิตรภาพการค้า และคมนาคมทางน้ำที่ได้ตกลงกันระหว่างฝรั่งเศสและสยาม ฉบับลงวันที่ 14 กุมภาพันธ์ 2468 เป็นต้นไป

12 เดือนก่อนกำหนดที่ได้กล่าวมานี้ ถ้าไม่มีฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งแจ้งให้อีกฝ่ายหนึ่งทราบเป็นลายลักษณ์อักษรถึงเจตนารมณ์ของตนที่อยากจะยกเลิกสนธิสัญญาฉบับนี้ ก็จะมีผลบังคับใช้จนครบกำหนด 1 ปี นับแต่วันที่ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งของอัครราชสี หากได้ประกาศลบล้างสนธิสัญญา

ถึงอย่างไรก็ตามเป็นที่เข้าใจกันอย่างชัดเจนแล้วว่า การประกาศยกเลิกสนธิสัญญานี้ ไม่มีผลบังคับใช้ต่อข้อกำหนดต่างๆที่ได้ถูกลบทิ้งไปแล้วด้วยบรรดาสัญญาฉบับก่อนๆด้วยสนธิสัญญาฉบับนี้

มาตรา 18

สนธิสัญญาฉบับนี้จะทำให้สัตยาบัน และการแลกเปลี่ยนสัตยาบันศาลจะมีขึ้นที่บางกอก ในกำหนดเวลาอันด่วนเท่าที่จะเป็นไปได้

เพื่อเป็นสักขีพยาน ผู้แทนที่มีอำนาจเต็มของสองฝ่ายได้ลงนาม และได้ประทับตราของตนลงในสัญญาฉบับนี้

ทำสองฉบับเป็นภาษาฝรั่งเศสที่บางกอก วันที่ 25 เดือนพฤษภาคม ของปี พ.ศ.2469 ตรงกับวันที่ 25 สิงหาคม ของปี ค.ศ.1926

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก ง.

ความตกลงระหว่างราชอาณาจักรไทยกับ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว เกี่ยวกับการสำรวจและจัดทำหลักเขตแดนตลอดแนวร่วมกัน

รัฐบาลแห่งราชอาณาจักรไทยและรัฐบาลแห่งสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชน
ลาว

โดยปรารถนาที่จะกระชับความสัมพันธ์อันดีและเพื่อสันติภาพ มิตรภาพและความร่วม
มือระหว่างประเทศทั้งสองตลอดไป

โดยอ้างถึงอนุสัญญาวันที่ 13 กุมภาพันธ์ ค.ศ.1904 ความตกลงวันที่ 29 มิถุนายน
ค.ศ.1904 สนธิสัญญาวันที่ 23 มีนาคม ค.ศ.1907 และพิธีสารแนบท้ายอนุสัญญาวันที่ 25
สิงหาคม ค.ศ.1926 และแผนที่ที่จัดทำขึ้นตามความตกลงทุกฉบับที่กล่าวถึงข้างต้น ซึ่งกำหนด
เขตแดนระหว่างประเทศทั้งสอง

โดยมีเจตจำนงที่จะจัดทำหลักเขตแดนทั้งทางบกและในแม่น้ำตลอดแนวเพื่อให้ทั้งสอง
ฝ่ายรู้จักที่ตั้งของเส้นเขตแดนอย่างชัดเจนตลอดกาล

โดยมุ่งหวังว่าการดำเนินการดังกล่าวจะเป็นการส่งเสริมความร่วมมือระหว่างประเทศ
และความร่วมมือชายแดนระหว่างกัน เสริมสร้างความมั่นคงและความเจริญก้าวหน้าของแต่ละ
ประเทศ

จึงได้ตกลงกันดังต่อไปนี้

ข้อ 1

รัฐบาลของทั้งสองประเทศตกลงที่จะร่วมกันสำรวจและจัดทำหลักเขตแดนไทย-ลาวตลอด
แนว ให้เป็นไปตามอนุสัญญาวันที่ 23 มีนาคม ค.ศ.1907 ความตกลงวันที่ 29 มิถุนายน
ค.ศ.1904 สนธิสัญญาวันที่ 23 มีนาคม ค.ศ.1907 และพิธีสารแนบท้ายอนุสัญญาวันที่ 25
สิงหาคม ค.ศ.1926 และแผนที่ที่จัดทำขึ้นตามความตกลงทุกฉบับที่กล่าวถึงข้างต้น

ข้อ 2

เพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ตามข้อ 1 รัฐบาลทั้งสองตกลงตั้งคณะกรรมการธิการเขตแดนร่วมไทย-ลาว โดยมีรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศของทั้งสองประเทศเป็นประธาน องค์ประกอบของคณะกรรมการดังกล่าวของแต่ละฝ่ายจะมีจำนวนเท่าเทียมกัน ดังปรากฏในภาคผนวกแนบท้ายความตกลงนี้ การเปลี่ยนแปลงองค์ประกอบของคณะกรรมการของฝ่ายใด ให้แจ้งให้อีกฝ่ายหนึ่งทราบ

ข้อ 3

คณะกรรมการธิการเขตแดนร่วมไทย-ลาว มีอำนาจหน้าที่ดังนี้

1. พิจารณาการสำรวจและจัดทำหลักเขตแดนตลอดแนวให้เป็นไปตามอนุสัญญาวันที่ 13 กุมภาพันธ์ ค.ศ.1904 ความตกลงวันที่ 29 มิถุนายน ค.ศ.1904 สนธิสัญญาวันที่ 23 มีนาคม ค.ศ.1907 และพิธีสารแนบท้ายอนุสัญญาวันที่ 25 สิงหาคม ค.ศ.1926 และแผนที่ที่จัดทำขึ้นตามความตกลงทุกฉบับที่กล่าวถึงข้างต้น

2. ร่วมกันกำหนดพื้นที่ที่จะทำการสำรวจและจัดทำหลักเขตแดนตลอดแนว
3. จัดทำแผนที่เส้นเขตแดนตลอดแนวระหว่างประเทศทั้งสอง
4. แต่งตั้งคณะอนุกรรมการเพื่อช่วยปฏิบัติงานของคณะกรรมการฯ ตามแต่จะเห็นสมควร

ควร

ข้อ 4

คณะกรรมการธิการเขตแดนร่วมไทย-ลาว จะประชุมกันปกติปีละ 1 ครั้ง ถ้ามีความจำเป็น คณะกรรมการร่วมจะประชุมกันเป็นกรณีพิเศษก็ได้

ทั้งสองฝ่ายจะปลัดเปลี่ยนกันเป็นเจ้าภาพจัดการประชุม การประชุมจัดขึ้นที่ประเทศใด ประเทศนั้นเป็นผู้รับภาระค่าอาหาร และค่าที่พักให้อีกฝ่ายหนึ่ง

ข้อ 5

ความรับผิดชอบในการดำเนินการจัดทำหลักเขตแดนร่วมกันของรัฐบาลแต่ละฝ่ายให้ใช้หลักเกณฑ์ดังนี้

1. ค่าใช้จ่ายที่เกี่ยวกับการสำรวจและจัดทำหลักเขตแดนร่วมในส่วนของแต่ละฝ่าย ให้ฝ่ายนั้นรับผิดชอบเอง สำหรับค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับวัสดุที่ใช้ในการจัดทำหลักเขตแดนนั้น รัฐบาลแต่ละฝ่ายจะรับผิดชอบครั้งหนึ่ง

2. วัตถุประสงค์ที่ใช้ในการสำรวจและจัดทำหลักเขตแดนที่ขนย้ายในบริเวณชายแดนของทั้งสองประเทศ ให้ถือว่าไม่เป็นการนำเข้าหรือส่งออกของแต่ละประเทศ

ข้อ 6

ให้ความตกลงฉบับนี้มีผลใช้บังคับตั้งแต่วันที่มีการลงนามโดยผู้แทนที่ได้รับมอบหมายจากรัฐบาลของทั้งสองประเทศ

ทำที่ สงขลา ณ วันที่ 8 กันยายน พ.ศ. 2539 เป็นภาษาไทยและภาษาลาวเป็นคู่ฉบับ ตัวบททั้งสองภาษาใช้เป็นหลักฐานได้เท่าเทียมกัน

สำหรับรัฐบาลแห่งราชอาณาจักรไทย สำหรับรัฐบาลแห่งสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

(นายอานวย วีรวรรณ)

(นายสมสะอาด เล่งสะหวัด)

รองนายกรัฐมนตรี

รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ

และรัฐมนตรีว่าการ

กระทรวงการต่างประเทศ

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

องค์ประกอบคณะกรรมการเขตแดนร่วมไทย-ลาว (ฝ่ายไทย)

1. รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ	ประธานกรรมการ
2. ปลัดกระทรวงการต่างประเทศ	รองประธานกรรมการ
3. ผู้บัญชาการทหารสูงสุด หรือผู้แทน	กรรมการ
4. ผู้แทนกองทัพบก	กรรมการ
5. เลขาธิการสภาความมั่นคงแห่งชาติ หรือผู้แทน	กรรมการ
6. เอกอัครราชทูต ณ เวียงจันทน์	กรรมการ
7. เจ้ากรมแผนที่ทหาร หรือผู้แทน	กรรมการ
8. เจ้ากรมอุทกศาสตร์ หรือผู้แทน	กรรมการ
9. ผู้แทนกระทรวงมหาดไทย	กรรมการ
10. อธิบดีกรมการปกครอง หรือผู้แทน	กรรมการ
11. อธิบดีกรมทรัพยากรธรณี หรือผู้แทน	กรรมการ
12. อธิบดีกรมเจ้าท่า หรือผู้แทน	กรรมการ
13. อธิบดีกรมเอเชียตะวันออก หรือผู้แทน	กรรมการ
14. อธิบดีกรมสนธิสัญญาและกฎหมาย	กรรมการ
15. รองอธิบดีกรมสนธิสัญญาและกฎหมาย	กรรมการ
16. ผู้อำนวยการกองเขตแดน กรมสนธิสัญญาและกฎหมาย	กรรมการและเลขานุการ
17. เจ้าหน้าที่กรมสนธิสัญญาและกฎหมาย	กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

องค์ประกอบคณะกรรมการเขตแดนร่วมไทย-ลาว (ฝ่ายลาว)

1. รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ
ประธานคณะกรรมาธิการร่วมมี้อลาว-ไทย	ประธาน
2. รองประธานคณะกรรมาธิการร่วมลาว-ไทย	รองประธาน
3. เอกอัครราชทูตลาวประจำประเทศไทย	กรรมการ
4. หัวหน้ากรมสนธิสัญญาและกฎหมาย กระทรวงการต่างประเทศ	กรรมการ
5. รองหัวหน้ากรมใหญ่ป้องกันความสงบ กระทรวงภายใน	กรรมการ
6. ที่ปรึกษากฎหมาย กระทรวงการต่างประเทศ	กรรมการ
7. รองหัวหน้ากรมแผนที่แห่งชาติ สำนักงานนายกรัฐมนตรี	กรรมการ
8. รองหัวหน้ากรมแผนที่ชายแดนแห่งชาติ กระทรวงภายใน	กรรมการ
9. ผู้แทนสำนักงานนายกรัฐมนตรี	กรรมการ
10. ผู้แทนกรมใหญ่เสนาธิการ กระทรวงป้องกันประเทศ	กรรมการ
11. ผู้แทนกรมผู้รบ กระทรวงป้องกันประเทศ	กรรมการ
12. ผู้แทนกรมเอเชีย-แปซิฟิก และแอฟริกา
กระทรวงการต่างประเทศ	กรรมการ
13. ผู้แทนกรมคมนาคม กระทรวงคมนาคม ขนส่ง ไปรษณีย์
และก่อสร้าง	กรรมการ
14. ผู้แทนกรมธรณีวิทยา และบ่อแร่ กระทรวงอุตสาหกรรม
และหัตถกรรม	กรรมการ
15. หัวหน้าแผนกชายแดน กรมสนธิสัญญาและกฎหมาย	กรรมการ
16. เลขาธิการคณะร่วมมี้อลาว-ไทย	กรรมการ
17. หัวหน้าแผนกคุ้มครองเส้นเขตแดน และหลักหมาย
กรมชายแดนแห่งชาติ กระทรวงภายใน	กรรมการ

ภาคผนวก จ.

บันทึกการประชุมคณะกรรมการเขตแดนร่วมไทย-ลาว ครั้งที่ 1 วันที่ 8 กันยายน 2539 ณ จังหวัดสงขลา ประเทศไทย

ตามข้อ 3 ของความตกลงระหว่างราชอาณาจักรไทยกับสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวเกี่ยวกับการสำรวจและจัดทำหลักเขตแดนตลอดแนวร่วมกันที่ได้ลงนาม ณ จังหวัดสงขลา ประเทศไทย เมื่อวันที่ 8 กันยายน พ.ศ.2539

คณะกรรมการเขตแดนร่วมฝ่ายไทย ซึ่งมี ฯพณฯ นายอานวย วีระวรรณ รองนายกรัฐมนตรี และรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ เป็นประธาน และคณะกรรมการร่วมฝ่ายลาว ซึ่งมี ฯพณฯ ท่านสมสะอาด เล่งสะหวัด รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทสลาว เป็นประธาน ได้พบปะหารือกันเป็นครั้งแรกที่โรงแรมพาวิลเลียน สงขลาธานี จังหวัดสงขลา ประเทศไทย เมื่อวันที่ 8 กันยายน พ.ศ.2539 (รายชื่อของคณะกรรมการเขตแดนร่วมของทั้งสองฝ่ายปรากฏอยู่ในเอกสารแนบท้ายหมายเลข 1) และได้ตกลงกันดังต่อไปนี้

1. ในการสำรวจและจัดทำหลักเขตแดนเพื่อให้เป็นไปตามอนุสัญญาวันที่ 13 กุมภาพันธ์ ค.ศ.1904 ความตกลงวันที่ 29 มิถุนายน ค.ศ.1904 สนธิสัญญาวันที่ 23 มีนาคม ค.ศ.1907 และพิธีสารแนบท้ายอนุสัญญาวันที่ 25 สิงหาคม ค.ศ.1926 และแผนที่ที่จัดทำขึ้นตามความตกลงทุกฉบับที่กล่าวถึงข้างต้น ทั้งสองฝ่ายอาจเสนอเอกสารหลักฐานที่เกี่ยวข้องเพื่อความกระจ่างแก่ความตกลง และอำนวยการความสะดวกในการจัดทำหลักเขตแดน
2. จัดตั้งคณะอนุกรรมการเทคนิคร่วมไทย-ลาว เพื่อช่วยปฏิบัติงานของคณะกรรมการร่วม (องค์ประกอบของคณะอนุกรรมการเทคนิคร่วมของทั้งสองฝ่ายปรากฏอยู่ในเอกสารแนบท้ายหมายเลข 2)
3. คณะอนุกรรมการเทคนิคร่วมไทย-ลาว มีอำนาจและหน้าที่ดังต่อไปนี้
 - ก. กำหนดหลักเกณฑ์ตลอดจนวิธีการทางเทคนิคและรายละเอียดอื่นๆ ที่เกี่ยวกับการสำรวจและจัดทำหลักเขตแดน

- ข. สำรวจและจัดทำหลักเขตแดนที่คณะกรรมการธิการเขตแดนร่วมไทย-ลาว มอบหมายให้
- ค. รายงานผลปฏิบัติงานต่อคณะกรรมการธิการเขตแดนร่วมไทย-ลาว
- ง. จัดทำแผนที่เส้นเขตแดนตลอดแนวระหว่างประเทศทั้งสอง

4. ให้คณะกรรมการเทคนิคร่วมไทย-ลาว เริ่มประชุมปรึกษาหารือกันโดยเร็ว หากเป็นไปได้ ภายในวันที่ 6 ธันวาคม ค.ศ.1996 ที่ นครเวียงจันทน์ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

5. สองฝ่ายจะผลัดเปลี่ยนกันเป็นเจ้าภาพจัดการประชุมคณะกรรมการเทคนิคร่วมไทย-ลาว การประชุมเมื่อจัดขึ้นที่ประเทศใด ประเทศนั้นจะเป็นผู้รับภาระค่าอาหาร และที่พักให้อีกฝ่ายหนึ่ง

6. ให้คณะกรรมการเทคนิคร่วมไทย-ลาว ทำการสำรวจและจัดทำหลักเขตแดนตลอดแนว ตั้งแต่ด้านเหนือถึงใต้ โดยเริ่มต้นจากชายแดนทางบกทางภาคเหนือ และหากเป็นไปได้ ให้เริ่มดำเนินการ ตั้งแต่วันที่ 6 มกราคม ค.ศ.1997 เป็นต้นไป

7. ในการดำเนินการสำรวจเขตแดนทางบกและในแม่น้ำ คณะกรรมการธิการเขตแดนร่วมทั้งสอง ฝ่ายได้ตกลงกันว่า มิให้เจ้าหน้าที่ หรือหน่วยงานของรัฐฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งทำการதாகถางและก่อสร้างใดๆในบริเวณชายแดนที่กระทบต่อธรรมชาติของเส้นเขตแดนของทั้งสองประเทศ ทั้งนี้ ยกเว้นกรณีที่เจ้าหน้าที่สำรวจของทั้งสองฝ่ายเห็นความจำเป็นเพื่อการสำรวจและจัดทำหลักเขตแดน

8. ฝ่ายลาวได้แจ้งให้ทราบเกี่ยวกับการเรียกชื่อบรรดาข้อตกลงที่กล่าวไว้ในข้อ 1 ดังนี้

- สัญญาวันที่ 13 กุมภาพันธ์ ค.ศ.1904 (Convention du 13 février 1904)
- ข้อตกลงวันที่ 29 มิถุนายน ค.ศ.1904 (Agreement between France and Siam completing and rectifying Article I and II of the Convention of the 13th February, 1904 regarding the Boundaries between the territories of the two Countries, signed at Paris, June 29, 1904)
- สนธิสัญญาวันที่ 23 มีนาคม ค.ศ.1907 (Traité du 23 mars 1907)
- อนุสัญญาฉบับวันที่ 23 มีนาคม ค.ศ.1907 (Protocole concernant la délimitation des frontières et annexé au traité du 23 mars 1907)
- สนธิสัญญาฉบับวันที่ 25 สิงหาคม ค.ศ.1926 (Convention du 25 Août 1926)

ทำที่ จังหวัดสงขลา วันที่ 8 กันยายน พ.ศ.2539

(นายอำนาจ วีรพรณ)

รองนายกรัฐมนตรีและ

รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ

ประธานคณะกรรมการการค้าเขตแดนร่วมไทย-ลาว (ฝ่ายไทย)

(นายสมสะอาด เล่งสะหวัด)

รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ

ประธานคณะกรรมการการค้าเขตแดนร่วมไทย-

ลาว (ฝ่ายลาว)

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก ฉ.

บันทึกการประชุม
คณะกรรมการธิการเขตแดนร่วมไทย-ลาว ครั้งที่ 3
ณ กรุงเทพมหานคร
ระหว่างวันที่ 9-11 พฤศจิกายน 2541

1. การประชุมคณะกรรมการธิการเขตแดนร่วมไทย-ลาวครั้งที่ 3 มีขึ้นระหว่างวันที่ 9-11 พฤศจิกายน 2541 ที่โรงแรมแมริออท รอยัลการ์เด้น ริเวอร์ไซด์ กรุงเทพมหานคร ราชอาณาจักรไทย โดยเป็นไปตามข้อ 4 ของความตกลงระหว่างราชอาณาจักรไทยกับสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว เกี่ยวกับการสำรวจและจัดทำหลักเขตแดนตลอดแนวร่วมกัน ลงวันที่ 8 กันยายน 2539 ที่จังหวัดสงขลา ราชอาณาจักรไทย และข้อ 11 ของบันทึกการประชุมคณะกรรมการธิการเขตแดนร่วมไทย-ลาว ครั้งที่ 2 ลงวันที่ 5 กันยายน 2540 ที่เมืองปากเซ แขวงจำปาสัก สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

2. คณะกรรมการธิการเขตแดนร่วมไทย-ลาว (ฝ่ายไทย) นำโดย ฯพณฯ นายสุรินทร์ พิศสุวรรณ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ ประธานคณะกรรมการธิการเขตแดนร่วมไทย-ลาว (ฝ่ายไทย) และคณะกรรมการธิการเขตแดนร่วมลาว-ไทย (ฝ่ายลาว) นำโดย ฯพณฯ สมสะหวาด เล่งสะหวัด รองนายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ ประธานคณะกรรมการธิการเขตแดนร่วมลาว-ไทย (ฝ่ายลาว) รายชื่อคณะกรรมการธิการเขตแดนร่วมไทยและลาวปรากฏในภาคผนวกหมายเลข 1 และ 2 ตามลำดับ

3. ในโอกาสเปิดการประชุม ฯพณฯ นายสุรินทร์ พิศสุวรรณ ประธานร่วมฝ่ายไทยได้กล่าวต้อนรับ ฯพณฯ สมสะหวาด เล่งสะหวัด และคณะกรรมการ (ฝ่ายลาว) ด้วยไมตรีจิตมิตรภาพอันอบอุ่นสนิทสนม ซึ่ง ฯพณฯ สมสะหวาด เล่งสะหวัด ได้กล่าวตอบแสดงความขอบคุณอย่างลึกซึ้งต่อการต้อนรับอย่างสมเกียรติ และแสดงความยินดีเป็นอย่างยิ่งที่ได้นำคณะฝ่ายลาวเข้าร่วมการประชุมคณะกรรมการธิการเขตแดนร่วมในครั้งนี้

4. ที่ประชุมได้แลกเปลี่ยนข้อคิดเห็นกันโดยตรงไปตรงมา ด้วยความจริงใจและได้พิจารณาและมีความเห็นในเรื่องต่างๆดังนี้

4.1 พิจารณาการปฏิบัติงานของการสำรวจและจัดทำหลักเขตแดนของคณะอนุกรรมการเทคนิคร่วมไทย-ลาว ครั้งที่ 4 ที่จังหวัดพิษณุโลก ราชอาณาจักรไทย เมื่อวันที่ 27-28 สิงหาคม 2541

4.1.1 พิจารณาการปฏิบัติงานของการสำรวจและจัดทำหลักเขตแดนตั้งแต่วันที่ 1 พฤศจิกายน 2540 ถึงวันที่ 11 สิงหาคม 2541 รวม 7 เดือน 3 วัน โดยได้ปฏิบัติงานตั้งแต่หลักเขตแดนที่ 2-19 ที่จังหวัดพะเยา ราชอาณาจักรไทย และแขวงไชยะบุรี สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว โดยจัดทำหลักเขตแดนได้ 44 หลัก เป็นระยะทางประมาณ 198 กิโลเมตร ซึ่งเมื่อรวมกับผลการจัดทำหลักเขตแดนตั้งแต่แรกเริ่มในปี 2540 ปรากฏว่าทั้งสองฝ่ายสามารถร่วมกันจัดทำหลักเขตแดนได้ทั้งสิ้น 56 หลัก เป็นระยะทางประมาณ 261 กิโลเมตร

ที่ประชุมได้ประเมินผลการสำรวจและจัดทำหลักเขตแดนในช่วงปี 2540-2541 ดังนี้

ฝ่ายลาวตั้งข้อสังเกตว่า การสำรวจและจัดทำหลักเขตแดนได้ล่าช้าออกไปจากกำหนด

1. เนื่องจากฝ่ายไทยได้ชะลอการปฏิบัติงานในภูมิประเทศจริงเนื่องจากปัญหาด้านงบประมาณ

2. บริเวณแก่งผาโต (2-01) ซึ่งไม่ได้รับคำตอบจากฝ่ายไทย และ

3. บริเวณผาหม่น-ภูชี้ฟ้า ฝ่ายไทยก็ยังมีจัดส่งคณะทำงานพิเศษลงไปสำรวจพื้นที่ตามที่ตกลงกัน

ฝ่ายไทยชี้แจงว่ากรณีแรกเป็นปัญหาการเบิกจ่ายงบประมาณในช่วงแรกที่ไทยเกิดปัญหาวิกฤตทางเศรษฐกิจ ทำให้ปรับตัวไม่ทัน ซึ่งก็เป็นระยะสั้นๆเท่านั้น สำหรับกรณีของแก่งผาโต เจ้าหน้าที่ฝ่ายไทยก็ได้แจ้งให้ฝ่ายลาวได้ทราบทุกครั้งที่มีการสอบถามว่าฝ่ายไทยกำลังรวบรวมและศึกษาข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับเส้นเขตแดนในบริเวณแก่งผาโตอยู่ และในกรณีหลังเนื่องจากฝ่ายไทยมีปัญหาในการที่จะต้องทำความเข้าใจกับราษฎรในพื้นที่ ซึ่งฝ่ายไทยจำเป็นต้องใช้เวลาเพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าวให้ลุล่วงไปก่อนที่จะจัดส่งคณะทำงานพิเศษลงไปสำรวจพื้นที่นั้น

4.1.2 ที่ประชุมเห็นชอบกับแผนการปฏิบัติงานในปี 2541-2542 เฉพาะในพื้นที่ตอนที่ 4 รวมทั้งการจัดทำเอกสารรายละเอียดและงานอื่นๆที่ยังไม่สำเร็จ เกี่ยวกับพื้นที่ตอนที่ 2 และตอนที่ 3 ตามที่คณะอนุกรรมการเทคนิคร่วมไทย-ลาวเสนอในการประชุมครั้งที่ 4 ลง

วันที่ 28 สิงหาคม 2541 ที่จังหวัดพิษณุโลก ราชอาณาจักรไทย โดยกองสนามของทั้งสองฝ่ายจะพบปะหารือกันในวันที่ 25 พฤศจิกายน 2541 ที่เมืองเงิน แขวงไชยบุรี สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว เพื่อปรึกษาหารือกันในรายละเอียดการปฏิบัติงานในพื้นที่ตอนที่ 4 ซึ่งคาดว่าจะสามารถเริ่มดำเนินการสำรวจและจัดทำหลักเขตแดนในพื้นที่ดังกล่าวได้ตั้งแต่วันที่ 1 ธันวาคม 2541 เป็นต้นไป

4.2 เรื่องพิจารณาจากการประชุมคณะกรรมการเทคนิคร่วมไทย-ลาว ครั้งที่ 4

4.2.1 หลักเขตแดนที่ค้างค้างจากการสำรวจและจัดทำหลักเขตแดน

4.2.1.1 บริเวณแก่งผาได (2-01)

ฝ่ายลาวยืนยันตามบทบันทึกเกี่ยวกับการสำรวจและจัดทำหลักเขตแดนร่วมไทย-ลาว บริเวณแก่งผาได ฉบับลงวันที่ 7 พฤษภาคม 2540 ซึ่งประธานคณะกรรมการเทคนิคร่วมไทย-ลาวได้ตกลงหลักร่วมกันไว้แล้วเมื่อวันที่ 6 พฤษภาคม 2540

ฝ่ายไทยเสนอให้เลื่อนการพิจารณากรณีบริเวณแก่งผาได เนื่องจากฝ่ายไทยกำลังรวบรวมและศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับเส้นเขตแดนบริเวณนี้อยู่ และฝ่ายไทยมีความจำเป็นที่จะต้องใช้เวลาเพื่อทำความเข้าใจกับราษฎรไทยในพื้นที่ในบริเวณนี้เสียก่อน

4.2.1.2 บริเวณผาหม่น-ภูชี้ฟ้า (2-07, 2-08, 2-09, 2-10)

ฝ่ายลาวเสนอขอให้ส่งชุดสำรวจร่วมไทย-ลาวลงไปในพื้นที่ดังกล่าวเพื่อตรวจสอบพื้นที่โดยยังไม่ปักหลักเขตแดน และรายงานคณะกรรมการเขตแดนร่วมไทย-ลาวเพื่อพิจารณา

ฝ่ายไทยแจ้งว่า มีปัญหาในการทำความเข้าใจกับราษฎรในพื้นที่บริเวณนี้เช่นเดียวกับที่แก่งผาได และว่าฝ่ายไทยได้แก้ไขปัญหาคความไม่เห็นด้วยของราษฎรไปได้ในระดับหนึ่งแล้ว แต่ยังคงจำเป็นต้องขอเวลาซึ่งทำความเข้าใจกับราษฎรไทยในบางพื้นที่อีกต่อไป โดยฝ่ายไทยจะเร่งรัดแก้ไขปัญหาดังกล่าวให้เสร็จโดยเร็ว เพื่อให้ได้จัดส่งคณะทำงานพิเศษลงไปสำรวจสภาพภูมิประเทศจริงร่วมกัน

4.2.1.3 บริเวณห้วยโก๋น-เมืองเงิน

ที่ประชุมเห็นชอบให้คณะกรรมการเทคนิคร่วมไทย-ลาวไปสำรวจกำหนดจุดและปักหลักไม้ 3-17 และ 3-18 ที่จุดสุดท้ายของสันปันน้ำเดิมตามธรรมชาติที่ไม่ได้ถูกตัดแปลงและที่สามารถสำรวจและพิสูจน์ทราบในทางเทคนิคได้ และนำเสนอต่อคณะกรรมการเขตแดนร่วมไทย-ลาวพิจารณาต่อไป ส่วนแนวเส้นเขตแดนระหว่างหลักไม้ 2 หลักที่จะดำเนินการปักต่อไปนั้น ทั้งสองฝ่ายจะได้ปรึกษาหารือกันต่อไป

4.2.1.4 บริเวณถนนบนสันปันน้ำที่เป็นเส้นเขตแดนระหว่าง บ้านห้วยสะแดง อำเภอทุ่งช้าง จังหวัดน่านของราชอาณาจักรไทยกับบ้านป้าหวาน เมืองเชียงฮ่อน แขวงไซยะบุรีของสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

ที่ประชุมรับทราบ ว่า ชุดสำรวจร่วมไทย-ลาวได้ ดำเนินการสำรวจพื้นที่ในบริเวณนี้แล้ว และมอบหมายให้ชุดสำรวจร่วมไทย-ลาวดำเนินการ เปรียบเทียบรายละเอียดทางด้านเทคนิคเพื่อเสนอคณะกรรมการเขตแดนร่วมไทย-ลาวพิจารณา ต่อไป

4.2.1.5 บริเวณภูสามเส้า

ฝ่ายไทยแสดงความเห็นว่า ในกรณีภูสามเส้าซึ่งเส้น เขตแดนที่ปรากฏในแผนที่คณะกรรมการปักปันเขตแดนอินโดจีน-สยาม มาตราส่วน 1 : 200,000 ชัดแย้งกับสันปันน้ำตามธรรมชาติ ซึ่งเป็นเส้นเขตแดนที่กำหนดไว้ตามสนธิสัญญาฯ นั้น ต้องถือ เส้นเขตแดนที่ปรากฏในแผนที่เป็นสำคัญ เนื่องจากสนธิสัญญาซึ่งจัดทำขึ้นมาก่อนแผนที่ ระบุ เพียงหลักการของการกำหนดเส้นเขตแดนไว้ แต่รายละเอียดของเส้นเขตแดน ทั้งสองฝ่ายได้ตกลง กำหนดไว้ในแผนที่ซึ่งจัดทำขึ้นมาภายหลังสนธิสัญญา ตามหลักกฎหมาย ในเรื่องเดียวกันต้องถือ ว่า เจตนาล่าสุดของทั้งสองฝ่ายลบล้างเจตนาครั้งแรกที่ขัดแย้งกัน นอกจากนี้ ตามคำพิพากษา ของศาลยุติธรรมระหว่างประเทศในคดีปราสาทพระวิหารซึ่งมีกรณีคล้ายคลึงกัน ศาลก็ได้ตัดสิน ว่ากรณีเช่นนี้ต้องถือว่าแผนที่มีฐานะเหนือกว่าสนธิสัญญา

สรุปแล้วในกรณีของภูสามเส้า นั้น แม้กองสำรวจ และจัดทำหลักเขตแดนทางบกร่วมไทย-ลาวจะได้รายงานว่าสันปันน้ำในภูมิประเทศจริงไม่ขึ้น ไปถึงยอดภูสามเส้าก็ตาม แต่ทั้งสองฝ่ายก็มีพันธกรณีที่จะต้องยึดแนวเส้นเขตแดนขึ้นไปถึงและ ผ่านยอดภูสามเส้า

ฝ่ายลาวเห็นว่า

1. บริเวณนี้ชุดสำรวจและจัดทำหลักเขตแดนของ ทั้งสองฝ่ายได้ร่วมกันสำรวจบริเวณดังกล่าวอย่างละเอียด และได้ร่วมกันกำหนดจุดที่ตั้งหลักเขต แดนเลขที่ 3-10 ไว้เรียบร้อยแล้ว ในเวลาต่อมาชุดสำรวจของทั้งสองฝ่ายได้ร่วมกันสำรวจอย่าง ละเอียดในบริเวณดังกล่าวอีกครั้งหนึ่งโดยใช้วิธีวางรอบเข็มทิศ และได้มีบันทึกร่วมกัน 1 ฉบับลงวันที่ 9 เมษายน 2541 ที่ได้มีการรับรองจากแม่กองสนามสำรวจและจัดทำหลักเขตแดนของทั้งสองฝ่าย ในวันที่ 23 เมษายน 2541 ที่จังหวัดน่าน ราชอาณาจักรไทย

บนพื้นฐานของบันทึกที่กล่าวถึงข้างต้นนั้น ฝ่ายลาวยืนยันว่าแนวเส้นเขตแดนที่ไปตามสันปันน้ำอย่างต่อเนื่องในบริเวณดังกล่าวสอดคล้องตามตัวบทของสนธิสัญญาและข้อกำหนดด้านเทคนิคทุกประการ

2. เมื่อคำนึงถึงสนธิสัญญาสยาม-ฝรั่งเศสฉบับปี ค.ศ.1904 และ 1907 และกฎหมายระหว่างประเทศแล้ว หากมีการขัดแย้งกันในทางปฏิบัติระหว่างตัวบทสนธิสัญญากับแผนที่ที่จัดทำขึ้นตามสนธิสัญญาดังกล่าวแล้ว ตามหลักการระหว่างประเทศจะต้องยึดถือตัวบทของสนธิสัญญาเป็นเครื่องตัดสิน แผนที่ที่จัดทำขึ้นภายหลังตามตัวบทสนธิสัญญาซึ่งมีความศักดิ์สิทธิ์ด้านกฎหมาย จะนำมาอ้างว่าสามารถแทนสนธิสัญญาได้นั้นไม่เป็นการถูกต้อง ต้องเป็นสนธิสัญญาเฉพาะ ซึ่งทำในเรื่องเดียวกัน และโดยคู่สัญญาเดียวกัน ซึ่งมีเนื้อความขัดกับฉบับก่อนเท่านั้น จึงสามารถลบล้างหรือตัดแปลงเนื้อความสนธิสัญญาฉบับก่อนได้อย่างถูกต้องตามกฎหมายระหว่างประเทศ

สรุปแล้ว ในกรณีนี้สามฝ่าย แนวเส้นเขตแดนที่ไปตามสันปันน้ำอย่างต่อเนื่อง ซึ่งสองฝ่ายได้ร่วมกันสำรวจในภูมิประเทศจริงแล้วนั้น เป็นไปตามตัวบทของสนธิสัญญาสยาม-ฝรั่งเศส ฉบับลงวันที่ 23 มีนาคม ค.ศ.1907 และอนุสัญญาแนบท้ายและเมื่อเปรียบเทียบกับพื้นที่จริงแล้ว ฝ่ายลาวเห็นว่า ต้องสร้างหลักเขตแดนเลขที่ 3-10 ในจุดที่ชุดสำรวจร่วมของทั้งสองฝ่ายได้กำหนดจุดที่ตั้งหลักเขตแดนไว้แล้วนั้น

4.2.1.6 บริเวณคอกยักก่อ

ที่ประชุมมีมติให้ส่งชุดสำรวจเข้าไปดำเนินการสำรวจรายละเอียดโดยวิธีวงรอบเข็มทิศในเวลาอันเหมาะสม และเสนอผลการสำรวจให้คณะกรรมการวิชาการเขตแดนร่วมไทย-ลาวพิจารณาต่อไป

4.2.2 การพิจารณาข้อ 5.1.3 ของแผนแม่บทและข้อกำหนดอำนาจหน้าที่ในการสำรวจและจัดทำหลักเขตแดนทางบกร่วมกันระหว่างราชอาณาจักรไทยกับสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวเกี่ยวกับการตรวจสอบสันปันน้ำในภูมิประเทศเปรียบเทียบกับแผนที่คณะกรรมการปักปันเขตแดนอินโดจีน-สยาม มาตราส่วน 1 : 200,000 โดยวิธีวงรอบเข็มทิศ

ตามที่ข้อความเดิมในแผนแม่บทและข้อกำหนดอำนาจหน้าที่ ข้อ 5.1.3 ระบุว่า "ให้ชุดสำรวจร่วมตรวจสอบสันปันน้ำในภูมิประเทศเปรียบเทียบกับแผนที่มาตราส่วน 1 : 200,000 ตลอดเวลาโดยวิธีวงรอบเข็มทิศ (ในภาษาไทย) และโดยการใช้เข็มทิศ (ในภาษาลาว) และโดยการใช้เข็มทิศ ในกรณีที่พบความแตกต่างระหว่างสันปันน้ำในภูมิประเทศกับเส้นเขตแดนในแผนที่หรือมีความแตกต่างระหว่างข้อความในสนธิสัญญากับเส้นเขตแดนในแผนที่ หากพบร่องรอยหรือหลักฐานใดๆอยู่ในพื้นที่ที่สำรวจที่จะช่วยในการจัดทำเขตแดนระหว่างสองประเทศ ให้ทั้ง

สองฝ่ายทำบันทึกร่วมเสนอรายงานตามลำดับชั้นจนถึงคณะกรรมการธิการเขตแดนร่วมไทย-ลาวเพื่อพิจารณาร่วมกัน" นั้น

ทั้งสองฝ่ายเห็นชอบให้แก่ไขข้อความดังกล่าวเป็นดังนี้แทน "ให้ชุดสำรวจร่วมตรวจสอบสันปันน้ำในภูมิประเทศ เปรียบเทียบกับแผนที่มาตราส่วน 1 : 200,000 โดยใช้เข็มทิศประกอบกับแผนที่หรือเครื่องมือหาค่าพิคัดอื่นๆ และใช้วิธีวงรอบเข็มทิศเป็นบางกรณี ที่ทั้งสองฝ่ายเห็นว่ามีควมจำเป็น ในกรณีที่พบความแตกต่างระหว่างสันปันน้ำในภูมิประเทศกับเส้นเขตแดนในแผนที่ หรือมีความแตกต่างระหว่างข้อความในสนธิสัญญา กับเส้นเขตแดนในแผนที่ หากพบร่องรอยหรือหลักฐานใดๆ อยู่ในพื้นที่ที่สำรวจที่จะช่วยในการจัดทำเขตแดนระหว่างสองประเทศ ให้ทั้งสองฝ่ายทำบันทึกร่วมเสนอรายงานตามลำดับชั้นจนถึงคณะกรรมการธิการเขตแดนร่วมไทย-ลาวเพื่อพิจารณาร่วมกัน"

4.2.3 ข้อเสนอลาวเพื่อแก้ไขแผนแม่บทและข้อกำหนดอำนาจหน้าที่ในการสำรวจและจัดทำหลักเขตแดนทางบกร่วมระหว่างราชอาณาจักรไทยกับสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ในข้อ 4.3.6 และข้อ 4.4 (ตอนที่ 5)

ฝ่ายลาว ชี้แจงเหตุผลของการเสนอขอเปลี่ยนแปลงแผนแม่บทและข้อกำหนดอำนาจหน้าที่ในการสำรวจและจัดทำหลักเขตแดนทางบกร่วมว่า เพื่อให้การดำเนินการสำรวจและจัดทำหลักเขตแดนสอดคล้องกับข้อ 6 ของบันทึกการประชุมคณะกรรมการเขตแดนร่วมไทย-ลาวครั้งที่ 1 ฉบับลงวันที่ 8 กันยายน 2539 ที่ระบุว่า "ให้อนุกรรมการเทคนิคร่วมไทย-ลาวทำการสำรวจและจัดทำหลักเขตแดนตลอดแนวตั้งแต่ด้านเหนือถึงใต้ โดยเริ่มต้นจากชายแดนทางบกทางภาคเหนือ" และเห็นว่าการกำหนดแผนแม่บทและข้อกำหนดอำนาจหน้าที่ตามข้อ 4.3.6 และข้อ 4.4 เป็นการขัดต่อข้อ 6 ของบันทึกการประชุมที่กล่าวถึงข้างต้น ดังนั้น ฝ่ายลาวจึงเสนอให้แก่ไขข้อ 4.3.6 และข้อ 4.4 และให้ลงสำรวจและจัดทำหลักเขตแดนในพื้นที่ตอนที่ 5 เป็นตอนต่อไป ภายหลังจากการสำรวจและจัดทำหลักเขตแดนตอนที่ 4 เสร็จแล้ว

ฝ่ายไทย เห็นว่าบันทึกการประชุมคณะกรรมการเขตแดนร่วมไทย-ลาวครั้งที่ 1 กำหนดไว้เป็นเพียงหลักการให้เริ่มจัดทำหลักเขตแดนทางบกร่วมระหว่างไทย-ลาว โดยระบุให้จัดทำหลักเขตแดนในตอนที่ 15 และ 16 ต่อจากตอนที่ 4 และให้จัดทำหลักเขตแดนในตอนที่ 5 เป็นตอนสุดท้าย ซึ่งคณะกรรมการเขตแดนร่วมไทย-ลาวได้ให้ความเห็นชอบต่อแผนแม่บทดังกล่าวอย่างเป็นทางการด้วยแล้วเมื่อปี 2540 ฉะนั้นฝ่ายไทยจึงยืนยันที่จะให้การดำเนินการสำรวจและจัดทำหลักเขตแดนต่อจากตอนที่ 4 เป็นไปตามถ้อยคำเดิมที่ปรากฏในแผนแม่บทและข้อกำหนดอำนาจหน้าที่ฉบับปัจจุบัน โดยให้ดำเนินการในพื้นที่ตอนที่ 5 เป็นตอนสุดท้าย

4.2.4 แผนการปฏิบัติงานในปี 2541-2542

4.2.4.1 ที่ประชุมตกลงให้ดำเนินการสำรวจและจัดทำหลักเขตแดนทางบกส่วนระหว่างไทย-ลาวในภูมิภาคจริงเป็นไปอย่างต่อเนื่องในกำหนดเวลา 8 เดือน โดยให้เริ่มตั้งแต่วันที่ 1 ธันวาคม 2541 ถึง 31 กรกฎาคม 2542

4.2.4.2 สำหรับการปฏิบัติงานในพื้นที่ตอนที่ 4 รวมทั้งการจัดทำเอกสารรายละเอียดและงานอื่นๆที่ยังไม่สำเร็จในพื้นที่ตอนที่ 2 และตอนที่ 3 ตามที่คณะกรรมการเทคนิคร่วมไทย-ลาวเสนอนั้น ทั้งสองฝ่ายเห็นชอบให้ปฏิบัติตามข้อ 4.1.2 ของบันทึกการประชุมฉบับนี้

4.2.4.3 ภายหลังจากเสร็จการปฏิบัติงานในพื้นที่ตอนที่ 4 แล้ว ทั้งสองฝ่ายจะสำรวจและจัดทำหลักเขตแดนในพื้นที่ตอนที่ 15 และ 16 ต่อจากนั้นจะสำรวจและจัดทำหลักเขตแดนในพื้นที่ตอนที่ 5 ตามระเบียบหลักการต่างๆที่ทั้งสองฝ่ายได้รับรองร่วมกันแล้วในแผนแม่บทและข้อกำหนดอำนาจหน้าที่ในการสำรวจและจัดทำหลักเขตแดนทางบกส่วนระหว่างราชอาณาจักรไทยกับสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

4.3 กำหนดวันและสถานที่การประชุมคณะกรรมการเขตแดนร่วมไทย-ลาว ครั้งต่อไป

การประชุมครั้งต่อไปจัดขึ้นที่สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว โดยฝ่ายลาวยินดียินดีรับเป็นเจ้าภาพ โดยให้หลักถ้อยที่ถ้อยอาศัยปฏิบัติคือ ฝ่ายลาวจะรับภาระค่าใช้จ่ายและค่าที่พักให้คณะกรรมการฝ่ายไทยจำนวน 10 คน ดังเช่นที่ฝ่ายไทยได้รับภาระค่าใช้จ่ายสำหรับคณะกรรมการฝ่ายลาวในการประชุมครั้งที่ 3 ที่กรุงเทพฯ ราชอาณาจักรไทย ส่วนวันเวลา และสถานที่ทั้งสองฝ่ายจะประสานกันต่อไป

5. ที่ประชุมตั้งเป้าหมายที่จะเร่งรัดการปฏิบัติงานเพื่อการสำรวจและจัดทำหลักเขตแดนทางบกส่วนระหว่างประเทศทั้งสองให้แล้วเสร็จภายในปี 2543 และให้การสำรวจและจัดทำหลักเขตแดนทางน้ำเสร็จภายในปี 2546 ซึ่งตรงกับกำหนดเวลาที่อาเซียนจะบรรลุการจัดตั้งเขตการค้าเสรีอาเซียน (AFTA) และเป็นการสร้างวิสัยทัศน์ใหม่ (NEW VISION) ในการดำเนินความสัมพันธ์กัน โดยมีเป้าหมายให้เขตแดนไทย-ลาวเป็นเขตแดนแห่งสันติภาพ มิตรภาพและความมั่งคั่งร่วมกัน

บันทึกฉบับนี้ทำที่กรุงเทพมหานคร ราชอาณาจักรไทย ในวันที่ 11 พฤศจิกายน 2541
เป็น 2 ฉบับ เป็นภาษาไทยและภาษาลาว ทั้งสองภาษามีคุณค่าเท่าเทียมกัน

(นายสุรินทร์ พิศสุวรรณ)

รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ

ประธานกรรมการ

คณะกรรมการเขตแดนร่วมไทย-ลาว (ฝ่ายไทย)

(นายสมสะหวาด เล่งสะหวัด)

รองนายกรัฐมนตรีและ

รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ

ประธานกรรมการ

คณะกรรมการเขตแดนร่วมลาว-ไทย (ฝ่ายลาว)

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก ข.

โครงสร้างองค์การความร่วมมือไทย-ลาว

1. คณะกรรมการความร่วมมือทั่วไปไทย-ลาว (Joint Commission - JC)

การจัดตั้งคณะกรรมการร่วมฯ เป็นผลสืบเนื่องมาจากการที่รัฐบาลทั้งสองได้ตกลงจัดรูปแบบใหม่ of คณะกรรมการร่วมมือที่มีอยู่เดิมให้เป็นระบบ และสอดคล้องกับความสัมพันธ์ระหว่างประเทศทั้งสองที่ขยายตัวมากขึ้นตามเจตนารมณ์ของแถลงการณ์ร่วมที่ ฯพณฯ รองนายกรัฐมนตรี และรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ สปป.ลาว (นายพูน สีปะเสิด) ได้ร่วมลงนามเมื่อวันที่ 9 พฤษภาคม 2543 ที่นครเวียงจันทน์ ภายใต้วัตถุประสงค์ร่วมกันระหว่างไทย-ลาว ได้มีการประชุมร่วมกันแล้วถึง 7 ครั้ง โดยมีรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศทั้ง 2 ฝ่ายเป็นประธานร่วม สำหรับคณะกรรมการความร่วมมือทั่วไปไทย-ลาวชุดนี้ ถือว่าเป็นคณะกรรมการร่วมฯ ที่มีขอบเขตอำนาจหน้าที่สูงที่สุดในการตัดสินใจปัญหาร่วมกัน หรือกำหนดนโยบายในการดำเนินความสัมพันธ์ไทย-ลาวร่วมกัน ในแต่ละกรณีโดยจะสังเกตได้ว่าบุคคลหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐบาลทั้ง 2 ที่ประกอบมาเป็นคณะกรรมการนั้นจะมาจากหลายหน่วยงาน หลายกระทรวงทบวงกรมที่เกี่ยวข้องทั้งจากกระทรวงการต่างประเทศ กระทรวงพาณิชย์ กระทรวงมหาดไทย กระทรวงกลาโหม สภาความมั่นคงแห่งชาติ กระทรวงการคลัง และกระทรวงสาธารณสุข เป็นต้น

1. ภาคิผู้ทำสัญญาจะจัดตั้งคณะกรรมการร่วม ซึ่งต่อไปนี้จะเรียกว่า "คณะกรรมการ" เพื่อดำเนินการส่งเสริมความร่วมมือระหว่างทั้งสองโดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านเศรษฐกิจ การค้า สังคม วัฒนธรรม วิทยาศาสตร์ และวิชาการ

2. คณะกรรมการจะพิจารณาวิถีทางและมาตรการ เพื่อส่งเสริมความร่วมมือดังกล่าวข้างต้นให้มีการประสานงานและการปฏิบัติตามมติของคณะกรรมการและความตกลงนี้อย่างเหมาะสม

3. คณะกรรมการมีรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศเป็นประธาน และภาคิผู้ทำสัญญาจะเป็นผู้กำหนดองค์ประกอบของคณะกรรมการ

4. คณะกรรมการจะกำหนดกฎระเบียบปฏิบัติของตน และอาจจัดตั้งคณะทำงานเพื่อดำเนินการในกรณีเฉพาะเรื่อง ซึ่งมีการเสมอมายังคณะกรรมการก็ได้

5. คณะกรรมการจะจัดการประชุมปีละหนึ่งครั้ง โดยจะสลับสถานที่ประชุมกันระหว่างราชอาณาจักรไทยและสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว เมื่อมีความจำเป็นเร่งด่วน และได้

รับการร้องขอจากภาคีผู้ทำสัญญาฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง คณะกรรมการก็อาจจะจัดประชุมเป็นพิเศษได้ ในประเทศของภาคีผู้ร้องขอ

6. ความตกลงนี้จะมีผลบังคับใช้นับตั้งแต่วันลงนาม และจะมีผลบังคับใช้เป็นระยะเวลาห้าปี เมื่อครบกำหนดดังกล่าว ก็ให้มีผลบังคับใช้ต่อไปโดยอัตโนมัติ เว้นแต่ภาคีผู้ทำสัญญาฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งจะแจ้งเป็นลายลักษณ์อักษร ผ่านทางการทูตให้อีกฝ่ายหนึ่งทราบเจตนาที่จะบอกเลิก ความตกลงนี้ล่วงหน้าเป็นเวลาอย่างน้อยหกเดือน ก่อนวันที่ประสงค์จะให้สิ้นสุดการบังคับใช้

7. ภาคีผู้ทำสัญญาฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งอาจร้องขอเป็นลายลักษณ์อักษร ให้เปลี่ยนแปลงหรือแก้ไขความตกลงทั้งหมดหรือบางส่วนได้ การเปลี่ยนแปลงหรือแก้ไข ซึ่งภาคีผู้ทำสัญญาทั้งสองเห็นชอบจะมีผลบังคับใช้ในวันที่คู่ภาคีทั้งสองกำหนด

จนถึงปัจจุบันได้มีการประชุมคณะกรรมการร่วมแล้ว 7 ครั้ง โดยมีรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศของทั้งสองฝ่ายเป็นประธานร่วม

โครงสร้างการจัดตั้งคณะกรรมการร่วมแต่ละฝ่ายมีดังนี้

ฝ่ายไทยประกอบด้วย

1. รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ	ประธาน
2. ปลัดกระทรวงการต่างประเทศ	กรรมการ
3. เลขาธิการสภาความมั่นคงแห่งชาติ	“
4. ปลัดกระทรวงอุตสาหกรรม	“
5. เอกอัครราชทูตประจำกรุงเวียงจันทน์	“
6. รองปลัดกระทรวงมหาดไทย	“
7. รองปลัดกระทรวงพาณิชย์	“
8. รองปลัดกระทรวงสาธารณสุข	“
9. อธิบดีกรมสนธิสัญญาและกฎหมาย	“
10. อธิบดีกรมเศรษฐกิจ	“
11. อธิบดีกรมสารนิเทศ	“
12. รองผู้ว่าการไฟฟ้าฝ่ายผลิต	“
13. ปลัดกระทรวงกลาโหม	“
14. ผู้บัญชาการทหารสูงสุด	“
15. ปลัดกระทรวงการคลัง	“

16. ปลัดกระทรวงคมนาคม	“
17. เลขาธิการพลังงานแห่งชาติ	“
18. ผู้ว่าการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย	“
19. อธิบดีกรมวิเทศสหการ	“
20. อธิบดีกรมการเมือง	“
21. ผู้อำนวยการกองเอเชียตะวันออกเฉียงใต้	“

ฝ่ายลาวประกอบด้วย

1. รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ	ประธาน
2. รัฐมนตรีว่าการกระทรวงพาณิชย์กับต่างประเทศ	รองประธาน
3. รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงการต่างประเทศ	“
4. ปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี	เลขานุการ
5. ปลัดกระทรวงการค้าและการท่องเที่ยว	กรรมการ
6. ปลัดกระทรวงคมนาคมและการขนส่ง	“
7. กระทรวงป้องกันประเทศ	“
8. หัวหน้าบริษัทไฟฟ้าลาว	“
9. ปลัดกระทรวงการต่างประเทศ	“
10. กรมพิธีการทูตกระทรวงการต่างประเทศ	“
11. รองปลัดกระทรวงกลาโหม	“
12. รองปลัดกระทรวงสาธารณสุข	“
13. รองปลัดกระทรวงพาณิชย์กับต่างประเทศ	“
14. รองปลัดกระทรวงการเงิน	“
15. กระทรวงแถลงข่าวและวัฒนธรรม	“
16. เอกอัครราชทูตลาวประจำประเทศไทย	“

1. คณะกรรมการร่วมมือรักษาความสงบเรียบร้อยตามแนวชายแดนทั่วไป (General Border Committee - GBC)

ไทยและลาวโดยความตกลงว่าด้วยความร่วมมือรักษาความสงบเรียบร้อยตามแนวชายแดนไทย-ลาว พ.ศ. 2534 ได้จัดตั้งคณะกรรมการรักษาความสงบเรียบร้อยตามแนวชายแดนไทย-ลาวขึ้น เพื่อร่วมกันหารือและกำหนดแนวทางและมาตรการที่เหมาะสมเกี่ยวกับการส่งเสริมความ

ร่วมมือรักษาความสงบเรียบร้อยและเสถียรภาพตามแนวชายแดน โดยมีการประชุมปีละครั้ง ฝ่ายไทยมีรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหมเป็นประธาน ฝ่ายลาวมีรัฐมนตรีว่าการกระทรวงป้องกันประเทศเป็นประธาน และต่อมาคณะกรรมการฯ ได้จัดตั้งคณะอนุกรรมการฯ ขึ้นด้วย ทั้งนี้เพื่อติดตามผลการปฏิบัติงานในกรอบนโยบายที่คณะกรรมการฯ กำหนดไว้จนถึงปัจจุบัน การประชุมคณะกรรมการร่วมมือรักษาความสงบเรียบร้อยฯ แล้ว 7 ครั้ง

วัตถุประสงค์การจัดตั้งคณะกรรมการร่วมชุดนี้มีดังนี้

1. จัดตั้งคณะกรรมการร่วมมือรักษาความสงบเรียบร้อยตามชายแดนทั่วไป ประกอบด้วยประธานคณะกรรมการร่วมจากกระทรวงกลาโหม รองประธานคณะกรรมการร่วมจากกระทรวงมหาดไทยและกรมการอื่นๆ ที่รัฐบาลของแต่ละประเทศแต่งตั้งขึ้น ซึ่งจะมีการแจ้งการแต่งตั้งดังกล่าวด้วยวิธีการแลกเปลี่ยนหนังสือระหว่างรัฐบาลของประเทศทั้งสอง

2. คณะกรรมการร่วมมือรักษาความสงบเรียบร้อยตามชายแดนทั่วไป มีอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้

2.1 ประชุมปรึกษาหารือเพื่อกำหนดแนวทาง และมาตรการที่เหมาะสมเกี่ยวกับการส่งเสริมความร่วมมือรักษาความสงบเรียบร้อยและเสถียรภาพตามแนวชายแดน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการร่วมมือแก้ไขปัญหที่เกิดขึ้นให้ทันเวลา เพื่อมิให้ลุกลามเป็นการทะเลาะวิวาทกัน ป้องกันและปราบปรามอาชญากรรม และการกระทำทุกอย่างที่ผิดกฎหมายตามชายแดน ส่งเสริมการติดต่อและแก้ไขปัญหาด้านแนวชายแดนในระดับท้องถิ่น

2.2 วางนโยบายให้คณะกรรมการร่วมมือรักษาความสงบเรียบร้อยตามแนวชายแดนระดับจังหวัด/แขวง ที่อ้างถึงในมาตรา 2 กำกับดูแลให้การปฏิบัติตามนโยบาย และพิจารณาข้อเสนอหรือทบทวนมาตรการที่คณะกรรมการร่วมมือรักษาความสงบเรียบร้อยตามชายแดนระดับจังหวัด/แขวง ได้กำหนดขึ้น

2.3 จัดการประชุมร่วมระหว่างคณะกรรมการร่วมมือรักษาความสงบเรียบร้อยตามชายแดนทั่วไปกับคณะกรรมการร่วมมือรักษาความสงบเรียบร้อยตามชายแดนระดับจังหวัด/แขวง ตลอดแนวชายแดนของทั้งสองฝ่าย เพื่อเตรียมการประชุมประจำปีของคณะกรรมการร่วมมือรักษาความสงบเรียบร้อยตามชายแดนทั่วไป โดยให้ประธานคณะกรรมการร่วมมือรักษาความสงบเรียบร้อยตามชายแดนทั่วไปของแต่ละฝ่ายแต่งตั้งประธานร่วมและองค์ประกอบของการประชุมเตรียมการ และให้คำแนะนำนโยบายต่างๆ ที่คณะกรรมการร่วมมือรักษาความสงบเรียบร้อยตามชายแดนทั่วไปได้กำหนดขึ้น ที่ประชุมเตรียมการดังกล่าวมีหน้าที่ประเมินผลการดำเนินนโยบาย และการปฏิบัติงานที่ได้กำหนดไว้ในแต่ละระยะ รวมทั้งปรึกษาหารือปัญหาต่างๆ ที่เห็น

ว่ามีความสำคัญและจำเป็นสำหรับการประชุมประจำปีของคณะกรรมการร่วมมือรักษาความสงบเรียบร้อยตามชายแดนทั่วไป

2.4 การแต่งตั้งอนุกรรมการที่เกี่ยวข้องได้ตามความจำเป็น

3. คณะกรรมการร่วมมือรักษาความสงบเรียบร้อยตามชายแดนทั่วไป จะประชุมกันปีละครั้งโดยสลับเปลี่ยนกันระหว่างราชอาณาจักรไทย กับสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ณ สถานที่ที่ประธานคณะกรรมการร่วมเห็นชอบร่วมกันในกรณีที่มีความสำคัญเร่งด่วนก็อาจจะประชุมกันเป็นพิเศษได้

4. จัดตั้งคณะกรรมการร่วมมือรักษาความสงบเรียบร้อยตามชายแดนจังหวัด/แขวง ต่างๆ ประกอบด้วย ประธานคณะกรรมการร่วมและกรรมการอื่นๆ ที่ได้รับการแต่งตั้งจากประธานคณะกรรมการของคณะกรรมการร่วมมือรักษาความสงบเรียบร้อยตามชายแดนทั่วไปของแต่ละฝ่าย และจัดตั้งขึ้นตามขอบเขตของความรับผิดชอบของจังหวัดที่ติดกับชายแดนไทย-ลาวของแต่ละฝ่าย

5. คณะกรรมการร่วมมือรักษาความสงบเรียบร้อยตามชายแดนระดับจังหวัด/แขวง มีอำนาจหน้าที่ดังนี้

5.1 ประชุมพิจารณาร่วมกันเพื่อกำหนดแผน และมาตรการปฏิบัติตามนโยบายต่างๆ โดยให้สอดคล้องกันแนวทางที่คณะกรรมการร่วมมือรักษาความสงบเรียบร้อยตามชายแดนทั่วไปได้กำหนดขึ้น รวมทั้งปัญหาเฉพาะเรื่องอื่นๆ ที่ได้รับมอบหมายหรือเห็นสมควร และเสนอรายงานผลการดำเนินงานต่อคณะกรรมการร่วมมือรักษาความสงบเรียบร้อยตามชายแดนทั่วไปของทั้งสองฝ่าย

5.2 ดำเนินการทั้งหมด เพื่อมิให้มีการติดต่อร่วมมือในการแก้ไขปัญหในด้านความมั่นคงตามแนวชายแดน ในระดับจังหวัด/แขวงให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและทันต่อเหตุการณ์

6.2 แต่งตั้งคณะกรรมการที่เกี่ยวข้องได้ตามความจำเป็น

6. คณะกรรมการร่วมมือรักษาความสงบเรียบร้อยตามชายแดนระดับจังหวัด/แขวง จะประชุมร่วมกันปีละ 2 ครั้ง โดยจะสลับเปลี่ยนกันระหว่างจังหวัดของราชอาณาจักรไทย กับแขวงของสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ณ สถานที่ที่ประธานคณะกรรมการร่วมมือรักษา

ความสงบเรียบร้อยตามชายแดนระดับจังหวัด/แขวงร่วมกันและกรณีที่มีความสำคัญเร่งด่วนก็อาจจะประชุมกันเป็นพิเศษได้

7. ความตกลงฉบับนี้มีผลบังคับใช้นับตั้งแต่วันลงนาม เมื่อฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งเห็นว่ามีความจำเป็นที่จะเปลี่ยนแปลงแก้ไข หรือยกเลิกความตกลงฉบับนี้ ฝ่ายนั้นจะต้องแจ้งเป็นลายลักษณ์อักษร โดยวิธีทางการทูตจะมีผลบังคับใช้ในวันที่ทั้งสองฝ่ายกำหนด

โครงสร้างคณะกรรมการร่วมมือรักษาความสงบเรียบร้อยตามชายแดนทั่วไป

ฝ่ายไทยประกอบด้วย

1. รัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม	ประธาน
2. ผู้บัญชาการทหารสูงสุด	รองประธาน
3. ปลัดกระทรวงมหาดไทย	"
4. เสนาธิการทหาร	"
5. เสนาธิการทหารบก	"
6. เสนาธิการทหารเรือ	"
7. เสนาธิการทหารอากาศ	"
8. รองเสนาธิการทหาร	"
9. ปลัดกระทรวงการต่างประเทศ	"
10. ปลัดกระทรวงพาณิชย์	"
11. เลขาธิการสภาความมั่นคงแห่งชาติ	"
12. อธิบดีกรมตำรวจ	"
13. อธิบดีกรมศุลกากร	"
14. อธิบดีกรมวิเทศสหการ	"
15. เอกอัครราชทูต ณ กรุงเวียงจันทน์	"
16. รองเสนาธิการทหารบก (ฝ่ายยุทธการ/การข่าว)	"
17. เจ้ากรมยุทธการทหาร/หัวหน้าฝ่ายยุทธการ	กรรมการและ
ศูนย์อำนวยการร่วม กองบัญชาการทหารสูงสุด	เลขานุการ
18. หัวหน้าส่วนประสานงานด้านลาว	กรรมการและ
	ผู้ช่วยเลขานุการ
19. หัวหน้าศูนย์อำนวยการร่วม 102	"

- ศูนย์อำนวยการร่วม กองบัญชาการทหารสูงสุด
20. ผู้อำนวยการกองเอเชียตะวันออกเฉียง 4 “
กระทรวงการต่างประเทศ
21. ผู้อำนวยการกองการต่างประเทศ กระทรวงมหาดไทย “
22. ผู้ช่วยทูตฝ่ายทหารประจำสถานเอกอัครราชทูต “
ณ เวียงจันทน์

3. คณะอนุกรรมการร่วมมือรักษาความสงบเรียบร้อยตามแนวชายแดนทั่วไปไทย-ลาว

คณะอนุกรรมการร่วมมือรักษาความสงบเรียบร้อยตามแนวชายแดนทั่วไปไทย-ลาว ได้เห็นชอบให้มีการจัดตั้งคณะอนุกรรมการร่วมมือรักษาความสงบเรียบร้อยตามแนวชายแดนทั่วไปไทย-ลาวขึ้น เพื่อการติดตามผลการปฏิบัติงานในกรอบนโยบายที่คณะกรรมการร่วมมือรักษาความสงบเรียบร้อยตามแนวชายแดนทั่วไปไทย-ลาวกำหนดไว้ และร่วมกันประเมินสถานการณ์ชายแดนในห้วงเวลาเพื่อเสนอแนะคณะกรรมการฯ ให้สามารถกำหนดนโยบายได้อย่างเหมาะสม คณะอนุกรรมการร่วมมือรักษาความสงบเรียบร้อยตามแนวชายแดนทั่วไปไทย-ลาว โดยปกติจะประชุมกัน 3 ครั้งต่อเดือน ซึ่งทั้ง 2 ฝ่ายเห็นพ้องต้องกันว่า บรรดากรณีที่ได้รับผิดชอบเกี่ยวกับการร่วมมือรักษาความสงบเรียบร้อยตามชายแดนในทุกระดับของทั้งสองฝ่ายได้ร่วมมือและประสานงานกันอย่างใกล้ชิด เพื่อปรึกษาหารือกันเกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยบริเวณชายแดน เช่น การป้องกันการค้าลักลอบเข้าเมืองโดยผิดกฎหมาย การลักลอบขายสินค้าหนีภาษีและกลุ่มบุคคลผู้ไม่หวังดีซึ่งเข้าไปเคลื่อนไหวในลาว

วัตถุประสงค์ในการจัดตั้งคณะอนุกรรมการร่วมมือรักษาความสงบเรียบร้อยตามแนวชายแดนทั่วไปไทย-ลาว

3.1 จัดตั้งคณะอนุกรรมการร่วมมือรักษาความสงบเรียบร้อยตามชายแดนทั่วไปไทย-ลาว โดยให้เลขาธิการคณะอนุกรรมการร่วมมือรักษาความสงบเรียบร้อยตามชายแดนทั่วไปไทย-ลาว เป็นประธาน คณะอนุกรรมการฯ ส่วนของประธานคณะอนุกรรมการฯ และอนุกรรมการอื่นๆ ประธานคณะอนุกรรมการฯ ของแต่ละฝ่ายจะแจ้งการแต่งตั้งให้อีกฝ่ายหนึ่งทราบด้วยวิธีการแลกเปลี่ยนหนังสือ

3.1.1 คณะอนุกรรมการร่วมมือรักษาความสงบเรียบร้อยตามแนวชายแดนไทย-ลาว มีอำนาจหน้าที่ดังนี้

3.1.1.1 ประชุมปรึกษาหารือเพื่อติดตามผลการปฏิบัติของแต่ละฝ่าย ในกรอบนโยบายที่คณะกรรมการร่วมมือรักษาความสงบเรียบร้อยตามชายแดนทั่วไปไทย-ลาว ได้กำหนดไว้และร่วมกันประเมินสถานการณ์ชายแดนในห้วงเวลาเพื่อเสนอแนะคณะกรรมการฯ ให้สามารถกำหนดนโยบายได้เหมาะสม

3.1.1.2 ประสานงานกับคณะกรรมการร่วมรักษาความสงบเรียบร้อยตามแนวชายแดนระดับจังหวัด/แขวง ของแต่ละฝ่ายให้มีการปฏิบัติสอดคล้องกันแนวทางที่คณะกรรมการ ร่วมมือรักษาความสงบเรียบร้อยตามชายแดนทั่วไปไทย-ลาวกำหนดไว้

3.1.1.3 ในกรณีที่ทั้งสองฝ่ายเห็นพ้องต้องกันว่ามีปัญหาสำคัญเกิดขึ้น ในบริเวณชายแดนไทย-ลาว ที่ต้องแก้ไขอย่างเร่งด่วนมิให้ลุกลามออกไป ทั้งสองฝ่ายอาจตกลงกัน ให้มีการตรวจตราร่วมกันกับคณะกรรมการร่วมมือรักษาความสงบเรียบร้อยตามชายแดนระดับ จังหวัด/แขวง ในพื้นที่นั้น

3.1.1.4 คณะอนุกรรมการฯ อาจเชิญผู้แทนของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ของฝ่ายตนปรึกษาหารือเพื่อประกอบการพิจารณาหาแนวทางในการรักษาความสงบเรียบร้อย ตามชายแดน

3.1.2 กำหนดการประชุมคณะกรรมการร่วมมือรักษาความสงบเรียบร้อยตาม ชายแดนทั่วไปไทย-ลาว มีดังนี้

3.1.2.1 คณะอนุกรรมการฯ จะประชุมกันปีละ 4 ครั้ง หรือทุกๆ 3 เดือน โดยสลับเปลี่ยนกันระหว่างราชอาณาจักรไทยกับสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ณ สถานที่ที่ประธานอนุกรรมการฯ เห็นชอบร่วมกัน ในกรณีที่มีความสำคัญเร่งด่วนก็อาจประชุมกันเป็น พิเศษได้

3.1.2.2 ในการประชุมแต่ละครั้ง ให้มีเฉพาะอนุกรรมการฯ ของทั้งสอง ฝ่ายเข้าร่วมประชุม แต่ในกรณีที่จำเป็นอาจเชิญผู้แทนหน่วยงานของไทยหรือลาวที่เกี่ยวข้องร่วม ประชุมด้วย โดยความเห็นชอบของประธานคณะกรรมการฯ ของทั้งสองฝ่าย

3.1.2.3 การประชุมแต่ละครั้งให้มีการบันทึกผลการประชุมเป็นลาย ลักษณ์อักษร และลงนามโดยประธานคณะกรรมการฯ ของทั้งสองฝ่าย

โครงสร้างการจัดคณะอนุกรรมการฝ่ายไทยประกอบด้วย

1. เจ้ากรมยุทธการทหาร/เลขาธิการคณะกรรมการร่วมมือ รักษาความสงบเรียบร้อยตามชายแดนทั่วไปไทย-ลาว	ประธานอนุกรรมการ
2. หัวหน้าส่วนประสานงานด้านลาว	รองประธาน
อนุกรรมการ

3. ผู้แทนกระทรวงมหาดไทย	อนุกรรมการ
4. ผู้แทนกรมเอเชียตะวันออก กระทรวงการต่างประเทศ	"
5. ผู้แทนฝ่ายยุทธการ ศูนย์ปฏิบัติการกองทัพบก	"
6. ผู้แทนกองทัพภาคที่ 2	"
7. ผู้แทนกองทัพภาคที่ 3	"
8. หัวหน้าสำนักงานความมั่นคงชายแดนด้านลาว ฝ่ายยุทธการ	อนุกรรมการ
และเลขานุการ
9. เจ้าหน้าที่ประสานงานด้านลาว	อนุกรรมการ
และผู้ช่วยเลขานุการ
10. เจ้าหน้าที่สำนักงานความมั่นคงชายแดนด้านลาว
ฝ่ายยุทธการ ศูนย์อำนวยการร่วม กองบัญชาการทหารสูงสุด	"

4. คณะอนุกรรมการร่วมมีอริกาความสงบเรียบร้อยตามชายแดนระดับจังหวัด/แขวง

จากการที่ ฯพณฯ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศของทั้งสองประเทศได้ร่วมลงนามความตกลงว่าด้วยความร่วมมือรักษาความสงบเรียบร้อยตามชายแดนไทย-ลาว ซึ่งความตกลงนี้ทำให้ฝ่ายไทยและลาวมีกลไกความร่วมมือทั้งระดับชาติและในระดับจังหวัด/แขวง สมดังเจตนารมณ์ของแถลงการณ์ร่วมระหว่างรัฐมนตรีว่าการกระทรวงต่างประเทศของทั้งสองประเทศ เมื่อวันที่ 9 พฤษภาคม 2543 ที่นครเวียงจันทน์ คณะกรรมการฯ คณะนี้มี 16 คณะ มีผู้ว่าราชการจังหวัดชายแดนด้านลาวและเจ้าหน้าที่แขวงเป็นประธานร่วมให้มีการประชุมกันปีละ 2 ครั้ง โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อความร่วมมือในการรักษาความสงบเรียบร้อยตามชายแดน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง เพื่อร่วมแก้ไขปัญหาที่อาจเกิดขึ้นให้ทันต่อเหตุการณ์

อำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการร่วมมีอริกาความสงบเรียบร้อยตามชายแดนระดับจังหวัด/แขวง

1. ประชุมพิจารณาร่วมกันเพื่อกำหนดแผน และมาตรการปฏิบัติตามนโยบายต่างๆ โดยให้สอดคล้องกับแนวทางที่คณะกรรมการร่วมมีอริกาความสงบเรียบร้อยตามชายแดนทั่วไป กำหนดขึ้น รวมทั้งปัญหาเฉพาะเรื่องอื่นๆ ที่ได้รับมอบหมาย หรือเห็นสมควรและเสนอรายงานผลการดำเนินงานต่อคณะกรรมการร่วมมีอริกาความสงบเรียบร้อยตามชายแดนทั่วไปของฝ่ายตน

2. ดำเนินการทั้งหมดเพื่อให้มีการติดต่อร่วมมือในการแก้ปัญหาในด้านความมั่นคงตามชายแดนในระดับจังหวัด/แขวง ให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และทันต่อเหตุการณ์
3. แต่งตั้งอนุกรรมการที่เกี่ยวข้องได้ตามความจำเป็น

โครงสร้างของคณะกรรมการร่วมมือรักษาความสงบเรียบร้อยตามชายแดนระดับจังหวัด/แขวง (ฝ่ายไทย)

1. ผู้ว่าราชการจังหวัด	ประธาน
2. รองผู้อำนวยการป้องกันและปราบปรามการกระทำอันเป็นคอมมิวนิสต์	รองประธาน
3. ประจําจังหวัด (ฝ่ายทหาร)	
4. ปลัดจังหวัด	กรรมการ
5. พาณิชย์จังหวัด	"
6. ผู้แทนตุลาการในพื้นที่	"
7. หัวหน้าหน่วยตำรวจภูธรประจำจังหวัด	"
8. ผู้แทนตำรวจตระเวนชายแดนในพื้นที่	"
9. ผู้แทนกองบังคับการตรวจคนเข้าเมืองในพื้นที่	"
10. นายอำเภอชายแดนไทย-ลาว	"
11. หัวหน้าสำนักงานจังหวัด	กรรมการ และเลขานุการ
12. ป้องกันจังหวัด	กรรมการ และผู้ช่วยเลขานุการ
13. ผู้บังคับหน่วยทหารในพื้นที่	"
14. ผู้แทนตำรวจภูธรในพื้นที่	"

5. คณะกรรมาธิการเขตแดนร่วมไทย-ลาว

การจัดตั้งคณะกรรมาธิการเขตแดนร่วมไทย-ลาวขึ้น ก็ด้วยรัฐบาลทั้ง 2 ประเทศมีวัตถุประสงค์ร่วมกันที่จะทำการแก้ไขปัญหาลดเงื่อนไขความขัดแย้งเรื่องเส้นเขตแดนทั้งบนบกและในลำน้ำโขง ทั้งยังไม่มี ความชัดเจนให้ได้รับการแก้ไขอย่างถาวรด้วย การร่วมกันสำรวจและจัดทำหลักเขตแดนไทย-ลาว ตลอดแนวให้เป็นไปตามอนุสัญญาวันที่ 13 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2475 ความตกลงวันที่ 29 มิถุนายน พ.ศ. 2447 สนธิสัญญาวันที่ 13 มีนาคม พ.ศ. 2540 และพิธีสารแนบท้าย

อนุสัญญาวันที่ 25 สิงหาคม พ.ศ. 2469 แผนที่ยุติการที่จัดทำขึ้นตามความตกลงทุกฉบับที่กล่าวถึงข้างต้น

ดังนั้น เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ตามที่กล่าวแล้ว ทั้งรัฐบาลไทยและรัฐบาลลาวจึงตกลงร่วมกันจัดตั้งคณะกรรมการเขตแดนร่วมไทย-ลาว โดยมีรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศของทั้งสองประเทศเป็นประธาน

ขอบเขตอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการเขตแดนร่วมไทย-ลาว

5.1 พิจารณาการสำรวจและจัดทำหลักเขตแดนตลอดแนวให้เป็นไปตามอนุสัญญาวันที่ 13 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2447 ตามความตกลงวันที่ 29 มิถุนายน พ.ศ. 2447 สนธิสัญญาวันที่ 23 มีนาคม พ.ศ. 2450 และพิธีสารแนบท้ายอนุสัญญาวันที่ 25 สิงหาคม พ.ศ. 2469 และแผนที่ยุติการที่จัดทำขึ้นตามความตกลงทุกฉบับที่กล่าวถึงข้างต้น

5.2 ร่วมกันกำหนดพื้นที่ที่จะทำการสำรวจและจัดทำหลักเขตแดนตลอดแนว

5.2.1 จัดทำแผนที่เส้นเขตแดนตลอดแนวระหว่างประเทศทั้งสอง

5.2.2 แต่งตั้งคณะอนุกรรมการเพื่อช่วยปฏิบัติงานของคณะกรรมการเขตแดนร่วมไทย-ลาวตามแต่จะเห็นสมควร

5.2.3 คณะกรรมการเขตแดนร่วมไทย-ลาวจะประชุมกันปกติปีละ 1 ครั้ง ถ้ามีความจำเป็นคณะกรรมการร่วมจะประชุมกันเป็นกรณีพิเศษ

5.2.4 แต่งตั้งคณะอนุกรรมการเพื่อช่วยปฏิบัติงานของคณะกรรมการเขตแดนร่วมไทย-ลาวตามแต่จะเห็นสมควร

5.2.5 คณะกรรมการเขตแดนร่วมไทย-ลาว จะประชุมกันปกติปีละ 1 ครั้ง ถ้ามีความจำเป็นคณะกรรมการร่วมจะประชุมกันเป็นกรณีพิเศษ

ทั้งสองฝ่ายจะผลัดเปลี่ยนกันเป็นเจ้าภาพจัดการประชุม การประชุมจัดขึ้นที่ประเทศใด ประเทศนั้นจะเป็นผู้รับภาระค่าอาหารและค่าที่พักให้อีกฝ่ายหนึ่ง

5.2.6 ความรับผิดชอบในการดำเนินการจัดทำหลักเขตแดนร่วมกันของรัฐบาลแต่ละฝ่าย ให้ใช้หลักเกณฑ์ดังนี้

5.2.6.1 ค่าใช้จ่ายที่เกี่ยวข้องกับการสำรวจและจัดทำหลักเขตแดนร่วมใน ส่วนของแต่ละฝ่ายให้ฝ่ายนั้นรับผิดชอบเอง สำหรับค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับวัสดุที่ใช้ในการจัดทำหลัก เขตแดนนั้น รัฐบาลแต่ละฝ่ายจะรับผิดชอบครั้งหนึ่ง

5.2.6.2 วัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ในการสำรวจ และจัดทำหลักเขตแดนที่ขนย้าย ในบริเวณชายแดนของทั้งสองประเทศ ให้ถือว่าไม่เป็นการนำเข้าหรือส่งออกของแต่ละประเทศ

โครงสร้างคณะกรรมการธิการเขตแดนร่วมไทย-ลาว ฝ่ายไทยประกอบด้วย

1. รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ	ประธานกรรมการ
2. ปลัดกระทรวงการต่างประเทศ	รองประธาน- กรรมการ
3. ผู้บัญชาการทหารสูงสุด หรือผู้แทน	กรรมการ
4. ผู้แทนกองทัพบก	"
5. เลขาธิการสภาความมั่นคงแห่งชาติ หรือผู้แทน	"
6. เอกอัครราชทูต ณ เวียงจันทน์	"
7. เจ้ากรมแผนที่ทหาร หรือผู้แทน	"
8. เจ้ากรมอุทกศาสตร์ หรือผู้แทน	"
9. ผู้แทนกระทรวงมหาดไทย	"
10. อธิบดีกรมการปกครองหรือผู้แทน	"
11. อธิบดีกรมทรัพย์สินธรณีหรือผู้แทน	"
12. อธิบดีกรมเจ้าท่าหรือผู้แทน	"
13. อธิบดีกรมเอเชียตะวันออก หรือผู้แทน	"
14. อธิบดีกรมสนธิสัญญา และกฎหมาย	"
15. รองอธิบดีกรมสนธิสัญญาและกฎหมาย	"
16. ผู้อำนวยการกองเขตแดน กรมสนธิสัญญาและกฎหมาย	กรรมการ และเลขานุการ
17. เจ้าหน้าที่กรมสนธิสัญญาและกฎหมาย	กรรมการ และผู้ช่วยเลขานุการ

โครงสร้างคณะกรรมการธิการเขตแดนร่วมไทย-ลาว ฝ่ายลาวประกอบด้วย

1. รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ	ประธาน
2. รองประธานคณะกรรมการเขตแดนร่วมไทย-ลาว	รองประธาน

3. เอกอัครราชทูตลาวประจำประเทศไทย	กรรมการ
4. หัวหน้ากรมสนธิสัญญาและกฎหมาย กระทรวงการต่างประเทศ	"
5. รองหัวหน้ากรมใหญ่ป้องกันความสงบ กระทรวงภายใน	"
6. ที่ปรึกษากฎหมาย กระทรวงการต่างประเทศ	"
7. รองหัวหน้ากรมแผนที่แห่งชาติ สำนักงานนายกรัฐมนตรี	"
8. รองหัวหน้ากรมชายแดนแห่งชาติ กระทรวงภายใน	"
9. ผู้แทนสำนักงานนายกรัฐมนตรี	"
10. ผู้แทนกรมใหญ่เสนาธิการ กระทรวงป้องกันประเทศ	"
11. ผู้แทนกรมสู้รบ กระทรวงป้องกันประเทศ	"
12. ผู้แทนกรมเอเชียแปซิฟิก และแอฟริกา กระทรวงการต่างประเทศ	"
13. ผู้แทนกรมคมนาคม กระทรวงคมนาคม ขนส่ง ไปรษณีย์ และก่อสร้าง	"
14. ผู้แทนกรมธรณีวิทยา และป่าแร่ กระทรวงอุตสาหกรรม และหัตถกรรม	"
15. หัวหน้าแผนกชายแดน กรมสนธิสัญญาและกฎหมาย	"
16. เลขาธิการคณะร่วมมือลาว-ไทย	"
17. หัวหน้าแผนกคุ้มครองเส้นเขตแดนและหลักหมาย
กรมชายแดนแห่งชาติ กระทรวงภายใน	"

6. คณะอนุกรรมการเทคนิคร่วมไทย-ลาว

ภายหลังจากที่การชุดตั้งคณะอนุกรรมการเทคนิคร่วมไทย-ลาวขึ้น ได้จัดตั้งให้มีการประชุมขึ้นครั้งแรกเมื่อวันที่ 8 กันยายน พ.ศ. 2539 ที่จังหวัดสงขลา โดยฝ่ายไทยมี ฯพณฯ นายอำนวย วีรวรรณ รองนายกรัฐมนตรี และรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศเป็นประธานฝ่ายไทย และมี ฯพณฯ ท่านสมสะอาด เล่งสะหวัด รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศลาว ที่ประชุมได้เห็นพ้องต้องกันให้จัดตั้งคณะกรรมการร่วมขึ้นมาชุดหนึ่ง เพื่อช่วยปฏิบัติงานของคณะกรรมการ ซึ่งถือเป็นองค์การที่ปฏิบัติงานเพื่อการสำรวจและปักปันเขตแดนร่วมไทย-ลาว อย่างเป็นทางการ โดยเรียกคณะกรรมการร่วมชุดนี้ว่า "คณะอนุกรรมการเทคนิคร่วมไทย-ลาว" โดยกำหนดให้อนุกรรมการเทคนิคร่วมไทย-ลาว มีขอบเขตอำนาจหน้าที่ดังนี้

- 6.1 กำหนดหลักเกณฑ์ตลอดจนวิธีการทางเทคนิค และรายละเอียดอื่น ๆ ที่เกี่ยวกับการสำรวจและจัดทำหลักเขตแดน

- 6.2 ดำรงและจัดทำหลักเขตแดนตามที่คณะกรรมการร่วมไทย-ลาว มอบหมายให้
- 6.3 รายงานผลการปฏิบัติงานต่อคณะกรรมการร่วมไทย-ลาว
- 6.4 จัดทำแผนที่เส้นเขตแดนตลอดจนแนวระหว่างประเทศทั้งสอง
- 6.5 ให้คณะกรรมการเทคนิคร่วมไทย-ลาว เริ่มประชุมปรึกษาหารือกันโดยเร็ว หากเป็นไปได้ ภายในวันที่ 6 ธันวาคม พ.ศ. 2539 ที่นครเวียงจันทน์ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว
- 6.6 ทั้งสองฝ่ายจะผลัดเปลี่ยนกันเป็นเจ้าภาพจัดการประชุมคณะกรรมการเทคนิคร่วมไทย-ลาว การประชุมเมื่อจัดขึ้นที่ประเทศไทย ประเทศนั้นจะเป็นผู้รับภาระค่าอาหาร และที่พัก
- 6.2 ให้คณะกรรมการเทคนิคร่วมไทย-ลาว ทำการสำรวจและจัดทำหลักเขตแดนตลอดแนว ตั้งแต่ด้านเหนือถึงใต้ โดยเริ่มต้นจากชายแดนทางบกทางเหนือ และหากเป็นไปได้ให้เริ่มดำเนินการตั้งแต่วันที่ 6 มกราคม พ.ศ. 2540 เป็นต้นไป

โครงสร้างองค์ประกอบคณะกรรมการเทคนิคร่วมไทย-ลาว (ฝ่ายไทย) มีดังนี้

1. เจ้ากรมแผนที่ทหาร	ประธาน
2. รองเจ้ากรมแผนที่ทหาร	รองประธาน
3. รองอธิบดีกรมสนธิสัญญาและกฎหมาย	อนุกรรมการ
4. หัวหน้า ศูนย์อำนวยการร่วม 102
ศูนย์อำนวยการร่วมกองบัญชาการทหารสูงสุด	"
5. ผู้แทนกองทัพบก	"
6. เจ้าหน้าที่กรมแผนที่ทหาร	"
7. เจ้าหน้าที่กรมแผนที่ทหาร	"
8. ผู้แทนกรมอุทกศาสตร์	"
9. ผู้แทนกระทรวงมหาดไทย	"
10. ผู้อำนวยการกองเขตแดน
กรมสนธิสัญญาและกฎหมาย	"
11. เจ้าหน้าที่กรมแผนที่ทหาร	อนุกรรมการและ
เลขานุการ
12. เจ้าหน้าที่กรมแผนที่ทหาร	อนุกรรมการและ
ผู้ช่วยเลขานุการ

โครงสร้างองค์ประกอบคณะกรรมการเทคนิคร่วมไทย-ลาว (ฝ่ายลาว) มีดังนี้

1. หัวหน้ากรมสนธิสัญญาและกฎหมาย
2. ที่ปรึกษาด้านกฎหมาย
3. รองหัวหน้ากรมแผนที่แห่งชาติ
4. รองหัวหน้ากรมชายแดนแห่งชาติ
5. ผู้แทนกระทรวงป้องกันประเทศ
6. ผู้แทนการปกครองของแขวงที่เกี่ยวข้อง
7. ผู้แทนกรมแผนที่ทหารบก
8. ผู้แทนกรมอุทกศาสตร์
9. ผู้แทนกรมธรณีวิทยา
10. ผู้แทนกระทรวงคมนาคม
11. พนักงานวิชาการ กรมสนธิสัญญาและกฎหมาย
12. พนักงานวิชาการ กรมชายแดนแห่งชาติ

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก ช.

ลักษณะเขตแดนระหว่างไทยและลาวตามสภาพภูมิศาสตร์

1. ลักษณะเขตแดนและความยาว

แบ่งเป็น 5 ช่วงดังต่อไปนี้

1. แม่น้ำโขงตอนบน นับจากจุดร่วม 3 ประเทศคือ ไทย-ลาว-พม่า ตรงสบรวก (บริเวณแม่น้ำรวกไหลลงแม่น้ำโขง) อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย จนถึงแก่งผาได อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย เส้นเขตแดนนี้เป็นไปตามอนุสัญญาพ.ศ.2469 รวมความยาวประมาณ 97 กิโลเมตร

2. สันเขาน้ำของทิวเขาหลวงพระบางนับตั้งแต่แก่งผาไดไปจนถึงภูเขามะเขือ ซึ่ง เป็นต้นน้ำของแม่น้ำเหือง อำเภอชาติตระการ จังหวัดพิษณุโลก เส้นเขตแดนไปตามสันปันน้ำที่ปันน้ำจากแม่น้ำโขงฝ่ายหนึ่ง และตกแม่น้ำเหืองฝ่ายหนึ่ง รวมความยาวประมาณ 507 กิโลเมตร

3. แม่น้ำเหือง นับจากต้นแม่น้ำเหืองที่ภูเขามะเขือ เส้นเขตแดนมาตามร่องน้ำลึกของแม่น้ำเหืองงาต่อด้วยแม่น้ำเหืองจนถึงสบเหือง (แม่น้ำเหืองออกสู่ม่าน้ำโขง) ที่อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย รวมความยาวประมาณ 153 กิโลเมตร

4. แม่น้ำโขงตอนล่างนับจากสบเหือง จนถึงห้วยดอน อำเภอโง้งเจียม จังหวัดอุบลราชธานี เส้นเขตแดนในส่วนนี้เป็นไปตามอนุสัญญาปี พ.ศ.2469 รวมความยาวประมาณ 858 กิโลเมตร

5. สันปันน้ำทิวเขาพนมดงรัก จากห้วยดอน เส้นเขตแดนตัดขึ้นสันปันน้ำทิวเขาพนมดงรัก ซึ่งเป็นน้ำตกแม่น้ำโขงฝ่ายหนึ่งกับแม่น้ำมูลฝ่ายหนึ่ง จนถึงช่องบกในเขตอำเภอนาจรวาย จังหวัดอุบลราชธานี ซึ่งเป็นเขตต่อ 3 ประเทศคือ ไทย ลาวและกัมพูชา รวมความยาวประมาณ 195 กิโลเมตร

รวมความยาวเขตแดนไทยและลาวทั้งสิ้น 1,810 กิโลเมตร

2. ลักษณะภูมิประเทศบริเวณแนวพรมแดน

แนวพรมแดนไทย-ลาวติดต่อกับพื้นที่จังหวัดต่างๆทางภาคเหนือและภาคตะวันออกเฉียงเหนือของไทยรวมทั้งสิ้น 10 จังหวัด ซึ่งมีลักษณะภูมิประเทศบริเวณแนวพรมแดนดังนี้

1. จังหวัดเชียงราย

เขตแดนเริ่มจากจัดร่วมของพรมแดนสามประเทศคือ ไทย พม่าและลาวทางด้านทิศเหนือของจังหวัดเชียงราย ณ บ้านสบรวก ตำบลเวียง อำเภอเชียงแสนไปตามร่องน้ำลึกของแม่น้ำโขง

ลักษณะของเขตแดนตามร่องน้ำลึกแม่น้ำโขงตอนนี้อยู่ตามสนธิสัญญาให้ถือเกาะแก่งส่วนใหญ่เป็นของประเทศลาว มีบางเกาะส่วนน้อยเป็นของประเทศไทย ดังนั้นบางตอนจึงมิได้ถือร่องน้ำลึกเสมอไป

สำหรับเส้นเขตแดนไปตามแนวสันปันน้ำของทิวเขาหลวงพระบางนั้น เริ่มจากห้วยคอยผาหม่น อำเภอเชียงของ ไปเข้าเขตอำเภอเทิง จังหวัดเชียงราย ลักษณะภูมิประเทศเป็นภูเขาสูงเป็นแนวยาวตลอด และขนานชิดไปกับภูเขาคอยยาว บริเวณนี้เป็นภูเขาที่มีความสูงระหว่าง 500 ถึง 1,000 เมตร

2. จังหวัดพะเยา

เส้นเขตแดนอยู่ทางด้านตะวันออกเฉียงเหนือของจังหวัดคือ อำเภอเชียงคำ โดยใช้สันเขาหลวงพระบางเป็นสันเขาปันน้ำ ลักษณะภูมิประเทศตามแนวชายแดนตอนนี้มีช่องทางต่างๆ เฉพาะเดินเท้าและสัตว์เท่านั้น เนื่องจากลักษณะภูมิประเทศส่วนใหญ่เป็นภูเขาที่ลาดชันและทิวกันดาร

3. จังหวัดน่าน

เส้นเขตแดนในจังหวัดน่านเริ่มที่เขตอำเภอทุ่งช้างฝ่ายท้องที่อำเภอบัว อำเภอ น่าน อำเภอสา และอำเภอน้อยโดยมีทิวเขาหลวงพระบางเป็นเส้นเขตแดน ลักษณะภูมิประเทศเป็นยอดเขาสูงๆต่ำๆ สลับกันอยู่ทั่วไปและตามสันเขามีช่องทางที่ใช้เดินไปลาวในสมัยโบราณ

4. จังหวัดอุตรดิตถ์

เส้นเขตแดนไทย-ลาวในพื้นที่จังหวัดอุตรดิตถ์อยู่ทางทิศตะวันออกของจังหวัด ในพื้นที่อำเภอน้ำปาก โดยมิติวเขาหลวงพระบางเป็นเส้นเขตแดน เช่นเดียวกับจังหวัดพะเยาและจังหวัดน่าน ลักษณะภูมิประเทศด้านนี้มีความลาดชันมาก

5. จังหวัดพิษณุโลก

เส้นเขตแดนไทย-ลาวด้านจังหวัดพิษณุโลกอยู่ทางด้านทิศเหนือของจังหวัด บริเวณอำเภอชาติตระการ โดยเริ่มจากต้นน้ำของแม่น้ำเหืองที่ภูเมียง อันเป็นจุดแบ่งเขตจังหวัดพิษณุโลกกับจังหวัดอุตรดิตถ์ไปตามร่องน้ำลึกแม่น้ำเหือง จนถึงอำเภอนาแห้ว จังหวัดเลย แนวพรมแดนตามลำน้ำเหืองนี้ สามารถลุยข้ามได้ทุกจุดตลอดลำน้ำ

6. จังหวัดเลย

จังหวัดเลยเป็นจังหวัดที่อยู่เหนือสุดของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เส้นเขตแดนไทย-ลาวด้านจังหวัดนี้อยู่ทางทิศเหนือและทิศตะวันตก โดยมีแม่น้ำโขงและแม่น้ำเหืองเป็นเส้นกั้นพรมแดน

จุดเริ่มเส้นเขตแดนตามลำน้ำเหืองเริ่มที่อำเภอนาแห้ว ผ่านอำเภอด่านซ้าย อำเภอท่าลี่ ไปสิ้นสุดที่ปากแม่น้ำเหืองที่อำเภอเชียงคาน เส้นเขตแดนช่วงนี้ยาวประมาณ 130 กิโลเมตร

7. จังหวัดหนองคาย

เส้นเขตแดนบริเวณจังหวัดหนองคายมีแม่น้ำโขงเป็นเส้นเขตแดนตลอดแนวเป็นระยะทางประมาณ 360 กิโลเมตร แม่น้ำโขงบริเวณนี้มีเกาะดอนเป็นจำนวนมาก แต่มีเพียงดอนเจียวใหญ่และดอนเจียวน้อยเท่านั้นที่เป็นของไทย ในขณะที่ดอนอื่นๆเป็นของลาว และมีบางดอนอยู่ชิดฝั่งไทยมาก เช่นดอนสังคีและดอนโคกลาดซึ่งอยู่ห่างฝั่งไทยประมาณ 200-250 เมตรเท่านั้น ทำให้สามารถเดินข้ามไปมาได้ในฤดูแล้ง

8. จังหวัดนครพนม

เช่นเดียวกับจังหวัดหนองคาย จังหวัดนครพนมมีแม่น้ำโขงเป็นเส้นเขตแดนตลอดแนวเป็นระยะทางประมาณ 167 กิโลเมตร เริ่มจากอำเภอบ้านแพงผ่านอำเภอท่าอุเทน อำเภอเมือง และอำเภอธาตุพนม

9. จังหวัดมุกดาหาร

แม่น้ำโขงเป็นเส้นเขตแดนทางทิศตะวันออกของจังหวัด เส้นเขตแดนบริเวณจังหวัดมุกดาหารมีเกาะดอนบางส่วนที่เป็นของลาวอยู่ชิดฝั่งไทยมาก และมีขนาดใหญ่พอสมควร อาทิเช่นดอนหนองลุ่ม ดอนหมากอี และดอนตาล เป็นต้น

10. จังหวัดอุบลราชธานี

เส้นเขตแดนบริเวณจังหวัดอุบลราชธานีนั้นติดต่อกับลาวและกัมพูชา โดยมีแม่น้ำโขงและทิวเขาพนมดงรักเป็นเส้นกันเขตแดน

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์

น.ส.จันทอร พงศ์พันธุ์ผู้ภักดี เกิดเมื่อวันที่ 6 เมษายน พ.ศ.2519 ที่กรุงเทพมหานคร สำเร็จการศึกษารัฐศาสตรบัณฑิต (ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ) จากคณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เมื่อปี พ.ศ.2539 และเข้าศึกษาต่อหลักสูตรมหาบัณฑิตสาขาวิชาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ภาควิชาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เมื่อปี พ.ศ.2540

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย